

BİR ULTRA MARATONCUNUN HİKÂYESİ

CESARET YALNIZDIR

BAKİYE DURAN

optimist

CESARET YALNIZDIR

CESARET YALNIZDIR

Bir ultra maratoncunun hikâyesi

BAKİYE DURAN

optimist

ISBN 978-605-2202-13-5
Cesaret Yalnızdır
© 2010, Bakiye Duran
© Optimist Yayın Grubu

Optimist Yayın Grubu San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika no. : 11971
Telefon : 0216 481 29 17-18
Faks : 0216 521 10 64
e-posta: optimist@optimistkitap.com
www.optimistkitap.com
facebook.com/optimistkitap
twitter.com/optimistkitap
www.youtube.com/OptimistKitap
www.optimistkitapblog.com

Optimist yayın no. : 177
Konu : Kişisel gelişim
Editör : Temel Karataş

Basım : Mayıs 2018, İstanbul
Düzenleme : Selim Talay
Düzelti : Fevzi Göloğlu
Baskı ve cilt : Pasifik Ofset
Sertifika no. : 12027
Cihangir Mah. Güvercin Cad. No:3/1
Baha İş Merkezi A Blok Kat:2
34310 Haramidere / İstanbul
Tel: 0212 412 77 77

ÖNSÖZ

Hayat...

Severim ben uçsuz bucaksız uzanan çatal çatal köy yollarını.

Severim sonbaharın sapsarı yapraklarını.

Kar yağdı mı dere tepe bembeyaz. Duyarım dağların tepesinde esen poyrazın sesini.

Severim ben tavşanlar, tilkiler gibi yaşamayı. Ceylanlar gibi koşmayı... İsterdim kartallar gibi göklerde uçmayı.

Eridi mi karlar, şırıl şırıl akar dereler. Hayat fışkırır hayat, her bir yerden.

Köyde büyüdüm ben. Orak biçtim, deste yaptım, tırpan salladım, deste çektim. Yığın yığdım. Harman dövdüm. Bent yaptım, gölet yaptım. Bahçeler yaptım odun çektim.

Koyun güttüm ay ışığında. Geceleri ıslık çaldım dağlarda. Ateş yaktım, mısır üttüm kırlarda, bayırlarda. Yıldız kaymalarını seyrettim keliklerde.

Severim ben köyümü. Yaşamak isterim hayatın derinliklerini.

Bizim köy dik yamaçlı bir vadinin dik yamacında kurulmuş dimdik durur. Gururlu, onurlu.

Çocukluğumuzda köyde yol yok, su yok, okul yok, taş ve kaya çok. Tarla olan yerler hem yamaç hem de yokuş.

Hayat zor ve güzel… Zoru severim. Zor olanı başarmayı da... Yapılmayanı yapmak, görülmeyeni görmek, yaşanılmayan hayatı da yaşamak isterim. Çıktım mı dağlara, tepelere koşmak isterim sonsuza. Kaf dağının arkasını da, önünü de görmek isterim.

Değil yüz kilometre, koşarım ben bin kilometre. Zor, insanları zeki ve çalışkan yapar. Kalelerini güçlendirir.

İnsanların sağlık, güzellik ya da hobi olarak yaptığı spor benim için hayatın ta kendisidir. Koşmak benim için bir artı değil, yaşam için zorunlu harekettir.

Hayatımın her dönemi koşma, koşturma ve koşuşturma ile geçti.

Tabiata baktığımızda her canlı hayatının peşinde koşuyor, hayatını kazanıyor.

Büyük dedem Abdul Hakim Rusya'nın Kazan şehrinden iç savaş nedeni ile göç etmiş; çoluk çocuk, yaşlısı, hastası yollara düşmüş aylarca yol yürümüşler. Dedem 14 yıl savaşmış. Cepheden cepheye koşmuş. Babaannem cephelere kağnı ile cephane taşımış. Yokluk, yoksulluk yaşanmış. Kıtlık kuraklık yaşanmış. Hayatın engellerine meydan okumuşlar, bize ülke kazandırmışlar.

Bana 'neden koşuyorsun' sorusu anlamsız gelir. Neden koşmuyoruz ki hayallerimizin peşinden? Çıktım mı köy yollarına koşmadığım patika, çıkmadığım tepe, inmediğim dere, kaymadığım yamaç kalmaz, ayak basmadığım toprak... Keşfetmek isterim bilinmeyen her kareyi.

Keşfetmeyi severim. Can atarım bilinmeye doğru. İçimdeki yaşam heyecanı güneş kadar sıcak, kutuplar kadar ayaz, yıldızlar kadar uzak, çöller kadar ıssız, uzay kadar sessiz, kasırga gibi fırtınalı, yüreğim kadar yakın. Keşfetmek benim genlerimde var. Benzemez bir günüm diğerine. Dalarım doğanın bağrına, o dere senin bu tepe benim koşarım Kaf dağının arkalarına.

Fark edilmek isterim. Fark edilmek için de farklı olmak gerek. Fark atmak gerek hayata.

Babam derdi ki; "Eğer bir işi sen yapıyorsan senin yaptığın belli olsun. O işi o kadar mükemmel yap ki, senden daha iyisini yapan olmasın. İşi gören 'bunu BAKİYE yapmıştır' desin.

Bir Çin atasözü okumuştum: "Tanrı der ki insanlara, çalışın arayın, ta ki beni bulana kadar." Yani imkânsızı deneyin. Keşfedilecek çok şey var. Çözülecek evrenin sırları bir bir.

Her insanın en iyisini yapabileceği bir alan vardır mutlaka. Hayat isteyene çok uzun, isteyene çok kısadır. Hedefi olanlar için hayat çok kısa. Zaman hızlı. Her yaşamı deneyecek kadar ömrümüz yeterli değil. Yaşanmış hayatlardan ders almalıyız.

Severim hayat hikâyelerini. Ne küpeler var kulağımda görünmez.

Annem derdi ki, "Eğer aklına bir icat gelmiş ise o mutlaka başkalarının aklına da gelmiştir. Önce davranan kazanacaktır."

Benim koşmam için çok nedenlerim var. Zamanın çok önünde koşmalıyım. Zaman bana yetişmeden yön vermeliyim hayata.

Hayat öyle kısa ki bir ömür yetmiyor insana.

Hikâyemi sizlerle paylaşmama aracı olan Halkbank'a şükranlarımı sunuyor, hepinize keyifli okumalar diliyorum.

Saygılarımla,

Bakiye Duran

"Hayatı yaşamanın iki yolu vardır:
Biri, hiçbir şeyin mucize olmadığını düşünmek;
diğeri, her şeyin bir mucize olduğunu…"

Einstein

İÇİNDEKİLER

BİRİNCİ KISIM
Büyük Göç ve Dört Şehir

Yüzyılları planlıyorsanız insan yetiştirin 13
Geleceği çizmek 17
Her savaştan sonra üç ordu kalır 23
Uzağı düşünmeyen üzüntüye yakındır 27
Acı da hayata dahil 34
Zor, oyunu bozar (mı?) 38
En sağlam dayanak 46
Pes etmeyen külünden doğar 50
Eğitim, hayat stajım 54
Eğitme sırası bende 69
Kasırga ve can pazarı 75
Mücadelenin ve mucizenin şehri: İstanbul 87

İKİNCİ KISIM
Özgürlüğe Koşuyorum

Merhaba başarı 103
Kader, seçimimizdir 110
Zoru başarmak 120
Kader gökte, zırh göğüste, başarı bacaktadır 133
Yalnız ve cesur 153
Ayak üstünde 48 saat 164

Büyük bir kayıp ve hayatın anlamı 179
"Yanlış takım"ı şans bile kurtaramaz 187
Durursak düşeriz, koşmak gerek 200

EK 209
ULTRA MARATON NEDİR? 209
KİMLER ULTRA MARATON KOŞABİLİR? 210
ANTRENMANDA BAŞARININ İPUÇLARI 212
100 KM'LİK KOŞUYA HAZIRLANMA VE YARIŞMA TAKTİKLERİ 213

BİRİNCİ KISIM

Büyük Göç ve Dört Şehir

"Bir tek özgürlük bilirim,
o da aklın özgürlüğüdür."

Antonie de Saint-Exupéry

Yüzyılları planlıyorsanız insan yetiştirin

Gelenek ve eğitim

1861 yılı, Kazan, Tataristan…

Kurmanay Köyü, Volga Nehri'nin kolları arasındaki zengin alüvyonlu ovaya kurulu. Köylü, bu topraklara ektikleriyle doyuyor. Patates, mısır, fasulye, nohut... Aile başına düşen inek sayısı en az beş. Böylece herkes tüm ihtiyacını kendisi karşılıyor. Ha! Bir de Volga'nın kolları arasındaki adacıklarda vakvaklayıp yumurtlayan kazlar, ördekler… Her yıl mayıs ayında bu kazlar çeşitli renklere boyanarak Volga adacıklarına salınıyor. Boyalı kazlar adalarda beslenip, kuluçkaya yatıyor. Yaz boyunca yavrularını büyüttükten sonra ver elini Kurmanay! Sonbahar geldiğinde yavrularını peşlerine takıp, tıpış tıpış evlerine dönüyorlar. Onlar evleri şaşırsa da boyaların renginden hangi kaz kime ait anlaşılıyor.

Boyalı kazların hüzünlü hikâyesini komşumuz Bibi Nine'den öğrendim. Yaşını bile hatırlayamayacak kadar yaşlıydı. Doksanlarında olduğunu düşünürdük. Koyu mavi gözlerini ufka diker, ağzında kalan son altı dişini zapt etmeye çalışarak "Bu dönüş zavallı kazlar için pek de hayırlı olmazdı" derdi. Hava iyice soğuyunca Volga'da gününü gün eden boyalı kazların kesilme vakti gelirmiş. Kesilir, temizlenir, derileri etlerinden ayrılır, kemikleri ayıklanırmış. Etler donsun diye kardan yapılmış depolarda saklanırmış. Tüyleri özenle bir kenara konurmuş. Kazan'da kışlar çetin. Kurmanaylıların soğuktan korunma yolu kaz tüylü kumaşlardan yapılan zıbınlarmış. Hırkaya benzeyen bu giysiler soğuk kış aylarında imdada yetişirmiş. "En güzel zıbınları ben dikerdim" deyip böbürlenirdi Bibi Nine.

Ovalarda yetişen dev patatesleri de ondan dinlemiştim. Benim karabasanım olmuştu o patatesler. Rüyalarımda 6-7 kiloluk dev patatesler

arkamda, ben önde, yokuş aşağı patateslerden kaçardım! Toplanan patatesler, toprağın içine oyulmuş mahzenlerde saklanarak donmaları önlenirmiş. Köy halkı yıl boyunca hazırladıkları tahıllar, patatesler, kaz etleri, kavurmalar, katık, çökelek ve peynirlerle yaşamlarını sürdürürmüş. Volga'nın kolları arasına yerleşen Kazan Tatarları[1] tarım ve hayvancılıkta çok ustalaşmış. Ustalıkları çalışkanlıklarıyla birleşince bölgenin en zengin halkı haline gelmişler. Çalışmak onları hem zengin kılmış hem de güçlü… Tatarların çocuklarını yetiştirme tarzına bakınca bu zenginliğin nedeni anlaşılıyor. Çocuklar 4-5 yaşlarına geldiğinde her birine küçük birer bahçe veriliyor. Bu bahçelerde meyve fidanı, ağaç fidanı, sebze yetiştirmeleri isteniyor onlardan. Bu kadarla bitse iyi… İnekler doğum yaptıkça, buzağılar kardeşlere teslim. Hayvanların bakımından ve beslenmesinden çocuklar sorumlu. Her çocuk buzağısına bir de isim takıyor. Bibi Nine, buzağısı biraz zayıfça olduğundan ismini Şıbın (Tatarcada sinek) koymuş. Şıbın'a çok iyi bakıp şişmanlatmış ama o isim yapışıp kalmış hayvancağıza.

"Evvelden çocukların şımarmaya da vakti kalmazdı" derdi Bibi Nine. Haklıydı. Çünkü bu benim çocukluğumda da böyleydi. Biliyorum ki, halen Anadolu'nun köylerinde ev işlerinin bir kısmı çocuklardan sorulur. Ev derken aklınıza dört duvar gelmesin. Köydeki ev kavramı, tarladan ahıra, kümesten su yollarına kadar uzanır. Yani çocuklar inekleri, tavukları besler, kümesin bakımını yapar, danalar için ot yolar, atları yemleyip kaşağılar, mısır tarlalarını sulayıp bekler, su yollarını temizler, bahçeleri sularlar… Çocukluğunu şehirlerde yaşayanlara kıyasla bu, "çocuk hakları"na aykırı ya da adaletsizce gelebilir. Ancak, gerek yaşam gerekse doğa koşulları çocukların erken yaşta hayata katılmasını gerekli kılar. Çocuklar bu sayede ergenlik çağına gelmeden,

1. "Tatar" sözcüğü tarihin değişik zamanlarında değişik anlamlarda kullanılmış. Batılı araştırmacılar Karadeniz'in kuzeyinde yaşayan Türkler için, Osmanlılar 16. yüzyıldan itibaren kuzey Türkleri için, Ruslar ise aynı bölgedeki Türk soylu Müslümanlar için kullanmışlar. Tatar sözcüğü tarihte daha çok Moğolları ve Türkleri ifade etmiş. Bugün, Rusya Federasyonu içinde yer alan Tataristan Cumhuriyeti, Kırım Özerk Cumhuriyeti gibi bölgelerde kendini Tatar olarak tanımlayan etnik gruplar yaşıyor. Kazan Tatarları, Volga Tatarları, Abakan Tatarları, Baraba Tatarları, Tatar etnik gruplarının yalnızca birkaçı.

ailelerini geçindirebilecek kadar bilgi beceri sahibi olurlar, doğa şartlarına karşı dayanıklılık kazanırlar. Abanoz gibi, yaşadıkça sertleşirler.

Her işin başı planlamadır, sonrası erken kalkmak! Kazan'dan Türkiye'ye göç eden atalarımızın göçtükleri her yere taşıdıkları kurallardan biriydi bu. Hayat eğitiminin ilk dersi! Günün işleri akşamdan belirlenir, ertesi gün hangi işin yapılacağı yatmadan önce öğrenilir. Akşamdan ertesi günün iş planı çıkarılır, kalkar kalkmaz işe başlanır. İşi erkenden bitirirsen artan zaman senin olur. Bu kural aile fertleri arasındaki iş hukukunu düzenler, tembeller çalışkanları kullanamaz. Yani erken kalkan yol alır! Sanıyorum bizimkiler şu Çin atasözünü biliyor ve uyguluyorlarmış: Bir yılı planlıyorsanız pirinç, yirmi yılı planlıyorsanız ağaç, yüzyılları planlıyorsanız insan yetiştirin!

Büyükdedem Abdulhakim 22 yaşında, işte böyle bir köyün ferdi. Babası Abdulvahit, annesi Muğterife ve üç kardeşiyle Kazan Hanlığı'nda yaşıyor. Hanlığın Ufa vilayetine bağlı İsterli İyez Kuburnaz kazasının Kurmanay Köyü'nde…

Abdulhakim iki erkek kardeşinden biraz farklı. Farkı hem fiziksel hem zihinsel… 1,80 boylarında, kumral, mavi gözlü, iri yapılı. Köyün kızlarının gönlü ona akıyor. Abdulhakim'in aklı da bu endamı tamamlıyor. Girdiği her ortamda gözlerin bir anda ona çevrilmesinden başka, söylediği her söz kabul görüyor. Hani kimisi ne söyleyeceğini bilir de nasıl söyleyeceğini bilemez… Böylelikle altın değerindeki onlarca fikir pul olur, zayi olur. Ya da söylediği pek boştur da, öyle bir dillendirir ki, ya dünya savaşı başlatacak ya da bir savaşı bitirecek dersin… İşte bir insan düşünün ki, hem ne söyleyeceğini biliyor hem de nasıl söyleyeceğini… Abdulhakim böylesi işte. Etkili konuştuğu kadar, dinlemeyi de biliyor, ailenin alacağı her kararda mutlaka fikri soruluyor. Annesi, babası, birkaç yıl sonra aileyi emanet edecekleri reisi aramadan bulmanın rahatlığı içinde. Elbette bu reisin bir gün tüm aileyi derinden etkileyecek önemli bir karar alacağını şimdiden kestirmeleri olanaksız.

Abdulhakim iki kez evlenmiş. İlk eşi Hafise'den iki oğlu bir kızı olmuş. Ancak Hafise bilinmeyen bir hastalıktan ölmüş. İkinci evliliğini kendisinden 15 yaş küçük Hüsnücemal'le yapmış, bu evlilikten üç oğlu olmuş.

Büyükdedemin köyü Kurmanay zamanla çok zenginleşmiş. Çok çalışarak, geleceği planlayarak, çocuklara bile sorumluluklar vererek gelirlerini artırmışlar. Abdulhakim, ailenin de hâkimi olduktan sonra, tahıl üretilen çiftlikleri ve un değirmenlerini işletme görevi ona düşmüş.

Çiftliğinde 150'ye yakın işçi çalışırmış. Büyükdedemin yaylı at arabalarından her birini altı güçlü at çekermiş.

Mütevazıymış. Malıyla mülküyle övünmezmiş, ama iş atlarına ve arabalarına geldiğinde durum değişirmiş. Atlarıyla tek tek ilgilenir, yelelerini tarar, okşar, sever, insan gibi konuşurmuş. Arabalar ve atları köyün kadınlarından daha süslüymüş. Dışları pırıl pırıl parlar, güneşin ışıklarını yansıtır, gümüş takımlarla işlenen kayışlarla ihtişam tamamlanırmış.

Kurmanaylıların büyük bölümü çocuklarını Kazan Üniversitesine gönderiyormuş. Bu çocuklardan biri benim babaannem Hediye Hanım'mış. Üniversitede dinler tarihi eğitimi almış. Tataristan bugün de herkesin okuma yazma bildiği, petrol ve doğalgaz zengini bir ülke. Rusya Federasyonu'nun en zengin ve en gelişmiş özerk cumhuriyeti. Atalarımın yaşadığı başkent Kazan ise ticaret, sanayi, endüstri, bilim, eğitim ve kültür merkezi, modern bir kent. Tataristan'la ilgili farklı kaynaklar babaannemin eğitim aldığı Kazan Üniversitesinin, Avrupa'nın en eski üçüncü üniversitesi olduğunu söylüyor.

Geçmişten bugüne kadar taşıdığı zenginlik, tarih boyunca Tatarların başına bela olmuş. 1550'lerde Kazan Hanlığı'nın Rusların eline geçmesinin ardından dini ve kültürel asimilasyon çalışmaları başlamış. 1863-1905 arasındaki Çarlık döneminde ise daha çok dini baskılara maruz kalmışlar. Tarım, hayvancılık, ticaret ve doğal kaynaklardaki zenginlik baskıyı artırmış, etnik savaşlar başlamış, iç savaş giderek yayılmış. Köyler basılmış, talanlar yaşanmış, ürünler yakılmış ve aileler canlarını kurtarmanın yollarını aramaya başlamış.

Abdulhakim bu baskı ortamından yılıp, 1800'lerin sonlarında ailesini de alarak Osmanlı topraklarına göç etme kararı almış. Bu kararda Osmanlı yönetiminden gelen güzel haberlerin de etkisi varmış. Kazan'dan, Kırım'dan Osmanlıya göç eden Türk ailelerine yılda iki kez ürün alınabilen verimli toprakların işletilmek için verildiği, ev yapmaları için ağaç, kereste, tahta yardımı yapıldığı söylentileri yayılmış.

Geleceği çizmek

Uyum, çaba, direnç, azim

19. yüzyılın sonları, Kurmanay Köyü'nün Rus baskınlarından yıldığı zamanlar… Büyükdedem Abdulhakim göç planını uygulamaya koyuyor. Köy ahalisinden oluşan altmış hane Anadolu'ya yolculuk için hazırlıklarını tamamlıyor. Herkes üzgün, ama çare yok. Kurmanay'da kalıp candan olmak da var.

Aileden yalnızca bir kişi gitmemek için ayak diriyor: Abdulhakim'in ilk eşinden olan büyük oğlu Abdurrahman. Hem komşu köyden bir kıza âşık, hem de Rus baskısının sona ereceğinden ümitli. Malını mülkünü de bırakmak istemiyor. Abdulhakim birkaç hafta oğlunu ikna etmeye çalışıyor, ama nafile. Vazgeçiyor.

Gruplara ayrılarak birkaç gün arayla yola çıkma kararı alınıyor. Büyük göç için hazırlıklar başlıyor. Yolculuk öncesi kıymetli malların bir kısmı paraya çevrilip altın alınıyor. Rus hükümetinin dikkatini çekmemek için tahıl ve tahıl ürünlerinin bir bölümü belli zaman aralıklarıyla elden çıkarılıyor. Tahıl dolu ambarlar, mal dolu ahırlar, tavuk ve kaz dolu kümesler, patates dolu depolar… Her şey geride bırakılıyor. Her şey demek yanlış olur: Büyük dedem yanında ısrarla ata yadigârı altın semaveri götürmek istiyor!

Aile bir gece yarısı yola koyuluyor. Kiralık bir kayıkla Volga boyunca gece saatlerinde Batum'a doğru… Ancak yolda devriye gezen Rus askerlerine rastlıyorlar. Askerler kayıkta arama yaparken yolcuların halinden şüpheleniyor. Kayık sahibi bu şüphenin derinleşmemesi için askerlere rüşvet teklif ediyor, ancak Ruslar önerilen rüşveti az buluyor. Askerler arama yaparken ne görüyor dersiniz? Abdulhakim'in altın semaverini… "Bunu bize vereceksin" diye tutturuyorlar. Yapacak bir şey yok, büyük dedem semaveri veriyor. Korku dolu dakikalar atadan

kalma altın semaver sayesinde sona eriyor. Aile Batum'a kadar başka zayiat vermeden geliyor.

Kazan Tatarları için semaver çayının ayrı bir yeri vardır. Herkesin evinde "sarı" denen, metal alaşımdan yapılmış bir semaver bulunur. Büyük dedem sonraları ata yadigârı semaverinin yerine sarı tunç bir semaver almış. Büyüdüğüm evde yıllarca o semaverde lezzetli çaylar demledik.

Göç yolculuğuyla ilgili bilgilerin bir kısmını büyükdedem Abdulhakim'in en büyük torunu Abdulhaluk'un el yazmalarından[2] öğrendim. El yazmalarındaki bilgilere göre Kurmanaylılar bir hafta içinde teknelerle Batum'a geliyor. Abdulhakim'in ailesi ve köylüler Batum'da Laz Hurşit isimli bir adamın otelinde kalıyor. Laz Hurşit, Rus tehlikesinden bahsediyor: "Ruslar sürekli kontrolde. Elinizde ne kadar eşya varsa bırakın, canınızı kurtarın." Eşyaları bir hafta sonra Rize'ye yollayacağına dair söz veriyor. Büyük dedem Kurmanay'dayken Rizeli Hasan Reis'in filikasını ayarlamış zaten. Aile o gece filikaya biniyor, ancak Rus askerlerinden kaçamıyor. Askerler filika kalkmadan başlıyor yaylım ateşine. Her yan kurşun, şarapnel! Filikadaki 130 kişiden 19'u ölüyor. Ölenlerden biri Abdulhaluk'un kardeşi Atife. Gırtlağından giren kurşun küçük kızı cansız yere seriyor. Mavna sahibinin niyeti cesetleri denize atmak. Abdulhakim ve ailesi buna razı değil. Gemide isyana ramak kalıyor, mavna sahibi geri adım atıyor. Cenazelerle yapılan yolculuk 5 Nisan 1899'da Rize'de sona eriyor. Ölenler defnediliyor. Laz Hurşit'in eşyaları göndermesi için beklemeye başlıyorlar. Kısa bir bekleyiş olmuyor bu. Tam üç ay geçiyor, ne gelen var ne giden. Umutlar tükeniyor.

Kurmanaylılar Osmanlı hükümetinin Samsun'da göçmenlere toprak verdiğini duydukları için Samsun'a doğru yola çıkıyor. Devlet onlara yerleşim yeri olarak Çarşamba'yı gösteriyor. Üç ay orada kalıyorlar. Gösterilen yer bir bataklık. Kısa süre sonra sıtma salgını başlıyor, ölümler oluyor, iklime de alışamıyorlar.

Yeniden yer talebinde bulunuyorlar. Yeni istikamet Malatya. Altı ay da orada yaşıyorlar. Ancak onlara gösterilen topraklar taşlık, kurak, çalılık… Öyle ki, bırakın tarım yapmayı neredeyse yürümek olanaksız bu topraklarda. Malatya'yı Diyarbakır izliyor. Bu kez de dil sorunu

---

2. Bu el yazmalarının Türkçe fotokopileri ailemizde bulunuyor. Osmanlıca asılları Abdulhaluk'un ablasının torunu Hayrettin Yalçın'da.

çıkıyor, bölge halkının büyük çoğunluğunu oluşturan Kürtlerle iletişim kuramıyorlar. Yerleşmeden dönme kararı alıyorlar. Amasya valiliğine bir yazı yazarak Havza'ya yerleşme talebinde bulunuyorlar. O tarihlerde Havza, Samsun'un değil, Amasya'nın ilçesi. Havza'nın coğrafyası Volga'ya benziyor. Her yer ormanlık, yeşillik, su bol. Önceki yıllarda göç eden Kazanlılardan gelen bilgi bu aslında. Yoksa Havza'yı ne bilecekler…

Osmanlı Devleti'nin resmi evraklarına göre Abdulhakim ve beraberindekiler 16 hane 111 nüfusla 1899'da Havza'ya geliyorlar. Ailenin bir bölümü yolculuğuna devam ediyor. Bala'ya ve Ankara'ya yerleşenler oluyor. Abdulhakim ve oğulları Hacı Ali, Hacı Mehmet Hakim ve Mevlüt, Havza'da kalıyor.

Kurmanaylılar uzun yıllar göçün yarattığı travmayı üzerlerinden atamamış. Topraklarından, sevdiklerinden, alıştıkları zengin hayattan ayrılmanın getirdiği acıyı her zaman hissetmişler. Akrabamız Minnemal (Tatarcada kibar, nazik) nine o kadar üzüntü çekmiş ki ağlamaktan gözlerini kaybetmiş. Abdulhakim, köyün yakınındaki haşhaş tarlasında cılız bir öküzle çift sürmeye çalışıyormuş. Sık sık Kazan'ı düşünüp ağlarmış. Koca Abdulhakim iki yılda yirmi yıl yaşlanmış, 62 yaşında hayata veda etmiş. Çocukken köyümüzün büyükleri onun hikâyesini anlattığında çok üzülür, isyan eder, "Her zaman ayakta kalacaksın Bakiye" derdim içimden.

Ta o zamanlar anladım: Uyum sağlayamayan yıkılır! Dedemin bu erken yıkımı bir açıdan başarısızlık mıydı? Tartışıyorum şimdi: Değil mi ki insan ölümüne kadar değişebilecek, tekâmül edecek bir varlıktır, dedem de bunu başarabilmeli, hayatta kalmak için en temel unsur olan adaptasyonu sağlamalıydı. Evet, bedensel olarak yaşlanmasıydı doğal olan. Ancak bu hızlı yıkım, hızlı yaşlanma, mekâna ve zamana ayak diremesinden kaynaklanıyordu. Alışamamak… Şüphesiz bu hem kulağa dramatik geliyor hem de bu yıkıma ilk bakışta iyi bir mazeret oluyor. Ancak işin aslı uyum sağlamayı başaramamak değil mi? Yeniye, farklı olana… Farklı bir döneme, farklı bir yere… Bence asıl yapması gereken, bir süreliğine, hükmetme, sahip olma arzularından sıyrılıp—ki bunlar doğal arzulardı—uyuma yöneltmeliydi zihnini ve bedenini. Ve hükmedebileceği ve sahip olabilecekleriyle, kendisinin müdahil olamayacağı durumları tespit edip ayırabilmesi gerekliydi.

Yoksa her ölüm gibi bu ölüm de olağan da ben mi bunu liderimize yakıştıramıyorum?

Abdulhakim'den iki yıl sonra 30 yıl aynı yastığa baş koyduğu, zor günlerinde bir kez olsun yanından ayrılmayan Hüsnücemal, eşinin acısına daha fazla dayanamayarak vefat etmiş. Peki ya Kazan'da kalanlar? Onlar iç savaşı en zalim şekli ile yaşamışlar, zenginliklerini yitirmişler.

Abdulhakim ve ailesinin Havza yakınlarında kurdukları Hilmiye Köyü başlangıçta bugünkü yerinde değilmiş. Aile ilk olarak yine Havza yakınlarındaki Kuşyuvası adı verilen bölgeye gitmiş. Suyun, yolun, tarlanın, evin, ocağın olmadığı bir yermiş Kuşyuvası. Aylardan temmuz, hava sıcak, kurak, su için 500 metre aşağıdaki ırmağa gitmek gerekiyor ama su taşıyacak kap kacak yok. At, eşek, öküz yok. Her yer taşlık, kayalık, çakıllık, çalılık, böğürtlenlik. Kucakta çocuklar, sırtta yaşlılar bir de gövdelere sarılı esvaplar var.

Önce, ağaç dallarından piramit şeklinde gölgelik ve kelik[3] yapmışlar. Çocuklar, hastalar ve yaşlılar geçici de olsa koruma altına alınmış. Elleriyle, tırnaklarıyla toprağı tırmalayarak taşı, çakılı, kayayı temizlemişler. Çalıları kesmişler, otları, dikenleri yolmuşlar, eşyalarını koyabilecekleri, evlerini yapabilecekleri düzlükler hazırlamışlar.

Çevre köylerden ödünç kazma, kürek, balta, ip, kova, leğen, toprak tencereler almışlar. Topraklar kazılmış, çamur hazırlanmış, kerpiçler kalıplara dökülmüş, ağaçlar yontulmuş, kabukları soyulmuş, kayalar sökülmüş, temel taşları hazırlanmış. Ancak bir süre sonra evleri yapmaktan vazgeçmişler. Çünkü uzaktaki suyu Kuşyuvası'na getirmenin yolunu bulamamışlar. Su, içilebilecek kadar iyi de değilmiş. Bir kez daha toparlanmışlar, yola çıkmışlar ve kaynak suyu buldukları ilk yere yerleşmişler: Şırşır Eşme'ye…

Toprağı kazarak suyun kaynağını bulmuşlar ve oluk yapmışlar. Kuşyuvası'nda hazırladıkları tüm ağaç, kerpiç, taş ve direkleri, gölgelik ve kelikleri taşımışlar. Geceyi gündüze eklemişler, havalar soğumadan, güz yağmurları başlamadan çoluk çocuğu, hastayı, yaşlıyı kuruluk altına almayı başarmışlar.

Devlet yetkilileri hazinenin verdiği araziyi köy halkı arasında paylaştırmış. Hayat normalleşmeye başlamış, herkes evini ocağını kurmuş, tarlasını tapanını bahçesini ekmiş.

---

3. Anadolu'nun bazı yörelerinde, dağlık alanlarda kısa süreliğine barınmak için yapılan kulübeciklere verilen ad.

Hilmiye Köyü'nden genel bir görüntü.

Şırşır Eşme'de de fazla kalamamışlar, yaz sonuna kadar dayanabilmişler. Çünkü köyü sivrisinekler basmış, hayatları çekilmez bir hal almış. Harman zamanı rüzgâr esmemiş, harman savuramamışlar, buğdaylar samanlardan ayrılmamış. Buğdayları metrelerce yukarıdaki tepelere çıkarıp savurmuşlar. Aynı işlemi mısır, arpa, yulaf, mercimek, nohut, kuru fasulye için de yapmak zorunda olduklarından rüzgârlı bir yere taşınmak şart olmuş. Yine yolculuk kararı alınmış ama çok uzağa değil. Su kaynağının 200 metre uzağına taşınmışlar. Burası coğrafi olarak yüksek, sarp ve kayalık bir yermiş.

Yeniden köy yerini hazırlamışlar. Tekrar ağaçlar kesilmiş, yontulmuş, düzeltilmiş. Temel taşları kayalardan sökülmüş, kırılmış, yontulmuş. Topraklar kazılmış, sulanmış. Ayakları ile çamurları yoğurmuşlar. Kerpiçler kalıplara dökülmüş kurutulmuş. Temeller kazılmış, duvarlar, çatılar, derken zaman hızla geçmiş. Onlara sorsanız, "Biz yuvamızı inşa ettik" diyeceklerdir. Ama bana göre bunun anlamı kendi geleceğini

çizmektir. Bu, nasıl bir hayat istediklerine ilişkin bir karar vermek, bunun taşlarını döşemektir. Bunun anahtarının da "azim" olduğu kanısındayım. Ancak azimle yepyeni bir köy ortaya çıkar, hastalar iyileşir, çocuklar büyür, bahçeler, tarlalar yeşerir, meyve fidanları yetişir… Zaten böyle olmuş. Köylülerin işleri yavaş yavaş yoluna girmiş ve Kurmanay'ın göçerleri 1900'lerin başlarında Hilmiye Köyü'nde yeni hayatlarına adım atmayı başarmışlar.

Her savaştan sonra üç ordu kalır

Fedakârlık ve risk almak

Kurmanaylılar savaştan ve zulümden kurtulmak için geldikleri Osmanlı topraklarında da savaşı yaşamışlar. I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşında cephede görev almışlar. Dedem Hacı Mehmet Hakim 18 yaşında askere gitmiş, 14 yıl savaşmış. Cepheden cepheye koşmuş. Balkan Savaşında (1912-1913), Kafkas Cephesinde (1914-1917), Doğu Cephesinde (1919-1921), Batı Cephesinde (1919-1922) görev almış. Savaş zamanında köyümüzde yalnızca kadınlar, çocuklar ve yaşlılar kalmış. Onlarca kişi şehit olmuş. Dedem, köyden askere gidip dönebilen üç kişi arasında yer almış.

Mondros Ateşkes Antlaşması (1918)'yla Osmanlı ordusu terhis edilmiş. Dedem İstanbul'dan Havza'ya, Hilmiye Köyü'ne yürüyerek gelmiş. Yolculuğu neredeyse bir ay sürmüş.[4] Köyüne döndükten kısa süre sonra babaannem Hediye ile evlenmiş. Dedem, Hediye'nin ikinci eşi. İlk eşi Hacı Ali, Balkan Savaşında şehit olmuş. Bu evliliğinden iki kızı olmuş: Fadime ve Faile.

Yeni evliler uzun süre bir arada kalamamış, çünkü Kurtuluş Savaşı'yla birlikte dedem yeniden cepheye gitmiş. Savaş yıllarında Hilmiye'nin erkekleri cephede savaşırken, kadınlar köyde kalıyormuş. Biri hariç: Hediye ninem. Samsun Limanı'ndan yüklediği cephaneleri yıllarca cepheye taşımış. Ayda bir kez köye uğrayabiliyormuş. Kağnısının öküzleri çok güçlüymüş. Bu yüzden cephane taşıyan kafilenin önünde gidermiş. Cephane taşımadığı günlerde Havza'daki Beşgöz un fabrikası'ndan kağnısına yüklediği un çuvallarını Samsun Limanı'na taşırmış. Bu çuvallarla taşınan un

4. Bugün karadan bu mesafe 800 kilometreyi geçiyor.

ve tahıllar Türk ordusuna gidermiş. Ninem bu iş karşılığında aldığı cüzi parayla evine erzak alırmış.

Osmanlı Devleti'nin zayıflaması Kurtuluş Savaşı yıllarında eşkıyaların sayısını da artırmış. Gece olduğunda yüzü maskeli eşkıyalar köyleri basar, köylünün ambarlarındaki erzakını, ahırdaki hayvanını gasp ederlermiş. Bununla kalsa iyi… Babaannem çoğu zaman un taşımaktan kazandığı üç kuruşu eşkıyalara vermek zorunda kalırmış. Köylü kadınlar direnebilmek için geceleri bir evde toplanır, çetelere topluca karşı koymaya çalışırmış. Bir gece yine baskın olduğunda büyük halam küçük halamın ağlamasına engel olamamış. Çaresiz kalınca dedemin eski tüfeğini alıp eşkıyaların karşısına çıkmış ve iki el ateş etmiş. Bu direnişi beklemeyen çete üyeleri kaçmaya başlamışlar. Bizimkiler bu kez cesaretlenip peşlerinden koşmuşlar. Bir tanesi yere düşmüş ve maskesi açılmış. Babaannem bakmış komşu köyden tanıdık biri. Arkasından bağırmış: "Boşuna kaçma, tanıdım seni. Asker kaçağısın sen. Devlete adını söyleyeceğim!" Bu olay eşkıyaların ayağını köyden kesmiş.

Ölümlerin, acıların ve kahramanlıkların yoğun olduğu yıllarmış. Dedem cepheden cepheye koşarken bir ara savaş durmuş. Köyden savaşa giden askerlerden 40'ı izne gelmiş. Köyde kızamık salgını varmış, çocuklar hastalıktan kırılıyormuş. Ancak yokluk yılları, ne ilaç ne doktor… Birkaç gün sonra askerler çocuklarını öylece bırakıp, cepheye dönmek için Havza tren istasyonuna gitmişler. Ancak tren gelmemiş, sevkıyat bir gün sonraya kalmış. Köye dönen askerler köydeki kızamık salgınında altı çocuğun öldüğünü öğrenmişler. Acılı kadınlar çocuklarını defnederken yetişmişler. Annelerle birlikte çocukları defneden babalar kederlerini kalplerine gömüp, eşleriyle bir kez daha vedalaşarak cepheye dönmüşler.

Dedem anlatırdı: Kafkas Cephesinde Rus Harbinde aylarca savaşmışlar. Yıl 1917, kış ayları, kar da var fırtına da… Hava buz gibi. Eller donuyor; yüzler, kulaklar acıyor; rüzgâr bıçak gibi kesiyor. Eksi 40 derecelerde ilerlemeye çalışıyorlar. Asker yorgun, uykusuz, yarı tok, yarı aç. Askerlere "yat" emri veriliyor. Herkes olduğu yere yığılıyor. Dedem Hacı Mehmet Çavuş ile borazancıbaşı yan yana uyuyorlar. Borazancıbaşı borazanına sarılmış derin uykuda.

Dedem rüyasında Rus ordusunun baskın yaptığını, nöbetçilerin tek tek vurulduğunu görüyor. Ara sıra silah sesleri de geliyor ama kimse duymuyor. Rüya birden gerçeğe karışıyor ve dedem baskına uğradıklarını anlıyor. Rüyasında "Eyvah basıldık, eyvah basıldık!" diyor ama

uyanamıyor. O anda annesinin bir sözü aklına geliyor: "Karabasan görürsen dilini ısır, hemen uyanırsın." Isırıyor dilini, sarsıyor bedenini. Haykırıyor sonra: "Baskın var!" Borazancıbaşının kucağındaki borazanı kapıp, veriyor hücum emrini. Askerler bir anda yerlerinden fırlıyor, Allah Allah nidalarıyla hücuma başlıyorlar ve düşmanı püskürtüyorlar.

Komutanlar şaşkın, hücum emrini kimin verdiğini bulmaya çalışıyorlar. Çağırıyorlar Hacı Mehmet Çavuş'u. "Bizden emir almadan nasıl hücum emri verirsin?" diyorlar. Bunun anlamı mahkemeye çıkmak. Birkaç gün sonra 2. Kolordu Komutanı Kâzım Karabekir teftişe geliyor. Dedemin olayını duyuyor; çağırıp kendi ağzından da dinliyor. Mahkemeden kurtararak ödüllendiriyor dedemi. Dedem mutlu ve gururlu; "Bir oğlum olursa adını Kâzım koyacağım" diye söz veriyor kendine.

Dedemin başına gelen bu olay günümüzde "inisiyatif almak," "risk almak" gibi kavramlarla açıklanıyor. Ben de hayatım boyunca risk almaktan yana oldum. Risk almadan elde edilen kazanımların ya kazanım sayılmayacak kadar küçük olduğuna ya da tesadüfî olduğuna şahit oldum. Koşullar gerektirdiğinde inisiyatif üstlenmemek ya da riskten kaçmak aslında listenin en altındakilerin arasına girmeyi kabul etmek, en iyi ihtimalle mevcut durumla yetinmek anlamına geliyor. Ancak şunu da tecrübe ettim: Sınırsız risk almak diye bir şey yok. Daha açık bir ifadeyle, "ne kadar risk, o kadar başarı" diye bir formül değil bu. Zaman ve koşullar uygun değilse, bir gereklilik hali ya da yol ayrımı durumu yoksa risk almak en büyük risk olabilir. Risk almanın risk haline geldiği durumlar, tecrübe, bilgi ve seziyle tespit edilmeli. Aksi halde sonuç hüsran olabilir. Dedemin hücum emrini vermesi örneği sanırım bunları somut olarak da özetliyor.

Dedem hızlı karar alabilen, tez canlı olduğu kadar gerektiğinde soğukkanlılığını da yitirmeyen bir karaktere sahipmiş. Ondan bir anekdot daha: Yine Kafkas Cephesinde dondurucu soğukta nöbetteler. Üniformaları soğuk havaya inat ince mi ince… Askerlerin çoğu nöbette donup can veriyor. Aşırı soğuk ve rüzgâr güçlerini giderek azaltıyor. Dedem karları oyarak siper yapmalarını öneriyor. Başlıyorlar kazmaya. Siperi tamamlayıp içine giriyorlar ama bir baskın daha yiyorlar. Rus askerleri dedemlerin siperine bir el bombası atıyor. Ancak şans işte, bomba patlamıyor. Dedem yerinden fırlayıp bombayı kaparak siperden dışarı fırlatıyor. Bomba dışarıda patlıyor ve bir baskından daha kurtuluyorlar.

Bir savaş esnasında, hele sonrasında, bu kahramanlık destanlarından yüzlercesini duyabilirsiniz. Bunlar zor zamanların başarı öyküleri.

Ancak savaşın gerçeğini Almanların şu sözü çok iyi açıklıyor bence: Savaş geride üç ordu bırakır: Sakatlar ordusu, yas tutanlar ordusu ve hırsızlar ordusu.

1920 yılı bahar ayları… Türkiye, Kurtuluş Savaşında, ama savaşa kısa bir süre ara veriliyor. Dedem evinde, ama ev bakımsızlıktan ve yağışlardan harap durumda. Hemen işe koyuluyor. O da tüm Kazanlılar gibi çok çalışkan. Kısa zamanda onarımı tamamlıyor, cepheye dönüyor. Yeni ev dokuz ay sonra, 1921'de yeni misafirini ağırlıyor: Kâzım bebek…

Babam doğuyor, dedem cephede. Oğlunun ağzından çıkan ilk sözcüğü duyamıyor; ilk adımını, ilk dişini görme şansı da olmuyor. Oğluna kavuşması için iki yıl daha geçmesi, cumhuriyetin ilan edilmesi gerekiyor.

Savaş yılları Hilmiye'de nüfusu iyiden iyiye azaltıyor. Okulu, yolu ve yeterli tarım arazisi olmayan köyden pek çok aile farklı şehirlere göç ediyor. Hane sayısı 60'lardan beşe kadar düşüyor.

Uzağı düşünmeyen üzüntüye yakındır[5]

Yönetim, liderlik, zaman yönetimi ve iletişim

1927 yılı… Kurtuluş Savaşından çıkan ülke toparlanma çabasında. Zorluklar bununla da sınırlı değil. Savaştan çıkan ülkenin bir de doğal felaketle pençeleştiğini düşünün: Kuraklık! 1925-1928 yılları arasında yaşanan, benzeri görülmemiş kuraklığın özellikle son iki yılı Karadeniz'de de çok etkili olmuş. Ekilen tohumlar çimlenmemiş, çimlenenler büyüyememiş, otlar, dereler, çeşmeler kurumuş, yağışlar kesilmiş… Milletin ineği, öküzü açlıktan, zayıflıktan telef olmuş. Köylüler kış aylarında hayvanlarını besleyebilmek için dağlardan geven[6] toplamışlar, dikenlerini yakıp köklerini döverek yumuşatmışlar ve bunlardan yem hazırlamışlar. Ekinleri elleriyle yolarak hasat etmişler. Çoğu zaman geceleri açlıktan uyuyamayanlar olmuş. Ağlayan aç çocuklarını ot pişirerek doyurmaya çalışmışlar.

Dedem savaştan dönüp annesine, kardeşlerine, oğlu Kâzım'a kavuştuktan kısa bir süre sonra böyle bir hayatın ortasına düşmüş. Babaannem savaş yıllarında cepheye silah taşıdığı için babamı kendisinden 10 yaş büyük halam Fadime büyütmüş.

Dedemin savaştan dönmesinden birkaç yıl sonra babam asker olmuş, hayat koşullarını varın siz düşünün! 1930'ların sonlarında Urfa'nın Siverek ilçesinde askermiş babam. İki yıllık askerliği boyunca çetelerle, sınır-

5. Konfüçyüs
6. Baklagillerden, otsu ve küçük çalıların ortak adı. Anadolu'nun hemen her yerinde dağlık arazilerde görülür. Normal şartlarda hayvan yemi olarak kullanılmaz, dikenli olduğundan yerinden sökmek çok zahmetlidir.

da kaçakçılık yapanlarla uğraşmış. Başarılı bir askermiş. Orduda kalmasını istemişler, köyüne dönmeyi tercih etmiş. Döner dönmez de dedem ve babaannem babama eş aramaya başlamışlar. Aranan eş Havza'da bulunmuş: Dedemin arkadaşı İbrahim Doğu'nun kızı Azime. İbrahim dedem yıllarca Havza'daki okullarda öğretmenlik yapmış bir imamdı.

Babamla annemin evlilik hazırlıkları yaşanan büyük bir üzüntüyle yarıda kalmış: Babaannem ateşlenmiş, kısa süre sonra hayata veda etmiş. Bu olaydan ancak birkaç ay sonra, 1946'nın baharında evlilik gerçekleşmiş. Kendi deyişiyle, tepenin başında, iki katlı, ağaç direklerle yapılmış geniş çardağı olan bir eve gelin gelmiş annem. Su yok, kap kaşık kıt… Ama sevgi dolu bir baba, yakışıklı bir koca var başında.

Annem sıvamış kolları girişmiş işe, bir anda cennet gibi yapmış dört tarafı. İnekleri sağmış, sütleri pişirmiş, suları taşımış, yemekleri yapmış, kapıyı bacayı köyün ortasına kadar süpürmüş. Yatak yorgan ne varsa yıkamış paklamış. Yeni bir dünya kurmuş kendine. Güzel kadınmış annem, "boncuk gözlüm" dermiş babam anneme.

Babam, 1,86 boyunda, zayıf, ince yapılı, düz sarı saçlı, mavi gözlü, çatık kaşlı, ince dudaklı biriydi. Yüz hatları keskindi. Fotoğraflarında Atatürk'e benzediği için gurur duyardık. Sesi çok güzeldi, halk türküleri söylerdi. Bana ve kardeşlerime Kafkas halk oyunlarını öğretirdi. Irmak kıyısındaki bahçemizde eve benzer şekilde yapılmış bir keliğimiz vardı. Akşam saatlerinde annem ve babam keliğin önünde otururlar, babam türküler söylerdi.

Şakalar yapardı babam. Güldürürdü bizi. Birlikte oyunlar oynardık. Hep yanında durmak isterdim, gözlerdim onu. El işlerinde çok becerikliydi. Yaptığı işin en iyisini yapmak için uğraşır, çok emek verir, özen gösterirdi. Yaptığı aletler kullanışlı ve dayanıklıydı. Kazma, kürek, çapa, tırpan sapları, tırmık, yaba, çatal ve bahçe kapıları yıllarca kullanılır bozulmazdı. Arı kovanlarını söğüt dallarından örerek süs eşyası gibi güzel yapardı. Bahçe kıyılarına kavak, söğüt dallarından çit örer, bahçelere yumurta sepeti görünümü kazandırırdı. Tesadüfen köyümüzden geçen şehirliler babamın ördüğü bahçe çitlerine hayran olur, önünde fotoğraf çektirirlerdi. Tüm bunları üretirken gösterdiği özen tek kelimeyle "kalite" anlayışı ve "geleceğe yönelik çalışmak" olarak açıklanabilir bugünün diliyle. O, günü kurtarmayı, böyle bir anlayışla çalışmayı baştan reddederdi. Hepimize de, elimizden gelenin en iyisini yapmamızı öğütlerdi. "Yoksa," derdi babam, "özensizliğin ceremesini yine siz çekersiniz." Hızlı ve dikkatsiz yapılan her iş ona göre zaman kaybıydı.

Bitkiler onun özel uğraş alanıydı. Aşılamalar deneyerek yeni sebze, meyve cinslerini üretmeyi severdi. O zamanlar buna "inovasyon" deseydi herhalde deli muamelesi görürdü(!) Günlük yaşamında çok düzenliydi. Zaman planı yapar, o plana uymak için çok disiplinli davranırdı. Bahçe işlerinde gece geç saatlere kadar çalışır, işini kesinlikle ertesi güne bırakmazdı.

Babamın ilginç bir hayat felsefesi vardı: Uyuyarak geçirilen zaman, yaşamadan geçirdiğimiz ve kaybettiğimiz zamandır! Zaman dönüşümsüz enerji şeklidir; harcanır ve biter.

Zamanını hiç boşa harcadığını görmedim. Birçok iş yaptığı halde zamansızlıktan şikâyet ettiğini görmedim. Çünkü o böyle bir sızlanmanın anlamsız olduğunu çoktan fark etmiş, hayatı boyunca edindiği tecrübeyle yaşamdan borç istemenin mümkün olmadığını iyi öğrenmişti. Evet, yaşam zamanın ta kendisiydi ve sınırsız değildi. Değiştiremeyeceğimiz olgulardan şikâyetçi olmak yerine başka çareler aramalıyız. Zamanı durdurmak ya da uzatmak elimizde değil belki, ama ya planlamak? Zamanı planlayamayanın, hayatını hiç planlayamayacağına inanıyorum. Bunu babamdan öğrendim. Zamanı planlayamayanların birçoğu, yaşamın katlanılamayacak kadar zor olduğunu savunurlar. En azından kişisel ilişkilerimde gözlemlediklerim beni bu çıkarıma ulaştırıyor. Benzerlerine günde birkaç kez şahit olabileceğiniz diyalogları bir hatırlayın:

"Mardin harika bir şehirmiş… Zaman yok ki gidip gezelim."

"Doğrusun vallahi! Spora gitmek istiyorum ama ona bile zaman bulamıyorum. Kaldı ki Mardin, Urfa'ya gitmek…"

Benim yüzlerce kez şahit olduğum bu konuşmalardaki garabete bakın. Günde sekiz saat mesai yapan bu insanlar günün kaç saat olduğunu unutuyor olabilirler mi? Ya da yılda iki hafta tatil yaptıklarını… Zamansızlıktan yapamadığımızı söylediğimiz çoğu şeyi aslında ya tercih etmediğimiz için yapmıyoruz ya da zamana karşı elimiz kolumuz bağlanıyor, ona hâkim olmak yerine ona teslim oluyoruz. Yoksa 24 saate, bir haftaya, bir aya hele ki bir yıla, yani 365 güne neler sığmaz… Bunu kendimden biliyorum. Yeter ki zamanı bir sarf malzemesi olarak görün ve onun ne kadarını nerede, nasıl kullanacağınızı planlayın.

Lafın kısası, babam gecesini gündüzüne katarak çalışır, bize de "Emeksiz kazanç olmaz. İyi yaşamak istiyorsanız çok çalışın, başkalarından iş beklemeyin, emek hırsızı olmayın" diye öğüt verirdi. Tembel insanlardan nefret ederdi: "Tembellik bir çeşit hırsızlıktır, çalışmayarak devletten bir şeyler beklemek daha da büyük hırsızlıktır" derdi.

Aile içindeki iş paylaşımı babam için çok önemliydi. Kimsenin kaytarmasına izin vermezdi. Bir iş baştan savma yapılmışsa yeniden yaptırır, düzgün yapılana kadar da takip ederdi. Halamın oğlu Mehmet, babamın aileyi memleket gibi yönettiğini söylerdi. Mehmet haklıydı. Gerçi onun anlatmak istediği tam olarak benim anladığım şey miydi bilmiyorum; ancak ben şunu anlıyorum: Yöneteceğin şeyin niceliğini unut… En zor yönetileni düşün ve varsay ki şu an en zor işin başındasın. Hükmetme ve yönetme insanın doğal bir arzusu. Babama bakınca bunu görmek zor değildi. O, yönetenin aynı zamanda yönlendiren olduğunu iyi biliyordu. Belki de en önemlisi, farklılıkları algılıyor, insanları tek bir kalıba koymuyordu. Bu algılama,—bence bu onun konumu açısından önemli bir farkındalıktı—iyi yöneticiliğinin sırrıydı. Önceleri babamı ne zaman hangi tepkiyi vereceği belli olmayan biri olarak algılardım. Ancak sonradan bu tepki farklılıklarının kişilerden kaynaklandığının, tavrının kişiden kişiye değiştiğinin ayırdına vardım. Mesela kızdığı, hatalı bulduğu kişi zeki biri ise ima ile yetinir, ancak algısı daha kıt olan birine kızdığında uzun uzun neden kızdığını anlatırdı. Hatanın özensizlikten kaynaklandığını anladığında ise düpedüz azarlardı.

Babamda gözlediğim diğer bir özellik de, kendini başka insanların yerine koyabilmesiydi. Aileden biri yapması gereken bir işi yapmadığında önce onu dinler, olanak varsa uygulamalı olarak meseleyi anlamaya çalışırdı: "Kenara çekil bakalım, gerçekten o hızarla bu ağacı kesmek mümkün değil mi? Gerçekten hızarda bir sorun mu var?" Planlama, örgütlenme, yön verme, koordinasyon ve kontrol… Bunlar günümüzde yönetimin olmazsa olmaz fonksiyonları değil mi? Babam bu sözcükleri bilmiyordu, ama asıl olan şuydu: O bunların tümünü içinde bir yerlerde hissediyordu. Elbette bunlar ona bahşedilmiş, olağanüstü yetenekler değildi. Babam herkesin yönetebileceğini biliyor ve duyularını açık tutuyordu her zaman. Seziyor, öngörüyordu.

Siyasetle de ilgilenmeyi severdi babam. Siyasi tartışma ve sohbetlerden hoşlanır, ülke ekonomisi, tarım politikaları, eğitim politikalarını yakından takip ederdi. Hayat hikâyelerine özel bir ilgisi vardı. Kim anlatırsa anlatsın, dikkatlice dinler, onlardan ders çıkarmayı bilirdi. Babam aktif siyasete de girdi. Havza'da Cumhuriyet Halk Partisi ilçe başkanlığı yaptı. Dedem Hacı Mehmet Hakim uzun yıllar köy muhtarlığı yapmış. Dedemden sonra köyümüzün muhtarı oldu. Bu görevi 1939'dan itibaren 30 yıl sürdürdü. Kendi isteğiyle muhtarlıktan ayrıldı. Babamdan söz etmeye ilerleyen bölümlerde de devam edeceğim.

Annem Azime, 1929'da Havza'nın Çiftlik Köyü'nde doğmuş. Dedem İbrahim'le anneannem Feride'nin annem dışında üç çocuğu daha olmuş: Sabri, Ümmühan ve Cevahir. Aile çiftçilik yapıyormuş, hiç yokluk çekmemişler. Tarlaları verimli, su altında ve düz arazideymiş.

Annemin ebeveynlerinin kökeni Hitit Krallıklarından Türkilere kadar uzanıyor. Anneannem Feride Hanım Havza'nın Çiftlik Köyü'ne gelin gelmiş. Orta boylu, buğday tenli, mavi gözlü, siyah dalgalı saçlı güzel bir kadınmış. İbrahim Efendi ise uzun boylu, iri yapılı, kuvvetli, dayanıklı, çalışkan ve azimliymiş. Annemin adının "Azime" oluşunun nedeni burada aranabilir.

Anneannem, 1943'te Samsun'un Ladik İlçesi'nde meydana gelen 7,6 büyüklüğündeki depremde göçük altında kalarak ağır yaralanmış. Deprem 3.000'e bine yakın insanın ölümüne ve 40 bin binanın çökmesine neden olmuş. Depremin ardından anneannem iyileşememiş ve dört ay sonra vefat etmiş.

İbrahim dedem Havza'dan bir kadınla yeniden evlenerek Havza'ya yerleşmiş. Yeni eşi dedemin çocuklarını istemeyince anneme ve iki teyzeme Sabri dayım sahip çıkmış. Babam annemle evlenebilmek için dedeme 300 lira başlık parası ödemiş. Dedem bu paranın tamamını alarak ancak hiçbir harcama yapmadan annemi evlendirmiş. Annem, babasının yaptıklarını hiçbir zaman unutmadı. Bu nedenle çok çalışmak, güçlü olmak, kimseye muhtaç olmamak gibi kavramları dilinden düşürmezdi. Sürekli çalışır, üretirdi. Zaman zaman geçmişi anlatır hüzünlenirdi. Annemin yaşadığı zor ve üzüntülü günleri hiç aklımdan çıkarmadım. Onun üzülmemesi için çok çalışmaya yeminler ettim.

Annem orta boylu, koyu mavi gözlü, siyah dalgalı uzun saçlı, beyaz tenli, ince belli bir kadındı. Zor işlerin altından tek başına kalkardı. Hızlı yürür, yorulmak nedir bilmezdi. Tarlalara yürürken beni yanına alırdı, bu uzun ve hızlı yürüyüşleri ikimiz de çok severdik. Köyümüzle Havza arasındaki altı kilometrelik yolu iki saatte gider dönerdik.

Annem güne sabah 5:00'te başlardı. Kimseye muhtaç olmamanın belki de tek yolu insanın yeteneklerini artırması, birden çok işte uzmanlaşması değil mi? Annemin yaptığı da buydu. Erkek işi, kadın işi demez yapardı. Aklının erdiği, gücünün yettiği—hatta bazen yetmediği—ölçüde ihtiyacı olan tüm becerileri edinmişti. Akşama kadar hiç durmadan orakla ekin biçer, deste çeker, yığın yığar, ekmek pişirir, odun toplar, odun çeker, yemek yapar, hiç dinlenmezdi. Ev işlerini akşama bırakırdı. Yatak, yorgan, minder diker, yıpranan giyeceklerimize

yama yapardı. Çoğu zaman, çalışırken oturduğu yerde uykuya dalardı. Uykucu insanları sevmez, uyuyana inat uyumazdı. Şimdi ne zaman kendi düğmesini dikemeyen bir erkek, duvara çivi çakamayan bir kadın görsem annem gelir aklıma… Onun için cinsiyeti hiçbir zaman mazeret olmamıştı, bunu kabullenmezdi. Ona göre becerinin, yeteneğin, işin cinsiyeti olmazdı. İş, becerebilenindi.

Çevresindeki insanları sürekli incelerdi annem, karakterleri hakkında konuşurdu. İnsanların birkaç davranışından nasıl bir karaktere sahip olduğunu anlardı. Kimseden bir şey beklemezdi. Annemin emeğinin karşılığı olsaydı, birkaç aileyi geçindirecek kadar para kazanabilirdi. Her şeyini paylaşır, herkese yardım ederdi. Tek başına bir ordu gibiydi.

Annemin ailesinde Türkiye'nin ve dünyanın yakından tanıdığı çok ünlü bir sporcu vardı: Efsane güreşçimiz Yaşar Doğu. Annemin üvey dayısıydı. Yaşar Doğu'nun babası şehit düşünce annesi İbrahim dedemle evlenmiş. Annem bu evlilikten dünyaya gelmiş. Yaşar Doğu milli mayoyla 47 kez güreşmiş, bunlardan yalnızca birinde yenilmiş. Avrupa, Dünya ve Olimpiyat şampiyonlukları kazanmış. Galip geldiği 46 müsabakanın 33'ünü tuşla kazanmış.

Annemin gençliğinde köyde yaşayanların tamamı, o yıllarda manto, pardösü gibi kıyafetler olmadığından "bürük" denen kara çarşaflar giyerlermiş. Annem hiçbir zaman kara çarşaf giymemiş. Ne evlenmeden önce ne de evlendikten sonra… Zaman zaman çevresinden baskı görmesine ve eleştirilmesine rağmen direnmiş. Babamın da annemden böyle bir talebi hiçbir zaman olmamış. Hem annem hem de babam sade ve modern giyinirlerdi. Babam bize "Devlet kurumlarında ne şekilde giyinmek gerekiyorsa o şekilde giyinmelisiniz" derdi.

Annemin çarşaf giymeyi reddetmesinin altında Atatürk'e olan sevgisi ve devrimlere olan inancı vardı aslında. Öyle yetiştirilmişti. Ailemizin gurur duyduğu bir Mustafa Kemal öyküsünü her fırsatta anlatırdı: Atatürk ve arkadaşları 24 Mayıs 1919'da Samsun'dan Havza'ya geçerken arabaları bozuluyor, en yakın köy Çiftlik. İbrahim dedem koşup gidiyor yardıma. Anneannem hazırlık yapıyor, çaylar demleniyor tereyağı, peynir, çökelek, pekmez ne varsa sofraya diziliyor. Gece boyunca dedem ve köyün ileri gelenleri Atatürk'le sohbet ediyor. Anneannem kara bir toprak tavada çökelekli yumurta pişirip, sac ekmeği yapıyor. Sofraya oturamayanlar kapı arasından merakla Atatürk'ü izliyorlar. Atatürk ve arkadaşları ertesi gün erken saatte yola çıkıyorlar. Yıllar sonra devlet yetkilileri gelip, o tarihi günde Atatürk'ün kullandığı kaşık,

çatal, bakır tabak, kara toprak tava, yorgan ve kilimi alarak Samsun Atatürk Müzesine götürmüşler.

Annem eğitim görüp büyük şehirde yaşasaydı büyük ihtimalle hukukçu olup, insan hakları konusunda mücadele ederdi. "Kadın ya da erkek olmanın bir önemi yok, önce insan olmak gerek. Herkes her işi yapabilir. Yapabildikten sonra işin kadını, erkeği olmaz" derdi. Bana ve kardeşlerime iyi, çalışkan, dürüst, iradeli, azimli insanlar olmamızı söylerdi hep. Haklarını her zaman savunurdu, ezdirmezdi kendini. Hiçbir olayın üstünü kapatmaz, sonuna kadar gider, açıklığa kavuşturulmasını isterdi. Kendi çocukları bile yapmış olsa, yanlış bir davranışı savunmazdı.

Annemin sinirlendiğini hiç görmedim. Canı sıkıldığı zaman "Ben odun, gazel[7] toplamaya gidiyorum" diyerek evden çıkar, dağlara, kırlara giderdi. Kurumuş odunları, pelit gazellerini, çam kozalaklarını toplar, tepeleme bir yük yapıp sırtına atar eve getirirdi.

Dertleşirdik annemle bazen, insanlar hakkında konuşurduk. "Bir insan nasıl hiçbir iş yapmadan öylece bomboş durabilir, öğlene kadar nasıl yatabilir çok merak ediyorum" derdi. Tembel insanların ne düşündüğünü, hangi gücün onları hareketsiz kıldığını merak ederdi. "Senin kitaplarında yazıyordur, bunların ilacı yok mu?" diye sorardı bana.

Annem ilk doğumunu 18 yaşında yapmış. 1947'de doğan en büyük ablamın adını Melahat koymuşlar. Melahat'i, Emine (1949), Sündüs (1951-1961), Rasim (1955), Naci (1957), ben (1959), Leman (1960), Gültekin (1964) ve Aytekin (1965) izlemişiz.

Hacı Mehmet Hakim dedem savaşmaktan kendi çocuklarını büyütme zevkini tadamadığı için evde anneme çok yardımcı olmuş. İlk beş torununa bakmış, büyütmüş, sevmiş, kucaklamış. Yıllarca yaşadığı sıkıntılı günlerin acısını torunlarını ve halamın çocuklarını severek, onlar tarafından da çok sevilerek gidermiş. Ben doğmadan üç yıl önce dedem bir yakınının cenaze töreninde aşırı yağmur ve soğuk rüzgâr altında kalmış. Üşütüp, hastalanmış. Savaş yıllarının ardında kendisine musallat olan nefes darlığıyla birleşen bu hastalık dedemin vefatına neden olmuş. Hacı Mehmet Hakim ailemizden ayrıldığında takvimler 25 Nisan 1956'yı gösteriyormuş.

---

7. Kuru yaprak anlamında.

Acı da hayata dahil

Dayanmak ve üretmek

"Harmandı, karpuz yiyorduk, üzümler de çıkmıştı." Annem doğum günümü böyle anlatırdı. 1959'da böyle bir günde doğmuşum. Nüfus cüzdanımda ise 11 ocak yazıyor. Doğduğum günün sabahı, annem erkenden kalkıyor, eşini, çocuklarını doyuruyor, inekleri sağıp sütleri kaynatıyor, ekmek yapmak için hamur yoğurup mayalıyor. Eline odun iplerini alarak, kuru odun ve pelit gazellerini toplamak için Meşeli Çukur Ormanı'na gidiyor. Kuru odunları ve gazelleri topluyor, sırtına yüklüyor, ağır ağır eve dönüyor.

Hamurları pıtıl ekmeği[8] yapmak üzere yumak yumak sofra bezinin üstüne döküyor. Pıtılları pişirip bitirdiği anda doğum sancıları başlıyor. Ebe olmadığı halde köydeki kadınların doğumlarına yardımcı olan Kavaklı Ebe'yi çağırıyorlar. Kavaklı Ebe'nin gelişiyle benim doğmam bir oluyor. Adımı babam koymuş: Bakiye… Anlam olarak "arta kalan" anlamında kullanılan, ancak isim olarak düşünüldüğünde erkek ismi olan "Baki"nin "-ye" ekiyle kadına uyarlanmış hali. Aliye, Kadriye gibi… Bu durumda adımın gerçek anlamı, "ebedi" oluyor.

Annem her zaman derdi ki, "Sana hamileliğimi ve nasıl doğup büyüdüğünü hiç anlamadım." Ben doğduğumda ablalarım 10 ve 12 yaşlarındaymışlar. Beni ve iki ağabeyimi büyütmek onlara kalmış. Köyde çocukların çok küçük yaşlarda sorumluluk almaya başladıklarından söz etmiştim. Burada sorumluluk kelimesini özellikle kullandım. Biraz açayım: Büyüklere yardım etmek anlamında bir sorumluluk ya da bir tür büyümüşlük oyunu değildi bu. Tam anlamıyla sorumluluktu. 7-8

8. Özellikle Orta Karadeniz'de, mayalı hamurun oklavayla açılıp sacda pişirilmesiyle elde edilen ekmek türü.

yaşlarından itibaren gerek erkek gerekse kız çocuklarının yüklendiği ayrı ayrı işler vardı. Bu işleri yapmamaları, savsaklamaları halinde hesap vereceklerini biliyorlardı. Erken yaşta sorumluluk almak, özgüveni geliştiriyor, özsaygıyı artırıyor, görev bilincini aşılıyor. İş takibi ve planlama gibi sonuçlar kısa sürede gözleniyor. Özetle gençlerin önünü açan bir hayattı köy hayatı.

Babam çok genç yaşta, ben iki yaşındayken romatizma hastalığına yakalanmış. Her türlü tedavi yolu denenmiş ama nafile. Çift süremez, çiftçilik yapamaz hale gelmiş. Geçimini sağlayabilmek için başka çareler aramış. Irmak kıyısında sebzecilik yapmaya karar vermiş. Irmak kıyısındaki bahçemiz köye uzak olduğundan her gün çoluk çocuk gidip gelmek zor olmuş. Köy içindeki evimiz ırmak kıyısındaki bahçemize taşınmış. Çok küçüktüm ama hatırlıyorum. Aşağıdaki bahçenin yol kenarına temel kazılmış, topraktan çamur hazırlanılarak kerpiçler hazırlanmıştı. Kerpiçlerle duvar örülüyor, kerpiç duvarlar samanlı çamurla sıvanıyordu.

Annemin bacaklarına dolanırdım, üstüm başım hep çamur… Bahçemizde çok sayıda sarılı, kırmızılı tavuklar, horozlar vardı. Her gün tavuklarla oynardım. Peşlerinden koşar, kuyruklarından yakalamaya çalışırdım.

Güzel, güneşli bir akşamüstüydü. Komşu köyden babamın arkadaşı Kara Hüseyin geldi. Yemek yediler, çay içtiler, bir süre sonra tavukları kümese doldurdular, hepsini yakalayıp bacaklarından bağladılar. Kara Hüseyin tavukların bacaklarına bağlı iplerinden tutup omzuna atarak aldı, götürdü. Tavuklar gidince kendimi yapayalnız hissettim, çok üzüldüm. Annem anladı yalnızlığımı ve üzüntümü. Beni kucağına aldı, dedi ki: "Tavukları verdik para aldık, evimizin üstünü kapatacağız, üstümüze yağmur yağmayacak, üşümeyeceğiz." Ben keliklerimize baktım. Annem, "Keliklerin kapısı yok, çatısı yok, içine yağmur yağdığında su giriyor, yatak yorganımız ıslanıyor" diye teselliyi sürdürdü. Ben yine anlamamıştım. Anladığım tek şey yalnız kaldığımdı. Can sıkıntısının, üzülmenin ne olduğunu ilk o zaman öğrendim. Acı çekmenin anlamını ise erken bir ölümle…

Yeni evimize taşındıktan birkaç yıl sonra Sündüs ablam hastalandı. Annemle babam, ablamı sürekli Havza'ya doktora götürüyorlardı. Havza'dan gelecekleri zaman hepimiz Havza yolunu görebileceğimiz Çoraksuyu tepesine çıkıp geliş yollarını gözlüyorduk.

Havza'ya gidiş gelişler sıklaştı. Annem, ablamı her gün sırtına sarıyor, sabahın erken saatlerinde Havza'ya gidiyorlar, hava kararırken dönüyorlardı. Evin neşesi kaçmıştı, kimse eskisi gibi oynamıyor, şakalaşmıyor, benimle de ilgilenen olmuyordu. Sürekli Sündüs ablamdan söz ediliyor, Havza'nın yolları bekleniyordu. Ablalarım kıyıda köşede ağlıyorlardı, artık iş yaparken türkü söylemiyorlardı. Haftalar böyle geçti.

Bir gün babam Samsun'daki bir Alman doktordan söz etti, "Çok iyiymiş, her hastalığı anlıyormuş" dedi. Ardından ne var ne yok sattı, Sündüs ablamı alıp annemle Samsun'a gitti. Döndüklerinde çok üzüntülüydüler. Ablalarımı, ağabeylerimi, annemi, babamı sürekli evin bir köşesinde ağlarken görüyordum. Evde konuşulanlar bugün gibi aklımda. Alman doktor, "Çok geç kalmışsınız, daha erken gelseydiniz kurtarırdım, artık yapacak bir şey kalmamış" demiş. Sündüs ablamı kaybedeceğimiz kesinleşmişti.

Bir sabah erkenden herkes yataktan fırladı. Annem, Sündüs ablamı sırtına sardı, bağladı, babamla birlikte hava aydınlanmadan Samsun'a gittiler. Ablam için yaptıkları son yolculuktu bu. Samsun'dan geldikleri zaman annemin sırtı boş, gözleri kıpkırmızıydı. Ablamı yitirdiğimizde daha 10 yaşındaydı. Babamın beni sıkı sıkı kucakladığını hatırlıyorum. Günlerce evimize insanlar geldi, gitti. Allahım! Ne büyük bir acıydı. İnsanın öz ablasının, kardeşinin bir gün yok oluvermesi… Ağlamak nedir, üzülmek nedir, hastalanmak nedir, ölmek nedir?.. Bunları çok erken öğrenmiştim. Küçük yaşlarda hasta olmanın üzücü, ölmenin de yok olmak, kaybolmak gibi bir şey olduğunu biliyordum artık. Göğsümde bir yerde tanımlayamadığım bir sızı vardı: Acıydı bu.

Kendimce, annemin, babamın, kardeşlerimin üzülmemesi, ağlamaması için hasta olmamaya ve ölmemeye karar verdim. Ailede kim ne derse hemen yapıyordum. Ağabeylerim sürekli yemek seçer, çok az yerlerdi, ikisi de çok zayıftı. Babam onlar için üzülürdü, "Boyunuz uzamayacak, böyle kalacaksınız" derdi. Demek ki annemle babamı üzmemek için çok yemeliydim, önüme taş koysalar bile yemeliydim.

Babam yıllarca Sündüs ablamın ilaç kutularını, şişelerini sakladı, atamadı. Çok zaman sonra iki torba dolusu ilacı, kutuları ve şişeleriyle birlikte bahçedeki meşe ağaçlarının altına gömdük.

Her şeye rağmen hayat devam ediyordu. Uzun bir süre Sündüs ablamın yaşadıkları, anıları, davranışları anlatıldı. O zamanlar ilaçlara ilgi duymaya başlamıştım, sonra da bu, kimyaya olan ilgimin temeli oldu. Hangi ilaçlar ablamı iyileştirirdi, hastalığı neydi, neden anlaya-

madılar, Alman doktor biliyor da Havza'daki doktorlar neden bilmiyordu? Bunları düşünür dururdum.

Sağlık, hastalık ve ölümle ilgili her lafi can kulağıyla dinledim hep. Henüz küçük yaştayken hep çare olmayı düşündüm. Aslında babam da tedavi işlerine çok meraklıydı. Ufak tefek sakatlanmaları, yaralanmaları, arı sokması, böcek ısırmalarını kendisi tedavi ederdi. Babaannem birçok yara bere için çeşitli otlardan yağ, çam sakızı karışımlarından ilaçlar yaparmış, babama da öğretmiş. Babam "balağuzlama" diye bir yara bere ilacı yapardı, merakla ona yardım ederdim. Bu merhem için bir kaşık berrak sarı renkli taze çam sakızıyla bir kaşık taze tereyağını (veya sızma zeytinyağı) bir tavada hafif ateşte eriterek karıştırırdı. İçine bir miktar boraks katar, iyice homojenleştikten sonra kapalı kaplara doldururdu. Yırtılan, çizilen ellerimizi, kollarımızı bu merhemi sürerek iyileştirirdik.

Yanıklar için formülümüz farklıydı. 9-10 yumurtanın sarısını beyazından ayırır, sarıları toprak bir tavada hafif ateşte yavaş yavaş ısıtırdık. Yumurta sarıları kararmaya başlayınca, yumurtanın yapısında bulunan, çok az miktarda doğal ve özel bir yağ çıkardı. Bu yağı ince bir tülbentten süzerek cam şişeye doldururduk. Elde ettiğimiz yağı yanık yerlere sürerek iz kalmasını önlerdik. Bazen de sarı renkli kantaron çiçeklerini toplar, kapalı bir şişeye doldurduğumuz saf zeytinyağının içine daldırır, şişenin ağzını kapatarak bekletirdik. Bunu da bir süre sonra yara iyileştirici olarak kullanırdık.

Babam meyve kabuklarını ve bazı bitki yapraklarını kurutur, kış aylarında karışım çaylar yapar, grip gibi hastalıklara yakalanmamamız için kullanırdı.

Sündüs ablamın ardından annem ve babamın bize olan ilgileri arttı. Sekiz kardeş büyüdük. Hiç birimizde en küçük bir yanık, yırtık, çizik, sağlık bozukluğu olmadı.

Zor, oyunu bozar (mı?)

Kültür, mücadele ve değerler

Çocukken babam, annem bahçe işleriyle uğraşırken biz de kendimize ayrı bahçe yapardık. Küçücük bahçelerimize meyve fideleri dikerdik. Vişne, kiraz, elma, armut, ceviz, erik… Annemden sebze tohumları alır, bahçemizin boş kalan yerlerine fasulye mısır, biber, domates ekerdik. Sorumluluk kazanmamız, iş yapmayı öğrenmemiz için her birimize tavuk, ördek, kaz civcivleri ve buzağı verirlerdi. Her birimiz kendi hayvanlarımızı besler, büyütür, otlatırdık. Daha önce de üzerinde durduğum gibi, Kazan'da ne yapılıyorsa Anadolu'da da aynısını uyguluyorduk aslında; aynı kültürü sürdürüyorduk. Bu kültür, deneme-yanılmayla deneyimin süzgecinden geçmiş bir özdü. Doğaldır ki her yanımıza sinmişti. Mekân değişse de, başka bir kültürel ortamın içinde yaşamayı seçmiş olsak da, ailede uygulanan kendi geleneklerimizdi. Çünkü bunlar yüzyıllarca sınanarak oluşmuş, faydası görülmüş geleneklerdi. Bir kısmı geldiğimiz yörenin gelenek ve görenekleri olsa da bir kısmı da ailemize, sülalemize has uygulamalardı. Bunları bölük pörçük değil, bütünsel olarak uyguluyorduk. Tümünün yararını gördüğümüz kesindi. Faydasız geleneklerin zamanla terk edildiği, bunların elendiği belliydi. Bugün düşünüyorum da, "şirket kültürü" kavramı bunlardan çok farklı bir şey anlatan bir kavram mıdır?

Ben ve küçük ağabeyim birlikte çok ördek yetiştirdik. Akşam sabah danalara ot yolarak yemliklere doldurduk. Köy yerlerinde bahçelere, mısır tarlalarına keliği andıran gölgelikler yapılır. Evimizin yanındaki bahçemizde iki keliğimiz vardı. Fazla eşyalarımızı, elma sandıklarımızı turşu küplerini, peynir, çökelek küplerini bu keliklerde saklardık. Kelik yapmak bizim köyün çocukları için ev yapma, benim içinse özgür yaşam deneyimiydi. Keliklerimizde ayrı bir dünya kurardık. Kibrit kutularının içine çubuklardan makara yerleştirir, çubuk makaraları

iplerle kardeşlerimizin keliklerine telefon hattı olarak döşer, makarayı gıcır gıcır çevirerek ses çıkarır, haberleşirdik.

Kardeşlerim ve ben henüz ilkokul çağındayken bahçe yapmayı, tarla ekmeyi, kavak, söğüt dikmeyi, meyve fidanları büyütmeyi, yabani meyve fidanlarını aşılamayı, tavuk, kaz, ördek büyütmeyi, kelik yapmayı, ev, ocak kurmayı öğrendik. Hepimiz okula başlamadan okuma-yazmayı da öğrendik.

Kış geceleri uzundu. Radyo, televizyon da yoktu. İşte bu sükûnet ve boş zaman bizim eğitim saatlerimizdi. Daha önce uzun uzadıya anlattığım babam, bizi her konuda hayata hazırlamaya çalışırdı. Bu uzun geceleri en iyi şekilde değerlendirmeyi de bildi. Her gece farklı hayat hikâyeleri anlatırdı. En çok atlas üzerinde tüm ülkelerin yerlerini öğretirdi. Yakın tarihimizden çok bahsederdi. Daha okula başlamadan Türkiye'deki illeri, yolları, dağları, nehirleri, diğer devletleri, başkentleri öğrenmiştik. Özellikle kış gecelerinde bize ders çalıştırıyordu. Çam tahtasından yapılmış yemek sofrasını ortaya kurar, tüm kardeşler etrafına dizilirdik. Gaz lambası ışığında babam harfleri gösterir, yazmayı ve okumayı öğretirdi. Bize hikâyeler, masallar okur nasihatlerde bulunurdu.

Köyümüzde mutluyduk ama nüfusun azalmasına neden olan iki önemli sorunumuz vardı: Coğrafi koşullar nedeniyle ekilip dikilecek, hayvancılık yapılabilecek alan sınırlıydı. Okulumuz da yoktu. Üretilen meyve ve sebzeler ancak aileleri doyuruyor, tarım arazisinin sınırlı olması gençlerin köy dışında iş aramalarına neden oluyordu. Çocukları okul çağına gelen aileler teker teker şehirlere taşınıyordu. Aslında komşu köyler Eymir ve Küflek'te okul vardı. Hilmiye ile Eymir'in arası dört kilometre, Küflek'in arası iki kilometreydi. Küflek'le yaşadığımız cami sorunu iki köyün arasını açmıştı. Küflekliler, Hilmiyelilerin cuma namazı için camilerine gelmesini istemiyordu. Onlara göre, Hilmiyeliler Küflek'in camiini kullanmak istiyorlarsa para ödemelilerdi. Hilmiyeliler cami için daha fazla mücadele etmediler, ama okul öyle değildi. Köyden şehre göç etmeyen aileler çocuklarını okula göndermek zorundaydı. Ama kız çocuklarını değil, yalnızca erkekleri. Bu durum kızları okula göndermek istememelerinden değil, güvenlik sorunundan kaynaklanıyordu. Küflek Köyü'nün çocukları Hilmiyeli çocukları okul yollarında yakalıyor, hırpalıyorlardı.

Hilmiyeli çocukların iki engeli daha vardı: Kış aylarında karla kapanan yollar ve saldırgan kurtlarla çoban köpekleri… İklim şartları, şiddet

ve yasaklar nedeniyle o yıllarda köyümüzden yalnızca bir erkek çocuk ortaokulu bitirebildi.

Ablalarım okula gidemedi. Rasim ve Naci ağabeyim ise Eymir Köyü'ndeki okula gidiyorlardı. Bir yıl sonra annem ve babam benim de onlarla okula gitmeme karar verdiler, henüz beş yaşındaydım.

Eymirliler kız çocuklarını okutma konusunda ileri görüşlülerdi, kızlarını köydeki okula gönderirlerdi. Eymir'de kadınlarla erkekler birlikte çalışır, birlikte eğlenir, kadınlar alınan kararlarda söz sahibi olurlardı.

1960'lı yıllarda Hilmiye ile Eymir arasında yol yoktu, halen de yok. İki köy arasına olabilecek her türlü engel sıralanmıştı. Bir ırmak ve dere yatağı vardı, ırmak sularından geçmek işkence gibiydi. Ben çok küçüktüm, ırmak suları beni sürüklüyordu, batıyor, geçemiyordum. Bahar aylarında Rasim ağabeyim beni sırtına alıp karşı kıyıya geçiriyordu. Üstelik bir kez de değil. Her gün, hem giderken, hem dönerken ırmağın beş farklı yerinden suya batarak okula gidip dönmeye çalışıyorduk. Kış aylarında kar, yağmur, sel olduğunda, ırmak kenarındaki tepeleri aşarak Eymir'e ulaşıyorduk.

Babam bize okuma yazma öğrettiği için ilk yılımda sınıfta okuma yazma bilen tek kişiydim. İlk dönemin sonunda okula müfettiş gelmişti. Öğretmenimize "Okuyan var mı?" diye sordu. Öğretmenimiz beni gösterdi, tahtaya kaldırıldım.

"Yaz kızım" dedi: "Akşam oldu."

Tahtaya kalkmasına kalkmıştım ama ufak tefektim. Kolum tahtanın ancak alt kısmına kadar yetişebiliyordu. En alta incecik yazdım: "Akşam oldu."

Müfettiş beni yanına çağırdı. Bir kitap açtı, okumam için bir bölüm gösterdi. İlkokul dördüncü sınıfın Türkçe kitabından bir sayfaydı. Başladım okumaya: "Çocuktum ufacıktım, top oynadım acıktım, buldum yerde bir erik, kaptı bir alageyik…"

Bana bu şiiri babam ezberletmişti zaten, kalan kısmı gözüm kapalı okudum. Müfettiş kabul etmedi, "ezberlemiş" dedi, başka yerleri okuttu. Gösterdiği her yeri su gibi okudum. Öğretmenimiz açıklama yapmak zorunda kaldı: "Bunlar üç kardeş. Okula başlamadan babaları öğretmiş okumayı, yazmayı. Ben de onlara başka ödevler, matematik soruları veriyorum."

Bana, "hayatının zorluklarından biraz söz et" deseler, bugün bile ilkokul yıllarımı anlatmakta tereddüt etmem. Okula gitmek ne büyük işkenceydi! Aylardan ocak, her yer kar altında… O zamanlar şimdiki

gibi kar tatili de yok. Hava nasıl olursa olsun yola koyuluyoruz. Sabah erkenden ağabeylerimle yola çıkardık. Ayağımızda lastik ayakkabılar, incecik naylon çoraplar, sırtımızda önlüklerimiz, üstünde ceketlerimiz… Manto, kaban, kapüşon, atkı, çizme, bot, eldiven mi?… Bırakın köyü, Havza'da bile yok bunlar! Üç kardeş diz boyu kara bata çıka okula yürüyoruz. Irmağı geçerken ayakkabılarımızı, çoraplarımızı çıkarıyor, yürürken giyiyoruz. Ama kar bu… Ayakkabılarımıza dolup sırılsıklam ediyor. Kar doldukça ayakkabılarımızı çıkarıyor, temizleyip yeniden giyiyor, yolumuza devam ediyoruz. Ellerimizi, hele yüzümüzü soğuktan hissetmiyoruz çoğu kez. İyice aşılmaz yerlerde Rasim ağabeyim kurtarıcım oluyor, sırtına alıyor. Çocuğuz, gücümüz giderek tükeniyor…

Bu amansız koşullara ufacık bir can ne kadar dayanır? Naci ağabeyime de bir gün tak dedi! Ağlamaya başladı, sesi giderek yükseldi: "Ayak parmaklarım sızlıyor, dayanamıyorum artık. Ben okumayacağım!" Halimiz içler acısıydı. Rasim ağabeyimin o günkü hali beyaz perdeye yansısa, sanırım sinema sanatına nokta koyan sahne bu olurdu! Soğuktan neredeyse Rasim ağabeyim, kendi minicik bedenini unutmuş, bir yandan Naci ağabeyimin soğuktan mora çalmış parmaklarını hohlayarak, ellerinin arasında sıkarak ısıtmaya çabalıyor, bir yandan da onu teskin etmeye çalışıyor: "Naci, koşarsan üşümezsin. Sen koş okula git, ayaklarını ısıt, biz geliyoruz." Böyle bir fotoğrafı gözlerinizin önüne getirin… O günleri bir an bile aklımdan çıkarmadım. Ağabeylerimin benim için yaptıklarını unutmadım. Yaşadıklarım, hayata bakışımı da şekillendirdi. Elimizde tek hayatımız vardı ve bu hayatı boşa geçirmemek, her dakikasını doldurmak, her dakikasında üretmek çok önemliydi. Bir saniyesi bile gereksiz işlere harcanmamalıydı.

Sürekli insanları gözlemlerim. Boş kalmaktan sıkılan, yapacak bir şeyi olmadığı için kapı önlerinde, sokak aralarında, komşularının evlerinde ömürlerini geçiren bir sürü insan var. İş bulma ve çalışma olanağı bulduğu halde bunu değerlendirmeyenler, yaptığı işi el ucuyla tutanlar, anlamını hiçbir zaman bulamadığım "rahat iş" diye bir kavramın peşinden bir ömür koşanlar… Bir hayat bu kadar ucuz, bu kadar değersiz olabilir mi? Benim zamanım her zaman çok değerli oldu. Tanrının bana biçtiği yaşam denen süreyi son saniyesine kadar kullanmalıyım. Hayatta hiçbir şey öğrenmeyen, hiçbir becerisi olmayan kişiler de hayatta kalmayı, ömür geçirmeyi başarıyor. Boş, amaçsız yaşamak için eğitim almak da gerekmiyor.

Annem hayatının tek bir dakikasını boş geçirmeyen insanlardandı. Evin tüm yükünü sırtladığı gibi 18 yıl boyunca dokuz da doğum yapmıştı. Her doğum ailede büyük bir heyecanla karşılanırdı. O heyecanı paylaşmayan bir kişi olurdu: Ben!

Kız kardeşim Leman'la aramızda bir yaş olduğu için onun doğumunu hatırlamıyorum. Diğer iki kardeşimin doğumu ise bugün gibi aklımda.

Bir gece yarısı annem ve ablam tüm aileyi panik içinde uyandırdılar, çok telaşlıydılar. Uyku sersemiyken ne olup bittiğini anlayamadım. Beni ve kardeşlerimi yan odaya yatırdılar. Gece yine seslerden uyandım. Melahat ablam elinde akide şekerleriyle tepemdeydi. Benim ve kardeşlerimin eline şeker doldurdu. "Kardeşiniz geldi, size şeker getirmiş" dedi. Şekerleri sıkıca avuçladım, uyumaya devam ettim.

Sabah uyandığımda annemin yanında bir bebek yatıyordu, şekerler de halen elimdeydi. Hemen hatırladım, "gece gelen kardeşim buymuş" dedim kendi kendime. Beş yaşındaydım, eve bir kardeş gelmesi konusunda kayıtsızdım. Bütün aileyi heyecanlandıran olay pek ilgimi çekmedi. İlgilenmiyordum ama evde nedense tuhaf açıklamalar yapılıyordu. Ablam, "Bak gece ırmaktan bebek tuttuk, ırmak bize bebek getirmiş" dedi. Babamsa bebeği leyleklerin getirdiği konusunda ısrarlıydı. Babamın haklı olabileceğini düşündüm: alfabe kitabında ağzında asılı bir bebek bulunan leylek resmi göstermişlerdi! Erkek bebeğe "Gültekin" adını verdiler.

Annem, doğumdan kısa süre sonra babam ve kardeşlerimle tarlada çalışmaya yeniden başladı. Yaz aylarıydı. Evde Gültekin'e ben bakıyordum. Bezini zar zor değiştirebiliyordum. Onu beşiğe yatırıp bağlıyor, uyutmak için sağa sola sallıyorduk. Ben bebeği beşikten indiremiyordum, indirsem yerine koyamıyordum. Bebeğin mamasını sobanın üstünde pişirip, soğutup, onu doyuruyordum; ayağımda sallayarak uyutuyordum ama beşiğe çıkaramıyordum. Kendimce bir çözüm bulup Gültekin'i yerde yatmaya alıştırdım. Yere minderlerden yatak yaptım, böylece beşikten kurtuldum. İşim iyice kolaylaşmıştı ama bebek sürekli annesini arıyordu, ağladığında susmak bilmiyordu. Beş yaşında bir çocuk için fazlaca ağır bir görevim vardı. Annem, Naci ağabeyime "Git eve bak, çocuk ağlıyor mu? Ağlıyorsa bana haber ver" dermiş. Ağabeyim eve geldiğinde genellikle beni ve Gültekin'i ağlarken bulurdu. Bebek ağladığında susturamaz, çaresiz ben de ağlardım. Ağabeyime "Annem gelsin, bebeği emzirsin, durmuyor" diyordum.

Koşa koşa gidiyordu ama annem bir türlü gelmiyordu. Bir gün dayanamadım, bebeği sıkıca kucakladım, boynuma astım, ağlaya ağlaya annemin çalışmaya gittiği Çoraksuyu'na götürdüm. Annem de babam da çok şaşırmıştı. Naci ağabeyimin bebeğin ağladığını annemlere söylemediği böylece ortaya çıktı! O günden sonra Gültekin'i hep taşıdım, annemin yanına götürüp getirdim. Zamanla bebeği yıkamayı da öğrendim. Gültekin'in tüm bakımı bana kalmıştı, yaz boyunca bebek baktım. Anadolu'da bir söz vardır: Zor oyunu bozar! Ama bir söz daha vardır: Zor çekmeyince lor yenmez…

1965 yalnızca okula başladığım yıl değil, en küçük kardeşim Aytekin'in doğduğu yıl da oldu. Bu kez ebeyi çağırmaya ben gittim. Yeni ebemiz Nuriye ablaydı."Nuriye abla, çabuk bize gelecekmişsin" diye kapısının önünde var gücümle bağırdım. Bizi eve sokmadılar. Bir süre sonra Melahat ablam sevinerek çıktı, yine ellerinde şekerler vardı, "Kardeşiniz oldu" dedi. Artık kardeşin ne demek olduğunu biliyordum.

Babamın çok genç yaşta romatizmaya yakalandığını ama bir çare bulunamadığını daha önce anlatmıştım. İşte bu hastalık için harcanan para 1966 yılı bahar aylarında daha da arttı. Kaybettiğimiz Sündüs ablamın tedavisi için yapılan harcamalar da ailemizi çok yoksullaştırmıştı. Mayıs ayında köydeki tüm ineklerin otlatılmasını biz üstlendik. Yani köyün çobanı olduk. Yılın sonuna kadar işimiz devam edecekti. Yaz aylarında ağabeylerim üstlendi çobanlığı, okullar açılınca da iş bana kaldı. Hem köyün ineklerini hem de kendi ineklerimizi gütmeye başladım. Alfabeyi ezberlemiş, okuma yazmayı sökmüştüm, bir yıl okula gitmesem bir şey kaybetmezdim. Babam, öğretmenimle konuştu. Ağabeylerim öğretmenin benim için hazırladığı ödevleri eve getiriyor, babam da akşam ders çalıştırıyordu.

İnekleri gütmeye giderken yanımda kız kardeşim Leman olurdu. O benim gibi değildi. Çok nazlıydı, ineklerin peşinden koşup yetişemiyordu. Ayaklarına sürekli çalılar, dikenler batıyor, oturup ağlıyor ve yerinden kalkamıyordu. Ben hayvanlarımızı toparlıyor, yönlerini ayarlıyor, sonra koşa koşa Leman'ın yanına gidip onu malların[9] yanına kadar taşıyordum.

Bir gün yine Leman'la sığır güdüyorduk. İneklerin bir kısmı su içmek için köyün çeşmesine kaçtı. Çeşmenin yakınlarında köylülerimi-

9. Anadolu'da daha çok büyükbaş hayvan yerine kullanılır.

zin bahçeleri vardı. İnekler bahçelere girip zarar vermesin diye koştum, su içtikten sonra hepsini topladım. Onları diğer hayvanların yanına getirmeye çalışıyordum. Birden Leman'ın çığlıklarını duydum, hem bağırıyor hem de arkasından koşan boğadan kurtulabilmek için koşuyordu. Koştuğu tarafta bir uçurum vardı.

Elimde sopa ok gibi fırladım, yaklaşık 500 adımlık mesafeyi yıldırım gibi koştum. Boğa tam kız kardeşime boynuzlarıyla vuracakken, sopamı boğanın boynuzlarına vurdum, yönünü çevirdim. Ne zaman hızlı koşular yapsam, o gün yaşadıklarım aklıma gelir. Aslında en hızlı koşum o değildi. Daha önce buğday tarlasında bir engerek yılanı tarafından kovalanmıştım! Uçarcasına kaçmıştım.

Aralık ayı gelip çatmış, havalar iyiden iyiye soğumuştu. Artık kimse ineklerini dışarıya çıkarmıyordu. Yani okula gidebilirdim. Okula başladım, iki ay sonra karnemi aldım. Ben okula başlamadan önce okulun öğretmenleri değişmişti, iki kadın öğretmen gelmişti: Beyhan ve Ülkü Hanım. Beyhan öğretmen hayat dolu, çok neşeli bir kadındı. Ancak bizim öğretmenimiz onun tam tersi olan Ülkü'ydü. Yüzü hiç gülmezdi, hep sessiz ve düşünceliydi. Neredeyse hiç kıpırdamadan dimdik durur, sınıfta da öyle dolaşırdı.

Çok zaman sonra öğrendik: Ülkü öğretmenin babası yokmuş, kız kardeşi de hastaymış. Ankara'da tedavi görüyormuş. Daha sonra kız kardeşini kaybetti. Onu benden daha iyi anlayabilecek kimse yoktu. Çünkü ben de çok küçük yaşta kardeş acısını yaşamıştım. Onu anlamak için kendimi onun yerine koymam daha kolay oluyordu. Tüm bu acılara rağmen öğretmenimiz çok çalışkan ve disiplinliydi. Ondan çok şey öğrendik. Bize mandolin çalarak halk oyunlarını öğretirdi. Her dönem sonunda tiyatro oyunları hazırlar, köy meydanında tiyatro ve halk oyunları gösterileri yapardık, türkü yarışması düzenlerdik. Açık artırmalı hediye çekilişleri yapar çok eğlenirdik. İlkokulda çok iyi bir temel eğitim aldık. Aldığım matematik eğitimiyle bugün bile kesir problemlerini o zamanki bilgimle çözüyorum.

İlkokul beşinci sınıftayken Beyhan öğretmen Havza'ya gitti. Yerine Güliz öğretmen geldi. Bizim sınıfı Güliz öğretmen aldı. Çok neşeli, bilgili, çalışkan, becerikli bir öğretmendi. İzmir'de okumuştu. Havza'nın Gelincik Köyü'nde akrabaları vardı. Güliz öğretmen bizim sınıfı devlet parasız yatılı okul sınavları için çok çalıştırdı. Bana, "küçük öğretmen" diye hitap ediyordu. Onu çok seviyordum. O kadar seviyordum ki, öğretmen olmaya karar verdim.

Güliz öğretmen de Ülkü öğretmen gibi bize halk oyunları öğretir, tiyatro çalıştırırdı. Bütün sosyal faaliyetlerde en önde yer alırdım. Güliz öğretmen okul bahçesinde öğrencilere koşu yarışmaları yaptırıyordu. Atletizm hakkında, kısa mesafe koşularla ilgili bilgiler veriyordu. Ben ne tür yarışma olursa olsun hep birinci oluyordum. Zaten günlük okula gidiş gelişimiz 6-7 kilometreyi buluyordu. Okul haricinde ineklerin, danaların, tavukların peşinden de koşturuyordum. Yaz aylarında hayvanlarımızı otlatmak için uzak kırlara götürürdük. Sarı inek gözünü en uzaktaki yeşilliklere diker, kafayı kaldırır, doğruca buğday, mısır tarlalarına koşardı. Ne kadar bağırırsan bağır ciddiye almaz, duymazlıktan gelirdi. Koşa koşa yetişir, çeviririrdim onu.

En sağlam dayanak

Kitle iletişimi, anlamak, anlatmak ve itibar

1970'lere kadar köyümüzde radyo ve televizyon yoktu. Havalar soğuyup, yağışlar başlayınca köy halkı mahsulünü içeriye alır, ambarlarını doldurur, samanını, otlarını samanlığına basar, odunlarını keser, hazırlar, kar yağmasını beklerdi. Akşamları yakın akrabalar bir araya gelirdik. Eski savaş anıları, kıtlık, kuraklık, çekirge salgını, dondurucu kış soğukları, ırmakların, İstanbul Boğazı'nın, Haliç'in buz tutması, yaşanmış aşk hikâyeleri konuşulurdu.

O günün "kitle iletişimi" de buydu. Ancak tam anlamıyla bilgilenmek, doğru bilgiyi edinmek mümkün değildi. Çünkü mesaj kaynağından çıkıp alıcıya gelene kadar binbir değişimden geçiyor, kulaktan kulağa yayılırken ağızdan ağza deformasyona uğruyordu. Gerçi günümüzde de böyle bir problem söz konusu. Ancak bugünün farkı, isteyenin bir şekilde doğru bilgiye ulaşabilmesi… Bu da zaten en önemli fark. Kişiler arası iletişimimizin pek sorunlu olduğu söylenemezdi. Ancak, dünyada ne olup bittiğini bilmiyorduk. Duyduklarımız olanların milyarda biri bile değildi. Oysa bugün iletişim dünyanın akışını, yönünü değiştiren bir unsur konumunda. Olup bitenleri öğrenebilmek, haberdar olmak bir hak günümüzde. Bizim çocukluğumuzda, ilk gençliğimde ne böyle bir hak vardı ne de ihtiyaç… Dünya dönüyordu, ama biz habersizdik. O halde bizim için dünya durağan bir nesneydi. Bugüne bakıp o günlerle kıyasladığımda kimi başarısızlıkları anlamakta zorlanıyorum. İletişim gibi bir olanağı kullanamıyor, en basitinden birbirimizi bile anlayamıyoruz. İnternetin ülkemizdeki gençler arasında özellikle haberleşme amaçlı kullanılması bende garip duygular uyandırıyor. Şöyle anlatayım: Elinizde bütün mutfak işlerini görebileceğiniz bir robot var, ama siz yalnızca dışa yaydığı motor ısısından faydalanıp

elbezi kurutmak için kullanıyorsunuz onu! Bilgisayarla ve internetle tanışalı çok uzun zaman olmadı. Ama kısa süreli gözlemim böyle.

Hayatta önde olmanın en önemli unsuru kanımca anlayabilmek ve anlatabilmek. Bu dün de böyleydi, bugün de böyle. Özel ilişkilerde bile anlayamamanın ya da yanlış anlamanın bedeli bazen çok ağır olabiliyor. İş hayatında ise bunun önemi çok daha büyük. Eğer doğru anlıyorsanız, duruma göre doğru strateji geliştiriyorsunuz. Ama anlamamak ve yanlış anlamak—günün moda deyimiyle: yanlış okumak—telafisi olmayan hatalara ve ağır bedellere kapı açıyor. Çünkü anlamayan, stratejiyi duruma göre değil, kendi izanına göre geliştirmek zorunda. Bu da, her durumda aynı yöntemleri kullanmayı mecbur kılıyor. Çünkü anlayışınız kıtsa, yönteminiz de kıt demektir. Anlatabilmek de son derece önem taşıyan bir konu. Anlatamamak, karşınızdakini doğrudan "anlamayan" pozisyonuna düşürüyor, hatalar birbirini izliyor.

Eski zamanlardan bu zamana değişmeyen bir şey daha var: Kitap! Babam bir sürü hikâye anlatırdı. Sonraları anlattığı şeyleri kitaplardan okuyunca çok şaşırmıştım. Nuh Tufanı'nın Anadolu'nun bin yıllık tarihini biliyordu babam. Büyük ihtimalle babaannemden öğrenmişti. Kazan'dan Osmanlı topraklarına göç eden ailemiz yanına giyim, kuşam, ziynet eşyası alırken, babaannem kitaplarını getirmiş. Ancak Hilmiye'ye yerleşene kadar sürekli yer değiştirdikleri için kitaplarını koruyamamış. Hilmiye'de de bir sürü kitap edinmiş babaannem. Sürekli kitap okur, okuduklarını çevresine anlatırmış. Babama da büyütürken bildiği her şeyi öğretmiş. Kitap okumak o gün de insanı birkaç adım öne çıkarıyormuş, bugün de öyle, gelecekte de öyle olacak.

Babam askerlik görevine başladığında ilk gün komutanlar "Okuma yazma bilen, ilkokul diploması olan var mı?" diye sormuşlar. Babam, "Ben okuyorum ama diplomam yok," demiş. Komutan bir dilekçe yazdırmak istiyormuş, babam gönüllü olmuş. Almış kalemi eline, döşemiş yazıları inci tanesi gibi. Komutan okula gitmeden okuma yazma bilen askerinin yalan söylediğini düşünmüş. "Yalan söylüyorsun, sen lise mezunusun!" diye çıkışmış. Babamı bir üst makama şikâyet etmiş. Babam zor inandırmış evde eğitim aldığına. İşte bu da okumanın zararlarına bir örnek (!)

Babam çok güzel, hat gibi süslü el yazısı yazardı. Bizim kitap harfleriyle yazdığımız yazıları beğenmezdi. Bazen bir dilekçe ya da raporu bize yazdırmak isterdi. Hepimiz denerdik, hiçbirimizin yazdığını beğenmez, sonunda kendisi yazardı. Türkçe okuyup yazmayı kendi

kendine öğrenmiş. Dedem her hafta 15-20 sayfalık defter alırmış babama, defter hemen dolarmış. Dedem kızarmış, "Çok defter harcıyorsun, sana defter yetiştiremiyorum, boş yere sayfaları karalama." Babam da sayfaları siler, yeniden yazarmış. Çoğu zaman ince toprakları, kumları düzleyerek üstüne yazı yazmaya çalışırmış. "Siz bolluk içinde yaşıyorsunuz, benim böyle defterim, kalemim olsaydı bilim adamı olurdum" derdi bize. Haksız mıydı?

Evdeki hukuk kuralları da babam tarafından düzenlenmişti. Eğer bir ihtiyacımızı ağlayarak istiyorsak asla dileğimiz olmazdı. Eksiklerimiz, ihtiyaçlarımız ya da şikâyetlerimiz için adres babamdı, annem o işlere bakmazdı. Kavga etmişsek babam kavgacıları karşısına oturtur teker teker ifade alırdı. Kimse kimsenin yerine konuşamazdı, herkes ağlamadan ve kendini acındırmaya çalışmadan derdini anlatırdı. Aksi durumda babam dinlemezdi bile. Yalan söylememize fırsat vermezdi, olayı inceden inceye araştırır, kırk bin çeşit soru sorar kendi yorumlarıyla doğruları bulurdu. Çok mahkemeler gördük. Affedilmez bir suç işleyene babam meşhur türküsünü söylemeye başlardı:

"Tin, tin, tini mini hanım / Seni seviyor canım…"

O türküyü söylemeye başlamışsa durum tehlikeli demekti.

Bize sürekli "Suçlu duruma düşecek iş yapmayın, daima haklı olun, başkalarının sizi savunmasına ihtiyacınız olmasın. Ne iş yaparsanız yapın doğrusunu yapın, vicdanınız rahat olsun" derdi.

Diyebilirim ki babamın en sık dillendirdiği mesele itibardı. Biz, günümüzde de çok önemsenen, iş hayatının mihenk taşı olan "itibar"ı o yaşlarda babamdan öğrenmiştik. Hatta bazen sinirlenir, yılardık… İtibar, itibar… Neydi ki bu itibar bu kadar önemsenecek, dönüp dolaşıp her meseleye hâkim olacak? Ama aslında bu kavramın önemi babamın nasihatinde açıkça belirtiliyordu: "Suçluysanız hem bana hem de kendinize karşı gururunuz incinir. Yıllar geçer, o yanlışınız unutulmaz. Bin tane iyilik de yapsanız bir tane yanlışınız konuşulur. Kimsenin malına, mahsulüne, fidanına, bahçesine zarar vermeyin. Kimse sizi bana şikâyete gelmesin, beni de suçlu duruma düşürürsünüz. Sonra ne benim ne sizin saygınlığınız kalır" derdi. Daha ne diyebilirdi ki?

Bugün sözlüklerin birçoğunda iki anlamı var itibarın: İlki, "saygınlık." Diğeriyse itibarı daha dar bir alana sıkıştıran bir tanım: "Borç ödemede güvenilir olma durumu, kredi.[10]" Ancak benim zihnime işleyen

10. Türk Dil Kurumu tanımı.

"itibar" bunun çok daha ötesi… Aslında bir var oluş meselesi. Gerek kurum gerekse kişi olarak itibarınız ya vardır, ya yoktur! İtibarın miktarla ölçülen bir şey olmadığını erken yaşta anladım. Varsa, babamın nasihatinden yola çıkarak, yanlışlarınız daha kolay, daha kısa sürede affedilir, unutulur. Üzerinize yapışmaz. Hatta bazı yanlışlarınızda bile keramet aramaya başlar insanlar. Bilerek, bir mesaj için yaptığınızı bile düşünenler çıkar. Küçücük bir iyiliğiniz bile kocaman olur, başkalarından duyduğunuzda kendi yaptıklarınıza bile inanamazsınız! Efsaneleşmeniz kolaydır. Büyüdükçe büyürsünüz. Sevilir, sayılırsınız. Sevmeyenlerin bile saygısını hissedersiniz. Yıkılmanız çok zordur. İtibar en sağlam dayanaktır sizin için. Ama itibarınız yoksa… İşte o zaman her şey tersine döner. Doğrularınız bile göze batar, en iyi ihtimalle yok sayılır. Küçülür, küçülürsünüz… İtibar sarsılmışsa kazanmak çok güç olur. İtibarın nasıl kazanılacağı elbette durumdan duruma değişen, pek zorlu bir konu. Ne mutlu ki bugün birçok profesyonel bu yöntemleri uzun uzadıya anlatabilecek, uygulayabilecek donanım ve tecrübeye sahip. Ben, yalnızca gözlemlerimi ve çıkarımlarımı anlatmakla yetinmem gerektiğini biliyorum. Ama şunu da biliyorum: Az itibar, itibarsızlıktır!

Pes etmeyen külünden doğar

Dışımızdaki dünya ve kriz

1960'lı yıllar Türkiye'de ve dünyada siyasi zeminin oldukça hareketli olduğu yıllardı. Dünyanın hemen her yeri siyasi ayaklanmalar, isyanlarla çalkalanıyordu. Türkiye'de de gerek sosyalist gerekse İslami camiada uyanışlar, farklı fikir akımlarının doğuşu, eylemler… 1960'ların ortasında evimize sık sık misafir gelirdi. Böyle günlerde politika tartışılırdı. Babamın "Köy Yönetimi" adında, elinden düşürmediği bir kitabı vardı. Yazarı kimdi? Ne zaman, nerede basılmıştı? Anımsamıyorum. Zaman zaman açar, bize okurdu. Kişisel hak ve özgürlüklerimiz hakkında bilgiler verirdi. Ancak haklar, yasalar, özgürlükler bazen paran ya da siyasi gücün kadardı. Yaşadığımız büyük felaketin ardından bunu çok iyi anladık.

Hilmiye ile Eymir köylerinin arasında bir un fabrikası vardı. Sahibine Haşim Çakal diyorlardı. Fabrika, evimizin bahçesinin yanından akan Derinöz Çayı'nın suyunu kullanıyordu. Bizim bahçenin alt ucuna bent yapılmıştı. Bendin suyu kanal yoluyla fabrikaya götürülüyor, su yüksek bir yerden akıtılarak fabrikanın değirmeni çalıştırılıyordu. Çok yağmur yağdığında sel suları bendi yıkıyordu. Irmağın akış yönü bahçeden daha aşağıdaydı. Sel olduğu zaman, sular bahçe seviyesinden düşük yatakta aktığından bize zarar vermiyordu. Haşim Çakal bizim bahçenin alt kısmına çok büyük bir bent yaptırdı. Irmak yatağının seviyesi çok yükseldi. Irmak suları bahçeyle aynı düzeyde akmaya başladı.

Babam Haşim Çakal'a dava açtı. "Irmak seviyesinin yükselmesi, sel sularının bahçeye zarar vermesine neden olur, ırmakla bahçe arasına duvar örülmesi gerekir. Bendin biraz daha alçak olması gerekir" diyordu dilekçesinde. Haşim Çakal, Havza'da oturuyordu, nüfuzlu biriydi, yöneticilerle, devlet erkânıyla içli dışlıydı. Sonuç: Babam davayı kaybetti.

Haziran başları... Öğleden sonra hava birden karardı. Gökyüzü kurşuni bulutlarla kaplandı. Gök gürledi, şimşekler çaktı, şiddetli bir rüzgâr çıktı. Buna rağmen çok az yağmur yağdı. Kısa süre sonra hava düzelir gibi oldu. Her şey olağan gibiyken bizim evin üst yamacında oturan akrabamız Hasan ağabey koşarak kapıya geldi. Çıldırmış gibiydi. Avazı çıktığı kadar bağırıyordu: "Kâzım abi, Kâzım abi! Kaçın, kaçın, sel geliyor, çabuk olun, çabuk olun! Çocuklar nerede? Toplanın, çıkın dere yatağından, çok büyük sel geliyor!"

Belli ki yağmur bizim tepemize değil ama biraz daha yükseklere yağmıştı. Babam beni kaptı, eve koştu, anneme bıraktı. Ardından ablalarımı almaya koştu. Rasim ve Naci ağabeylerim güvenli yerde, Çoraksuyu tarafındaydılar. Çok geçmeden tüm aile bir araya geldik. Yüksek bir yere çıktık, beklemeye başladık. Dere yatağından gümbür gümbür çağlama sesinin gelmesi uzun sürmedi. Sel suları taşı toprağı sürükledi. Söğütleri, kavakları kökünden söküp yıktı, her yeri dümdüz etti. Yatağında ve yakınında ne varsa kendine kattı. Hayatım boyunca bir daha şahit olmadığım kadar korkutucu bir görüntüydü. Selin yuttuğu hayvanlar mecra boyunca batıp çıkarak akıyorlardı. Kafaları bir görünüyor bir kayboluyordu. Hava karardı. Sel suları çoğaldıkça çoğaldı, çağlama sesleri arttı. Korkunç bir felaket sesi yükseldi. Hasan ağabeyin evine çıktık. Babam ve Hasan ağabey ırmak kıyısındaki Eymir'e haber vermeye gittiler.

Sel suları gece boyunca akmış, önüne gelen her şeyi sürükleyip götürmüştü. Geceyi Hasan ağabeylerin evinde geçirdik. Babam evde kaldı. Uyumadan sel felaketini izledi. Suların evimize kadar ulaşmasına, ağaçların birer ikişer yıkılıp sele katılmasına, vadinin mahşer yerine dönüşüne, selin her şeyi dümdüz edişine şahit olmuştu.

Sabah erkenden kalktık. Bahçede hiçbir şey kalmamıştı. Bahçemizin çukur yerleri kocaman balıklarla dolmuştu. Hep birlikte selin kalıntılarına baktık, bahçeyi dolaştık, kavaklı bahçeye gittik. Babamın, annemin yıllardır çalışıp didinip yaptıkları iki bahçe bir gecede yok olmuştu. Yıl boyunca yiyeceğimiz, geçineceğimiz ne varsa artık yoktu!

Çaresiz hep birlikte eve döndük. Çayımızı, kahvaltımızı hazırladık. Babam bir bardak çay aldı, yudumlarken gözlerinden yaşlar döküldü. Hiç kimse konuşmaya cesaret bulamadı. Bir kıvılcım çaksaydı hep birlikte ağlayacaktık. Herkesin üzüntüsü boğazına takıldı kaldı.

Annem akıllı kadındı. Kolay pes etmez, hiç bir şey onu yıldıramazdı. Babama dönüp konuştu: "Şimdi oturdun da birkaç kavak dalına

mı üzülüyorsun? Onların hepsini biz ekmiştik, kimse bize hazır bir şey sunmadı. Sağlıklıyız, üstelik birçok evladımız var. Ekeceğimiz ot değil mi? Sen canını sıkma, ben çocuklarla hepsini iki günde ekerim, daha da güzelini yaparız. Allaha şükür çocuklarımıza bir şey olmadı."

Hepimiz şaşkın anneme bakıyorduk. Dediğini yaptı, çok kısa zamanda her şeyi yeniden ektik. Sıra sıra domates, biber, fasulye salatalık, kabak fidelerimiz oldu. Annem, hayatımızda başımıza gelen en kötü felakette serinkanlılığını, umudunu ve gücünü yitirmemeyi başarmış, pes etmemiş ve krizden kurtarıcı olarak çıkmıştı. Evet, onun kısacık konuşması hepimizi silkelemeye yetti. Oysa babam başta olmak üzere hepimiz bunun bitiş olduğuna inanmış, belirsiz bir bekleyişe geçmeye hazırlanıyorduk. Annemin babama söylediği gerçekleri anımsamıyorduk: Kaybettiğimiz ne varsa tümünü biz yapmamış mıydık? Her şeyde emeğimiz, alnımızın teri, bileğimizin gücü yok muydu? O halde yine olabilirdi. Oldu da. Zorluklar karşısında boyun eğmemenin, sıfırdan başlamanın ne demek olduğunu o zaman öğrendim. Bitiş ve yıkım gibi görünen çoğu şeyin yeni bir başlangıç olduğunu da… Bugün biliyorum ki, hayattaki kriz dönemlerinde yapılması gereken ilk şey soğukkanlılığı yitirmemek ve durumu iyi tespit edebilmek. Bunu başarmak insana kısa sürede bir muhasebe yapma olanağı veriyor. Aksi halde bir panik havası oluşuyor ki, bir damla suda bile boğulmanız söz konusu. Büyük çaplı krizler ve olağanüstü durumların özelliği, kişilerin, hatta kurumların öncelikle psikolojisini vurması. Herkes felakete bakıp "bittim" diyor. Oysa felaketten, krizden herkesin aynı oranda etkileneceği algısı doğru değil. Yağmur yağdığında öncelikle çantanızda bir şemsiye taşıdığınızı hatırlamanız gerekiyor. Tabii eğer taşıyorsanız!

Bu olay hem aile bağlarımızı daha da güçlendirdi, hem de bizi sağlamlaştırdı. Zor işler, güçlükler bizi korkutamadı. Yoksulluk, fakirlik önemini kaybetti.

Babam da yılmadı. Haşim Çakal'ı bir kez daha mahkemeye verdi. Avukat tutmadı, aylarca mahkemeye gitti geldi ve sonunda kazandı.

Annem kendimizi savunabilmemiz ve tek başına ayakta kalmayı başarmamız konusunda sürekli telkinde bulunurdu: "Hiç kimse sizin namusunuzdan, şerefinizden, geçiminizden, sağlığınızdan sorumlu değil. Herkes kendi kendisini savunmak zorunda. Her birinizin başında bir bekçi bulunduramam. Tehlikelerin nereden nasıl geleceğini, kimlerin ne zaman zararlı olabileceğini öğreneceksiniz, öğrenmek zorundasınız. Milletin sizi eleştirmesine fırsat vermeyin. Dürüst ve akıllı olun. Yağmurda, çamurda, karda, donda, fırtınada, selde, dep-

remde ne yapacağınızı öğrenin. Afetlerde herkes kendi başına kalır. Kimsenin size yardım edecek fırsatı, imkânı olmaz."

Babam da hepimize her zaman tek başımıza iş yapma, karar verme fırsatı tanırdı. Annem ya da babam, evden çıkarken hiçbir konuda bize tembihte bulunmazlardı. Hepimiz ne iş yapılacağını çok küçük yaşlarda öğrenmiştik. Evde büyükler olsun olmasın sabah kalkılır, el yüz yıkanır, inekler sağılır, tavuklar kümeslerinden çıkarılır, yemlenir, kahvaltı hazırlanır, kahvaltıdan sonra kimimiz inek, kimimiz koyun-kuzu gütmeye gider. Bahçeye inilir, otlar çapalanır, temizlenir, sebzeler, meyveler sulanır, yakacak odun, gazel hazırlanır, su yolları temizlenir. Evde kalan önce yatak yorganları toplar, bulaşıkları yıkar, evi siler süpürür, kapı önlerini, yolları, bahçenin girişini, dört bir tarafı temizler. Öğlen vakti akşam yemeğini ayarlar, bahçeden patates söker, taze fasulye, domates, biber, soğan toplar. Hamur yoğrulur, ekmek pişirmek için fırın yakılır, çeşit çeşit ekmekler pişirilir. Öğlen yemeği hazırlanır, saat bire doğru herkes eve gelir, yemekler yenir, işlere devam edilir. Kimse bir diğerine "Şu işi neden yapmadın?" demez. Kısacası herkesin sorumlulukları bellidir, herkes sorumlulukları çerçevesinde yetkilidir. İşler böylece akar gider, tıkır tıkır!

Tek başıma iş yapmayı seviyordum. Benimle ilgilenilmesinden, bana hizmet edilmesinden, gereğinden fazla önemsenmekten, hareketlerimin takip edilmesinden, iş yaparken izlenmekten hoşlanmazdım. "Şu işi yap!" cümlesini duymak istemezdim. Bu yüzden yapılması gereken, üzerime düşen ne varsa "yap" denilmeden hallederdim. Bunda Rasim ağabeyimin de katkısı oldu.

Bir gün ablalarıma özenip elime tığ ve iplik aldım. Dantel örmeye çalışıyordum. Rasim ağabeyim elimdekileri görünce çıldırdı. Sinirlenip bağırmaya başladı: "Biz seni dantel öğrenmen için mi okula gönderiyoruz? Dantel öğreneceğine otur daha fazla ders öğren! İşin yoksa kitap oku!" Haklıydı. Rasim ağabeyim o gün bana "Gökyüzü ve Uzay" adında bir kitap verdi. "Çok iyi bir kitap" dedi. Kitabı okumaya başladım, ama nedense anlayamadım. Okuyamadım, yarım bıraktım. Yaptığım şeyi sindiremedim bir türlü. Bir süre sonra kitabı yeniden okudum, bitirdim. Hiçbir işi ve hiçbir kitabı yarım bırakmayacağıma kendi kendime söz verdim. Bir işi yarım bırakmanın yenilgiyi kabullenmek olduğunu anladım. Bu kolay bir kabullenme, bir kaçıştı. Üzerine gitmek, alt etmek, başarmak… Haz bunlardaydı, teslim olmakta ve yenilgide değil. Kitap okumaya alıştım. Nereye gidersem gideyim yanıma mutlaka okuyacak bir şeyler aldım.

Eğitim, hayat stajım

Yenilik

Ben ilkokul beşinci sınıfta okurken iki ablam ve iki ağabeyim Samsun'a yerleşti. Babam ağabeylerimin Havza'daki okullarda iyi eğitim alacağını düşünmüyordu. Ablalarım da çalışarak kardeşlerini okutmalıydı. Tek yol kalmıştı: Samsun'a gitmek. Halam da Samsun'da oturuyordu. İlkokuldan sonra bana da Samsun yolu görünecekti.

Halamın oturduğu sokakta bir ev tutuldu. Ablalarım şekerleme fabrikasında işçi olarak çalışmaya başladı. Ağabeylerim Mithat Paşa Ortaokuluna gidiyordu. Ben ve üç kardeşim Eymir Köyü İlkokuluna devam ettik. Rasim ağabeyimden bir nöbeti devralmıştım: Gültekin ve Aytekin küçük olduklarından ırmaklardan geçemiyorlardı. Ben ikisini de teker teker sırtıma alıp ırmaktan geçiriyordum. Sonra da ellerinden tutup yola devam ediyordum. Bir yıl böyle geçti. Evimizin büyük çocuğu ben olmuştum. Babam hastalığı yüzünden her yere yürüyemiyor, yürüse de hızlı gidemiyordu. Bütün alışveriş işlerini annemle ben yapıyorduk.

Babama her işte yardım ediyordum. Yalnızlık hissetmesin diye ev işlerini de çabucak bitirip yanına koşuyordum. Babam yine de boş durmuyor, gece yarılarına kadar bahçe kenarlarını, meyve fidanlarının diplerini temizliyordu. Meyve ve sebze yetiştirmeye çok meraklıydı. Çeşit çeşit meyve fidanı diker, fidanların çiçek açmalarını, meyve vermelerini dört gözle beklerdi. Üç elma fidanlığımız, üç de kayısı bahçemiz vardı. Sebze yetiştirmek için Eymir'den tarla kiralardık. Bu bahçelerin çapalanması, bellenmesi, otlarının yolunması, su yollarının yapılması, sulanması, ilaçlanması için tarladan tarlaya koşardık. Annem, babam çok hızlı iş yaparlardı. Biz de onlar gibi çalışabilmek için hep koşmak zorunda kalıyorduk.

İlkokulu bitirdim. Yaz tatili de bitince Samsun'a gitme vaktim geldi. İyi de hangi okula gidecektim? Ablalarımın Samsun'daki komşusu Hicran öğretmen bize bir akıl verdi: Beni kendi görev yaptığı okula yazdırmak istiyordu. Bahsettiği okul kız meslek ortaokuluydu. Aileden onay çıktı, Samsun'a gidip kayıt yaptırdık.

Okulun temel dersleri el işleri, yemek pişirme ve gıda, hasta ve sağlık bilgisi, giyim, alışveriş, ekonomiydi. Fen ve matematik ders saatleri çok azdı, sosyal faaliyetler yok gibiydi. Ortaokul benim köydeki yaşantıma hiç uymadı. Yaptığımız dikiş, nakış süsleme, giyim derslerinden hiç hoşlanmıyordum. Fen bilgisi derslerini iple çekiyordum. Hicran öğretmen matematik derslerine giriyordu. Çok yavaş ders işlediği için sıkılıyordum. Ortaokuldaki dersler beni tatmin etmedi. Zaten birçoğu günlük hayatımızda yıllar önce öğrendiğimiz, bildiğimiz şeylerdi.

1973 - Ortaokul üçüncü sınıf. En sağdayım.

Öğretmen okulu sınavına girip Havza'da sınavı kazanan üç öğrenciden biri olduğumda yıl 1973'tü. Kahramanmaraş Öğretmen Okulunu kazandım, yatılı okuyacaktım. Babam, Kahramanmaraş'a trenle gitmemize karar verdi. "Tarihi yerleri gezerek, görerek gideriz," dedi. Bize anlattığı tarihi yerleri görmeyi çok istiyordu.

Ablalarım hemen Kahramanmaraş hazırlıklarına girişti. Bana ellerinden geldiği kadar giysi hazırladılar. Pazardan mavi renkli pamuklu kumaş aldık. Melahat ablam bu kumaştan bana iç çamaşırları, atlet, gecelik, pijama dikti. Mavi renkli, tahta bir emektar bavulumuz vardı. Ona yerleştirdik kıyafetlerimi. Annem yolluk için haşhaşlı katmer yaptı, biraz peynir, zeytin koydu, kuru gıdalar için ayrı bir çanta yaptı.

Sonraki gün babamla Havza tren istasyonuna geldik, kara trene bindik. Amasya'dan geçtik, Ferhat ile Şirin hikâyesinin yaşandığı kayalıklardaki su yollarının kalıntılarını gördük. Amasya kayalıklarındaki Kral Mezarları'nı dolaştık. Tren yolculuğuna devam ettik, Sivas'ta indik. Bir gün kaldık. Gök Medrese'yi gezdik, diğer tarihi yerleri ziyaret ettik. Akşam yine istasyona geldik.

Tren 23:00'te Malatya'ya hareket edecekti. İstasyonda beklemeye başladık. O beklemelerde, ülkemizden kopmuş, bulunduğu memleketin dilini bilmeyen yabancılar gibiydik. Bunu başkaları da sezmiş olacak ki bir anda kurtların arasına düşmüş bir çift kuzu gibi kaldık, av olduk… Babamın yanına birkaç adam geldi, sohbet etmeye başladılar. Davranışları güvenilir değildi, seziyordum. İkisi babama hissettirmeden sürekli beni gözetlemeye başladı. "Nereye gidiyorsunuz, nerede kalacaksınız, kızınızın adı ne?" gibi sorular ardı ardına geldi. Babamı onlardan uzaklaştırmak için, "Çok sıkıştım, tuvalete gidelim" dedim. Babam da durumu anladı, kalktık tuvalete doğru yürüdük. Bir süre içerde kaldıktan sonra İstasyon Şefliğine attık kendimizi. Adamları şikâyet ettik. Kısa süre sonra polisler geldi, hepsini derdest ettiler. Saf köylüleri gasp edip, çocuklarını kaçıran bir çeteye rastladığımızı öğrendik. Polis, jandarma uzun süredir bu çetenin peşindeymiş. İstasyon şefi babama çok teşekkür etti. Ne ki, başımıza gelen tek talihsizlik bu olmadı!

Uzun bir yolculuktan sonra Malatya'ya indik. Tren Malatya'da bir gün bekleyecekmiş. Varsın beklesin. Yola otobüsle devam etmeye karar verdik. Hava kararıyordu. Birkaç kişiye otobüs terminaline nasıl gidebileceğimizi sorduk. Kirli sakallı, yamalı yırtık, bol kıyafetler içinde, orta boylarda iki adam, "Biz de otobüs terminaline gidiyoruz. Terminal çok yakın, yürüyerek 15 dakikada varırsınız" deyip bir yolu

işaret ettiler. Babamla ben caddeye çıktık. Elimizde mavi tahta bavulla yürümeye başladık. Daha birkaç dakika yürümüştük ki o iki adam arkamızdan yetişti. Sohbet havasında yine sorgulama başladı: "Yolculuk nereye, nereden geliyorsunuz, nereye gidiyorsunuz, adın ne, kızın mı, ne işiniz var?" Bu arada yol iyice uzadı, cadde bozuldu, karanlık, dik bir yokuş başladı. Babam bana bakıyordu, ben babama… Nasıl savacaktık bu adamları? Her nasılsa aklıma şu geldi: "Baba, ayakkabım çözüldü, bağlayayım!" Babam da adamlara "Siz yürüyün, biz size yetişiriz" demeyi akıl etti. Adamlar arkalarını döner dönmez ara bir sokağa saptık, koşarak izimizi kaybettirdik. Köy bakkalı gibi bir yer bulunca kendimizi içeri attık. Bakkalla bir süre sohbet ederek oyalandık. Sora sora istasyona geri döndük, yine İstasyon Şefliğine çıkmıştık. Durumu anlattık. İşin aslı, otobüs terminali çok uzakmış. Zaten o saatte Malatya'dan Kahramanmaraş'a otobüs de yokmuş. "Yetkili olmayan kişilere soru sormayın. Trene binerken, inerken valizinize, cüzdanınıza dikkat edin. Kalabalık yerlerde birbirinizden uzaklaşmayın" diye tembihledi şef. İkinci kez gasptan ve soygundan kurtulmuştuk. Yaşadıklarımız inanılır gibi değildi. Evet, biz de köyümüzde birçok badire atlatmış, sıkıntılar geçirmiştik. Ama köy böylesi çakallıkların yuvası değildi. Sabaha kadar istasyonda bekledik. İlk minibüse atlayıp terminale gittik.

Köyümüzden çıktıktan sonra başımıza gelenler babamı yormuş, beni korkutmuştu. Otobüste yol boyunca hiç konuşmadık, yalnızca uyumaya çalıştık. Hava çok sıcaktı. O yıllarda otobüslerde bırakın klimayı havalandırma tesisatı bile yoktu. Daha da beteri, bindiğimiz eski püskü otobüsün penceresi dahi yoktu. Yolcuların çoğu sigara içiyor, tütün kokusu nefes kokusuna karışıyordu. Bazıları ayakkabılarını da çıkarmıştı. Dayanamayacağımı, boğulacağımı sandım ama babamı üzmemek için sesimi çıkarmadım.

Akşamüzeri nihayet Kahramanmaraş'a varmıştık. Bir otelde oda kiralayıp karnımızı doyurduk. Ertesi gün erkenden kalktık, Kahramanmaraş Öğretmen Okuluna gidip kaydımı yaptırdık. Babama 30 bin liralık teminat senedi imzalattılar. Okuyamadığım takdirde bu parayı devlete ödemek zorunda kalacaktı. Üzerime büyük bir sorumluluk yüklendiğini o an daha iyi anladım. Babamın yüzünü kara çıkarmamalıydım.

Samsun'dan gelen 50'ye yakın öğrenci daha vardı. Onların bir kısmıyla tanıştım, yalnızlık çekmeyecektim. Babamla gün boyu şehri dolaştık. Akşamüzeri ayrılık vakti geldi. Babam bana "Buradan öğretmen olarak köyümüze döneceksin" dedi. Beni arkadaşlarımın arasında

bıraktı ve gitti. Onu yolcu etme şansım yoktu, okuldan dışarı çıkmak yasaktı. Arkasından bakakaldım bir süre. O anki hislerimi anlatabilmek zor. Annem ve babam bize kendi ayaklarımız üzerinde durmayı öğretmiş, bunun için tembihi, nasihati eksik etmemişlerdi. Bunlarla da kalmayıp, bize sorumluluklar vererek bir nevi hayat stajı yaptırmışlardı. İşte tüm bu çabaların sanki bugün için olduğunu hissettim. Hayatımda ilk kez o gün kendi ayaklarımı fark ettim! Beni taşıyan onlardı ve hiçbir dayanağım yoktu artık. Kendimle başbaşaydım. Ama bana moral veren, bu duyguyu hisseden tek kişi olmadığımı bilmekti. Anadolu'nun dört bir yanından gelen, yüzlerce kişiydik. Buna sığındım.

Öğretmen okulu çok farklıydı. Derslerimiz öğretmen olmamız için gereken konuları içeriyordu. Yatakhanelerimiz 14'er kişilikti, temizliğinden bizler sorumluyduk. Bir günün planı genel hatlarıyla şöyleydi: Sabah 6:00'da kalkıyor, yarım saat sonra etüde gidiyor, bir saat etütten sonra kahvaltı ediyorduk. Ders 8:30'da başlıyor, 12:00'de ilk yarı

1973 - Lise birinci sınıftayım.

bitiyor, yemek arasından sonra 13:30'da yeniden başlıyordu. 17:00'de ders bitiyor, bir saat sonra akşam yemeği veriliyordu. 19:00 yine etüt saatiydi. İki saat etüt sürüyor, 22:00'de de "yat" emri geliyordu. Okul hepimize fazlasıyla disiplinli gelmişti. Önceleri çok zorlandık.

Öğretmen okulunda en önemli faaliyet eğitsel kol çalışmalarıydı. Her gün öğle arasında, akşam yemek saatinde, hafta sonu tatillerinde, öğretmenlerimizle voleybol, basketbol, masa tenisi müsabakaları yapardık. Masa tenisi o kadar çok oynanırdı ki, okulda bu sporu bilmeyen kalmamıştı. Sınıflar arası turnuvalar yapılır, grup birincileriyle öğretmenler karşılaşırdı.

Okulumuz gerçek bir eğitim kampı gibiydi. Hiç boş zamanımız olmuyordu. Her öğrencinin mutlaka bir spor dalında lisanslı olması gerekiyordu. Resim, müzik faaliyetlerine katılmak zorunluydu. Beden eğitiminden sorumlu geçmek[11] yoktu. Yani bu dersi zayıf olan doğrudan sınıfta kalıyordu. Her öğrenci mutlaka en az üç bölgenin halk oyunlarını bilmek zorundaydı. Beden eğitimi derslerinde her birimiz farklı bir müzik seçerek, seçtiğimiz müziğin ritmine uygun halk oyunları öğrenmek hatta bu oyunlara figürler eklemek, yeniden tasarlamak hatta yeni danslar oluşturmak zorundaydık. Kısacası bir hobi gibi değil, koreografi düzeyinde halk oyunlarıyla haşır neşirdik. Bugünün aksine en zor derslerimiz beden eğitimi, resim ve müzikti. Özellikle seksenli yıllardan sonra ders denince akla matematik, fizik, kimya gibi pozitif bilimler geliyor. Bunlara ağırlık veriliyor. Müzik dersleri birkaç şarkı söyleyerek, beden eğitimi ise eşofman giyip okulun bahçesinde dolaşarak geçiyor. Resim dersleri de çoğu kez atlanıyor, yerine başka dersler konuyor ya da öğrenciler diğer derslerine çalışmaları, sınava hazırlanmaları için serbest bırakılıyor.

Bir eğitimci olmanın ötesinde bir vatandaş olarak bu konuyu hayati buluyorum. Düşüncelerimi paylaşmak istemem de bundan. Pozitif bilim ağırlıklı bir eğitimle donanıp hayata, iş hayatına atılan bireyler bugün Türkiye'deki ve dünyadaki eğitim sisteminin pek de doğru olmadığını ortaya koymaya yetti. Çünkü "eğitim kalitesi"nin ekonomiye pek olumlu katkılar sağlamadığı, yani eğitim için harcanan paranın ekonomiye geri dönmediğinin Almanya, Amerika gibi birçok ülkede

---

11. O yıllarda bir dersi zayıf olan, aynı dersten tekrar kalmamak koşuluyla üst sınıfa geçebiliyordu. Buna "sorumlu geçmek" deniyordu.

görüldüğünü okumuştum. Tüm dünyada eğitim talebi arttığı halde, eğitimin kalitesinin düştüğü görülüyor. Dünya Bankası da birkaç yıl önce, Türkiye'deki okul sisteminin az sayıda öğrenciyi iyi eğitebildiğini savunmuştu. Pozitif bilimlerin önemini kabullenmekle birlikte, sosyal konuların, resim, müzik, el sanatları gibi derslerin müfredatta kesinlikle yer alması ve önemsenmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü bu derslerin bireyin içindeki asıl dinamiği, yaratıcılığı gün yüzüne çıkardığını görüyorum, biliyorum. İş görüşmelerinde, başvuru formlarında bu tür konulara, uğraşlara yönelik soruların artması, iş dünyasının da bunun önemini kavradığını gösteriyor. Kendi alanınızda, örneğin mühendislikte çok iyi olabilirsiniz. Ancak ikna edemeyen, bildiğini aktaramayan, karşısındakini anlayamayan, duyularını çalıştırıp sezemeyen bir mühendisin (ya da başka bir meslek erbabının) iş hayatında çok başarılı olabileceğine inanmadım. İnsanı yalnızca sol beyinden[12] ibaret gören eğitim anlayışının yavaş yavaş terk edildiğini yükseköğretimde de görüyoruz artık. Sayısal bölümlere bile sosyal derslerin bir kısmını ilk sınıfta zorunlu tutan ve öğrencilere alan değiştirme olanağı tanıyan üniversiteler var. Bunların sayısı giderek artacak gibi görünüyor. Çünkü gençler koşullanmışlıkla bölüm seçiyor, aynı koşullanmışlıkla da iş hayatına geçiyor. Ancak yaşadığı hayatı anlayamıyor, siyasal, sosyal, tarihsel olaylara duyarsız kalıyor. ABD'li pedagog Hellen Keller'in[13] "En iyi eğitimli kişi, yaşadığı hayatı en iyi anlayandır" sözünü akla getirirsek böyle bir eğitimin "iyi"liği de tartışılır oluyor.

Okula dönecek olursak… Her sınıf kendi çapında bağımsız bir devlet gibi yönetiliyordu. Okul başkanlığı ve yönetim kurulu, gerçek bir başbakanlık ya da meclis üyeliği seçimi gibi yapılırdı. Seçimlerde yer yerinden oynardı. Siyasi partilerin seçim çalışmalarından hiçbir farkı yoktu. Demokrasinin ne olduğunu, nasıl olması gerektiğini, seçimlerin nasıl yapıldığını ve daha birçok şeyi lisede öğrendik.

Aslında birer lider olarak yetiştiriliyorduk. Bize sürekli bir köye öğretmen olarak atandığımızda lider olmamız gerektiği söyleniyordu.

---

12. Bilim, sol beyni beynin rasyonel tarafı olarak tanımlıyor.
13. Pedagog Hellen Keller (1880-1968), dilsiz, kör ve sağır olmasına karşın beş dil öğrenmiş; kano, bisiklet, yüzme ve yelken sporlarıyla uğraşmış, satrançla ilgilenmiştir. Amerikan Görme Engelliler Vakfı gibi birçok organizasyonda görev üstlenmiş; makale ve kitaplarıyla da engellilere yardımcı olmuştur.

Eğitim ve disiplin işlerine bakan müdür yardımcımızın her toplantıda tekrarladığı sözler dün gibi aklımda: "Sizler öğretmensiniz. Bu işin başı sonu yok. Bu okula kayıt yaptırdığınız an öğretmenliğe başladığınız andır. Öğretmenlik okuldan çıkınca bitmez. Öğretmen olmanın sorumluluğu sizinle birlikte taşınır. Toplum sizi her zaman lider kabul eder. 'Bilmiyorum' kelimesini kabul etmez. Öğretmen her şeyi bilmek zorundadır. Bir köye vardığınızda sizden başka bilen olmaz. Hiç kimseye bir şey soramazsınız. Tüm araç, gereç ve materyallerinizle tam tekmil görev başında olmalısınız. Buradaki bilgileri not almak için değil, öğrencilerinize öğretmek için öğrenmelisiniz. Aldığınız bilgi ve becerileri öğrencilerinize nasıl aktarabileceğinizi şimdiden kafanızda tasarlamalısınız. Size öğretilen her bilgi size tekrar tekrar gerekli olacaktır. Köy öğretmenleri, köy halkının aydınlanması, köy çocuklarının okuması, okutulması, okumanın ne kadar önemli olduğunun anlatılması, demokrasinin yerleşmesi için çalışacaklardır. Seçmeyi, seçilmeyi burada öğreneceksiniz. Şehirlerde büyüyen çocuklar kendilerine gereken bilgilere bir şekilde ulaşabilirler. Köyde doğan çocuklar yalnızca sizi görür, sizi tanırlar. Siz ne iseniz, onlar da sizin kadar olurlar. Köy

1973 – Öğretmen Okulunda, tavukları yemledikten sonra çektirdiğimiz hatıra fotoğrafı. Soldan üçüncüyüm.

çocuklarıyla dış dünyaları arasında köprü olacaksınız. Dış dünyalarında ne ile karşılaşacaklarsa bunu sizde görmeliler. Çocuklar köyden çıktığında şehir hayatına hazır olmalılar. Bu nedenle bizde sosyal faaliyetler çok önemlidir. Sizler aynı zamanda kanun adamı olacaksınız. Hiçbir kanun dışı yaptırım sizi engellememeli. Kanunlar, kurallar, yönetmelikler dahilinde hareket ettiğiniz sürece her zaman haklı olacaksınız. Haklı olursanız, devlet sizi her türlü tehlikeden korur. Her zaman doğru olacaksınız. Doğrular bir noktada kesişir, siz kazanırsınız. Burada yaşadıklarınızı kafanıza iyice yerleştirin. Mantığınıza uymuyorsa bize hesap sorun, mutlaka cevabınızı alırsınız."

Unvanımız öğrenciydi ama hiç öğrenci gibi değildik, okulun bütün işlerinden sorumluyduk. Ailemde aldığım kültür burada çok işime yaradı. Her akşam sınıflarımızı, her sabah yatakhanemizi temizleyip çıkardık, bunlar zorunluydu. Hafta sonlarında hem dershaneleri hem yatakhaneleri tepeden tırnağa yıkardık. Spor salonlarını, sinema salonlarını, okul bahçesini yıkar, temizlerdik. Çöp toplamazdık, çünkü hiç çöp olmazdı. Hepimiz, sırasıyla, yemekhanede, yatakhanede dershanede nöbet tutuyorduk, idari işlerde görev alıyorduk. Haftada bir kez

1973 - Yemekhane nöbetçiliği hatırası. Fotoğraftakiler aynı zamanda okulun basketbol ve voleybol takımlarındalar. Önde, en sağdayım.

1974 - Lisenin voleybol takımı. Soldan yedinciyim.

banyo yapıyor, bir kez çamaşır yıkıyorduk. Her öğrenci sırasıyla bayrak törenlerinde İstiklal Marşı'nı söyletir, kılık kıyafet kontrolü, etüt başkanlığı yapardı. Yatakhanelerden, yemekhanelerden, yemek ve kahvaltı hazırlıklarından, işçilerden, kümesteki tavukların beslenmesinden, yemlenmesinden, yumurtaların toplanmasından, bahçenin bakımından, sulanmasından, kedilerin beslenmesinden, tuvaletlerin kontrol edilmesinden daha birçok işten sorumluyduk. Kısacası eğitim ve staj bir aradaydı. Bu hem meslek hem de hayat stajıydı.

Eğitim yılının başlamasından birkaç ay sonra okulun spor çalışmaları ve spor takımı seçmeleri başladı. Ben önce voleybol takımına seçildim. Her akşam antrenmanlarımız vardı. İkinci dönemde basketbol antrenmanlarına da katılmaya başladım. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı gösterilerine hazırlık yaparken kasa hareketleri için öğrenci bulunamadı. Ben tüm kasaların üzerinden çok rahat atlayabiliyordum. Böylece kasa hareketleri gösterilerine de katıldım.

Bir dönem sınıflar arası masa tenisi turnuvası yapıldı. Turnuvada herkesi yendim, şampiyon oldum. Birden popüler olmuştum, herkes beni yenebilmek için maç yapmak istiyordu. Teneffüs saatleri bile boş geçmiyordu. Ancak bu popülerlik bana biraz pahalıya patladı.

Beden eğitimi öğretmenimiz Ayşegül Hanım bana iyi davranmıyordu. Hiçbir antrenman saatini kaçırmamama, bana verilen görevleri istenilen şekilde yapmama rağmen öğretmenime yaranamıyordum. Birinci sınıfın ikinci döneminde, mayıs ayında iller arası Atatürk koşuları vardı. Öğretmenimiz takım seçmeleri için bizi Kahramanmaraş atletizm sahasına götürdü. Tüm öğrenciler aynı anda koşmaya başladık. Ben fırladım, sahayı döndüm geldim. Öğretmenimiz defter imzalıyordu, koşanlara hiç bakmamıştı. Defterden başını kaldırıp beni görünce "Sen niye koşmuyorsun?" dedi. "Koştum bitirdim" dedim ama inanmadı, hatta azarladı. Tekrar başladım, koşan öğrencileri yakaladım, geçtim, yine önde geldim. Bu da öğretmenimizi ikna etmedi, beni takıma seçmedi. Sonraki yıllarda hayatıma damga vuracak sporla böyle kötü bir şekilde tanışmış oldum. Tanışmam bile moral bozucuydu. Koşudaki ilk engelim ve en büyük düşmanım da bu oldu: Kendimden başka motivasyon kaynağım olmadığı gibi, enerjimi azaltacak, moralimi bozacak birçok dış etkenle karşılaştım. Parkurlardan çok bu engellerle mücadele etmek zorunda kaldım. Sonra uzunca söz edeceğim bu engellerden.

Beden eğitimi öğretmenimiz Ayşegül Hanım, güzel görünüme çok önem verir, güzel de giyinirdi. Şehirde büyümüş, babalarından spor için parasal yardım alabilen öğrencileri takımlara seçmeyi tercih ediyordu. Melahat (Özdemir) adında Samsun'un Tekke Köyü'nden bir sınıf arkadaşım vardı. Benim atletizm takımına seçilmeyişim ikimizi de üzmüştü. İnat ettik, her sabah etütlerden önce okul bahçesinde koşuyorduk, birbirimizle yarışıyorduk. Okulumuzun hemen yanında Kahramanmaraş Lisesi vardı. Oradan Hamdi (Özbal) adında bir öğrenci spor akademilerine hazırlanıyormuş, bize de önerdi, "Kesinlikle kazanırsınız" dedi. Bunu bizi heveslendirmek için mi söyledi, yoksa bizde bizim fark etmediğimiz bir şeyi mi görmüştü, bilmiyorum. Ama nedeni ne olursa olsun Hamdi'nin bu sözü bizi daha da çok heveslendirdi. Hamdi o yıl Marmara Üniversitesi Spor Akademisi Beden Eğitimi Bölümünü kazandı. Bir not: Hamdi daha sonraları bana Marmara Üniversitesinde sporcu olmamı öneren mektuplar yazdı. İlk mektubu ablam gördü ve bir erkekten mektup almam onu çok kızdırdı. Beni bir güzel paylayıp mektubu yırttı. Liseden mezun olduğumda bir mektup daha geldi. Mektupta Marmara Üniversitesinde sporcu olabileceğim yazıyordu, ama ben evdeki problemlerden bir türlü kurtulamadım.

Yaz geldi, okul kapandı. Yaz tatili için eve dönme zamanı gelmişti. Otobüse bindim, büyük bir özlemle eve gittim. Hasret giderdikten

sonra, okul hayatımı, spora olan ilgimi, ne kadar iyi koştuğumu evdekilere anlattım. Derslere olan ilgimden çok memnunlardı ama sporla ilgili anlattıklarım onları kızdırdı, hiçbiri beni desteklemedi. Spor onlara göre havai bir uğraştı. Bir yararı olmayan, işe yaramaz bir çaba… O halde zararlıydı ve uzak durulması gerekiyordu. "Biz seni spor yapmaya mı gönderdik? Derslerine çalış," dediler. Yaz boyunca sıkı sıkı tembih ettiler: "Sakın boş şeylerle uğraşma, derslerini çalış, sınıfta kalma, biz devlete 30 bin lirayı ödeyebilecek güçte değiliz! Okuyasın diye bu teminata imza attık…"

20 Temmuz 1974'te Kıbrıs Çıkarması yapıldı. Yaz tatilim çok hareketli ve korkulu geçti. Hepimiz sabahın erken saatlerinden gece yarılarına kadar radyo başında haber dinliyorduk. Babam haberleri çok sıkı takip ediyordu. Köyden akrabalar her gün babamın yanına gelir, durum değerlendirmesi yapılır, hararetli tartışmalar olurdu. Kendileri de savaşın içindeymiş gibi mücadele ederlerdi.

Ben küçüklüğümden beri siyaset haberlerini, savaş anılarını, göç hikâyelerini, kıtlık, kuraklık, kar, buz, sel, yel felaketlerini ve bunların nedenlerini çok büyük merakla dinlerdim. Kendimce zihnimde çözüm yolları geliştirir, çareler arardım. Babamın siyasetle iç içe olması, geçmiş dönemlerde siyasete katılması nedeniyle dost ve akrabalar, konuşmak, tartışmak için babamı çok ziyaret ediyorlardı. Ev içinde sürekli memleket meselelerinin konuşulması, siyasi sorunların tartışılması, bizim de ülke sorunlarını öğrenmemizi, bunlara duyarsız kalmamamızı sağladı.

Ben ve Rasim ağabeyim eve gelen akrabalarla her türlü sohbet ve tartışmalara iştirak ederdik. İnsanlar da bu duruma alışmıştı. Ben konuşmalardan uzak kalmışsam bana seslenirlerdi. "Bırak yemek yapmayı, bulaşık yıkamayı, buraya gel, ne diyorsun, ne olacak böyle?" derler, tartışmalara ortak ederlerdi beni.

Nihayet 1974-1975 öğretim yılı gelmişti. Ankara'da siyasi ortam gergindi. Meclisin öğretmen okullarını kapatıp öğretmen liselerine dönüştüreceği haberleri yayıldı. Biz ne olduğunu, neden kapatılacağını anlamadan okul açıldı ama adı artık öğretmen okulu değil, öğretmen lisesiydi. Tüm derslerimiz değişti, öğretmen olma hevesimiz kaçmıştı. İtiraz eden öğretmenlerimiz önce başka okullara sürüldü, sonra da tamamı değiştirildi, okul müdürümüz gitti. Tüm sosyal faaliyetler durduruldu. Büyü bozulmuştu.

Türkiye çapında tüm öğretmen okullarında toplu direniş yapıldı. Bizim okulda toplu direniş için üç gün derslere girilmedi, ama sonuç

1975 - Lise ikinci sınıfta.

değişmedi. Okulumuzun eğitim süresi dört yıldan üç yıla indi. Okula öğretmen olmak için girmiştik, bu durumda yalnızca lise mezunu olarak çıkacaktık. Bu arada ilkokul ve ortaokullar için öğretmen yetiştirmek üzere her öğretmen okulunun bünyesinde iki yıllık eğitim enstitüleri açıldı. Bizim okula da çok sayıda yüksekokul öğrencisi geldi. Okulumuzun disiplini bozuldu, iki okul iç içe yaşamaya başladık. Okul binası ve olanakları yeterli olmadı. Bu arada bize iki yıllık yüksekokula doğrudan geçme hakkı verildi.

Bu hamle, kanaatimce Türkiye eğitim sistemine ağır bir darbe vurdu ve etkileri sonraki yıllarda görüldü. Öğretmen okullarındaki eğitim çok farklıydı. Okuduğumuz yıllar boyunca öğretmenliği bir meslek olarak öğreniyorduk. Hepimiz birer öğretmen adayıydık ve öyle muamele görüyorduk. Müfredat ve uygulama buna yönelikti. Ancak bu değişimle, farklı okullardan gelen insanlar kısa sürede öğretmen olma hakkı kazandılar. Öğretmen okulu mezunu olanlarla bu yeni sistemden sonra öğretmen olanlar arasındaki farkı görev yaptığımız okullarda sürekli gözlemledik.

1976 - Lise son sınıf… Ortadaki benim.

Çok geçmeden siyasi çatışmalar, tartışmalar, gruplaşmalar, sağ, sol fikirleri yayıldı. Okulumuza dışarıdan çeşit çeşit insanlar geliyor, bizi toplayıp anlamadığımız şeyler anlatıyorlardı. Herkes kendi görüşünden olmayanı karalıyordu, her gün bir olay çıkıyordu. Gece yatakhane odalarına baskınlar oluyordu. Geceleri yatarken kapıların arkasına dolaplarımızı diziyorduk. Kâbus dolu günler yaşıyorduk. İdeallerimizden vazgeçmiş bir haldeydik. Bir an önce okulu bitirip evimize dönmek istiyorduk.

1976'da lise eğitimim bitti. Kahramanmaraş'taki iki yıllık yüksekokula gitmemeye kararlıydım. Samsun'da üniversite sınavına girdim. Samsun Eğitim Enstitüsünde okumak istiyordum. Köyümüze yakındı, gidip gelmek kolaydı, yiyecek erzaklarımızı köyden götürebilirdik. Benden küçük kardeşlerim Samsun'da okula devam edeceklerdi. Onlara da bakmam gerekiyordu. İki ablam da evlenmişti.

Ablalarımın evliliklerinden sonra kendimi kurtarmanın tek yolu olarak kardeşlerimin okumasını gördüm. Köyde kaldıkları sürece ben özgür olamayacaktım. Özgürlüğün yolu evlenmek de değildi. Köyde yaşanan her türlü problem başarımı engelliyordu. Tüm kardeşlerim köyden kurtulur kendi hayatlarını kazanabilirlerse, ben ancak o zaman

kendi hedeflerim için çalışabilecektim. Daha sonra da hayatımda bu düşüncemin ne kadar isabetli olduğunu doğrulayan olaylar yaşadım. Hayatta çoğu kez büyümenin, gelişmenin, ilerlemenin yolu bireysellikten vazgeçip çevrenizi de işin içine katmaktan geçiyor. Bu hem bireysel hem de kurumsal gelişim için böyle. Bir adım ileri gitmek istiyorsanız ilişkide olduğunuz kişileri (kurumları) de bir adım ileriye taşımanın yollarını bulmanız gerekiyor. Çünkü her zaman çevrenizi seçme, değiştirme şansınız olmuyor. Ayrıca böyle bir şansı kullanmanın uzun vadede doğru seçim olduğuna emin değilim. Çünkü atabileceğiniz adımın uzunluğu, yolun izin verdiği kadardır ve her engel gördüğünüz yolu bırakıp bir diğerine geçerseniz bir gün yolsuz kalabilirsiniz. Dahası o yola giren başka insanları da engellerle baş başa bırakırsınız. Bu da çevrenizde engeller içinde kalmış, yolu tıkanmış insan sayısının artması anlamına gelir. Adım atmak için yolu düzeltmek, iyileştirmek daha iyi bir yoldur bence. Çünkü koyun hep kendi bacağından asılmaz! Ben bireysel gelişimim ve kendime yönelmenin tek yolu olarak çevremdekileri de ilerletmekte gördüm.

Ayrıca hayatımın her döneminde eğitime çok büyük önem verdim. "İş dünyasının gurusu" olarak nitelenen yazar Tom Peters'ın şu sözünü duyduktan sonra, aklımın bir köşesine yazdım: "İşleriniz iyi gidiyorsa eğitim bütçenizi iki katına çıkarın, işleriniz kötü gidiyorsa dört katına…"

Eğitme sırası bende

Zor zamanlar

Rasim ağabeyim Samsun 19 Mayıs Lisesini bitirdi. Üniversite sınavında yüksek puan aldı. Ancak babam rahatsızdı, ablalarım evlenmişti, yani köydeki işleri yapacak kimse yoktu. Bu yüzden mektupla (uzaktan) öğrenim görmeye karar verdi. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Matematik Bölümüne kayıt yaptırdı.

Rasim ve Naci ağabeylerim okula birlikte başlamışlardı ama Naci ağabeyim erkek meslek lisesine devam etti. Bu lise dört yıllıktı. Dolayısıyla Naci ağabeyimle aynı yıl mezun olduk, üniversite sınavına birlikte girdik.

Sınav sonuçları açıklandı. Naci ağabeyim benden biraz daha yüksek puan almıştı. Samsun dışında okumak istemiyordu. Rasim ağabeyimin okuluna kayıt yaptırdı. O da "uzaktan" okuyacaktı. Benim puanım birçok üniversiteyi tutuyordu ama Rasim ağabeyim Samsun'da kalmam için ikna edici bir konuşma yaptı. Dedi ki: "Bakiye, bizim durumumuz belli, babam bizi başka şehirlerde okutamaz. Başka şehirlerde okumaya gidersek kardeşlerimize Samsun'da bakan olmaz. Samsun Eğitim Enstitüsüne kayıt yaptır. Hem okursun hem de kardeşlerimize bakarsın. Bizim bir an önce okulu bitirip maaşa bağlanarak kardeşlerimizi de okutmamız gerekiyor, tamam mı?" Tamam, demekten başka çarem yoktu.

1976 Eylül'ünde Samsun Eğitim Enstitüsü Fen Bilimleri Öğretmenliği Bölümüne kaydoldum. Rasim ağabeyim, Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünden yatay geçiş yaparak Samsun'a, benim okuluma geldi. Aynı okulda okumaya başladık. Ev işlerini ve kardeşlerimin bakımını daha rahat yapabilmek için üniversitede gece (ikinci) öğretimine devam etmeye karar verdim. Böylece gündüz saatlerinde spor yapmaya da zamanım kalacaktı. Elbette, spor arzumdan vazgeçmiş değildim.

Okullar açılmadan, yaz boyunca tüm işleri bitirmeye çalıştık. Yine buğdaylar biçildi, harman dövüldü, samanlar çuvallara doldurularak samanlığa sırtta taşındı. Mısırlar kırıldı, soyuldu, koçanlarından dövülerek ayrıldı. Kışlık yiyeceklerimiz hazırlandı.

Altı kardeş, Rasim, Naci, Bakiye, Leman, Gültekin, Aytekin hep birlikte köydeki işlerimizi bitirdikten sonra, yazdan hazırladığımız tüm kışlık yiyeceği yüklendik. Köyden yürüyerek Havza'ya tren istasyonuna geldik. Sabah 9:00'da trene bindik. Samsun'da indik, elimizdeki yüklerle Çiftlik Mahallesi Battal Gazi Sokağı'ndaki iki katlı ahşap evimize vardık.

Köyde annemden, babamdan ayrılırken onlara güçlü olduğumu göstermek ve gözlerinin arkada kalmaması için gayet neşeli, kendimden emin gözükmeye çalışıyordum. Yoksa annem bizi çok merak eder, üzülürdü. O yaz o kadar çok çalışmıştık ki, onlara yalnızca ahırdaki ineklere ve kendilerine bakma işi kalmıştı. Gönlüm çok rahattı. Köyde yapılacak hiçbir iş kalmamıştı. Ayrıca bol miktarda kışlık erzakımız da vardı.

1976 yılı, Eylül ayının son günleriydi. Samsun'daki ahşap evimizi baştan aşağı temizledim, köyden getirdiğimiz erzakları, yiyecekleri yerleştirdim. Kardeşlerimin yatacağı odaları, yatakları hazırladım, dolaplarını yerleştirdim. Alışveriş yaptım, yemekleri hazırladım. Çarşıya çıkıp kardeşlerimin kitaplarını, defterlerini aldık. En son kendi hazırlıklarımı yaptım.

Çocukların okul kıyafetlerini akşamdan giydirdik. Ellerimizi öptüler, okul harçlıklarını verdik. Gündüz okula gitmediğimden sabah çocukları okula ben götürdüm. Samsun'a ilk gelişleriydi. Artık sıra bana gelmişti, çok heyecanlıydım. Akşamüzeri Samsun Atakum'da bulunan Eğitim Enstitüsü Fen Bilimleri Öğretmenliği Bölümüne gittim. Ders 17:00'de başlayıp 24:00'te bitiyordu. Öğrenci otobüsleriyle Samsun'a dönüyorduk. Otobüsten indikten sonra biraz yürüyordum. Gece, saat 1:00 gibi eve geliyordum. Ben gelene kadar Rasim ağabeyim uyumuyor, beni bekliyor, derslerini çalışıyor, bana yemek hazırlıyordu. Ben geldikten sonra biraz okuldan, hocalarımızdan, günün siyasi gerginliklerinden söz ediyor sonra da yatıyorduk.

Okula çok çabuk alıştım. İlk olarak masa tenisi oyunlarına katıldım. Bir süre sonra da voleybol seçmelerine girdim. Voleybol takımını Havzalı Almanca hocamız Celal Er, masa tenisi takımlarını genetik hocamız Ali Dunay çalıştırıyordu. Her şey çok hızlı gelişti; kısa zamanda çeşitli yerlerde müsabakalara katıldık, voleybolda bölge birincisi olduk. Her gün, annemin dayısı—bu sıfatı gururla ekliyorum—Yaşar

1976 - Üniversite birinci sınıf. Melahat Öztürk (soldan üçüncü) ve bir arkadaşımız.

Doğu'nun adını taşıyan kapalı spor salonunda antrenmanlarımız vardı. Masa tenisi antrenmanlarını okulda ders aralarında yapıyorduk. Bir ara Almanya'dan gelen öğrencilerle badminton[14] takımı da kurduk, ama rakip bulamadık. Bu oyunu kimse tanımıyordu.

Samsun Eğitim Enstitüsünde Kahramanmaraş Öğretmen Lisesinden arkadaşım Melahat (Özdemir)'le karşılaştım. Ne şans ki, birlikte koştuğum biricik arkadaşım Melahat'le yine aynı okuldaydık. Arkadaşlığımız kaldığı yerden devam etti. İkimiz de her akşam elimizde voleybol topu, sırtımızda spor çantası, masa tenisi ve badminton raketlerimizle dolaşırdık. Fırsat buldukça olduğumuz yerde oynamaya başlardık. 19:00'da

14. Tenisi andıran, kaz tüyünden bir top ve bir raketle oynanan oyun.

yemek arası olurdu. Yarı karanlıkta manşet vuruşu çalışır, kovalamaca oynardık. Artık tüm hocalar bizi tanımıştı. Masa tenisi oynamak isteyen hocalar doğrudan sınıfa gelip bizi bulurdu. Ben kısa bir süre için Devlet Su İşleri (DSİ)'nin voleybol takımına girdim, ama okul, ev, köy işlerinden dolayı antrenmanlara düzenli devam edemedim.

Samsun'daki evimizde dört yıl boyunca bir misafirimiz oldu… Bir gün babam Samsun'a, evimize geldi. Bibi Nine'yi hatırlayacaksınız… Bana kendi geçmişimize, Kurmanay'a dair bilmediğim pek çok şeyi anlatan Bibi Nine… Bizimle aynı sokakta oturuyordu. O da bizim gibi Kazan Tatarlarındandı. Ben ilkokul beşteyken iki ablam ve iki ağabeyimin Samsun'a yerleştiğinden söz etmiştim. İşte o yıllarda Bibi Nine'ye onlar bakmıştı. Ancak şimdi o yaşlı haliyle tek başına yaşıyordu. Babam

1976 - Basketbolcu arkadaşım Evren'le.

geldiğinde Bibi Nine de geldi. Babama yalnız kaldığını, yalnız yaşayamayacağını, bizimle oturmak istediğini söyledi. Babam, "Sevaptır," dedi bize, "yanınızda durur, güvence olur, size hiçbir zararı olmaz. Başınızda bir büyük olur, büyüklerinize bakmayı öğrenin. Varsayalım ki babaannenize bakıyorsunuz."

Bibi Nine evini kiraya verip, yanımıza yerleşti. Onun her işini görüyordum. Bizimle yaşamaktan çok mutluydu. Her fırsatta tüm hayatını anlatırdı. Yemeğini bizden ayrı yerdi. Bir komşuya para verir, yemeklerini yaptırırdı. Biz yalnızca sofrasını hazırlardık. Çamaşırlarını yıkıyor, banyosunu yaptırıyordum. Odasını temizliyor, yatağını kabartıyordum. Bibi Nine'yi çok seviyordum. Ne yazık ki ben son sınıftayken Bibi Nine çok ağır hastalandı, akciğer kanseri dediler. Bakıcı tutuldu ama çok yaşamadı, bize sessizce veda etti.

Bibi Nine evini Kızılay'a bağışlamıştı. Kızılay'dan o evi kiralayıp uzun süre oturduk. O evde ve ondan sonrasında Bibi Nine'yi hep andım. Biraz hüzün, biraz tebessümle onu yâd ettim.

Eğitim Enstitüsünde ikinci sınıfa geçtiğim yıl, 1978'de Kahramanmaraş Olayları yaşandı. Benzer olaylar Karadeniz'e de sıçradı. Sokaklarda siyasi kavgalar, çatışmalar oluyordu. Okulumuzdaki öğrenciler iki gruba ayrıldı: Sağcılar ve solcular. Onlar da kendi aralarındaki görüş farklılıklarına göre küçük gruplara bölünüyordu.

Okul bahçesinde çatışmalar başladı. Kahramanmaraş Öğretmen Okulunda okurken, 1974-1975 yıllarındaki siyasi gerginlik—Kıbrıs Çıkarması olmuştu—ortamında olduğu gibi yine spor aktivitelerine son verildi. Melahat'in ve benim başarılı sporcu olma hayallerimiz giderek belirsizleşiyordu. Yine de topumuzu, raketimizi elimizden bırakmıyorduk. Amacımız profesyonelleşmek de olsa, ortam izin vermeyince bunu bir hobiye dönüştürüyorduk. Bize pek müdahale eden olmuyordu, ama rahat da sayılmazdık. İnsanlara sporun ideolojisi olmadığını nasıl anlatacaktık ki o kargaşada?

Akşam saatlerinde okul sakinleşiyordu. Pek olay olmuyordu. Gece eğitiminde dersler daha iyi işleniyordu. Sporumuz sekteye uğrayınca kendimi derslerde göstermeye başladım. Yalnızca branş derslerinde değil Almancada da çok iyiydim. Genetik ve bitki sistematiği derslerini o kadar seviyordum ki bu konularda daha fazla şeyler öğreneceğim bir üniversitede daha okumayı düşünüyordum.

Derslerimiz çok ağırdı. Rasim ağabeyimle gece geç saatlere kadar ders çalışıyorduk. Naci ağabeyim Ankara'daki okulu çok ciddiye alma-

mıştı. Yarım yamalak ders çalışıyor, zamanının çoğunu köyde geçiriyordu. Ne dediysek olmadı, okulu bıraktı. "Bu okul bana para kazandırmayacak, köyde kalırsam daha çok kazanırım" dedi ve köye döndü. Babam da çok itiraz etti ama kimse onu kararından döndüremedi. Okulu bıraktı, köyde nişanlandı, çiftçilik yapmaya başladı.

Babamın romatizma rahatsızlığı sürüyordu. Melahat ablam evlendikten sonra İzmir'e taşınmıştı. Rasim ağabeyim babamı İzmir'e, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Romatoloji Bölümüne tedaviye götürdü. Babam 5-6 ay İzmir'de kaldı, iyi tedavi gördü. Geldiğinde kendi işini görecek kadar iyileşmişti.

Şimdi daha mutluyduk, ama ülke karışıktı, Samsun karışıktı, okulumuz da bu karmaşadan nasibini alıyordu. Bir öğrenci arkadaşımız okulun giriş kapısında vurularak öldürüldü. Sınıf arkadaşım Nihal (Atabay)'i, okulun önünde otobüse binerken otomobille ezmeye teşebbüs ettiler, canını zor kurtardı. Bir gece okul basıldı. Kırılmadık, dökülmedik yer kalmadı. Şimdi tek yapabildiğimiz spor, çatışmalardan kaçmak, canımızı kurtarmaktı! Ben son sınıftayken okullarda eğitime süresiz ara verildi. Rasim ağabeyim mezun oldu. Tayini Kırşehir Çiçekdağı İlköğretim Okuluna çıktı.

Okul süresiz kapatılınca çaresiz köye geldim. Kış boyunca köyde hayvanlarımızla ilgilendim. Okullar mayıs sonuna kadar açılmadı. Haziranda hızlandırılmış eğitimle iki ay çok yoğun ders yaptık. 8 Ağustos 1979'da mezun oldum. Ve nihayet ben de bir öğretmendim, Fen Bilgisi öğretmeni!

Öğretmen olduğum için çok mutluydum, ama Türkiye genelinde her yer çok karışık durumdaydı. Terör köylere kadar inmişti. Ordu, Fatsa, Tokat, Çorum, Amasya gibi Samsun'a yakın il ve ilçelerde sürekli çatışmalar oluyordu. Bu karışıklık içinde Ankara'da öğretmen atamaları yapıldı. Tayinim Mardin Öğretmen Lisesine çıktı.

Kasırga ve can pazarı

Değişim

1979 yılı Kasım ayında Rasim ağabeyimle Mardin yollarına düştük. Yolculuğumuz çok uzun, çok zorlu geçti. Samsun'dan Mardin'e otobüs yoktu. Önce Ankara'ya gittik. Ankara'dan otobüse bindik. Uzun bir yolculuktan sonra Mardin'e yaklaştığımızı düşünüyorduk. Şoföre, "Mardin'e ne kadar kaldı?" diye sorduk. "Bu otobüs Mardin'e gitmez" yanıtını alınca kalakaldık. Otobüs Gaziantep'e gidiyordu, Ankara'da bizi aldatmışlardı. Bu kandırmaca, şehirlerarası terminallerde o yıllarda çok rastlanan bir olaydı. Değnekçiler yazıhane önünde durur elinde bavul olan herkesi neredeyse zorla içeri çekerlerdi. Otobüsler de siz nereye gidiyorsanız oradan geçiyordu!

Kömürcüler diye bir yerde indik, zar zor Mardin tarafına giden bir otobüs bulduk. Yolun bir kısmını bu otobüsle gittik. Yarı yolda kasaba gibi bir yerde indik. Birkaç kişiyle taksi tutarak Mardin'e ulaştık. Yorgun, bitkin, hayattan bezmiş halde Öğretmen Lisesine gittik, göreve başlama yazısını verdik. Biz bir şehrin merkezine atanmıştık, Anadolu'nun ücra köylerine atanan öğretmenlerin yolculuklarını, hayatlarını varın siz düşünün. Açlığımızı bile unuttuğumuzu fark edince hemen çarşıya çıkıp yemek yedik. Ardından tüm Mardin'i dolaştık.

Rasim ağabeyim ertesi gün Samsun'a döndü. Lisenin, öğretmenler için yapılmış, beşer katlı beş bloktan oluşan lojmanları vardı. Birine de ben yerleştim. Ev arkadaşım da vardı: Ankaralı, Türkçe öğretmeni Nihal. Lojmana çok az kira ödeyecektik. Elektrik ve su giderleri bize aitti. Gelgelelim, lojmanda kaldığım süre boyunca evin suyu akmadı. Hep dışarıdan parayla su almak zorunda kaldık!

Benim için yeni bir dönem başlamıştı. Mardin Öğretmen Lisesi aynı Kahramanmaraş Öğretmen Lisesi gibiydi. Okul binası aynı dönem-

lerde yapılmıştı. Mimari açıdan benziyordu. Yatılı öğretmen lisesinde okuduğumdan okulun prensiplerini biliyordum. Bu yüzden hiç güçlük çekmeyecektim. Gerçi o günün siyasal ortamında ne prensip ne de disiplinden eser kalmıştı ya…

Ne mutlu ki okulumuzun çok büyük bir spor salonu vardı. Önceleri tüm öğretmen arkadaşlarla hemen her gün spor salonunda voleybol maçları yapıyorduk. Okulda en çok masa tenisi oynanıyordu. Ancak siyasi karışıklıklar Mardin'de de oldukça fazlaydı. Okul yönetimi ikiye ayrılmış, sağ-sol kavramlarının dışında bir de "Apoculuk" çıkmıştı. Yollar kesiliyor, yolcular soyuluyor, köyler basılıyor, her gün yeni ölüm haberleri geliyordu. Değil spor yapmak, hayatta kalmak bile son derece güçtü. O tarihlerde köyde telefon yoktu, yalnızca mektup yazabiliyorduk. Mardin'de olan biteni aileme anlatmadım. Böylesine tehlikeli bir ortamda bulunuyor olmam onları fazlasıyla tedirgin ve huzursuz edecekti.

Öğretmenliğimin ilk yılı neyin ne olduğunu anlamaya çalışmakla geçti. Okulda 112 öğrenciye karşılık 75 öğretmen vardı. Neredeyse bir buçuk öğrenciye, bir öğretmen düşüyordu. Öğretmenlerin ders sayısı o kadar azdı ki, birçok öğretmen haftada bir saat derse giriyordu. Okulda bir düzenden, disiplinden söz edilemezdi. Öğrenciler gece geç

1980 - Mardin Öğretmen Lisesinde öğretmenliğe ilk adımım. En sağdayım.

saatlere kadar okul dışında dolaşıyor, hafta sonlarında yoklama yapılmıyor, yapılan yoklamalar gerçeği yansıtmıyor, ciddi görev yapmak isteyen öğretmenler idareciler tarafından tehdit edilerek engelleniyordu. Bu keşmekeş içinde öğretmenlik yapmaya çalıştım.

Bu okulda da bir süre sonra spor çalışmaları yasaklandı, spor salonlarına kilit vuruldu! Hayat, beni spordan uzaklaştırmak için sürekli fırsat kolluyordu.

Her günümüz yeni olaylarla geçiyordu, ama en büyük olayın nedeni bendim: Hafta sonu nöbetçiydim. Bir grup öğrenci okulda yoktu ve idarecilerden bazıları bu öğrencileri yoklamada dersteymiş gibi göstermemi istiyordu, kabul etmedim. İstediklerini yapmazsam Şırnak veya Kızıltepe'ye tayin edileceğim tehdidini savurdular. Buna sürgün deniyordu! Tehdit korkutucuydu: Tarlalardan cesedini toplarlar!

Babamdan ve Rasim ağabeyimden kanun, hukuk, hak arama, kendini savunma konusunda çok şey öğrenmiştim. Öğretmen lisesindeki müdür yardımcımız Mehmet İspiroğlu'nun sözleri hep aklımdaydı. O bizi tam bir öğretmen ve kanun adamı olarak yetiştirmişti. Mezun olduğumda öğretmenlik yemini etmiştim. Çocukluğumdan beri yaşadıklarım, ailemin yaşadıkları, dedemlerin göç nedenleri kafamda sıralandı. Bunca sıkıntıyı bu tür insanlardan dolayı çekmiştik. İki yol vardı: Ya boyun eğecek ya da mücadele edecektim. Korkmanın, taviz vermenin sonu yoktu. Bir kere korkarsam her zaman istediklerini yapacaktım. Bu istekler kim bilir nereye kadar giderdi…

Görevli olduğum süre içinde yaptığım derslerin, nöbetlerimin yoklama listelerini tutanaklar halinde dosyalayarak, öğretmen arkadaşım Nihal'le Mardin valisine gittik. Vali bizi çok iyi karşıladı, çok da şaşırdı. "Ailenizde avukat, hâkim, savcı var mı?" diye sordu. "Saydığınız mesleklerden hiç kimseyi tanımıyoruz, ama ben öğretmen okulu mezunuyum" dedim. Vali, öncelikle bizi güvenli bir yere yerleştireceğini, yoksa çok büyük zarar göreceğimizi söyledi. Olanı biteni anlatırken bir anda sinirlerimiz boşaldı, ağlamaya başladık. Hem ağlıyor hem de anlatıyorduk, kendimizi durduramıyorduk. Sakinleşmemiz yarım saat sürdü. Mardin'in Mazıdağı ilçesinde Samsun'dan okul arkadaşım Berna (Küçük) vardı. Onun yanına gitmek istediğimizi söyledim. Mazıdağı, Mardin'den 50 kilometre kadar uzakta, Diyarbakır sınırındaydı. Aynı gün vali, Mazıdağı Kaymakamlığını aradı. Kaymakamı valilik binasına çağırdı. Birlikte görüştük. "Bu iki öğretmenden sorumlusunuz. Her şeyden haberim olsun," dedi. Valilik oluruyla Nihal'le hafta

sonunda Mazıdağı Lisesine tayin edildik. Mazıdağı Temel Eğitim Yatılı Bölge Okulunda lojman da verildi.

Bir ay içinde Mardin Öğretmen Lisesinde kasırga çıktı. Geniş çaplı bir soruşturma başlatıldı. Uzun süredir okula gelmeyen, ama bazıları mevcut gösterilen öğrencilerdi soruşturmanın başlıca nedeni. Milli Eğitim Müdürlüğünden gönderilen Başmüfettiş Hızır Bey tozu dumana kattı. Teftişler iki ay sürdü. İfade vermek için Mardin Öğretmen Lisesine gidip geldim. Tüm okul çalışanları ciddi cezalar aldı. Okulda olmadığı halde okuldaymış gibi gösterilen öğrencilerden birçoğu Türkiye sınırları içinde bile değildi.

Bu teftişlerden birkaç ay sonraydı... Mazıdağı Lisesinde derse gitmek için sabah 6:00'da kalktım. Çay suyu koyarken kapı çaldı. Beklediğim bir zamanda kapıma dikilen yorgun, bitkin, perişan bir kız çocuğuydu. Mardin Öğretmen Lisesindeki yoklama kaçaklarından biriydi. Sınır dışında olduğu tespit edilmişti. Kapıda bayıldı. Sarıldım, kucakladım, yatırdım. Yalnızca "Ailemi bul!" diyebildi. Valiyi yeniden aradım, durumu bildirdim. Kızı Mardin'e götürdüm. Mardin valisi bu kızı Sivas'taki ailesine teslim etti.

Kızcağızın beni nasıl bulduğunu, neden bana geldiğini çok merak etmiştim. Onları bu yollara sürükleyen liderleri neredeydi, neden onla-

Mazıdağı Lisesinde öğrencilerimle...

ra gitmemişti? Sorular soruları kovalıyordu kafamda. Nihayet sordum. "Beni bu hale onlar getirdi," dedi; "kendi çıkarları için, hedeflerine ulaşmak için öğrencileri kullandılar. Suriye'de kamptan kaçtım, bir otobüsün bagajında geldim. Bazı öğrenciler bana sizin yardım edebileceğinizi söyledi."

Birkaç ay sonra okullar kapandı. 1980 yılıydı. Yaz tatilinde yine köydeydim. Rasim ağabeyim babamı bir kez daha tedavi için İzmir'e götürmüştü. Türkiye'nin dört bir yanından her gün yeni bir patlama, ölüm, saldırı haberleri geliyordu. Köylere de baskınlar düzenleniyordu. Tetikte bekliyorduk.

Bir akşam annem ve kardeşlerimle akşam yemeği yedikten sonra televizyon karşısına oturduk. Haberleri izliyoruz. Televizyonda yine terör olayları, patlamalar, yaralanmalar, ölümler, kan var. Üzüntü, kaygı ve biraz da korku içinde bu görüntüleri seyrederken mutfaktan büyük bir patlama sesi geldi. Sanki mutfak duvarına bir şey çarpmıştı. Annemle ben kardeşlerimi kucakladık, ışıkları söndürdük, duvarın dibine siper alıp sessizce beklemeye başladık. Beş dakika geçti, hiçbir yerden kıpırdama, hareket, ses gelmedi. Sessizce kapıdan dışarı çıktım, etrafı dolaştım, kimseyi göremedim. Patlamanın olduğu mutfak duvarının dibine baktım, hiçbir iz bulamadım. Annemi de çağırdım. Baktık, etrafı dolaştık, herhangi bir patlama, bombalama izi bulamadık. Her şey olağandı. Işıkları açtık. Mutfağa baktık. Mutfağın köşesinde hamur mayası koyduğumuz toprak küp paramparçaydı. Hamur mayası, mutfak ısındıkça küpün içinde neredeyse alkole dönmüş, iyice mayalanmış. Ağzı sıkıca kapalı olduğundan gaz sıkışması olmuş, patlayıvermiş. En küçük seslerden en büyük irkilmeleri yaşadığımız, çok kötü bir dönemden geçiyorduk.

12 Eylül 1980 darbesi öncesinde, yıllarca birçok lisede doğru dürüst eğitim yapılamadı. Kız kardeşimin sınıf arkadaşı, teneffüste okul bahçesinde oynarken dışarıdan gelen bir kurşunla hayatını kaybetti. Derslerin büyük bir bölümü boş geçiyordu. Öğretmenler derslere girmiyordu. İnsanların eğitim hakları da bir anlamda gasp ediliyordu. Kardeşlerimin eğitimi de böylelikle engellendi. Çünkü bu ortamda öğrenilecek bir şey kalmamıştı! Öğretim yoktu. Toplumun çoğu gibi ailemin de kardeşlerimi üniversite kurslarına gönderecek ekonomik gücü yoktu.

Ben de, ailem de hiçbir siyasi gruba dahil olmadık. Babam, annem çok bilinçli Atatürkçüydüler. Hepimizi gerçek birer Atatürkçü olarak yetiştirdiler. Dedem yıllarca farklı cephelerde savaşmıştı. Köyümüz-

den onlarca kişi savaşlarda can vermişti. Özgürlük için verilen onca mücadeleden ve çekilen yokluklardan sonra ülkenin içinde bulunduğu durum hepimizin canını acıtıyordu. Sahi, neler oluyordu? O günlerde "sağ-sol çatışması," "anarşi," "komünizm tehlikesi" gibi adlandırmalar ve tespitler kabul görüyordu. Bugünden o günlere bakınca bu kaosun, ölümlerin, çatışmaların nedeni çok da tanımlanabilir, anlaşılabilir görünmüyor. Hangi somut neden aynı mahallenin, aynı köyün, aynı evin çocuklarını kanlı bıçaklı yapmış, birbirine böylesine düşman etmişti? Etnik nedenlerin sıkça savaş nedeni olduğunu tarihten biliyoruz. Ancak 1980 öncesinde etnik nedenler de ön planda değildi. İdeolojik tehlikeler, düşmanlar yaratılıyordu. Ama kısa süre sonra bu tehlikelerden kurtarılacaktık!

12 Eylül 1980 sabahı annemle erkenden uyandık. Annem inekleri sağmaya gitti, ben radyoyu açtım. Kuzineyi yaktım, çay suyunu koydum. Radyoda kahramanlık türküleri söyleniyordu. "Acaba hangi şehrin düşman işgalinden kurtuluş günü?" diye düşünüyordum. Türküler kesildiğinde durumu anladım. Radyoda sık sık anonslar yapılıyor, "Yeni bir emre kadar sokağa çıkmayın" deniyordu! Aklıma babamın ben çocukken yaptığı siyasi tartışmalar geldi. 1960 "ihtilalini" konuşurlardı sürekli. Demek ki yine "ihtilal" olmuştu. Ahıra koştum, annem inekleri sağıyor. "Anne ihtilal olmuş!" dedim heyecanla.

Sevinmiştik. Bu daha çok canımızı kurtarmanın, akan kanın duracağına olan inancımızın getirdiği bir sevinçti. Bir sokaktan diğer sokağa geçilemeyen günleri yaşamıştık. İşimize, eşimize, dostumuza gidemiyorduk. Tarlalarımıza çalışmaya giderken bile gönlümüz rahat değildi. Şahsi sorunlar bile terör faaliyetlerine mal edilerek çözülüyordu. Suçlu, suçsuz karışmıştı, her gün onlarca insan ölüyordu, yaşamak tesadüflere kalmıştı. Ne ki, 12 Eylül 1980'den itibaren, bir gün içinde olayların yönü değişiverdi. Her şey bıçak gibi kesildi. Kan gölüne dönen, eli silahlı teröristlerin, katillerin, örgütlerin cirit attığı bir ortamın nasıl bir günde süt liman olduğu bugünlerin de tartışma konusu.

Hayatımın her döneminde, birçok olaydan kendime dersler çıkardım. Çıkardığım dersleri hayatım boyunca uyguladım. Elbette ki okuyucuya nasihat etmek için değil, ancak paylaşmak için bunlardan bolca söz ettim. Evet, bunların hiçbiri duyulmamış, görülmemiş dersler, başarı ve mucize sırları değil. Satır aralarında mesaj gibi görünen bazı satırların benim için önemi, bunların hiçbirini okumadan, yaşayarak, hatta birçoğunu hayatın dayatması olarak edinmemdir. Keşke bunları

formüle eden yayınlar, makaleler, kitaplar bulabilseydim o zamanlar. Başkalarının hatalarını, bunlardan çıkardığı dersleri görebilseydim. Böylece hayatın bazı aşamalarını daha kolay geçirebilirdim sanıyorum. Dikkatinizi çekmiş olacak, 1980 ve öncesindeki birkaç yılda kendime yaptığım herhangi bir yatırım (maddiyat değil kastım) ya da kazandığım deneyimlerden söz etmedim. Çünkü yoktu! O yıllarda tek öğrendiğim şu oldu: Okyanus ortasında bir gemi su alıyorsa, birey olarak hiçbir özelliğiniz, üstünlüğünüz, kazanımınız sizi kurtarmaz! Ve batan gemideki tek pazar can pazarıdır.

Zamanla normal hayatımıza döndük. Babam İzmir'den geldi. Sağlığı iyiye gidiyordu. Okullar açıldı, ben yine Mardin'e gitmek üzere yola çıktım. Mazıdağı Lisesinde çok mutluydum. Fizik, kimya, biyoloji derslerine giriyordum. Lisede bu derslere giren tek öğretmendim. Haftada 30 saat dersim vardı. Hafta sonlarında halk eğitim binasında üniversiteye hazırlık kursu açtık. Dolu dolu çalışıyorduk. Nihayet spor yapabiliyordum. Her akşam Mazıdağı köy yollarında koşmaya çıkıyordum. İlçeye bağlı 50 kadar köy vardı, parkur sıkıntısı çekmiyordum.

Okulda spor faaliyetlerimiz tam gaz devam ediyordu. Ders çıkışında öğrencilerle öğretmenler karışık takım oluşturuyor, futbol, voleybol, maçları yapıyorduk. Akşam saatlerinde ilçede görevli okul müdürleri, kaymakam, karakol komutanı ve öğrencilerle karşılıklı turnuvalar düzenliyorduk. Mazıdağı Futbol Takımını bile kurduk, amatör lig maçlarına katıldık. Akşam geç saatlere kadar çalışıyor, antrenmanlar yapıyorduk. Mazıdağı'ndaki ilkokulları da çalışmalarımıza katıyor, her faaliyette birlikte çalışıyorduk. Spor dışında tiyatro, müzik, halk oyunları çalışmalarımız da vardı. İlçedeki tüm faaliyetleri Asiye ile yönetiyorduk.

1981'de Asiye ile birlikte 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı kutlamalarını çok gösterişli bir şekilde hazırlamaya karar verdik. Tüm ilkokul kız öğrencilerini topladık, beden ölçülerini aldık. Kendi cebimizden Diyarbakır'dan beyaz şile bezi kumaş satın aldık. Haftalarca çalıştık, tüm öğrencilerimize beyaz kısa etek ve beyaz kısa kollu tişört diktik. Ortaokula giderken Rasim ağabeyimden bağlama çalmayı öğrenmiştim. Ben bağlama, Asiye org çaldı, öğrencileri çalıştırdık. Karadeniz halk oyunları ekibi hazırladık. Gaziantep, Adıyaman, Diyarbakır halk oyunlarını çalıştırdık. Mazıdağı'nda oturan yerli halktan, yörenin geleneksel kıyafetlerini topladık, öğrencilerimize giydirdik.

Mazıdağı kaymakamı TRT'de yayınlanan "İlden İle" programını hazırlayanları arayıp 19 Mayıs törenlerimize davet etti. Mardin Valili-

1981 - Mazıdağı Lisesi'nde 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı için hazırladığım öğrencilerimle.

ğini, milli eğitim müdürü ve komutanları da çağırdık. 19 Mayıs sabahı bembeyaz giyinmiş 150 kızımız, dört ayrı bölgenin rengârenk halk oyunları takımları, bando takımımız, lacivert takım giyinmiş öğretmenlerimiz eşliğinde inanılmaz bir coşkuyla gösterilerimiz başladı. Mazıdağı'nda bir daha bu kadar güzel görüntüler oldu mu bilmiyorum. Bayram gösterileri boyunca İlden İle programı çekim yaptı. Halk oyunları gösterilerinde tüm seyirciler ayağa kalktı, birlikte oynandı. Verilen emeğin güzelliğini hep birlikte yaşadık.

Güzel bir ders yılı geçirmiştim. Yıl sonunda bana yine köy yolu göründü. Bavulumu hazırladım, Diyarbakır'dan Samsun'a otobüs biletimi aldım. Son günlerde korkulu rüyalar musallat olmuştu bana. Köyde telefon yoktu, istediğim zaman ailemden haber alamıyordum. Mektuplaşıyorduk ama mektuplar gidip gelene kadar içinde yazılanlar eskimiş oluyordu.

14 Temmuz 1981 günü otobüse bindim, bir gün sonra sabah 6:00'da Havza'daydım. Dayımların evine gittim, herkeste bir gariplik vardı. Kimse bir şey söylemiyor, konuşmuyordu. "Kardeşlerine sahip çık" diyen birkaç kişi oldu yalnızca. Ne olmuştu da kardeşlerime sahip çıkacaktım?

Bir saat sonra dayımlardan ayrıldım. Köye gitmek için vasıta aradım, yüküm çoktu. Yedi kilometrelik yolu yürüyerek gidemezdim. Taksi tutacak kadar param vardı, hemen bir taksi bulup yola koyuldum. İçimde anlatılmaz bir sıkıntı oluştu. Bir an önce aileme, anneme, babama ulaşmak istiyordum, bir şeylerin ters gittiği belliydi.

Taksi beni Eymir'de bıraktı. Yollar yağışlardan dolayı iyice bozulmuştu. Otomobil, ırmak sularından, dere yatağından ilerleyemiyordu. İki valizi yüklendim, taksinin gidemediği dere yatağından hızlıca yürümeye başladım. Eve yaklaştığımda tarlada tırpanla buğday biçen bir kadınla bir erkeğe selam verdim. Tanıdığım yüzler değildi. "Nereden geliyorsun, kimlerdensin?" diye sordular. "Kâzım Duran'ın öğretmen kızıyım" dedim. Adam bana bakıp zehir gibi bir cümle kurdu: "Kâzım ölmüş diyorlar, doğru mu?" "Ne zaman duydun?" diye sordum. "15

1981 - Mazıdağı Lisesi'nde 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı töreninde… Soldan dördüncüyüm.

gün oldu" dedi. Rahatladım, çünkü duymamama olanak yoktu, bu lafını bilmez adama pek hışımlandım.

Eve vardığımda Leman ve Naci ağabeyimin nişanlısı Güler kapının önündeydiler. Kucaklaştık, hasret giderdik, hiç bozuntuya vermeden, "Annemler nerede?" diye sordum. "Babamlar Suluova'da" dedi Leman. Naci ağabeyim okulu bırakmış askere, Afyonkarahisar'a gitmişti. Rasim ağabeyim Havza Lisesine gelmişti. Gültekin, Aytekin koyunlarımızı gütmeye gitmişlerdi. Her şey olağan gibiydi ama ev ahalisinin hallerinde ancak bizden birinin sezebileceği bir kötü hal vardı.

Öğlen saati geldiğinde nihayet kız kardeşim olanı biteni anlattı: Bizim köyün Küflek Köyü'yle karışmış tarlaları vardı. Hilmiyeliler göçle gelip yerleştikleri için Küflekliler dışarıdan gelenlere devletin toprak vermesini hiçbir zaman hazmedememişlerdi. Zaman zaman bizim köylülere rahatsızlık verirlerdi. Bazılarının tarlasına el koymuşlardı, bazılarına ekin ektirmemişlerdi. Bizimkiler tapulu tarlamızı ekerken Küfleklilerle bir toprak kavgası yaşanıyor. Daha doğrusu tacize uğruyorlar. Rasim ağabeyim köylüleri korkutmak ve ailenin canını kurtarmak için havaya birkaç el ateş açıyor. Saldırganlar kaçıyor, ağabeyim, babamı, annemi, kardeşimi traktöre bindirip eve getiriyor, kaymakamlığa ve jandarmaya haber veriyor. Küflekliler de bizi şikâyet ediyor: "Tarla bizim mera arazimizdir, bize silahla saldırdılar." Jandarma babamı, annemi, Rasim ağabeyimi ve Küfleklileri gözaltına alıyor, Suluova'ya götürüyor. Babam, bu olayların ardından beyin kanaması geçiriyor, hemen hastaneye kaldırıyorlar. Babam ameliyata alınıyor ancak ne acı ki ameliyattan birkaç dakika sonra vefat ediyor. Üstelik tüm bunlar ben yoldayken, yani buraya gelirken yaşanıyor.

Ben bu olayları kız kardeşimden dinlerken annem ve Rasim ağabeyim halen jandarmanın elindeydi. Görev sırası bana gelmişti. Evin en büyüğü bendim. Naci ağabeyim askerdeydi, bu kadar büyük bir üzüntüyü kaldıramazdı. Melahat ablam İzmir'de iki küçük kızını büyütüyordu. Emine ablam İstanbul'daydı, iki küçük oğlu vardı. O anda hiçbirini çağıramazdık. Aytekin ve Gültekin 16 yaşlarındaydı. Leman zaten en nazlımızdı, sorumluluk alamazdı. Kısa zamanda doğru kararlar vermem gerekiyordu. Herkes bana güveniyor, benden destek ve çare bekliyordu. Rasim ağabeyim ve annem dönene kadar anne-babalık görevi bana kalmıştı.

Babamın cenazesine Rasim ağabeyim ve annem gelemedi, ikisine de izin alamadık. Darbe sonrası her yerde sıkıyönetim vardı. Askerdeki

ağabeyime haber gönderdik, geldiğinde perişandı. Kardeşlerim, dayım ve yakın akrabalarımız bir araya gelip babamı toprağa verdik.

Naci ağabeyim üç gün sonra birliğine döndü. Dönmeden önce saatlerce konuştum, ruh sağlığının bozulmaması için her şeyin üstesinden gelebileceğimize ikna ettim. Gözü arkada kalmasın diye güçlü görünmeye çalıştım.

Artık çalışma zamanıydı. Oturup düşünecek, üzülecek, ağlayacak, sızlanacak zaman kalmamalıydı. Kendimizi çalışmaya verdik. Her sabah 4:00'te kalkıp kardeşlerimle tarlaya gidiyorduk. Bir gün önce biçtiğimiz buğday destelerini topluyor, yığın yapıyorduk. Akşama kadar tırpanlarla buğday biçiyor, eve gelince bahçeleri suluyorduk. Koyunları gütme işi Aytekin'deydi. Melahat ablam İzmir'den yardımımıza koştu. Evde yemek işlerini yapıyor, ekmek pişiriyor, ineklerimize bakıyordu. Naci ağabeyimin nişanlısı Güler de bize çok yardımcı oluyor, yalnız bırakmıyordu.

Bu süreçte bir liderin ne demek olduğunu, onun varlığının ne denli önemli olduğunu çok iyi anladım. Liderimiz varken farkına varmasak da bir sistemimiz olduğunu kavradım. Bir takım oyunu oynuyorduk sanki. Babam ve annem de bu takımın öncüleriydiler. Yapmamız gerekenin babam ve annem yanımızdayken nasıl yaşanıyorsa aynı düzen ve disiplini sağlamak olduğunu kısa sürede anladım. Yeni bir sistem kurmak, onu oturtmak zordu. Bunu kısa sürede başardık. Onlar varken ne yapıyorsak aynısını yapıyorduk. Çoraksuyu Deresi'nden su yolu yaparak bahçemize su getirdik, bahçeleri suladık. Her yer yemyeşil, cennet gibi oldu, meyveler doldu taştı. Tüm buğday tarlalarını biçtik. Patoz[15] kiraladık, harman dövdük, buğdayları çuvalladık. 500'den fazla koyunumuz, keçimiz vardı. Hepsini kırktım, yıkadım. Kısacası her işin altından kalktık.

Bir ara küçük teyzem bize yardıma gelmişti, ancak uzun süre kalmasını istemedim. Ne zaman çocuklar işten gelse ve yemek sofrasına otursak, feryat figan ağlamaya başlıyordu. Kaşıklar çocukların ellerinde kalıyordu. Kardeşlerimin sinirleri bozuluyordu. Korku ve endişeye kapıldılar, geleceklerinden endişeleniyorlardı. Bir süre sonra kimse yemek yememeye, ağlamak için bahaneler bulmaya başladı. Duruma el koydum, teyzeme çok teşekkür ederek evine götürdüm. Hayatta her kararın bir bedeli vardır. Bu kararımın bedelini de teyzemin yıl-

15. Tahıl ve nohut gibi tarım ürünlerinin taneleri ile saplarını ayıran ve saplarını samana çeviren harman makinesi.

larca arkamdan konuşmasına katlanarak ödedim. “Bakiye babasına hiç üzülmedi, ağlamadı” deyip durdu yıllarca.

Ne büyüklerim, ne küçüklerim ne de akrabalarımız yıllarca babam hakkında konuşmadı, kimse o cesareti kendine bulamadı. İlk yıllarda ne zaman babamdan söz edilecek olsa herkesin sesi değişiyor, sözcükler boğazında diziliyor, gözleri yaş doluyor, bir bahaneyle kendini bahçeye atıyordu. Zaman bize de ilaç oldu, acımızı içimize gömmeyi başardık.

Annem ve Rasim ağabeyim bir ayı aşkın tutuklu kaldı. 12 Eylül sonrası tutuklularla görüşmek çok zordu. Binbir zorluklarla ve araya hatırlı tanıdıkları koyarak birkaç kez özel izin alarak görüşebildim. İlk mahkemelerinde salıverildiler. Küfleklilerle anlaşma yapıldı, tarlamıza müdahale etmeyeceklerine dair söz verdiler. Kimse birbirinden şikâyetçi olmadı, kimse ceza almadı. Rasim ağabeyim Havza Lisesinde görevine başladı. Ben Mardin’e döndüm.

Naci ağabeyim askerden döner dönmez evlendi. Bu arada Leman da liseyi bitirmişti, üniversite sınavında başarılı olamadı. Kardeşlerimizin geleceği için çareler arıyorduk. Ticaret yapmayı düşündük, şartları çok ağırdı, cesaret edemedik. O ara, Rasim ağabeyimin tayini Gaziantep’e çıktı. Onun köyden uzaklaşması işlerimizi bozdu. Rasim ağabeyimin görev yerini Havza ya da Suluova’ya aldırabilmek ve kardeşlerimizin iş sahibi olması için bir giyim mağazası açalım dedik. Ağabeyim evlenirse, eşinin de yerleşik bir işi olursa tayini gerçekleşebiliyordu.

Koyunlarımızın hepsini sattık, paraya çevirdik. Uygun bir yer bulabilmek için Havza ve Suluova’da bakmadığımız dükkân kalmadı. Nihayet devren satılık bir yer bulduk ve anlaştık. Leman’ı dükkâna tezgâhtar olarak yerleştirdik. Rasim ağabeyim nişanlandı, giyim mağazasını nişanlısının üzerine yaptık. Evlendiler ve Rasim ağabeyim eş tayini isteyerek Havza’ya döndü.

Ne yazık ki işler kötü gitti, mağazamız kâr etmek bir yana sürekli zarardaydı. Kardeşlerim işi yürütemedi, bir arada çalışmayı beceremediler. Mağazamızı kapatmak zorunda kaldık.

Evin büyükleri olarak yeni çareler arıyorduk. Köye hayvan alıp besicilik, hayvancılık yaparak iş olanağı sağlamak istedik. Çevre köylerden birçok tarla kiraladık, buğday, ektik. Birkaç yıl ciddi düzeyde hayvancılık ve tarım yaptık, depolar dolusu buğday ürettik, her kardeşe bir traktör aldık.

Bu arada Mazıdağı’nda 4,5 yılım dolmuştu. Beşinci yılı göremedim, çünkü rotasyon tayinleri başlamıştı, tayin listesinde benim de adım vardı.

Mücadelenin ve mucizenin şehri: İstanbul

İlişki ağı, şikâyet ve adalet

1984 Kasım'ının ilk haftasıydı. Okul müdürümüz tayin listelerini getirdi. Merakla inceledik, hemen adımı buldum. Adımın karşısında "İstanbul Bakırköy Ortaokulu" yazıyordu. Hep adını duyduğum, televizyonda gördüğüm, şehirlerin şehrine gidecektim. Sahi, söyledikleri kadar büyük ve güzel miydi? O güne kadar yaşadığım, okuduğum ve çalıştığım yerleri düşündüm. Hepsinin nüfusunun toplamından çok daha kalabalıktı İstanbul. Tek bildiğim buydu.

10 Kasım 1984 günü öğrencilerimle ve arkadaşlarımla vedalaşarak Mazıdağı'ndan ayrıldım. Bu ayrılış hikâyesi ve sonrasına geçmeden, öğrencilerimin çoğuyla halen haberleştiğimizi, dostluğumuzu sürdürdüğümüzü belirtmek istiyorum. Hayatımın değişik dönemlerinde tanıdığım, dost olduğum insanların yanı sıra bir şekilde ilişki kurduğum kişilerle de bağlantıda kalmaya çabaladım. Çünkü kendi ayaklarımızın üzerinde durmayı başarmak, kimseye ihtiyaç duymamak anlamına gelmiyor. En basit deyişle insan insana her zaman muhtaç. Sizdeki yetiler ve kazanımlar her zaman her sorunu aşmaya yetmiyor. Bu da insanın mutlaka çevresine bir insan ağı örmesinin gerekliliğini gösteriyor bence. İş arkadaşlarımız, sınıf arkadaşlarımız, uzak ya da yakın akrabalarımız, aynı sosyal ortamı paylaştığımız bireyler… Bunların o ağın içinde mutlaka bulunması gerekiyor. Bunu gençlik dönemlerimde kavramaya başladım. Şimdilerde buna "networking" deniyor. İşin içine internet de girince, günümüzde bu ağın sonu yok… İş ilişkilerinde, sağlam kurulmuş bir ağın önemi çok büyük. Ama bu ağı insan kalabalığı olarak algılayanlar da yok değil. Bunu "sosyal web siteleri" denen internet platformlarında net olarak görüyorum. Tanıdığım

herkesin yüzlerce "arkadaş"ı var bu sitelerde. Bu yüzlerce kişinin gerçek hayattaki karşılığı 3-5 kişi en fazla! Benim "ağ" anlayışım elbette bu değil. Küçük de olsa ağınızdaki insan bir talebinizi karşılayabiliyor mu? Böyle bir ilişki, geçmiş ya da ortaklık var mı aranızda? İhtiyaç halinde yardım ya da destek alabiliyor musunuz? Daha bizcesi, hatırınız var mı, nazınız geçiyor mu? Bunlar yoksa o ağ epey yıpranmıştır kanaatimce, hiçbir balık düşmez(!)

Gelelim ayrılığa… Eşyalarımı Diyarbakır'dan trene yükledim, Havza'ya gönderdim. Ben otobüsle Havza'ya gittim. Hayatımda yeni bir dönem başlıyordu. Mazıdağı'ndan ayrıldığım için üzgün, yeni bir hayata başlayacağım için heyecanlıydım. Üzüntümle sevincim eşitti sanki.

Köyde bir hafta kaldıktan sonra bir kez daha Rasim ağabeyimle yollara düştük. Mardin'den sonra İstanbul'a da birlikte gidiyorduk. Sabah altıda Topkapı'da indik otobüsten. O yıllarda şehirlerarası otobüs terminali Topkapı'daydı. Bakırköy'e gittik. Bakırköy Ortaokuluna göreve başlama yazısını verdik. Okul yöneticilerine, birlikte kalabileceğim bir kadın öğretmen olup olmadığını sorduk, yoktu.

Kadıköy'de halamın kızı Hediye ablam oturuyordu. Bavulumla birlikte Kadıköy'e vardık. Topkapı, Bakırköy, Kadıköy derken bir sürü yol yapmıştık. İstanbul'un neresi olduğunu anlayamamıştım. "Abi İstanbul nerede?" diye sordum. Rasim ağabeyim gülümsedi: "Onu da artık sen bul."

Kadıköy'de sora sora Hediye ablamın evini bulduk, kapısını çaldık. İçeriden tiz bir ses geldi: "Kim o?" "Sarı öküzün köyünden" diye bağırdı Rasim ağabeyim. Hediye abla bir çığlık attı: "Canlarım gelmiş!"

Hediye ablamda sekiz ay kaldım. İstanbul'un neresi olduğunu da öğrendim! Hediye ablam hem çok çalışkandı hem de çok akıllı. Etrafında olan biteni iyi inceler, her şeyden haberi olurdu. Bana ilkin eğitimime devam etmemi tembihledi: "İstanbul'da iyi üniversiteler var. Git sor, öğren, bir üniversite daha oku. İstanbul'da olmanın olanaklarını kullan." Kısacası "Başka İstanbul yok!" dedi.

İlk zamanlarda böyle bir olanağım olmadı. Yani yeni bir okul, yeni bir diploma ve yeni vasıflar… Kadıköy'de oturuyor, Bakırköy'de çalışıyordum. Evle okul arası gidiş-dönüş altı saati buluyordu. Üstelik sabahtan akşama kadar dersim vardı. Ömrüm otobüs ve vapurlarda geçiyordu. Okula yakın ev tutmaya çalıştım ama maaşım bir odanın kira bedelini bile karşılamıyordu. Öğretmen maaşları o kadar düşüktü ki, neredeyse yol paramı anca karşılıyordu. Ne aileme ne Hediye ablama

maddi açıdan destek olabildim. Hafta sonlarını da giderlerimi karşılayabilmek için çevremdeki tanıdıklara özel dersler vermek için kullandım. Spor mu? Maalesef kalan birkaç saati uykuya ayırmak zorundaydım.

Haziran geldi, tatil yaklaştı. İki erkek kardeşim askerdeydi, onlara destek olmam gerekiyordu. Köydeki arazilerimizin tamamı ekilse bile ailenin tamamını geçindiremezdi. Özel derslerin dışında bir ek iş daha yapmak istiyordum, buna ihtiyacım vardı. Ama zaman olmayınca hiçbir şey mümkün olmuyordu. Akşamları çalışamıyordum, çünkü zaten gece yarısında eve ulaşabiliyordum. Okulumu değiştirmeliydim. Bütün alternatifleri düşündüm, bir çıkış yolu olmalıydı. Ve o yol kısa süre sonra göründü.

Bir gün Bakırköy'den Kadıköy'e gelirken vapurda Mardin'de okulumuzu teftiş eden bir bakanlık müfettişine rastladım. Uzun uzun konuştuk, durumumdan bahsettim. İstanbul'da da yatılı pansiyonlu kız liselerinin olduğunu, bu liselerden birinde etüt öğretmenliği yapabileceğimi söyledi. Okulun pansiyonunda kalma karşılığında etüt öğretmenliği yapacaktım. Yani yoklama yapacak, yemek, kahvaltı işlerine bakacak, hasta olan öğrencilerle ilgilenecektim.

Ertesi gün Milli Eğitim Müdürlüğüne gittim. Yatılı kız liselerini öğrendim. Üsküdar Kız Lisesinde etüt öğretmeni olarak görev aldım. Artık kalacak bir yerim vardı. Hediye ablanın evinden ayrılıp okulun pansiyonuna yerleştim. Bakırköy Ortaokulunda tam gün derse giriyor, akşamları Üsküdar Kız Lisesinde etüt öğretmenliği yapıyordum. Yalnızca 23:00'ten 5:00'e kadarki zaman benimdi!

Bir sabah okuldan sevk aldım, doktora gittim. İşim erken bitince Marmara Üniversitesine geçtim. Eğitim Enstitüsü mezunu olduğumu ve lisans tamamlama eğitimi almak istediğimi söyledim. Enstitü üç yıldı, lisans tamamlama ise bir yıl sürecekti. Halen fizik, kimya, biyoloji derslerine giriyordum. Üç dersi takip etmek kolay olmuyordu. Lisans tamamladıktan sonra tek branşa geçme olanağım olacaktı. O yıllarda fizik okuma hevesim vardı, ama kimya bölümü için sınav açılmıştı. Öğrenci işleri görevlisi sınavın hafta sonu yapılacağını söyledi. Hafta sonu 500 öğretmen sınava girdik. Sınavı kazanan 40 kişiden biri bendim.

Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Kimya Öğretmenliği Bölümüne kaydımı yaptırdım. Ancak Bakırköy Ortaokulundaki müdürüm okula devam etmeme izin vermedi. Milli Eğitim Müdürlüğüne gidip durumumu anlattım. Milli Eğitim Müdürlüğündeki yetkili, lisans eğitimi yapan öğretmenlerin ders programlarının dikey ve yatay olarak

ayarlandığını, bunun yönetmelik gereği olduğunu söyledi. İlgili yönetmeliği tebliğler dergisinden çıkararak bana verdi.

Müdürümüz yine kıyameti kopardı. Yalnızca sabahları derse girecek, öğleden sonra Marmara Üniversitesinde 13:00'ten 22:00'ye kadar lisans eğitimi alacaktım. Tüm öğretmenler karşı çıktı, hiç kimse sabahçı olmamı kabul etmedi. Ama elimde kapı gibi yönetmelikler vardı, hiçbir şey yapamadılar. Sabahçı oldum, hem öğretmenliğe hem de eğitimime devam ettim.

Bir yıl boyunca Kadıköy, Üsküdar Kız Lisesi, Bakırköy Ortaokulu, Marmara Üniversitesi (Göztepe) arasında mekik dokudum. Bir saniyem bile boş geçmiyor, bir gün bana yetmiyordu. Otobüsten vapura, vapurdan trene, öğretmenlikten öğrenciliğe koşturdum durdum. İki arada bir derede yemek yiyor, teneffüs saatlerinde ders hazırlıklarını yapıyor, sınav sorularını hazırlıyor, vapurda, trende ya yazılı kâğıtlarını okuyor ya da ders çalışıyordum.

Hafta sonlarında Marmara Üniversitesi Spor Akademisi Bölümünün açtığı halk oyunları kurslarına katıldım. Cumartesi günü saat 8:00'de kurs başlıyordu. Gaziantep, Silifke, Adıyaman, Karadeniz, Kafkas halk oyunları derken akşam oluyordu. Pazar günleri yine Spor Akademisinin düzenlediği halk müziği koro çalışmalarına devam ediyordum. Kendimi o kadar kaptırmıştım ki zamanla herkes beni Spor Akademisi öğrencisi olarak kabul etti. Spor Akademisinin birçok faaliyetine davet ediliyordum. Akademide görevli bir doçentle yıllarca çeşitli okullarda halk oyunları ekiplerini çalıştırdık.

Bakırköy Ortaokulunda 100'ü aşkın öğretmen ve 3 bine yakın öğrenci vardı. Okulda birçok öğretmen birbirini yalnızca genel toplantılarda görebiliyordu. Bir gün bile okula geç kalmadım, bir kere bile derse geç girmedim. Lisans eğitimi yaptığım için öğretmen arkadaşlarım bana tepki gösteriyor, okul müdürümüz her fırsatta eksiğimi, açığımı arıyordu. Fırsat bulduğunda yerli yersiz azarlıyordu. Bu nedenle ne öğretmenlerle ne idarecilerle samimiyetim oldu. İki yılı stres içinde, gergin ve huzursuz geçirdim.

Lisans eğitimimi bitirdim. Üsküdar Kız Lisesinin pansiyonu dardı ve yetersiz geliyordu. Erenköy Kız Lisesine geçmek için başvuru yaptım, kabul edildi. Erenköy Kız Lisesi beş dönümlük bir araziye kurulmuştu. Pansiyonu daha genişti, geceleri bahçesinde spor yapma olanağı bulacaktım. Kadıköy'de bir İngilizce kursuna kayıt yaptırdım.

Okuyucunun, "Yemek yemeğe bile zaman bulamazken İngilizce de nereden çıktı?" dediğini duyar gibiyim. Evet, çok yoğundum.

Yaptığım her şeyin bir anlamı vardı. Ne yaptığımı biliyordum, neden yaptığımı da… Doğru dürüst para kazanamıyordum. Yani bu anlamıyla bir yatırım yapmam söz konusu olamazdı. Ama şunu anlamıştım: Tüm hayatım benden soruluyordu. Zor da olsa ayakta kalmayı başaran bendim. O halde en büyük sermayem de buydu: Bedenim ve aklım… Kendime yatırım yapmalıydım. Çocukluktan itibaren ailemden öğrendiğim çoğu şey kazanımdı. Planlamayı neredeyse içgüdüsel olarak uyguluyordum. Arkasından koordinasyon kolaylıkla geliyordu. İş bölümü de ailemizin olmazsa olmazıydı. Ancak tüm bunları yapılması gereken bir şeyi yapmak için uyguluyorduk. Kişisel hedef belirlemeyi sonradan öğrendim. Hedef yoksa yol da yoktu. İşte bu yoğunlukta bir de İngilizce dersi, belirlediğim bir hedefin gereğiydi. Burada altını çizmek istediğim sözcük "hedef"ten ziyade "gerek." Herkesin bir noktayı hedefleyebileceğini biliyordum. Gerekleri yerine getirme yetisi ve azminin—evet bunun bir yeti olduğunu gözlemledim—hedeften daha önemli olduğunu, daha doğrusu hedefi anlamlı ve somut kıldığını da biliyordum. Belki, okuldaki yüzü aşkın öğretmenden farkım buydu. Çünkü onların konuşmalarından, sohbetlerinden, hepsinin hedefleri olduğunu anlıyordum. Ancak bu hedeflerine varamayacakları benim için gün gibi aşikârdı. Çünkü gerekleri yerine getirmiyor, hedeflerine ulaşmak için kıllarını kıpırdatmıyorlardı. İşte, hedefle hayal arasındaki fark da buydu bence… Benden hazzetmemelerinin nedeni de bence buydu. Ben onlara adeta ayna tutuyor, yapamadıklarının bir resmi gibi karşılarına dikiliyordum. Sözün kısası, hedefim Anadolu liselerine kimya öğretmeni olarak atanmaktı ve İngilizce bilmem gerekiyordu.

Ben bu işlerle meşgulken Bakırköy Ortaokulu fokurdayan bir kazan gibiydi. Okulda herkes birbiri hakkında konuşuyor, idarecilere karşı gruplar oluşturuluyor, öğrenci, veli, öğretmen, kantinci, hizmetli, kim varsa yapılan yolsuzlukları konuşuyordu. Dersler bitti, bütünleme sınavları yapıldı, sınav kâğıtları okundu, değerlendirmeler yapıldı, tüm dosyalar imzalandı, tutanaklar tutuldu… Sınav dosyası zarfları kapatıldı ve mühürlendi. Sınav listeleri asıldı, işimiz bitmişti. Tatil başlayacaktı, tatil adreslerimizi okul idaresine bırakarak vedalaştık. O öğretim yılı böylece son buldu.

Samsun'a gidecektim ama ders ve sınav ücretleri ödenmemişti. O yıllarda şimdiki gibi banka kartları yoktu. Ücretlerimizi okul memuru mutemetten alıp, karşılığında imza atardık. Okul müdürü gerekli gördüğü kişilere ücretini önceden, okul aile birliği parasından ödüyor,

ders ücretleri ödendiğinde parayı yerine koyuyordu. Şansımı denemek istedim. Samsun'a gidip, ders ücreti için bir kez daha İstanbul'a gelmek istemiyordum. Okul müdürünü aradım, kütüphanede olduğunu söylediler. Kütüphanenin kapısını çalıp içeri girdim.

Müdür, müdür yardımcıları ve üç öğretmen masanın etrafına dizilmişti. Tüm okulun hakkında bütün gün dedikodu yaptığı grup bir aradaydı. Açılmaması gereken, mühürlü sınav zarfları açılmış, masaya yayılmıştı. Herkesin önünde bir deste sınav kâğıdı, ellerinde kalem, silgi, çamaşır suyu, pamuk, bir şeyler yapıyorlardı. Masaya uzak bir yerde, kapının dibinde duruyordum. Manzarayı gördüm ama çok da dikkat etmedim. Kendi derdimin peşindeydim, ücretimi alıp gitmek istiyordum, köyde işler beni bekliyordu.

Müdüre bir çırpıda talebimi anlattım. Bir yanıt vermesini beklerken, yaptığı şey masaya hızla yumruğunu vurmak oldu. "Sen ne arıyorsun burada? Gitmedin mi? Seni buraya kim gönderdi? Ne hakla içeri giriyorsun? Okula girmek için kimden izin aldın? Çabuk defol, okulu terk et" diye haykırdı. Sesi duvarlarda çınlıyordu. Hiç sesimi çıkarmadım, boğazıma bir düğüm atıldığını hissettim, odadan çıktım.

Parasız halde Samsun'a gittim. Rasim ağabeyime başıma gelenleri anlattım. Acıyarak yüzüme baktı: "İşte şimdi yandın! Çok önemli bir yolsuzluğa şahit olmuşsun. Seni artık bu okulda tutmazlar. Hakkında asılsız şikâyetler olabilir. İftira atarak uzak bölgelere tayinin çıkarılır. Hemen bir şeyler yapmalısın."

Rasim ağabeyim okul müdürlüğü yapmıştı. Öğretmen olduktan sonra Ankara'da iki yıl Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişliği eğitimi almıştı. Çarkın nasıl işlediğini biliyordu. Bir şey görmemiştim. Ne yaptıklarına dikkat bile etmemiştim. Zaten müdür o kadar çok bağırmıştı ki, ne yaptıklarını idrak edecek dikkati bulamamıştım. Ben onların ne yaptığını anlamasam da onlar benim anlamadığımı bilmiyorlardı. "Şu anda tek şahit, tek görgü tanığı sensin. Üstelik uzun zamandır sana tepkililer. Şu anda saatli bomba kadar tehlikelisin," dedi Rasim ağabeyim.

Bu konuşmadan iki gün sonra eve bir telgraf geldi. Milli Eğitim Müdürlüğü ifademi almak için beni çağırıyordu. Hemen İstanbul'a gittim. Milli Eğitim Müdürlüğünde önüme bir deste soruşturma kâğıdı çıkarıldı. Bir öğretmenin bir okulda yapabileceği her türlü olumsuz tutum ve davranışı sergilediğim iddia ediliyordu. Sınıflarda Atatürk panosunu, İstiklal Marşı'nı ve çerçeveli Türk bayrağını kırıp çöpe attığım, izinli olmadığım halde derslerime girmediğim ya da sürekli geç

girdiğim, kılık kıyafet yönetmeliğine uymadığım, sınav kâğıtlarını geç okuduğum… Daha bir sürü iftira sıralanmıştı. Anlaşılan büyük şehrin belası da büyük olacaktı.

Savunmam istendi. Yazdım, imzaladım. Kafamda binbir düşünceyle oradan ayrıldım. Bu hayatı çok kolay kazanmamıştım. Beni harcamak bu kadar da kolay değildi. Mardin'de yaptığım gibi İstanbul'da da valiye çıkmaya karar verdim.

İstanbul Valisi Cahit Bayar'ın makamına gittim, acil görüşme talep ettim. Tüm gün bekledikten sonra mesai saatinin bitimine doğru görüşmeyi başardım. Beni can kulağıyla dinledi. "Kızım, zor durumdasın,"dedi; "Hiç şahidin yok. Okul idaresi bir sürü şahit ayarlamış, belge düzenlemiş. Gördüklerini ve yaşadıklarını yazılı olarak anlatıp şikâyette bulunsan bile şu durumda onlara iftira atmaktan ceza alırsın. Önce seni korumamız gerekiyor. Bu işler bir günde çözülecek basit olaylar değil, teşkilat işidir." Vali, sessizce beklememi, bu konuda kimseyle görüşmememi rica etti. Okulu izlemeye alacaklarını söyledi.

Bu görüşmenin ardından Samsun'a döndüm. Yaz çok hızlı geçti. Aytekin ve Gültekin askerden gelmişti. Gültekin, Samsun Makine Sanayii'nde işe girdi. Aytekin kendini köydeki işlere verdi. Leman nişanlandı ve Rasim ağabeyimin bir oğlu oldu.

Güz geldi İstanbul'da döndüm, okullar açıldı. Bayrak merasiminin ardından ilk derse girdik. Dersin bitimiyle beni karakoldan çağırdılar. Hakkımda şikâyet varmış. Çağrıldığım karakolda duyduklarım çok şaşırtıcıydı: Bir öğrenciyi dövmüşüm, öğrenci rapor alıp şikâyette bulunmuş. "Okul daha 40 dakika önce açıldı. Bu olay ne zaman olmuş? Ne zaman gidip rapor alınmış?" dedim. İfademi verip okula döndüğümde bu sefer de okul müdürünün odasına çağrıldım. Yüzüme dik dik baktı müdür: "Bakiye Hanım, bugün tayin emriniz geldi. Halkalı'ya tayin edildiniz!" Tayin emrini imzalamayacağımı söyledim. Hemen bir haftalık rapor alıp Milli Eğitim Müdürlüğüne gittim. Tayin emrinin usulüne uygun olmadığını ispatladım. Doğu hizmeti yaptığım ve lisans eğitimimi tamamladığım için hizmet puanım çok yüksekti. Öğretmenliğimin ilk beş yılında takdir belgesi almıştım, yani en son ben tayin edilebilirdim.

Bu tayin meselesi bitmek bilmedi. Her hafta tayinim çıkıyordu! Ben de bıkmadan usanmadan her hafta durduruyordum. Baktım olacak gibi değil, Hürriyet gazetesine gittim. Bana yardımcı olabileceğini tahmin ettiğim bir yazarı buldum. Derdimi anlattım, beni dikkatle dinle-

di. Bu görüşmenin ardından haftalık tayinlerim aniden durdu. Ancak benimle uğraşmaya devam ediyorlardı. Neredeyse her gün bir yerlere çağrılıyor, ifade veriyordum. Bir süre sonra da Milli Eğitim Müdürü beni makamına çağırdı. "Derhal kendine okul bul," dedi; "bu okulda bir gün bile kalmamalısın. Bu senin iyiliğin için!"

Okuldaki herkes müdür ve tayfasının çevirdiği dolapları biliyor, dedikodusunu yapıyor ama iş şikâyet etmeye, şahitlik yapmaya geldiğinde korkuyordu. Ben tek tabancaydım, onların ailesi vardı. Benim kaybedecek bir şeyim yoktu, ama onların vardı. Bana bütün gün bunları söylüyorlardı.

Milli Eğitim Müdürlüğüne çağırıldıktan birkaç gün sonra bu kez Bakırköy Milli Eğitim Müdürlüğüne çağrıldım. İki müfettiş ifademi almak istedi. "Öğrencilerin suratına, eğitim amaçlı hafifçe vurdum," şeklinde tuhaf bir ifade vermemi istiyorlardı. Önce şaka yaptıklarını düşündüm ama gayet ciddiydiler. Elbette böyle bir ifade vermeyi reddettim. Bana gösterdikleri belgeleri imzalamadım. "Mahkemeye çıkarılırsın, ceza alırsın," dediler. İfadesiz bir şekilde yüzlerine baktım ve hiçbir öğrenciye dokunmadığımı yineleyip oradan ayrıldım.

Tehditleri doğru çıktı. Mahkemeye de çıktım. İyi ki çıkmışım. Benimle ilgili tüm tutanakların sahte olduğunu ispatladım. Öğrencilerin dayak yedikleriyle ilgili raporların sahte olduğunu bizzat raporu veren doktor tasdik etti. Öğrenciler okul müdürünün kendilerine baskı yaptığını söylediler. Bu soruşturmadan en küçük bir uyarı cezası almadan çıktım. Ancak ayrılmam yönündeki baskı sürüyordu. Okulla ilgili ne kadar usulsüz uygulama varsa derleyip toplayıp ispatlı ve şahitli şekilde Ankara'ya, Milli Eğitim Bakanlığına postaladım. Bir hafta sonra ortalık karıştı, okulu müfettişler bastı. Kahramanmaraş Öğretmen Lisesinden sonra bir kasırga da bu okulda çıkarmıştım. Okul müdürü ve teşkilatı çok büyük cezalar aldı.

Soruşturmalar bitip ortalık sakinleşince okula yeni öğretmenler ve yeni okul müdürü geldi. Okulda kalan öğretmenlerin birçoğu soruşturmanın kahramanı olup çıkmıştı. Olayları kendilerinin çözdüğünü, suçluları kendilerinin bulduğunu, bakanlığa bildirdiklerini söylüyorlardı. "İşte adama böyle yaparlar" diyorlardı. Kahramanlık destanlarının ardı arkası kesilmiyordu.

Bu gariplikler ve ülke adına utanç verici olaylar özellikle genç okuyucunun kafasında o günün koşullarıyla ilişkili gibi görünebilir. Oysa iş hayatında yaşadığım bu olumsuzluklar her dönemde, her koşulda yaşa-

nan, başa gelen olaylar. Evet, ülke kötü bir dönemdeydi. Darbe sonrası, siyaset başta olmak üzere birçok kurum, farklı sosyal kesimler, hatta toplumun tümü, bugünden geriye bakıldığında daha net görünen bir travma yaşıyordu. Devlet kurumları da bu travmadan nasibini alıyordu. En basit deyimle, bireylerin, dolayısıyla toplumun psikolojisi çok iyi değildi. Peki bu travmanın hemen hemen atlatıldığı günümüzde iş hayatının sorunsuz olduğu söylenebilir mi? Elbette bu mümkün değil. Tozpembe bir iş ortamı hiçbir zaman olmadı, sanırım olmayacak. Çünkü hayat tozpembe değil ve iş de hayata dahil. Çalıştığımız yer bir devlet kurumu da olsa, neticede bir işyeriydi. Şahit olduğum yolsuzluklar, uygunsuzluklar aslında çoğu öğretmen tarafından biliniyordu. Ancak, "bana dokunmayan yılan bin yaşasın" felsefesi bütün öğretmenleri üç maymunu oynamaya yöneltiyordu. Belki beni, kendi başımın yanacağı bir dönemde çabalamakla, diğer zamanlarda suskunluğa ortak olmakla suçlayacaksınız… Ancak ben neler olup bittiğini bilmiyordum. Yaşanan bu yolsuzluklar zihnimin alacağı işler değildi. Dedikodular da benim için birini suçlama gerekçesi olmadı hiçbir zaman. Söylentileri ve dedikoduları somut veri gibi kabul edip tepki göstermek, harekete geçmek, ateşe atlamakla aynıdır bence. Kaldı ki, bir şeyler karşılığında karnelerin değiştirilmesi, sınav kâğıtlarının tahrif edilmesi… Bunlara şahit olduğumda bile ne olduğunu anlayamamıştım. Eğer yaşananları bilseydim, girişimde bulunacağımdan okuyucunun şüphesi olmasın. Çünkü hayatta en önem verdiğim kavramlardan biri olan adaletin, hakkaniyetin ayaklar altına alınması yalnızca bir kişiyi değil, tüm kurumu, giderek bir ülkeyi batırabilir. Böyle bir sonuçtan kim, ne kazanır? Hiç kimse. Bugün de böyle bakıyorum hayata. Şikâyet sıkça başvurulması yanlış olan bir yol. Ancak hiç kullanılmaması ise yıkıma yol açabilecek bir tercih. Ben ayakta durmak istiyordum. Hem de bir başıma değil, ait olduğum, içinde nefes aldığım toplumla birlikte… Yanlış yolun ve kötülüğün, insanın kendine kazdığı bir kuyu olduğuna inancım tam. Bu kötü uygulama ve eylemlere imza atan grubun elebaşı olan memur, bir süre sonra kalp krizi geçirerek hayatını kaybetti…

Annem her zaman doğruluğun öneminden söz ederdi: "Doğrular her zaman doğrudur. İnsana göre değişmez. Doğrular her zaman, her yerde, er ya da geç kazanır. Gösterişli insanlar ilk zamanlarda kazançlı gibi görünseler bile hayatın toplamına bakıldığında, doğru, dürüst davrananlar kazançlı çıkar." Kısacası "Doğrular hedefe giden en kısa yoldur" demek istiyordu.

Bu sıkıntılardan sonra tayin isteme sırası bana gelmişti. Bakırköy'de üç yıllık zorunlu süremi doldurmuştum. Erenköy Kız Lisesine yakın bir okulda çalışmak için başvuru yaptım. Ümraniye Namık Kemal Lisesine tayinim çıktı. Her şey yoluna girmiş gibiydi. Ben mutluydum ama sicil dosyam da kabarıktı. Okul müdürü ilk günümde, "Hocam bu okul çok dolu, seni Mustafa Kemal Lisesine gönderelim, ben de yardımcı olayım," dedi. "Teşekkür ederim, ben bu okulda çalışmak istiyorum," diyerek teklifini nazikçe reddettim. Bu teklifi kabul etseydim başıma gelecekler belliydi. Müdür tarafından kabul edilmemiş biri olarak başka bir okula gönderilecektim. Oradan da bir başkasına… Bu böyle devam edecekti. Bir daha hiçbir yerde tutunamayacaktım.

Yeni hayatım başlamıştı. Erenköy Kız Lisesinden Namık Kemal Lisesine tek otobüsle gidiyordum. Otobüsü kaçırdığımda koşuyordum, dönüşte hızlı yürüyüşler yapıyordum. Bir süre sonra Namık Kemal Lisesinde beden eğitimi öğretmeni ihtiyacı ortaya çıktı. Okul yönetimi spor yaptığımı biliyordu. Bu görevi bana teklif ettiler. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve okul müdürünün onayıyla beden eğitimi derslerine de girmeye başladım. Haftada on beş saat fizik, kimya, biyoloji, bir o kadar da beden eğitimi dersim vardı artık.

Yoğun günler yaşıyordum, ama bu bir üniversite daha okumak için engel değildi. Sınava girdim, yeterli puanı aldım, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İşletme Bölümüne kaydımı yaptırdım. İki yıl devam ettim ancak üçe geçemedim: Köyde işler yine ters gidiyordu.

Kardeşim Leman evlenmişti. Gültekin Samsun Makine Sanayii'nden ayrılmıştı. Ailem okumasını isterken onun niyeti evlenmekti. Üniversite kursuna göndermek istedik, kabul etmedi. İstanbul'a getirdim. Spor Akademisi Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümünün sınavlarına hazırlanması için kurs ayarladım, ama devam etmedi. "Evlenmek istiyorum, bekârken insan içine giremiyoruz, kimsenin evine gidemiyoruz" dedi. Spor Akademisi sınavlarına girdi, kazanamadı. Devlet memurluğu sınavını kazandı, ama bu kez de devlet memur almadı. Polis olmak için sınavlara girdi, onu da kazandı. Ancak polis olma ölçüleri değişti, boyu tutmadığı için polis de olamadı. Sevdiği bir kız arkadaşı vardı. Polis olamayınca kızın ailesi evliliğe karşı çıktı. Kafayı evlenmeye takmıştı, başka bir kızla evlendi. Bahçe ve sebzecilikle uğraştı ama yürümedi. Annem çok üzülüyor, "Bu çocuk geçinemeyecek" diye harap oluyordu.

İkinci üniversitede okumayı bıraktım, ders çalışmaya fırsatım olmuyordu. Kazancımın büyük bölümünü kardeşlerime harcayarak anne-

min üzüntüsünü azaltmak istedim. Ancak daha fazla para gerekiyordu. Bir olay, hayatta bazen mucizelerin de olabildiğini gösterdi bana! Evet, bu bir mucizeydi…

24 Kasım 1988, Öğretmenler Günü… Ben hiçbir zaman öğrencilerimden en küçük bir hediyeyi kabul etmedim. Öğrencilerim de bu durumu bilir, hediye getirmezlerdi. Öğretmenler Gününde kendime bir hediye almak istedim. Çarşıda dolanırken seyyar bir Milli Piyango bayisine rastladım. Ayın 29'unda çekilmesi gereken piyango Öğretmenler Gününe özel olarak 24 Kasım'da çekiliyormuş, aradığım hediyeyi bulmuştum.

Bileti aldıktan sonraki gün pazardı. Erenköy Kız Lisesinde etüt öğretmeni arkadaşlarımla kahvaltı ediyordum. Gülnur (Uçar), Rabia (Yeda) ve Betül (Bapir) bir köşede gazete okuyorlardı. Gülnur, "Piyango çekilişi yapılmış, keşke biz de alsaydık" dedi. Kendime hediye aldığım bilet aklıma geldi, kalktım, çantamda bileti bulup bakması için Gülnur'a verdim. Gülnur amorti rakamlarından başlayacağını söyledi. "En başa bak, bana çok para lazım, annemi eziyetten kurtarmak istiyorum" dedim.

Gülnur da öyle yaptı, listenin başına baktı. Ve o güne kadar duyduğum en şiddetli çığlıklardan birini savurdu: "İnanamıyorum! Bakiye, kazanmışsın! 50 milyar (50 bin TL) lira kazanmışsın!"

İşte mucize buydu. Paraya en çok ihtiyaç duyduğum böyle bir dönemde, çeyrek biletime 50 milyar çıkmıştı! Bunun dörtte birini alacaktım ama benim için o da büyük bir paraydı. Belki hayatım boyunca biriktirsem bu kadarını biriktirmem mümkün olmayacaktı. O günkü sevincimi, yıllar sonra sözcüklerle anlatabilmek mümkün değil. Ertesi gün, Milli Piyango merkez binasına gidip paramı aldım, Ziraat Bankası'na yatırdım. Parayı alırken aklımdaki tek şey İstanbul'dan ev alarak annemi, Gültekin'i ve Aytekin'i getirmekti.

Planladığım gibi, hemen parama uygun ev aramaya başladım. Birlikte oturabileceğimiz, halamın kızı Hediye ablama yakın yerlerden bir ev istiyordum. Ancak bir yıl sonra uygun bir daire bulabildim. Ümraniye merkezde, bahçe katı, 85 metrekarelik bir daire… Faiziyle birlikte 20 milyarı bulan paramı bankadan çekip evi satın aldım. Çok mutluydum. Ev büyük bir hayaldi ve gerçek olmuştu. O yıllarda ev almanın epey zorlu bir iş olduğunu belirtmek isterim. Bazen para bile ev almak için yeterli olmuyordu. Çünkü şimdiki gibi her yer boş konut kaynamıyordu. Kiralık ev bulmak da zordu.

Evi aldıktan sonra yarıyıl tatilinde Samsun'a gittim. Gültekin evli olduğundan İstanbul'a gelmek istemedi. Eşinin ailesine yakın oturuyorlardı. Aytekin benimle geldi. Zaten kış günüydü, köyde iş yoktu. Önce muhasebe, sonra gemicilik kursuna gönderdim onu. Gemici belgesi aldı ama gemilerde çalışmak istemedi. Evlendiğinde evine gidebileceği bir işte çalışmak istediğini söyledi. Ayakkabı ticaretine başladı. Suluova'da ayakkabıcılık yapmak istiyordu. O tarihlerde kardeşlerimin bir bölümü ve teyzelerim Suluova'da oturuyorlardı.

Aytekin Suluova'ya gitti, bir süre sonra evlendi. Ayakkabı dükkânı açamadı ama orada odun, kömür işine başladı. Gültekin de Suluova'daydı. Ne yazık ki onun işleri ters gitti. Traktörümüzü sattı, biraz da ben kredi çektim, bir kamyon alıp nakliyatçılığa başladı. Bir süre sonra ailesini alıp İstanbul'a geldi, benim aldığım eve taşındı. İstanbul'da nakliyatçılığa devam ediyordu.

Tüm kardeşlerim evliydi artık. Rasim ağabeyim dışında hepsi zar zor geçiniyordu. Erkek kardeşlerimle birlikte birçok yerde tarla kiralayarak buğday ektik. Birkaç yıl çok sıkı çalışarak kardeşlerimizin ev sahibi olmaları için çalıştık.

Ben her fırsatta spor çalışmalarıma başlıyordum. Fakat ailemin geçim derdi bana fırsat vermiyor, her seferinde antrenmanlarım yarıda kalıyordu. Hatta bazı yarışlara hazırlanıyor ama katılmaya fırsat bulamıyordum.

Ailemin hayat şartları düzelmedikçe annem zor durumda kalacak, annem sıkıntıda olunca beni sıkıştıracak, ben anneme kıyamadığım için hedefime ulaşamayacaktım. Elimde olan parayla Aytekin'in de ev almasına yardımcı oldum. Naci ve Rasim ağabeylerime yaz aylarında köyde yardım ettim. Çocuklarının ihtiyaçlarının giderilmesinde, eğitimlerinde destek oldum.

Halamın kızı Hediye ablam bana İstanbul'da tutunmayı öğreten kişi oldu. Sağduyulu ve akıllıydı. Geleceği görür, beni yönlendirirdi. Okuyup iş dünyasına atılsa, ileriyi görüşü ve liderlik yeteneğiyle büyük işler başarabilirdi. Hediye ablam, ev sahibi olmam konusunda da beni sıkıştırıyordu. "Öğretmenler Kooperatifi varmış, sen de katıl. Yavaş yavaş ödersin, başını sokacak bir evin olur" diyordu.

Bir gün, okulun Almanca öğretmeni Nahide, Öğretmenler Kooperatifi için katılım belgelerini okula getirdi. "Hep birlikte kooperatife girelim, çoğunlukta olursak işimizi takip ederiz, yolsuzluklara karşı mücadele ederiz" dedi. O tarihlerde kooperatiflerde yolsuzluk olayları çok fazlaydı. Beş kişi belgeleri doldurduk, kooperatife kayıt yaptırdık.

Kooperatife girmem ailemde hiç hoş karşılanmadı. "Sizi aldatırlar, paranızı yerler, kim size ev yapar?" dediler. Kulaklarımı tıkadım, ödemelerime devam ettim. O dönemlerde maaşımız çok düşüktü, ödemelerime yetmiyordu. Özel derslere gidiyordum, okulların halk oyunları ekiplerini çalıştırıyordum, yine de yetmiyordu. Anneme, kardeşlerime de yardım etmek zorundaydım.

İKİNCİ KISIM

Özgürlüğe Koşuyorum

"Taklit edilemeyen tek şey cesarettir."

Napolyon

Merhaba başarı

Yengi, yenilgi, rekabet ve motivasyon

1989 yılının Ekim ayı…

Belediye otobüsüyle Ümraniye'ye giderken Altunizade'deki Burhan Felek Spor Kompleksi'nin önünde bir afiş gördüm: Avrasya Maratonu Koşuluyor! Sanki gizli bir güç beni otobüsten indirdi, Avrasya Maratonu kayıt masasının önüne attı! Kaydımı yaptırdım, ama maraton mesafesi hakkında en ufak bir fikrim yoktu. 42 kilometre olduğunu öğrendim. Daha önce antrenman için kırlarda, yollarda, dağlarda birçok yeri koşmuştum. Ne kadar koştuğumu hesaplamadan koşardım. Bir saat, iki saat, üç saat… Acaba bu antrenman güzergâhlarımı hangisi 42 kilometreyi bulurdu? Ya da bu mesafe hangi iki nokta arasına denk gelirdi? Tek güvendiğim, gün boyunca tarlalarda, ineklerin, koyunların peşinde koşarken hiç yorulmamamdı. Sabahın erken saatlerinden gece geç saatlere kadar çalışırdım. Ne kadar çalışırsam bir o kadar daha çalışmak gelirdi içimden. Bir gün Rasim ağabeyim anneme, "Şu Bakiye'den birkaç tane daha yapsaydın ya" demişti!

Erenköy Kız Lisesinde birlikte çalıştığımız beden eğitimi öğretmeni Nurten, yarışlara katılıyor, madalyalar alıyordu. Zaman zaman Burhan Felek Spor Kompleksi'nde karşılaşıyorduk. O yarışmalara hazırlanırdı, ben yalnızca antrenman yapardım. Nurten de Avrasya Maratonu'na kayıt yaptırmıştı. Beraber gitmeyi önerdim, sanırım koşamayacağımı düşünerek kabul etmedi.

Yarış sabahı erkenden kalktım. Şortumu, atletimi, spor ayakkabılarımı giydim. Şortumu okulun futbol takımından ödünç almıştım. Kısa, dar, yırtmaçlı bir şorttu. Koşuya uygun değildi, ama benim şort alacak param yoktu. Atletim penye, sıradan bir tişörttü. Ayakkabımı Kadıköy'deki Salı Pazarı'ndan almıştım. Altı kalın, dümdüz, sert, üzeri suni

deriydi. İki-üç ayda bir pazara gidip, parçalanan ayakkabımın yerine yeni bir tane alırdım.

Pansiyondan çıktım, otobüsle Taksim'e geldim. Otobüste gözler üzerimdeydi. O saatte neden böyle giyindiğimi, nereye gittiğimi kestirememişlerdi. Çünkü Avrasya Maratonu o tarihlerde çok bilinmiyordu.

Sporcular Taksim Meydanı'nda toplanmıştı. Maraton koşan 1.500 kişi olduğunu öğrenmiştim. Bir süre ısındık, saat 9:00'da, zamanın İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Nurettin Sözen geldi, startı o verdi.

Önce Taksim'den Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'ne koşmaya başladık. O koşu esnasında ülkemizin henüz böyle bir organizasyona hazır olmadığını da gördüm. Avrasya Maratonu zamanla daha iyi organize edilmeye başlasa da ilki tam bir keşmekeşti. Yarışa yolun yarısından hatta sonundan başlayanlar bile vardı. Bunları tespit edecek bir hakem heyeti de yoktu. Önden giden koşucular yol kenarına organizasyonun istiflediği suları devirip boşaltıyorlardı arkadan gelenler içemesin diye! Yüzümüzü, başımızı ıslatmak için kovalarla, leğenlerle sular bırakılmıştı. Onları da güzergâhta bulunan mahalleliler boşaltıyorlardı boş kapları (ç)almak için. Susuzluktan kavrulacaktık. Belediyenin yol sulayan tankerine rastlayınca sevindik. O pis suyu içmek zorunda kaldık! Sonra Ümraniye dolaylarından Boğaziçi Köprüsü'ne geldik, oradan Beşiktaş'taki İnönü Stadı'nın önüne vardığımızda yarış bitti. Finişe yaklaşırken şaşırmıştım, "O kadar da uzun bir mesafe değilmiş" dedim kendi kendime. Ama asıl şaşkınlığı yarışın bitiminde yaşadım: Etrafımı insanlar sarmıştı. Onlar tezahürat yapıyor, bense neler olduğunu anlamaya çalışıyordum. Daha bu kalabalığı anlamlandıramadan gazeteciler geldi ve tezahüratın nedenini de onlar dillendirdi: Türk kadınlarda birinci oldunuz, duygularınızı alabilir miyiz? Halen şaşkındım, anlayamamıştım. Sağıma soluma baktım, Türk kadınlarda kim birinci olmuştu, bulmaya çalıştım. Herkes bir şey söylüyordu, sorular soruyordu. "Hangi kulüpte yarışıyorsun?" diye sordu bir gazeteci. İlk kez maraton koştuğumu, bir kulübe bağlı olmadığımı söyledim. Etrafımı saranlar arasında mırıldananlar da vardı: "Bu kadın maraton koşmamıştır, sporcu bile değildir, bunu daha önce görmedik, kulüplerden bu kadar sporcu varken bu nasıl birinci olabilir?"

Böyle konuşmaları olağandı. Çünkü onların sporcuları henüz yarışı tamamlayamamıştı. "Koşup koşmadığımı hakemlere sorun" dedim. Birkaç kulüp yöneticisi adımı, adresimi aldı, kulüplerinde koşmamı teklif etti. Sanki bu sözler de, yanıtlarım da bilinç dışıydı. Birkaç daki-

ka sonra o anları rüya gibi anımsıyordum. Gerçeği kavradığımda tek hissettiğim şu oldu: Başardım!

Başarı hissi tanımsız bir histi. Sanki bütün salgı bezlerim birbiriyle yarışıyor, türlü türlü hormonlar salgılıyor, inanılmaz duygulara boğuyorlardı beni. İşte bu duyguların toplamının adını "başarı" koydum. Daha sonraları, başarının ardından giyilen mütavazılık elbisesinin pek dayanıksız olduğunu da hissedecektim. Ve ağır basan, ancak dile getirilemeyen hissin şu olduğunu da: En büyük benim!

Kesin sonuçlar açıklanana kadar dört saat bekledim. Nihayet sonuçlar belli oldu. Genel sıralamada onuncu, Türk kadınlarda birinci olarak anons edildim. Para ödülü de kazanmıştım: 300 Türk Lirası. Benim için fena bir meblağ değildi. Yarışa kayıt yaptırırken ikametimi Samsun, Havza olarak beyan etmiştim. Derece yaptığım için 40 lira da yol harcırahı verdiler. 1979'dan beri koşulan Avrasya Maratonlarında o tarihe kadar kadın sporculara para ödülü verilmiyormuş. İlk para ödülünü ben almış oldum. Tamı tamına 42 kilometre 195 metrelik mesafeyi üç buçuk saatte bitirmiştim. Parkurun zor olduğunu, iyi bir derece yaptığımı söylediler. İleriki yıllarda hem parkur değiştirildi, hem de para ödülü artırıldı.

Yarış süresince ve yarış bitiminde, yarışa birlikte gitmeyi önerdiğim arkadaşım Nurten'e hiç rastlamamıştım. Lojmana döndüğümde karşılaştık. "Seni göremedim" dedim. Güldü, "Beni nasıl göreceksin? Ben en öndeydim, birinci oldum. Sen epey geride kalmışsındır" dedi. Onun ne dediğini bile idrak edemeden, maraton yarışını yabancı kadınlardan birinin kazandığını, Türk kadınlarda birinci olduğumu söyledim sevinçle. Başarımı, mutluluğumu ilk onunla paylaşacaktım. Birden yüzü değişti. Sükûneti elden bıraktı, bağırıp çağırmaya başladı: "Sen kimsin de gidip maraton koşuyorsun? Bunca yıllık sporcuyum, ben bile halen maraton koşamıyorum. Maratonun ne kadar zor olduğunu biliyor musun? Eksik koşmuşsundur, senin koştuğun halk koşusudur."

Nurten'in bu hışmının nedenini anlamamıştım. Diğer arkadaşlar da onu destekledi: "Nurten yıllardır koşuyor, sen onu geçemezsin."

Aslında ben zaten onu geçmemiştim. Farklı yarışlarda koştuğumuzu sonradan anladım. Aynı gün Avrasya Maratonu içinde halk koşusunun da bulunduğunu öğrendim. Nurten uzun mesafeyi koşmaya hazırlıklı olmadığı için halk koşusuna kaydolup birinci olmuştu. Bir de kristal vazo almıştı ödül olarak.

Bu tavrıyla Nurten bana bir ders vermişti. Şöyle özetleyebilirim bu dersi: Rakip yalnızca rakiptir, en iyi rakip sportmen rakiptir! Sporcu olmak, her şeyden önce sporun değerlerine sahip olmaktır. Hayatın

diğer alanlarında da böyle değil mi? Ticaretle uğraşıyorsanız ticaretin kurallarını, temayüllerini bilmeniz, uymanız gerekir. Bunların dışına çıkarak elde ettiğiniz kazanımlar hem ahlaki değildir hem de uzun süreli olmayacaktır. Çünkü kulvarınızdaki insanlar sizin ölçü ve sınır tanımadığınızı öğrenince, dışlanma, kulvarın dışına itilme başa gelecek en iyi sonuçtur. Rakibi kabullenmek işin başı. Yalnızca bu da yetmez, rakibin kazanma ihtimali ve hakkı olduğunu da akıldan çıkarmamak gerekir. Anlamsız bir cümle gibi geliyor değil mi? Ama her türlü yarışta, karşılaşmada yarışçının kolay kabullenemeyeceği bir şeydir bu. Zor da olsa başarmak, yenilginin de yengi kadar doğal olduğunu özümsemek gerekir yola çıkarken. Nurten, rakibini yarışta değil yarış dışında egale etmeyi yeğlemişti. Yani benim bu yarışa katılmamı onaylamayarak yapmak istediği sanırım basitçe buydu. Daha sonraki tavırları ise yenilgiyi hazmedemediğini gösteriyordu. O, başarıyı yakalaması çok zor olan, başarsa da huzuru bulamayacak olan yarışçıya iyi bir örnekti. Çevrenize baktığınızda bu yarışçıların hiç de az olmadığını göreceksiniz. Rakibi minderin içinde tuş etmekten başka yol yok. Bu rekabet minderin dışına taştığı an yarış ya da spor olmaktan çıkar, adı kavga olur, kör dövüşü olur. Bunun da bir madalyası yok henüz!

Birkaç günde bana böylesine karmaşık duyguları yaşatan ve öğretici de olan Avrasya Maratonu benim için dönüm noktası oldu. Her şeyden önemlisi koşabildiğimi gördüm. Kooperatif ödemelerim için de önüme fırsat çıkmıştı. Severek yapacağım bir sporla evimin borcunu ödeyebilecektim. Atletizm yarışmalarına profesyonel olarak hazırlanmaya karar verdim. Yeni bir hedefim vardı artık: Türkiye genelinde profesyonel sporcular listelerinde yer almak. Ve elbette bu hedefin gereklerini yerine getirmek için çabalayacaktım.

Bir teklifle Beşiktaş Kulübü'nün sporcusu oldum, lisanslı sporcu olarak kros ligi yarışlarına katıldım. Pist yarışlarında 1.500, 3.000, 5.000, 10.000 metre mesafeleri koştum. Türkiye genelinde düzenlenen yol yarışlarının, yarı maratonların ve maratonların çoğunu kaçırmadım. 1989'dan itibaren Avrasya Maratonu'na sürekli katılmaya çalıştım. Yürüyüş yarışlarını da kaçırmadım, 5.000, 10.000, 20.000 metrelik yol ve pist yürüyüş yarışlarına katıldım. Bir haftada iki yarış koştuğum zamanlar oldu. Yarışlar beni zorlamıyordu. Belki de doğuştan getirdiğim ama adını koyamadığım bir yetenekti bu.

Katıldığım yarışmalarda sayısız dereceler yaptım. Ödüller, madalyalar, sertifika başarı belgeleri, birincilik, ikincilik, üçüncülük kupala-

rı aldım. Avrasya Maratonu'nda Türk kadınlarda birincilik, ikincilik, üçüncülük derecelerim oldu, genel sıralamada pek çok kez ilk 10 içinde yer aldım. Her yarışmada para ödülü sıralamasına girdim. Kazancımın büyük bölümünü kooperatif ödemelerime yatırdım, kardeşlerimin ihtiyaçlarını karşıladım, yeğenlerimin eğitim giderlerine katkıda bulundum.

35 yaşımdan sonra master[16] sporcuların katıldığı atletizm yarışlarının birçoğunda vardım. Yaş gruplarında 5.000 ve 10.000 metre, yarı maraton yarışlarında birincilikler aldım, uzun mesafelerde Türkiye rekorları kırdım. İstanbul Masterler Kulübü'nün düzenlediği, İpsala sınır kapısından Ankara'ya kadar olan 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Barış Koşusu'nda Selanik'ten getirilen toprak ve Türk bayrağını taşıdım. Tüm master sporcularla üç kez İstanbul'dan Ankara'ya koştum. Yurtdışında pist, Avrupa, Balkan şampiyonalarına katıldım, rekor dereceler yaptım.

Ayvalık'ta yapılan Türkiye maraton seçmelerinde birinci oldum. Ankara'da yapılan 10.000 metre pist yürüyüş Türkiye şampiyonasında Türkiye şampiyonu oldum. İstanbul Belediye Başkanlığının düzenlediği İstanbul Belediye Başkanlığı kupasında birincilik derecesi aldım. İstanbul Valilik Kupası yol yarışlarında valilik kupasını aldım. İstanbul ilinin en başarılı sporcusu seçildim. İstanbul adına oluşturulan il karmasıyla yarışmalara katıldım, kupa aldık.[17]

Yarışmalara katılırken bir yandan da öğretmenliği sürdürüyordum. Tüm idmanlarımı gece yapmaya çalışıyordum. Belediye parkları genellikle güvenli oluyordu. Hafta sonlarında uzun çalışmak için sakin yerlere, ormanlara gidiyor, istediğim kadar çalışıyordum.

Köydeki işlerde çalışırken yaptığım işi spor gibi düşünüyordum. Yarışmalara zaman zaman köyde hazırlanıyor, kuvvetlenmek için herkesten daha fazla çalışıyordum. Buğday destelerini yığın yapmak için çekerken, kardeşlerim iki deste getirir, ben 8-9 tanesini sırtlanırdım. Tarlada tırpanla buğday biçerken hiç dinlenmezdim. Evde bir malzeme unutulmuşsa koşa koşa almaya giderdim. Öğlen yemeklerinden sonra hemen sofrayı toplar, bulaşıkları yıkar, yeğenlerimi ırmaktaki bentte yüzmeye götürürdüm. Çocuklarla birlikte yüzer, nefes açar, daha iyi

---

16. Para ödülü verilmeyen bazı yarışlarda 35 yaş üstü bayanlarla 40 yaş üstü erkekler için açılan kategori.
17. Bu yarışlar ultra maratona göre kısa mesafeler olduğu için ayrıntılarına inmedim. Çünkü bu kitapta ultra maraton yolculuğumu paylaşmak istiyorum.

yüzmeye çalışırdım. Yüzmeden sonra koşarak eve gelir, tarlaya gidecek malzemeleri ve akşam için yemeğimizi hazırlardım. Ardından tekrar buğday biçmeye, yığın yığmaya, tırpan sallamaya giderdim. Akşam eve geldiğimizde yemek hazırlar, yemekten sonra işim bitince evden uzak bir yere koşu antrenmanımı yapmaya giderdim. Hava kararınca çalılar ayaklarımı yırtardı. Eve yakın bir yerde zıplama, esneme, mekik, şınav hareketlerini çalışırdım. Her işi spor yarışmalarına hazırlanmak için yapmaya başlamıştım. Evde yakacak odunları ben kesiyor, su yollarını açıyor, ağır yükleri taşıyor, buğday çuvallarını traktöre yüklüyor, patoza sap atıyor, traktör römorkuna buğday saplarını yüklüyordum. Daha da güçlenmek için yapmadığım hiçbir iş yoktu.

Hayatım boyunca kendime hedefler koymuştum. Okula gitmek, öğretmen olmak, öğretmen okulunu kazanmak, üniversiteye gitmek, kendi ayaklarım üzerinde durmak, annemi ve kardeşlerimi rahat ettirmek, ev sahibi olmak… Uzun mesafe koşularına başladıktan sonra yeni hedefler belirledim. Hep daha iyisini yapacaktım, çok iyi koşucularla yarışacaktım, en zor rakip olacaktım… Her yarış bittiğinde aklıma tek bir şey gelirdi: Daha iyisini yapabilirdim! Daha iyisini yapabilmek için herkesten farklı olmam gerekiyordu, ben de farklı oldum: Ablalarımla değil, ağabeylerimle çalıştım. Onlarla çalışabilmek için bir erkek kadar güçlü olmalıydım. Bu bana onların yapabildiği işleri yapma yetisi kazandırdı. Bana göre işin kadını erkeği yoktu aslında. Ben buğday yığınlarını yığarken, deste çekerken, harman savururken, patoza sap atarken, buğday çuvallarını sırtımda taşırken kimse bana, sen bunları yapamazsın demedi. Ev işlerinde de becerikli oldum, bahçe, tarla işlerinde de… Ailemiz kalabalıktı. Evde adam çoktu ama iş de çoktu. 10 kişilik bir ailenin doyurulması, ihtiyaçlarının karşılanması, çocukların okutulması hiç kolay değildi.

Öğrenmediğim, yapamadığım hiçbir iş kalmadı. Mecburen farklı, mecburen güçlü oldum. Sıfırdan başlamayı da öğrendim, en büyük acılarla baş etmeyi de… Hayal ettiğim hedefleri birer birer yakaladığımı fark ettim bir gün. Ben hayal ediyordum, bir süre sonra onlar gerçek olarak bana geliyordu. Sanki görünmez bir el beni çıkılabilecek en üst noktaya doğru taşıyordu. Her geçen gün çıtayı yükseltiyordum. Motivasyona ihtiyacım yoktu, hiçbir zaman da olmadı. Bir amacı olan, bir işi severek yapan insanın neden motivasyona ihtiyacı olsundu ki? Koşmam için birilerinin bana "haydi koş, biliyorum yapacaksın" demesi mi gerekirdi? Böyle düşünüyordum. Engel olmasınlar yeter,

diyordum. Ancak zamanla bu motivasyon konusunun çok yaşamsal olduğunu anladım. Aslında her zaman motivasyona ihtiyaç vardı. Ben motivasyonu çevremde bulamadıkça kendimde arıyordum. Belki en zoruydu bu, ama en tetikleyici motivasyonun da "öz motivasyon" olduğu kesindi. Sürekli dışarıdan motivasyon beklemek, bulamadıkça geri çekilmek olsa olsa niyetsizliğin göstergesiydi bana göre. Halen de böyle düşünüyorum. Benim kararım ve niyetim kesindi: Koşacaktım, daha iyi olacaktım. Bunun için gereken enerji bendeyken, motivasyonun dışarıda olması anlamsızdı. Ki o da bendeydi zaten.

Peki, okulda, yöneticilerimden ve arkadaşlarımdan gördüğüm tepki neyin nesiydi? Bunun somut bir nedeni yoktu. Yani derslerimi aksatmam, daha verimsiz bir çalışan olmam söz konusu değildi. Bu başarıya olan tepkiydi ve hiç de kişisel değildi. Bugün daha iyi anlayabiliyorum bunu. Başarı, gerçek anlamıyla yalnızca başaranlar tarafından anlaşılan bir şey. Başarıyı tatmayanların, tanımayanların bizlere verdiği en olumlu tepki, en iyimser tanımla "tahammül" sözcüğü ile anlatılabilir. En yakınlarımın, tepki vermeyenlerin duygusu bile destek ve duygularımı paylaşmak değil tahammüldü. Başarının yalnızca başaranlar tarafından anlaşılan bir duygu olduğunu söylemiştim… Evet, hayatta bir şeyleri başarmış olanlar beni anlıyorlardı. Az da olsa destekleyenler başarıyı yakalamış insanlardı.

Kader, seçimimizdir

Hedef, amaç ve doğru

Ortaokuldaydım… Tatil günü babamla bir radyo tiyatrosu dinlemiştik: Köyde yaşayan bir aile çiftçilik yapmak ister ama yeterli tarım arazisi yoktur. Çok uzaklarda ucuz ve verimli tarım arazisini satan bir çiftlik sahibi olduğunu öğrenirler. Çiftlik sahibi bir kese altın karşılığında istedikleri kadar arazi verecektir. Bizim köylü sahip olduğu tüm mal varlıklarını satar, bir kese altın hazırlar. Çiftlik sahibini arar, bulur, ancak çiftçinin tarlayı satmak için bir şartı vardır. "Bir kese altını ver ve koşmaya başla. Gün doğumundan gün batımına kadar ne kadar araziyi koşarsan, sınırlarını çizdiğin kadar arazi senin olacak. Ancak gün batmadan başladığın noktaya gelmiş olmalısın, geç kalırsan ne altınları geri alırsın ne de arazin olur." Tamam, der köylü, anlaşmayı beğenmiştir. Gün doğarken koşmaya başlar, o tepe, bu dere derken hırsa kapılır. Daha büyük arazi çevireyim derken akşam olur. Gün batmadan başladığı noktaya varmaya çalışırken yorgunluktan ölür.

Bu hikâyeden çok etkilenmiştim. Anafikri değildi beni etkileyen. Köyde inekleri güderken, kırda, bayırda etrafımı gözetleyerek hep düşünürdüm: "Ben bu adamın yerinde olsam acaba ne kadar bir araziyi koşabilirim?"

Zaman zaman koyunları, keçileri güderken, geniş arazileri koşarak dolaşır, tekrar sürünün başına gelirdim. Kendime zaman tutar, belli bir zamanda arazinin ne kadarını koşabildiğime bakar, bu şekilde devam edersem bir günde daha ne kadar koşabileceğimi düşünürdüm. Gün boyunca çalışırken gücümü deniyordum. Şayet gün doğumundan gün batımına kadar koşsaydım ne kadar dayanabilirdim, nasıl direnmem gerekirdi? Bunları düşünmek bile heyecanlandırırdı beni.

Aslında, İstanbul'daki hiçbir günüm dinlediğim bu hikâyeden çok farklı değildi. Gün boyunca koşturuyordum. Erenköy Kız Lisesinde

pansiyonda kalıyordum, karşılığında, sabah altıda kalkıyor, öğrencileri kaldırıyor, yemekhaneye iniyor, işçi ve kahvaltı malzemelerini kontrol ediyor, tekrar yatakhanelere çıkıyor, odaları boşaltıyordum. Ardından yatakhane odalarının temizliğini kontrol ediyor, yatakhane binasını kilitliyor, revirde hasta öğrenci varsa yemek temin ediyor, sağlık durumlarını kontrol ediyordum. Tekrar yemekhaneye iniyor, öğrencilerin düzenli ve eşit kahvaltı alması için kahvaltı verilirken başlarında bekliyorum. Kahvaltı bitip de odama çıktığımda saat 7:30'a yaklaşmış oluyordu. Alelacele giyiniyor, okul hazırlıklarımı yapıyor, yola çıkıyordum. Ver elini Namık Kemal Lisesi.

Okulda derslere giriyor, nöbet günlerimi ders saatlerimin erken olmadığı günlere denk getiriyordum. Lisede ders altı saat sürüyordu, bazen öğleden sonra da derslerim oluyordu. Nöbetim varsa tüm gün okulda nöbet tutuyordum. Dersim bittiğinde yürüyerek veya koşarak Erenköy Kız Lisesine geliyordum. Spor kıyafetlerimi giyiyor, ok gibi firlayıp kapının önünden itibaren koşmaya başlıyordum: Erenköy, Göztepe, Fenerbahçe, Bostancı, Maltepe, Dragos, Cevizli, Kartal vapur iskelesi… Güzergâhım hemen hemen böyleydi.

İskeleyi bir kilometre kadar geçip, aynı yolu takip ederek Erenköy Kız Lisesine dönüyordum. Toplam 40 kilometre civarında yolu koşuyordum. Zamanım azsa daha kısa mesafelerden dönüyor, çoksa zamanımın sonuna kadar koşmaya çalışıyordum. Hafta sonu tatillerinde sabah altıda pansiyondan koşarak çıkıyor, sekizde Kartal vapur iskelesine varıp devam ediyordum. Pendik'e, Tuzla'ya kadar gidiyor, aynı yoldan gerisingeri koşuyordum. Hayatımın değişik zamanlarında bir şekilde engellenen antrenmanlarımın açığını kapatıyordum sanki. Doyasıya antrenman yapıyordum.

Hayat hep kötü değildi ya, bu arada başka sevindirici şeyler de oluyordu. Yarışlarda koştuğum, iyi dereceler yaptığım gazete ve televizyon haberlerinde çıkmaya başlamıştı. Ancak ne talih ki bu sevinçleri paylaşacak kimse yoktu çevremde. Örneğin okul idaresi, öğretmen arkadaşlarım… Tümünün bana karşı tutumları değişmişti. Okul müdürü sürekli derslerimi takip ediyordu. "Tebrikler Bakiye! Hem derslerini iyi götürüyor hem de önemli başarılara imza atıyorsun…" Hayır, böyle demiyordu. Hafta sonlarında koştuğumu, derslerimde verimli olamazsam bunun hesabını soracağını söylüyordu bana!

Okulda yarışlarımdan, antrenmanlarımdan hiç söz etmemeye başladım. Yine de basında çıktığında müdür bey çok tepki gösteriyordu.

Baskılar o kadar arttı ki, görevlendirmeyle Nihat Sami Banarlı İlköğretim Okuluna müdür yardımcısı olarak gittim. Ancak orada da karşıma ilginç biri çıktı. Kendisi de bir kadın olan müdür yardımcısı, ben yarışlara gidiyorum diye, yarışa gittiğim gün sayısı kadar izin kullanıyor, okula gelmiyordu. Böylece adaleti sağlamış oluyordu!

Benim spor yaşantım neredeyse herkese rahatsızlık veriyordu. Bunun nedenlerinden biri daha önce de sözünü ettiğim "hedef ve başarı" meselesiydi. Çevremdekilerin çoğunun bir hedefi yoktu. Hedefi olanlar da hedeflerine ulaşmak için kılını kıpırdatmıyor, yalnızca mazeret üretiyorlardı. Zamansızlık en büyük bahaneleriydi örneğin. Ancak aynı zaman sistemi içerisinde yaşayan birinin mazeret üretmek yerine zamanı kullanarak, tercihler yaparak, bir şeylerden vazgeçip yerine başka şeyleri koyarak hedefe ulaşması, başarması onları rahatsız ediyordu. Evet, onların yoksa benim hiç zamanım yoktu. Peki ben gizli güçlerimle zaman mı yaratıyordum? Yalnızca zamanı planlıyordum ve her şeyden önemlisi önceliklerimi sıraya koyuyordum. Destek yerine engellerle karşılaşmamın nedenlerinden biri buydu kanımca. İkincisi, Türkiye'de atletizm konusundaki bilinç düzeyi benim hiçbir zaman anlayamayacağım bir düzeydeydi. Neredeyse sıfırdı. Kimse bu sporu bilmiyordu. Bugün de olduğu gibi, maalesef spor, futbol kelimesi ile eşit anlamlıydı. Gazetelerdeki spor sayfalarının adı "futbol sayfası" olsa bunu yadırgayacak kaç kişi tanıyorsunuz? Zaten fiili durum bu değil mi? Sporla ilgilendiğini söyleyen birine, en yakın zamandaki futbol maçı için tahmin sorulması görülmeyen bir durum mu? Popüler olmadığım dönemde spor yaptığımı öğrenenler, "Zaten zayıfsın, neden kendini hırpalıyorsun? Canına yazık, senin için üzülüyoruz. Bir dirhem et bin ayıp örter" diyorlardı. Onlar için spor yapmak diyet yapmak gibi bir şeydi. Nasıl bir cevap vereceğimi bilemezdim. "Ben köyde alışmışım çalışmaya" derdim çoğu kez; "alışmış kudurmuştan beterdir, şeytan azapta gerek…" Bazen de konuyu değiştirirdim: "Saçını mı kestirdin? Çok güzel olmuş." Çevremdekilerden böyle olumsuz tepkiler alıyordum almasına, ama hiç destek görmediğimi söylemek hayatıma giren kimi insanların hakkını yemek olur.

İdarecilik antrenmanlarıma çok zarar vermeye başladığından ilköğretim okulunda bir yıldan fazla kalamamıştım. Milli Eğitim Müdürlüğüne gittim, Namık Kemal Lisesine dönmek istediğimi söyledim ve döndüm. Yokluğumda müdür gitmiş, başka bir müdür atanmıştı. Spor faaliyetlerine meraklı bir müdürümüz vardı artık: Ahmet Özdemir. İşte

1990 - Namık Kemal Lisesinde kurduğumuz atletizm takımı Türkiye çapında başarılı sonuçlar elde etti. Takımdaki sporcuların önemli bölümü atletizm kariyerine devam etti.

hakkını teslim etmek istediğim insanlardan biriyle böylece tanıştım. Bana her zaman büyük destek verdi, okulumuzun spor faaliyetlerini bizzat destekledi.

Tekrar düzenli antrenman yapmaya başlamıştım. Bir süre sonra Beşiktaş Kulübü, Büyük Kadınlar Kros Takımı'nı iptal etti. Şişli Ayazağa Belediyesi Atletizm Kulübü'nden teklif geldi, kabul ettim. 17-18 yaşlarındaki genç sporcularla Türkiye Kros Ligi yarışmalarında iyi dereceler yaptık. Samsun'da düzenlenen Türkiye Yarı Maraton Şampiyonası'nda takım halinde şampiyon olduk.

2000'lere doğru Türkiye'de atletizme ilgi çok arttı. Avrasya Maratonu'nda genel klasmana verilen ödül miktarının yüksek olması maratona katılan kadın sayısını artırdı, elit[18] yabancı atletlerin de gelmesini sağladı. Serap Aktaş, Mehtap Sızmaz, Bahar Doğan, Lale Öztürk gibi

18. Atletizm, bisiklet gibi dallarda bir kulüp adına lisanslı olarak koşan ve para ödülüne dahil edilen derecelere (genelde ilk 10) girebilen sporcu kategorisi.

atletler Avrasya Maratonu'nda ve yurtdışındaki yarışmalarda çok iyi dereceler aldı. 1.500 metre ve 3.000 metre koşucusu Süreyya Ayhan'ın başarıları da kadın sporcuların artmasını olumlu etkiledi. Süreyya Ayhan adeta Türkiye'de koşunun diğer adı olmuştu. Ben yurtdışındaki yarışmalarda koşarken üzerimde Türkiye formasını görenler "Sen Süreyya Ayhan mısın?" diye soruyorlardı.

Atletizme ilgi artıyordu, kadın sporcu sayısı artıyordu ve ben otuzlu yaşlarımın sonlarına doğru yol alıyordum. Genç sporcularla aynı kulvarda koşmak için daha çok çalışmalıydım. Okul müdürümüz bana ek ders olarak beden eğitimini verdi. Beden eğitimi öğretmenimiz Nazım Güzelsu'yla çalışmaya başladık. Ben atletizmle masa tenisi takımlarını çalıştırmayı üstlendim.

Nazım Hoca'yla çok güzel çalışmalar yaptık. Öğrencilerimizden spor yapmaya ilgili, daha önce herhangi bir spor branşında spor yapmış olanları spor tesislerinde çalıştırarak gelişmelerini sağladık. Ben atletizmle ilgilenen öğrencileri atletizm sahasına götürerek sporcu olmaları için cesaret verdim. Spor akademilerine gitmek isteyenlere destek oldum. Ümraniye'de birçok atletizm yarışı düzenleyerek atletizmin tanınmasını ve yaygınlaşmasını sağladık. Atletizm yarışlarını okulumuzda duyurarak öğrencilerimizi yarışmalara götürdüm, birçok yarışmada derece yaparak kupa ve madalyalar aldılar.

Çalıştığım okullarda futbol, voleybol, basketbol, masa tenisi, atletizm spor takımlarını çalıştırdım. Takımlar il ve ilçe okulları arasında yapılan turnuvalarda dereceler yaptılar. Her görev yaptığım okulda 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı kutlamaları için kız ve erkek öğrencilerden oluşan gösteri takımları hazırladım.

Benim için sporun anlamı özgürlükle eşdeğerdi. İnsanlar sporu kendileri için yaparlar, bunun için bir zaman ayırırlar. Bu, tamamen kendileri için ayırdıkları bir zamandır. Spor yaptıkları süre boyunca özgürce düşünebilir, hayal kurabilir, gün boyunca yaşadıkları üzücü, yıpratıcı, sinir bozucu olaylardan uzaklaşabilirler. Spor yapan insanların sinir sistemi kuvvetli olur, çabuk sinirlenmez, davranışlarını kontrol edebilirler. Hayatım boyunca yalnızca spor yapan biri olmadım. Çevremdeki herkese neden spor yapmaları gerektiğini, işin felsefesini aktarmaya çalıştım.

1995 yılıydı. Atletizm yarışlarım, kulüpler arası lig yarışlarım, Namık Kemal Lisesindeki görevlerim, Erenköy Kız Lisesindeki etüt öğretmenliğim, hepsi devam ediyordu. Bir gün Erenköy Kız Lisesinin yatılı bölümünün kapatılacağını öğrendik. Tüm mücadelelere rağmen

yatılı okul kapatıldı. Öğrencilerimiz İstanbul'daki diğer yatılı kız liselerine dağıtıldı. Erenköy Kız Lisesinin yatılı bölüm binasına İstanbul Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi açıldı. Pansiyondan ayrılma zamanım gelmişti. Küçük Çamlıca Tepesi'nin güney yamacında, dört katlı bir binanın teras katını kiraladım. Antrenmanlarımı artık daha kolay yapabilecektim, ama kira bedelini nasıl ödeyecektim? Ümraniye'deki evimde halen kardeşim Gültekin ve ailesi oturuyordu.

Kendime yine ek iş aramaya başladım. Yeni planım sabahtan öğlene kadar Ümraniye Namık Kemal Lisesinde derslere girip, öğleden sonraları ek işte çalıştıktan sonra, akşam saatlerinde Çamlıca Korusu'nda koşmaktı. Göztepe'de, çocuklarına ders verdiğim kuyumcu Bülent Altunel vardı. Ona gittim, iş aradığımı söyledim. Bana yardımcı olup olamayacağını sordum. "Gel bizim mağazamızda çalış" dedi Bülent ağabey. Böylece öğleden sonraları saat 13:00'ten gece 22:00'ye kadar mağazanın gümüş ve saat bölümünde çalışmak üzere işe başladım. Kooperatif ödemelerimi artık kolayca yapabilecektim.

Bu zaman içinde Melahat ablamın kızı Semra'yı İstanbul'a getirdim. Spor akademisine girmesini istiyordum. Taban puanını yükseltip akademiye daha kolay girebilsin diye üniversite kursuna gönderdim. Antrenör arkadaşlarımdan Semra'yı çalıştırmalarını rica ettim, hepsi canla başla yardımcı oldu. Ancak Semra işi çok ciddiye almadı. Antrenmanlarda zorlandı, uyumayı, müzik dinlemeyi kariyerine tercih etti.

Bu olaydan sonra bir atasözünü doğrulamış oldum: Zorla güzellik olmaz. İnsan karşısındakileri kendisi gibi bilirmiş, ben de bu hataya düşmüştüm. Diğer insanların benim gibi olmasını bekliyordum. Kardeş ya da akraba olmak bir şeyi değiştirmiyordu, her insan farklıydı. Herkesin kendine göre bir hayat felsefesi vardı. Onlar da kendi hedeflerine ulaşmaya çalışıyorlardı. Ben daha iyi koşmaya çalışıyordum, Semra evlenmek istiyordu. İnsanlar bir şeye kafayı taktı mı taviz de vermiyorlardı. Çevrelerinde işe yarar basamak varsa basıp çıkıyorlar, işlerine yaramayanlara adımlarını atmıyorlardı. Herkesin kendi doğruları vardı; annem "doğru tektir" derken yanılıyordu.

Kafamdaki karmaşık düşünceleri rayına sokmaya çalışıyordum. Ya yanlış yaptığını düşündüğüm insanları kendi hallerine bırakacak, kararlarına saygı duyacaktım ya da hayatta öğrendiğim doğrular çerçevesinde olaylara müdahil olacaktım. Ya benden yardım istenmedikçe elimi uzatmayacaktım ya da en baştan işin içine girip, taşın altına elimi sokacaktım. Yanlış yaptığını düşündüğünüz insanlar sizden destek beklemez

aslında, çünkü doğru yaptıklarını sanırlar. Ama benim çevremdeki insanların, akrabalarımın yanlışları dönüp dolaşıp bana zarar veriyordu.

Semra konusunda yanlış yaptığımın farkına varmam uzun sürmedi. Evet, ben kendi doğrularımın peşinden gidecektim şimdiye kadar yaptığım gibi. Aksi halde kendime olan saygımı yitirecektim. Kimseden bir karşılık beklememeyi düstur edindim. Ancak başkalarını da benim yoluma girmeye zorlamak bir iyilik değil, kişisel tatmindi. Birine iyilik yapmak, onun hedeflerinin gerçekleşmesi için destek olmaktı. Okuyup kendimi kurtarabilmem için annem, babam, ablalarım, ağabeylerim nasıl mücadele ettilerse ben de sonraki nesiller için aynı mücadeleyi vermeliydim. Öyle de yaptım. Bir yıl sonra Selma'yı İstanbul'a getirdim, dershaneye yolladım. Bu sefer kendi isteğiyle spor akademisi kurslarına gitti, çok sıkı çalıştı, iyi koşmaya başladı. Özellikle kısa mesafelerde başarılı oldu. Ancak üniversite sınavında yeterli taban puanı alamadı. Bir kez daha denemek de istemedi, ablası gibi o da genç yaşta, daha kendini bile tanıyamadan, ayaklarıyla yeri kavrayamadan evlenmeyi seçti.

Olan bitenden benden başka kimse rahatsız değildi. Ben tek başlarına da ayakta kalabilecekleri bir gelecek kurmalarını istiyordum. Elbette isteyen evlenirdi, ama önce kendi paralarını kazanmalarını istiyordum. "Kim doğruyu yapıyor?" diye düşündüm zaman zaman. Toplumun büyük bir bölümüne göre ben hatalıydım, bu gençler doğrusunu yapıyorlardı.

Ben toplumun doğrularının peşinden gitmedim. Erken yaşta, bireyliğimi elde etmeden evlenmeyi hiçbir zaman düşünmedim. Bu bir kaçıştı bana göre. Ancak hiçbir zaman evlenmemek gibi bir karar almış değildim. Yani evlilik karşıtı bir tutumum yoktu. Sonrasında da ne zamanım oldu evlenmeye, ne de önüme hayatımı birleştirebilecek kadar anlaşabildiğim biri çıktı. Yirmili yaşlarımda zaman zaman köydeki evimize görücüler geliyordu. Beni beğenmiyorlardı, çünkü oğullarına hizmet edecek, çocuk doğuracak, temizlik yapacak biri olamayacağımı hemen anlıyorlardı. Görücülere hiçbir zaman gelmeyin demedim, ama beni oğullarına uygun görmeleri için de en ufak bir çabam olmadı. Üniversite ve öğretmenlik günlerimde de durum değişmedi. Sorumluluklarım her şeyin önüne geçti, özgürlüğümü kısıtlayacak hiçbir şeyi hayatıma sokmamaya çalıştım. Zaten çok zor kazandığım bu özgürlüğü kimseyle paylaşmak istemedim.

Karlı bir pazar sabahıydı. Sabah saat 6:00'da Fenerbahçe'den Bostancı'ya doğru sahilde koşmaya başladım. Bir ben vardım, bir de karın

üzerinde kalan ayak izlerim. Kıyıya yakın bir yerde yunus balıklarını gördüm. Ben koştukça yunuslar bata çıka beni takip ediyorlardı. Kartal iskelesine kadar birlikte gittik. Tepemde martılar uçuşuyor, kıyılara dizilmiş kocaman taşların arasından kediler kaçışıyordu. Kendi kendime "İşte hayat bu" dedim, bu güzellikleri yaşadığım için bir kere daha şükrettim.

Çocukluğumda çevremde olup biteni dikkatle izlerdim. Kendime, izinden gidebileceğim bir model arayıp dururdum. Yaşam alanım genişledikçe benim rol modellerim de değişti, ama her seferinde daha başarılı bir rol modelim oluyordu. İlk modelimi seçtiğimde henüz ilkokula başlamamıştım. Bir bahar ayıydı. Bizim bahçenin kenarına ilçe kaymakamı ve yakınları piknik yapmaya gelmişlerdi. Benden içme suyu istediler. Babam bir kova su doldurdu, götürdüm verdim. Aralarında bir kadın vardı. 30 yaşlarında, kumral, keskin hatlı, güldükçe bembeyaz dişleri inci gibi parıldayan… Siyah pantolon, beyaz gömlek giymişti. Düz, koyu renkli saçlarını atkuyruğu gibi bağlamıştı. Çevresine neşe saçıyordu, yerinde durmuyor, bir aşağı, bir yukarı koşturup eğleniyordu. Benim üzerimde annemin diktiği basma fistan, başımda çarşaf kadar bir başörtüsü vardı. Kadına bakakalmışım, ben de onun gibi olmalıydım.

Okula başladım, öğretmenimi gördüm. Her şeyi biliyor, herkes onu dinliyor, her söylediği yapılıyordu. Güçlü biriydi o. Kararımı vermiştim, öğretmen olacaktım. Beşinci sınıfta öğretmenimiz değişti, Gülriz öğretmen geldi. Okul geceleri yaptık, eğlenceler düzenledik, öğretmen okulu sınavlarına hazırlandık. Modelim yine değişmişti. Öğretmen olacaktım, ama Gülriz öğretmen olacaktım.

Ortaokulda kendime bir model bulamadım. Gülriz öğretmenimden daha iyisi çıkmadı karşıma. Kız meslek ortaokulunda yemek pişirerek, kıyafet dikerek üç yılımı geçirdim. Ben zaten o işleri evde yapıyordum. Bunun için okula gitmek gereksiz ve sıkıcıydı.

Kahramanmaraş Öğretmen Lisesinde çok başarılı insanlar tanıdım. Müdür yardımcımız Mehmet İspiroğlu gerçek bir modeldi benim için. Herkesi peşinden sürükleyen, gerçek bir liderdi. Öğretmenleri de öğrencileri de geliştirmeye çalışıyordu. "Hayatınızın her döneminde kendinize hedefler belirlemelisiniz," diyordu bize; "amaçsız insan, kafası kesik tavuk gibi oradan oraya atar kendini." Hocamız gece gündüz başımızdaydı. Onun görmediği, duymadığı, bilmediği, yapamadığı bir iş olmaz, diye düşünürdük.

Lise beni büyüttü, kişiliğimi giderek oturttu. Hayatta ne yapmak, nasıl biri olmak istediğimi anlamaya başlıyordum. Üniversiteye başla-

dım, daha çok çalışmam gerektiğini gördüm. Ailem büyüdü, sorunlarımız büyüdü, ihtiyaçlarımız çoğaldı. İhtiyaçlar sınırsız, olanaklar sınırlıydı her durumdaki gibi. Olanakları büyütmeliydim, o kadar çok büyütmeliydim ki ailemi de içine almalıydı.

"Önce ben yükselmeliyim, sonra da geldiğim noktaya kardeşlerimi çekmeliyim" dedim. Öğretmen oldum, yetmedi. Ek iş yaptım yetmedi. İkinci bir üniversite okumak istedim yarım kaldı. Kimya lisans eğitimi yaptım işime yaramadı. Alanımda ilerleyemedim, okudukça sevdiğim kimya alanında iş bulamadım. Biyokimya ya da kozmetik alanında iş yapmak, kendimi yetiştirmek istedim. Biyoloji okumak istedim, Marmara Üniversitesinde tezsiz yüksek lisans yaptım. Gördüm ki, herkes yüksek lisans yapmış, üstüne birkaç tane de dil öğrenmiş. Herkes İngilizceyi ana dili gibi konuşuyor, yaz tatilini Avrupa'da mı yoksa Uzakdoğu'da mı geçireceğini düşünüyor. O hayatı çok gerilerden takip ettiğimi anladım. Eksikliklerimi görüp tamamlayana kadar diğer insanlar dağları aşıyordu. Benim gitmeye çalıştığım yollardan işlerini bitirmiş halde geri dönüyorlardı. Doğrusu, ben kendi hayat gailemdeyken herkes beni bu alanlarda geçmişti.

Yeni hedefler bulmalıydım. Henüz kimsenin keşfetmediği bir şeyler olmalıydı. Çok çalışmalıydım, çünkü neye elimi atsam kapatmam gereken açık bir ara vardı. Televizyonda gördüğüm ünlü sporcular gibi başarılı olmak, iyi koşmak, adımdan söz ettirmek istedim hep. Televizyonda anneme görünmek, annemin benimle gurur duymasını, övünmesini istedim. Herkesten farklı olmak, fark edilmek istedim. İsteklerim sürekli çoğaldı, büyüdü, uzaklaştı. Yine de vazgeçmedim.

1999 yılı… Kooperatifin inşaat işleri azaldı, evime kavuşmama çok az kaldı. Göztepe'de çalıştığım kuyumcu kapandı. Ev sahibim kiraya büyük bir zam yaptı. Açığımı kapamamın tek bir yolu birkaç iyi yarış koşarak dereceye girmek ve para ödülü almak. Yeni hedefler: Gazi Koşusu ve Avrasya Maratonu birinciliği…

Yaz boyunca köydeki işlere yardım ettim. Annemin ya da kardeşlerimin "Şunu da yapmadın" diyebilecekleri hiçbir şey kalmadı. Antrenmanlarım için farklı bir yere giderek kamp yapma kararı aldım. Bu beni daha da güçlendirecekti. Bir yerlerden borç para buldum, arkadaşım Betül (Bapir)'le Antalya Side'ye gittik, bir pansiyon odası kiraladık. 20 gün boyunca sabah-akşam deniz kenarında, sahilde kum zeminde çift antrenman yaptım. 5:00'te kalkıyor, kumda 40 kilometre koşuyordum. 19:00'da yeniden çıkıyor sert zeminde 10 kilometre koşuyordum.

Bu sıkı kampın ardından İstanbul'a geldim. Bakırköy'den başlayan 10 kilometrelik Gazi Koşusu'na katıldım. Bu yarıştaki hedefimi yakaladım, birinci oldum. Arkasından Avrasya Maratonu'nu koştum, Türk kadınlarda üçüncü oldum. Yıl sonuna kadar kaç yarış varsa hepsini çok iyi derecelerle koştum, kooperatifin tüm borcunu kapattım. Bu arada inşaat bitti. Kirada oturduğum evden çıkıp halen ikamet ettiğim İstanbul Çekmeköy Öğretmenler Sitesi'nde bulunan daireme taşındım. Taşınma işlerimde yanımda sporcu arkadaşlarım vardı.

Artık 40 yaşındaydım. Kardeşlerimin hepsi evlenmiş, birkaç çocuk sahibi olmuşlardı. Hepsinin oturabilecek bir evi vardı, tamamı şehirlere taşınmıştı. Annem farklı zamanlarda, farklı çocuklarının yanında kalıyor, bu nedenle düzenli ve sabit bir yaşamı olamıyordu. Öğretmenliği bırakıp onunla yaşamamı istiyordu annem: "Bakiye, emekli ol, Havza'dan bir ev al, birlikte yaşayalım. Artık yaşlandım. Düzenli bir evim olsun, sakin bir hayat yaşamak istiyorum." Yani annem kendisi için hayatımda köklü bir değişim yapmamı istiyordu. Bunu diğer çocuklarından değil de benden talep etmesi benim evli olmayışım, çoluk çocuk sahibi olmayışım mıydı? Birazı bu, birazı da ailenin neredeyse reisi konumunda olmamdı bunun nedeni. Herkesin nazı bana geçiyordu.

Emekli olmak için çok erkendi işin aslı. Ama annem de gerçekten sıkıntı içindeydi. Dayımın çocukları Havza'da dayımdan kalan dairelerden bazılarını satıyorlardı. Rasim ağabeyim de onlarla aynı apartmanda oturuyordu. Annem kuzenlerle konuşup bir daireyi bize satmalarını istemiş. Durumu anlattı bana, kıramadım. 2000 yılı Temmuz ayında emekli oldum. Emeklilik ikramiyemi alıp bankaya yatırdım. Annemle birlikte dayımın oğluna gittik, evi satın alabileceğimizi söyledik. Ancak evi bize satmadı, fiyatı da fahiş bir rakama çıkardı ve önümüzü tıkadı. Paranın bir bölümüyle yeni bir traktör aldık. Anneme bahçeli bir ev almak için araştırma yapmaya başladık, ancak bütçemize uygun ev bulamadık.

Ev projesi gerçekleşmeyince İstanbul'a döndüm. Mesleğe yeniden başladım, Sarıgazi Anadolu Bilgisayar Teknik Meslek Lisesinde beden eğitimi öğretmeni oldum. Sözleşmeli olarak çalışıyordum. Annemi yanıma almak istedim ama kabul etmedi. Köyden ve çocuklarından ayrılmak istemedi. İstanbul'da apartman dairesinde, bahçesi, tarlası olmayan bir yerde yaşamak ona göre değildi, gelgelelim bu kadar yıl sonra, hedeflerimi, hayatımı bırakıp köye dönmek de bana göre değildi. Bunu anladım.

Zoru başarmak

Bilgi, azim ve karar

2000 yılı yalnızca emekliye ayrıldığım yıl olmadı. Yeni hedefler için yapacağım güzel başlangıçlara da vesile oldu. Yurtdışında daha fazla koşuya katılmak istiyordum. 1997 ve 1998'de master kategorisindeki sporcularla Yunanistan'da Balkan Kros ve Balkan Pist Atletizm şampiyonalarına katılmıştım. 2000 yılı Mayıs ayında bir kez daha Yunanistan'a gittim. Selanik'te koştuğum yarı maraton hayatımda bir dönüm noktası oldu.

Heraklis adında, 60 yaşlarında Yunan bir arkadaşım vardı. Yunanistan'a İstanbul'dan gittiği için çok iyi Türkçe konuşuyordu. Master sporcuların yarışmalarına katılmak için Türkiye'ye sık sık gelip giderdi. 2000'in Mart ayında İstanbul'a geldiğinde, Mayıs'ta Selanik'te yapılacak yarı maratondan söz etti. Katılmak istediğimi, beni de kaydetmesini söyledim. Heraklis kaydımı yapacaktı, ben de Selanik'e gittiğimde kayıt ücretimi ödeyecek, yarış numaramı alacaktım. Böylece anlaştık. Yunanistan yakındı. Yeşil pasaportum olduğundan vize sorunum da yoktu. Otobüs biletimi aldım, kalacak yer için yanımda bir miktar para götürdüm.

Selanik'te Türkçe bilen pek çok Yunanlı sporcuya rastladım. Yarı maraton daha çok yerel sporculara yönelikti. Avrupa ülkelerinden gelen turist kafilelerinden de katılım oldu. Birincilik ödülü çok yüksek olmadığından elit atlet katılımı çok azdı. Yarışı rahatça kazandım.

Yarışma öncesinde parkurda tanıştığım sporculardan birkaçı koşu bittiğinde yanıma geldi. Benimle konuşmak istiyorlardı, biraz Almanca bildiğimi söyledim. Gerçi bir süre İngilizce eğitimi almıştım ama konuşacak kadar iyi durumda değildim. Onlar da Alman'dı zaten, zorla da olsa anlaştık. Ultra maraton diye bir yarıştan söz ettiler, onlar ultra maraton da koşuyorlarmış. Bu koşu türünü ilk kez orada duy-

dum. "Ultra uzun mesafe" de denen bu yarış belli ki epey zorlayıcıydı. 100 kilometre gibi mesafelerden bahsedildiğine göre fazlasıyla güç gerektiriyordu. "Çok kuvvetli ve dayanıklı görünüyorsun. Davet edersek 100 kilometre koşar mısın?" diye sordular. "Ne olursa koşarım, siz yalnızca bana koşacağım yönü ve varacağım noktayı söyleyin" dedim. Güldüler, adresler alındı verildi. İstanbul'a dönene kadar 100 kilometre koşmanın nasıl bir şey olduğunu düşünerek, heyecanlandım. Önümde çok büyük bir hedef vardı artık. O mesafeyi kaç saatte koşardım, nasıl koşardım, nasıl hazırlanırdım, bittiğinde ne hissederdim? Bunları düşünürken, ultra maratonun tahminimden de zorlu bir mücadele olduğunu, bazılarının 200 kilometreyi aşkın tırmanışı kapsadığını,[19] üstelik kavurucu güneş altında koşulduğunu bilmiyordum! Ancak zamanla bu yarışın tam bana göre olduğunu ve farkına varmadan aslında yıllarca ultra maratona hazırlandığımı anladım. Gerçekten ultra maraton mücadelenin diğer adıydı ve benim hayatım mücadeleyle geçmişti. Dümdüz, kusursuz pistlerden çok, zorlu arazileri parkur olarak kullanan bir spordu ultra maraton. Çocukluğumda köydeki sığırın, davarın peşinden koşmalarım, gençlik dönemlerinde ağabeylerimin yaptığı işleri iş edinip gücümün sınırlarını zorlamam… İşte bunlar adeta ultra antrenmanlardı!

İnsanlarda, yaptığı işi yüceltme, çevresine bu işi yalnızca kendisinin başardığını kabullendirme gibi bir eğilim olduğunu okuyucunun da gözlemlediğini ve bunun bir tür kişisel tatmin olduğunu kavradığını sanıyorum. Ben hiçbir zaman böyle bir tatmin aramadım. Evet, bu sporu herkesin yapabileceğini söylüyorum, buna inanıyorum. Sağlıkla ilgili bir engeliniz yoksa siz de ultra maraton koşabilirsiniz. Bu koşu dalıyla ilgili daha ayrıntılı bilgiyi, koşmaya nasıl başlayacağınızı, antrenmanlarda başarının ipuçlarını ve daha fazlasını kitabın sonuna "ek" olarak koymayı uygun buldum. Böylece, kitabın sayfaları arasında dolaşıp aramak yerine, okuyucunun bir bakışta bulabileceği mini bir ultra maraton rehberi olsun istedim.

Sözünü ettiğim gibi, henüz bu koşunun ayrıntılarını bilmiyordum o zamanlar. İstanbul'a döner dönmez Osman Atakan Tekin'i buldum.

---

19. Kaliforniya'daki Death Valley (Ölüm Vadisi)'nden başlayan Badwater Ultra Maratonu, durmaksızın 217 kilometre koşulur. Bu koşuda hava sıcaklığı 55°C civarındadır.

Osman Bey atletizm konusunda Türkiye'nin önemli isimlerinden biriydi. Halen de öyle. Yıllarca atletizmle uğraşmış, Avrasya Maratonu'nun da kurucu komitesinde yer almıştı. Uluslararası birçok yarışta sunuculuk ve tercümanlık deneyimi vardı. Osman Bey'in İngilizcesi de çok iyiydi. Ona Yunanistan'da olanları anlattım, ultra maratonlar konusunda bilgi istedim. Bana yardımcı olabileceğini söyledi, ultra maraton yarışlarını biliyordu.

Uluslararası Ultra Maraton Birliği (IAU, International Association of Ultra Runners) ile yazışmalar yaptı. Beni onlara tanıttı, sporculuk niteliklerim hakkında bilgi verdi. Ultra maraton yarışlarının yıllık ajandasından bir yarış seçtik. 20 Ekim 2000'de Hollanda'nın güneyindeki bir köy olan Stein'da düzenlenen 100 kilometrelik karışık parkur yarışına katılmam için kayıt yaptırdık. Osman Bey, yazışmaları yaptı, kalacağım yeri, oraya nasıl gideceğimi ayrıntılı olarak bana aktardı. Yarışın direktörü olan Hank Frenken, Osman Bey'in arkadaşı çıkınca işimiz kolaylaştı, kalacak yer sorunumu Frenken çözdü.

Yarışa kayıt yaptırdıktan sonra büyük bir hevesle çalışmaya devam ettim. Uzun zamandır koşu mesafemi ve zamanını artırmıştım. Cumartesi ve pazar günleri sabah erkenden çıkıyor hava kararıncaya kadar koşuyordum. Hafta arası bulduğum her boşlukta koşuyordum. Bir günde kaç kilometre koştuğumu hesaplamaya çalıştım. Her gün Fenerbahçe-Pendik arasını bakkala gider gelir gibi koşardım, mesafe 25 kilometre kadar olmalıydı.

Ultra maraton koşmaya iyice yoğunlaşmıştım, çok istiyordum. Ama yalnızca istemekle olmuyordu. Her şey gibi iyi koşmanın da bazı şartları vardı: Çok iyi beslenmek, çok iyi antrenman yapmak ve çok iyi dinlenmek.

Oturdum, kendi kendime bir beslenme programı yaptım. Uzun mesafeleri çalıştığım süre boyunca bazı şeyleri öğrenmiştim. Antrenmanlar nedeniyle ne kadar kilo verdiğimi, kilo kaybını önlemek için neleri ne kadar yediğimi, hangi gıdalara ihtiyaç duyduğumu biliyordum. Bunları zaman zaman not almıştım. Kilo ve güç kaybına uğramadan, sürantrene[20] olmadan, devamlı uzun mesafeleri koşabilmeyi çok önceleri öğrenmiştim.

10 gün boyunca, her gün 40 kilometre koştuğum oldu. Ardından hiç koşmamış gibi, Belgrat Ormanı'nda yapılan bir yarışa katıldım. 6

---

20. Aşırı çalışma nedeniyle antrenmanın yıkıcı olmaya başlaması.

kilometreyi 23 dakika 34 saniyede koşup birinci oldum. Bu başarılarımı çok olağan karşılıyordum. Ancak sporcu çevremin tepkilerinden, yaptığım işin pek de olağan olmadığını anladım. Hiçbir sporcu arkadaşım benim bu mesafeleri her gün koştuğuma inanmıyordu. Kendini çok bilgili kabul eden, iyi antrenör olduğunu iddia eden bazı kişiler, "Bir insan, bir yılda yalnızca bir maraton koşabilir. Yılda en fazla iki maraton çıkaranların süper maratoncu olması gerekir" diyorlardı. Bazıları işi daha da ileri götürüyor, 100 kilometrelik bir yarış olamayacağını söylüyorlardı. Oysa olmaz dedikleri pekâla oluyordu, ben yapıyordum!

Kendi çocukluğumu, köyde yaşadıklarımı, eğitimimi, yaptığım işleri gözden geçirdim. Üzerine o güne kadar koştuğum yarışların listesini çıkardım. 11 tam maraton, 14 yarı maraton, 10 yıl boyunca kros, belediye, pist master yarışları… 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı kutlamaları için beş kez de İstanbul'dan Ankara'ya koşan ekipte yer almıştım.

Gördüm ki koşu yarışlarında çok mesafe kaydetmişim. Bir koşucunun hayatı boyunca koştuğu kilometrelerin toplamı çok önemlidir. Koşmadan önceki yıllarda da çalıştığım okullarda spor yapıyordum. Farklı sporları yapmış olmam, farklı kaslarımı da geliştirmişti. Köyde yıllarca sabahtan akşama kadar durmaksızın çalışmıştım. Bedenimde gelişmeyen kas kalmamıştı. Bu analizin ardından kendime güvenim daha da arttı.

Antrenmanlara çıktığımda yarışta olduğumu düşünerek psikolojik hazırlık yapıyordum. Kendime yeni parkurlar aradım. Sporcu arkadaşım Recai Lekesizalın'la 15 saatlik koşu denemesi yaptım. O beni bisikletiyle takip etti, bu süre boyunca hiç durmadan Çekmeköy, Çavuşbaşı, Polonezköy, Cumhuriyet Köyü, Bozhane, Kılıçlı, Karakiraz, Kurna ve Sahilköy'e kadar gittim, aynı güzergâhı takip ederek geri döndüm. 100 kilometreyi geçmiş olmalıydım. Daha da ilginci, antrenmanım bittiğinde kendimi bir gün daha koşabilecek kadar güçlü hissediyordum!

Bu uzun idmanın ardından koşu mesafelerini kısalttım. Antrenman sürelerini, sekiz saatten iki saate kadar düşürerek hızımı artıracak antrenmanlara ağırlık verdim.

Bir uzmanlığınız, mesleğiniz ya da hobiniz varsa, mutlaka bu uğraşların kapsadığı ya da ilintili olduğu başka şeyler de vardır. Bir sporcu olarak en önem verdiğim konulardan biri beslenmeydi. Çünkü uğraşımın bir parçasıydı bu konu. Demek ki yalnızca koşmak yerine beslenme konusunda da kendime yetecek kadar uzmanlaşmam gerekiyordu. Bu konuya ağırlık verdim. Kendi sistemimi kendim kurdum.

Beslenme programımı değiştirdim. Yüksek enerjili, bol proteinli gıdaları artırdım. Yazları köye gittiğim zaman tarla, bahçe işleri bittiğinde kış hazırlıklarını yapardım. Yarışlara hazırlanırken nasıl besleneceksem ona göre gıda çeşitlerini temin ederdim.

Benim beslenmemin temeli meyve ve meyvelerden yapılan çeşitli pekmezlerden oluşur. Yaz aylarında ormanlardan, dağlardan topladığım kuşburnu, kızılcık, ahlat, muşmula, mahlep, yabani kiraz, vişne, böğürtlen, ahududu, iğde, alıç, çeşitli yaban armutları, yaban erikleri, yaban elmaları, dağ çileklerini toplar, presleyerek suyunu çıkarırım. Büyük kazanlarda odun ateşiyle yavaş yavaş kaynatarak suyunu uçurur pekmez haline getiririm. Meyvelerden yaptığım pekmezlerin içine kesinlikle şeker koymam. Meyvelerin yapısında fruktoz şekerleri bulunur ve insan metabolizması için daha uygundur.

Yaz aylarında kendi bahçemizden topladığım cevizleri kırıp, temizler fırında hafif kavurur, mikserden geçiririm. Sonra, ürettiğim pekmez çeşitlerine ihtiyacım kadar karıştırırım, macun gibi hazırlayarak küçük kavanozlara koyarım. Bazen de pekmezlerin içine fındık ezmesi karıştırırım. Siyah veya beyaz haşhaş tohumu alırım, tepsiye sererek sobanın fırınında hafif sıcaklıkta kavururum. Kavrulmuş haşhaşları mikserden geçirerek yağı çıkana kadar ezilmelerini sağlarım. Dövülmüş haşhaşların içine meyve pekmezlerini karıştırırım, yine macuna benzer bir şey oluşur. Bu karışım kansızlık ve güçsüzlüğü önler. Pekmez karışımlarının içine fıstık, ceviz, fındık, haşhaş aynı anda konulabilir. Karışımların tek başına tüketilmesi zor olduğundan, sütle karıştırılıp içilmesi tüketimi kolaylaştırır. Bu karışımları çok soğuk havalarda, kış antrenmanlarında, macera yarışlarında, uzun süreli kar, kış yürüyüşlerinde enerji kaybı yaşamamak için alırım.

1990-1995 yılları arasında bir süre Alman kimyacılarla çalışmıştım. Ben onların üretmek istedikleri ürünlerin numunelerini deneysel olarak yapıyordum. Alman kimyacılarla birçok sebze türünü kurutarak sebze tozları üretmiştik. Maydanoz, ıspanak, pırasa, karalahana, ebegümeci, madımak, kaz ayağı, kuş yemi, efelek, labada, hanım tuzluğu yaprakları, sarımsak, yeşil biber, nane, dereotu, karahindiba, ısırgan otu gibi birçok otu önce ince ince kıyıyor, suyunu uçuruyor, fırınlarda kurutuyorduk. Kekik ve pul biberle karıştırıp mısır unuyla birlikte sebze çorbalarının yapımına hazır hale getiriyorduk. Böylece çok çeşitli ot türlerinden yararlanma fırsatı oluyordu. Bu yöntemi kendim için de halen uygularım. Böylece beslenmemde sebzeye pratik bir şekilde yer vermiş olurum.

Hayat tarzım alışveriş yapmama bile fırsat vermeyecek kadar yoğun olduğu için yemek yapmak için uzun zamanım olmadı. İşimi ve sporumu aksatmadan yapabilmem için çok pratik ve hızlı olmam gerekti hep. Bu nedenle ihtiyaç duyacağım her şeyi önceden hazırlamayı alışkanlık edindim. Önceden derken bir gün öncesinden söz etmiyorum, aylar önceden hazırlıklarımı yaparım! Yaz aylarında köyümüzde sebze, meyve bol olur. Domates salçası, domates suyu, domates turşusu hazırlarım. Yeşil domates, taze fasulye, barbunya, yeşil biber, ıspanak, bezelye, patlıcan gibi yaz sebzelerini köydeki bahçemizden toplar kış ayları için derin dondurucuya koyarım. Ağabeylerimle birlikte bir veya iki genç büyükbaş hayvan alırız. Etinin bir kısmını kavurma, birazını sucuk haline getirir, yine derin dondurucuya yerleştiririm. Sütleri mayalayarak çeşit çeşit köy peynirleri yaparım. Bir kısmını salamura olarak hazırlarım. Bizim köylerde orman kenarlarında bahçelerin çitlerinde yabani üzümler (civelek) olur. Civeleklerin yapraklarını toplar salamura yapar, kış için küplere basarım. Çökelek, süzme yoğurt yapar, derin dondurucuya koyarım. Kokulu siyah üzüm, vişne, böğürtlen, kızılcık suyu hazırlarım, konserve kavanozlarında hafif kaynatarak konserve meyve suyu yaparım. Erişte, kadayıf bile yapar hazırlarım. Bazen bana "Ordu mu doyuracaksın?" diye sorarlar. Dedim ya, yarışmalar için antrenman yapmak kadar beslenmek de önemli. Yemek yapmaya ayıracağım zamana acıdığımdan, daha fazla antrenman yapabilmek için hazırlıklarımı epey önceden tamamlamak benim için vazgeçilmezdir.

Normal hayatta günlük, her zaman pişirdiğimiz yemeklerden pişiririm. Mısır çorbası, yarma, aşurelik buğday çorbası, bulgur pilavı, haşlanmış patates, pırasa, kuru fasulye, nohut, et, tavuk, balık gibi gıdalarla beslenirim. Sabahları çok erken, sağlam bir kahvaltı yaparım. Yumurta, peynir, reçel, pekmez, marmelat, zeytin bazen de tereyağı olur kahvaltımda. Yoğun antrenman yaptığım dönemlerde gün boyu yediklerim yeterli olmaz, gece acıkmış halde uyanırım. Gözümü bile açamaz halde elma veya armut yediğim olur.

Yıl boyunca beslenme programı yaparken gelirimi dikkate alırım. Her istediğimi her zaman bulamayacağımı bildiğim için çabuk elde edebileceğim gıdaları seçerim. Kendimle birlikte bakmakla yükümlü olduğum çocuklar da var. Evimde sürekli yeğenlerimden birkaçı olur. Onların giderlerini de dikkate alarak aylık giderimi hesaplarım. Sonra kendime ne kadar yükleme yapabileceğimi düşünüp besin takviyesi için vitamin, mineral tozları ve hapları alırım.

Hollanda'daki ultra maraton öncesinde her gün kırmızı et, bir yumurta, bir muz, bol karışık salata, yoğurt, elma pekmezi, dut pekmezi, nar ekşisi, kuru incir yedim. B grubu vitaminleriyle takviye yaptım, mineral kompleksi elektrolit çözeltileri içtim. Marmara Üniversitesine gidip tam idrar ve tam kan testi yaptırdım. Tüm değerlerim normal çıktı. Bedenen ve ruhen yarışmaya hazırdım.

Tek sorun paraydı, uçak biletimi kendim alacaktım. Bu sorunu "lüfere olta atan balıkçı" yöntemiyle çözdüm! Amötör balıkçılıkla ilgilenenler bilir; balıkçı lüfere olta atmadan önce yemsiz çapariyi sallayıp kıraça tutar birkaç tane. Sonra onun kuyruk altından iki fleto çıkarıp kancaya yem olarak takar ve lüfere atar. Benim para sorunumu çözecek tek yol, ultra maratondan yalnızca altı gün önce, 14 Ekim'de koşulacak Avrasya Maratonu'ydu. Hemen kaydımı yaptırdım. En yüksek motivasyonla koştuğum maratonlardan biri oldu. Yarış boyunca Avrasya'yı değil, ultra maratonu nasıl koşacağımı düşünüyordum. Genel sıralamada dokuzuncu, Türk kadınlarda ikinci oldum. Genel klasman ve Türk kadınlar sıralamasında derece yaptığımdan iki ayrı para ödülü aldım. Şimdi lüfer zamanıydı!

Yolculuk öncesinde Hollanda hakkında bilgi toplayıp ülkeyi tanımaya çalıştım. Hollanda'ya giden tanıdıklardan bilgi aldım. Biletimi aldım, bavulumu hazırladım, 18 Ekim günü yola çıktım. Uçakta yanımda oturan kadın yolcuyla tanıştım. 60 yaşlarında, güler yüzlü, yardımsever bir kadındı. Yıllar önce eşiyle Hollanda'ya çalışmaya gitmiş. Amsterdam'dan Rotterdam'a geçecekmiş. Benim de trene binmek için önce Rotterdam'a gitmem gerekiyordu. "Oğlum beni almaya gelecek. Seni Rotterdam tren istasyonuna bırakırız" dedi. Yolculuğum şanslı başlamıştı. Uçak yere inerken pencereden Hollanda'yı inceledim, arazilere baktım.

Beni otomobilleriyle tren istasyonuna kadar götürdüler. Vedalaşırken bir dizi uyarıda bulundular: "Tren istasyonlarında çok kapkaç olur, dikkat et! Kimseye soru sorma, elindeki tren bileti talimatlarını, saatlerini iyi takip et! Burada her dakika tren kalkar, saatini şaşırma, cüzdanını, pasaportunu ayrı bir cebine koy!" Öğretmen okuluna kayıt yaptırmak için babamla çıktığımız yolculuğu hatırladım.

Rotterdam'dan hareket ettik, Eindhoven'den geçtik, Stein'e vardık. Bir otobüse bindim. Şoföre yarı Almanca yarı İngilizce gideceğim yeri anlatmaya çalıştım. "Hollanda'nın dilini bilmiyorum" dedim şoföre. "Ben de Türkçe bilmiyorum" diye karşılık verdi. Pek tatlı bir sohbet olmasa da beni gideceğim adrese bıraktı. Organizasyon komitesinin

yarışmacılarla toplantı yapacağı binayı bulmuştum. Bulamadığım şey binanın kapısıydı. Çok büyük, kale gibi bir yapıydı, etrafını birkaç kez tavaf ettim, nafile… Önüme çıkan herkese, Almanca, kapının nerede olduğunu sordum. Almancayla Flamancanın benzeştiğini bildiğim için Almanca soruyordum, anlamamaları olanaksızdı. Hiç yanıt alamadığım gibi Almanca konuşmaya başlar başlamaz yüzlerini çeviriyorlardı. Çaresiz, azıcık İngilizcemle sormaya karar verdim.

Köpeğini gezdiren bir beyefendiye "Lütfen yardım edin!" dedim. Derdimi anlatmaya çalıştım. Bu nazik adam hemen elimden tuttu, cep telefonuyla organizasyonu aradı, beni binanın kapısına kadar götürdü. Baktım ki kapı aynen duvar gibi yapılmış, ben normal bir kapı bulmanın peşindeydim! Bana yardım eden kişiye Almanca konuştuğumda neden yanıt alamadığımı sordum. 2. Dünya Savaşında Alman orduları Hollanda'yı işgal ettiğinden, Hollandalılar Almanca konuşana cevap vermiyorlarmış. Bunu öğrenmiş oldum!

Organizasyondaki görevlilerle tanıştım, benimle çok yakından ilgilendiler. Birçok açıklama yaptılar, ama ben çoğunu anlamadım. Sporcu sayısı çok olduğundan otel ayarlanamamış, bir spor salonunda konaklanacakmış. Tüm sporculara uyku tulumu ve altına koymaları için mat[21] dağıtılmış. Ben yine şanslıydım. Osman Atakan Tekin'in tanıdığı Hank Franken bana kalacak bir yer ayarlamıştı. Hank'in arkadaşları Richard Van Mook ve eşi Patti Jansen beni alıp evlerine götürdüler.

Ben yine Almanca konuşuyordum ama bu kez sorun olmadı. Birbirimize fıkralar bile anlattık. Richard, bir spor merkezinde yüzme eğitmenliği yapıyordu, Patti ise eczacıydı. Akşam oldu, Patti bana "Yemek yer misin?" diye sordu. "Yerim" dedim. Buzluktan bir dilim kepek ekmeği çıkardı, mikrodalgaya koydu. Bir de yanmaz tava çıkarıp içine bir yumurta kırdı. Patti hazırlıkları yaparken kendi kendime soruyordum: "Bu yemek kime yeter?" Bu yemeği yalnızca kendisi için hazırlıyor olabilir miydi?

Patti, ekmeğin arasına yumurtayı koydu, üzerine çikolata sürdü, bir fincan da kahve aldı, masaya oturup yemeye başladı. Tahminim doğru çıkmıştı! Bu kültürü garipsedim, ancak yapacak bir şey yoktu. İş başa düştü, mutfağa girdim. Evden hazır mantı getirmiştim, onu pişirdim. Buzdolabında malzeme vardı. Bunlarla salata yaptım. Yoğurdu da

---

21. Uyku tulumunun altına yalıtım amaçlı serilen bir tür battaniye.

ayran yapmak için kullandım. Hepimiz için güzel bir yemek masası hazırladım. Tam bu sırada Richard geldi, ikisini de masaya davet ettim, hep birlikte yemek yedik. Ben yemek ve sofra kültürümüzü anlattım onlara. Bize göre benim yaptığım olağandı elbette, ancak onlar gerçekten çok şaşırdılar, etkilendiler. Kaldığım süre boyunca evde bizim sofra kültürümüz uygulandı!

Ve büyük gün geldi… 20 Ekim sabahı 5:00'te, Richard ve Patti beni yarış organizasyonunun binasına bıraktılar. Tüm yarışmacılarla saat 5:30'da kahvaltı yaptık, yarış kıyafetlerimizi giydik, numaraları formamıza taktık, derecelerimizi belirleyecek elektronik aygıtları (çip) ayakkabılarımıza bağladık. Saat 6:30'da başlangıç noktasındaydık, starta yarım saat vardı.

Avrasya Maratonu'nda olduğu gibi şort, atlet giyip meydana çıkmıştım. Etrafıma baktım, kimse benim gibi giyinmemişti. Tüm sporcular balık adam kıyafetini andıran bir elbise giymişler, kulaklarına tampon benzeri bir şey tıkamışlardı. Gözlükleri ve eldivenleri de vardı. Hep birlikte ısınmaya başladık. Hava soğuktu, çok geçmeden üşümeye başladım. Bir an önce yarışın başlaması için dua ediyordum. Yarış için özel bir kıyafet giymem gerektiği hiç aklıma gelmemişti, yanıma hiçbir şey almamıştım. Çaresiz, titreyerek start verilmesini bekledim.

Hollanda Stein'deki ultra maraton tam 7:00'de başladı. Ben önde tek başıma koşuyordum, ama etrafıma baktığımda kimsenin benim gibi koştuğunu görmedim. Koşucular gruplara ayrıldı, arka arkaya dizildi. Önce, "Bunlar koyun sürüsü gibi neden birbirlerini takip ediyorlar?" diye düşündüm, ama bu kadar sporcu yanlış yapıyor olamazdı. Benim açımdan bir şeylerin ters gittiği kesindi. Yavaşlayıp hemen ardımdaki, yani en öndeki gruba katılmayı akıl ettim. Koşarken bir yandan da konuşuyorduk. 100 kilometreyi daha önce kaç saatte koştuğumu, hangi ülkelerde, hangi yarışlara katıldığımı sordular. Bunun ilk yarışım olduğunu, hiçbir şey bilmediğimi içtenlikle söyledim, bana yardım etmelerini istedim. Onları takip edebilirsem başaracağımı söylediler.

Daha önce 100 kilometre ve üzerinde mesafeleri antrenmanlarda koşmuştum, ama yarışmalar antrenmanlara benzemiyordu. Bir yarışta 100 kilometre ne demektir, nereden nereye 100 kilometre tutar, hiç bilmiyordum. Hava da giderek soğuyordu. Normalde koşarken ısınmam gerekirdi ya… Heyhat! Donuyordum… Bir başıma, rüzgâra karşı koşmak benim için büyük bir hazdır… Hele o rüzgâr, bir kış günü sahil kenarında yüzünüzü yalayan ılık bir meltemse… Ama bu

rüzgâr bambaşkaydı. Dar bir boğazda uzayan asfalt yol… Vurduğu yeri jilet gibi kesen acı bir yel… Isınmak olası mıydı? Kulaklarım buz kristali gibi kırılacaktı sanki. Dizlerim katılaştı, eğilip bükülecek halleri kalmadı. Bacaklarım direk gibi kaskatı oldu. Kollarım, parmaklarım sızlıyordu. Etrafıma baktım, vücuduma sarmak için yerlere atılmış kâğıt, gazete, poşet gibi şeyler aradım ama nafile. İstanbul'da koştuğum parkurlara benzemiyordu. Hollanda tertemiz bir ülkeydi, yerde en ufak bir çöp kırıntısı dahi yoktu. Koşucuların yardımcılarından bana bir giysi, yağmurluk ya da eşofman gibi bir şey vermelerini istedim. "Yardım etmemiz yasak" dediler. Birkaç saat böyle donarak koştum.

Asfalt yoldan çıktık, büyük bir ormana girdik. Ormanın girişinde hakem kontrol istasyonu vardı. Koşucular hemen kıyafetlerini değiştirdiler. Ben aynı kıyafetin içindeydim. Benim yardımcım yoktu, böyle bir şey olduğunu dahi bilmiyordum. Sık çalılıklarla kaplı ormanın içinden, dar patika yollardan geçerek koşmaya devam ettik. Çalılar bacaklarımı, kollarımı yırtıyordu ama asfalttaki kadar zorlanmıyordum. İyice ısındım. Diz eklemlerim çözülmeye başlamıştı ki yağmur da başladı. Bir saat içinde sırılsıklam oldum. Ayakkabılarım vıcık vıcık su doldu. Atletim, şortum bedenime yapıştı. Tam üç saat de böyle devam ettim.

Saat 13:20'de ikinci kontrol noktasına geldik. Tüm iyi sporcuların yardımcıları ellerinde malzemeleri hazır bekliyorlardı. Koşucular bir kez daha hızla giyindiler, ayakkabılar, formalar değiştirildi, birkaç kez yerlerinde zıplayıp ok gibi koşmaya başladılar. Geniş bir asfaltta, şehir içinde koşuyorduk. Halen ön gruptaydım, bazen birinci bazen ikinci olarak koşuyordum. Şehir merkezinde halk toplanmış, sporculara tezahürat yapıyordu. Bir kez daha hakem kontrol noktasından geçiyorduk. Anonsu duydum: "Bakiye Duran, İstanbul, Türkiye, ilk sırada gidiyor." İyice gayretlendim, hızımı artırdım.

Yol kenarlarında insanlar masa, sandalye koymuşlar hem keyif yapıyorlar hem de yarışı takip ediyorlardı. Şehir içi sıcaktı. Öğlen vakti insanlar üzerlerindeki kıyafetleri çıkarıp sağa sola atmışlardı. Bir anda aklıma dönüş yolu geldi. Akşamüzeri o soğuk asfalt yoldan yeniden geçecektik. Yol kenarına bırakılmış bir polar üst giysiyi kaptım, sahibi beni affetsin! Hemen belime bağladım, bir de sporcuların bıraktığı, kocaman kırmızı bir eşofman buldum. Hemen giydim, belini kıvırdım, paçalarını çorabımın içine soktum. Yeniden koşmaya başladım, iyice hızlandım.

Şehirden çıktık, asfalt yola girdik. İnsanı uçuracak denli kuvvetli bir rüzgâr vardı. Ayazdı. Ağızdan solumak neredeyse olanaksızdı. Burnum

bile çektiğim havayı yeterince ısıtamadan akciğerlere gönderiyor, aşağı inen hava ciğerlerimde bir sızı bırakıyordu. Koşucuların ne yaptığına bakmadım bir daha. Bitiş yoluna girmiştim. Asfalttan ormana, ormandan şehir içine çıkacaktım ve merkezde yarış bitecekti. Ben hızlandıkça rüzgâr da hızlanıyordu. Eşofmanım paraşüt gibi açılıyordu. Sanki arkama yamaç paraşütü bağlanmış gibiydi. Beni gören koşucular "Süper, süper!" diye bağırıyorlardı. Neyin süper olduğunu anlamamıştım.

Yoldan kaptığım kırmızı polarımı giyme vakti gelmişti. Giydim, tam gaz giderken ormana vardım. Her yer ıslaktı, dallar çarpıyordu, üzerime üç beden bol gelen eşofman ıslanıyor, ıslandıkça da ağırlaşıyordu. Zaten eğreti duran eşofmanım iyice bacaklarıma dolaşmaya başladı. Engel istemiyordum, hem eşofmanı hem de poları çıkarıp kontrol noktasına bıraktım. Kendimi toparladım, ormandan çıktım. Şehre girmiştim artık. Belki de hayatımda ilk kez yorgun hissediyordum kendimi. Rüzgâr ıslak bedenime çarptıkça titriyordum. Hızım düştükçe üşümem arttı. Hızlanmak istiyordum ama akşamın keskin rüzgârı dizlerimi kaskatı yapmıştı. Hiçbir yerim esnemiyordu, iki bacağım iki sopa gibiydi.

Şehir merkezinde bir kadın sporcu yanıma yaklaştı, bir şeyler söyledi, anlamadım. Şöyle bir baktım, baştan ayağa her şeyini değiştirmişti. Kıyafetleri, ayakkabısı kupkuruydu. Sanki yarışa yeni başlamış gibiydi, yanımdan geldi geçti. Son kilometrelere doğru bir kadın sporcu daha yaklaştı. O da diğeri gibiydi. Yorgundu belki ama üstü başı yepyeniydi. O da beni geçti. Çok az farkla yarışı üçüncü sırada bitirdim.

Ödül töreni… Şeref kürsüsüne çıktık, madalya ve kupalarımız verildi. Avrupa üçüncüsü olmuştum. Çok şaşkındım. Bu yarışın, Dünya Şampiyonası seçmeleri için Avrupa Şampiyonası olduğunu bile yarıştan sonra öğrendim! Derece yapanlar Dünya Şampiyonasına davet ediliyormuş. Bana bunun için birçok evrak ve broşür verdiler. Çok güzel bir gündü, birçok ultra maratoncu adresimi aldı, kendi ülkelerinde yapacakları yarışlara davet etmek istediklerini söylediler. Artık ülkemin sınırlarını aşmış, uluslararası alana taşmıştım. Ama buraya gelişimden, bu yarışı koştuğumdan ülkemin haberi yoktu.

İlk 100 kilometrelik ultra maratonumu 9 saat 23 dakikada bitirmiştim. Çok zorlandım. Kendi ülkemde, kendi kendime hazırladığım parkurda, güle oynaya koşmaya benzemiyordu. Hatta maraton koşmaya da benzemiyordu. Deyim yerindeyse feleğim şaşmıştı. Parkurlar değiştikçe "Bu işkence biter mi acaba?" demeye başlamıştım. Soğuk, yağış, rüzgâr, kılık kıyafetimin uygun olmaması, ayakkabımı değiştire-

Ultramaraton'da Bakiye üçüncü oldu

HOLLANDA'DAKİ 100 kilometrelik Uluslararası Ultramaraton'nda Milli Atlet Bakiye Duran 9.23.23'lük derecesi ile Türkiye rekoru kırıp üçüncü oldu. Türkiye'nin ilk ve tek bayan ultramaratoncusu Duran'ın bronz madalya kazanması ülkemizde sevinçle karşılandı. Bugün yurda dönecek olan Bakiye, "Bana sahip çıkan olmadı. Ben ülkemi başarıyla temsil ettim" dedi.

2000 - Katıldığım ilk ultra maratonda dünya üçüncüsü oldum (20 Ekim, Hollanda, Stein). Fotoğraftaki haber Star gazetesinden.

meyişim beni çok zorlamıştı. Bu yarıştan çok büyük ders aldım: Ultra maratonlar yalnızca uzun mesafe yarışı değildi. Yarış öncesinde birçok teknik öğrenmek ve harfiyen uygulamak gerekiyordu. Oysa bunları yarış öncesinde daha ayrıntılı araştırabilirdim. Şimdi şunu biliyor ve hayatın her alanında uyguluyorum: Yola çıkmadan önce çıkacağın yolu iyi tanı. Yoksa mutluluk yolun cehennem yoluna dönüşebilir. Bu gerçekten olabilir!

O tarihlerdeki Uluslararası Ultra Maraton Birliği Başkanı Malcolm Campbell ve Birliğin genel sekreteri Hillary Walker'le tanıştım. Ultra yarışlar hakkında bilgi edinmek, yıllık yarış programını almak ve Türkiye'nin de Birliğe üye olması için ne yapmak gerektiğini öğrenmek için yardım istedim.

Yarış dönüşü birçok gazete ve dergiden röportaj talebi geldi. Bana gösterilen ilgiden şaşkına dönmüştüm. Hakkımda pek çok haber

yapıldı, Türkiye birden ultra maratonun adını duydu. Yarışa giderken kimsenin haberi olmamıştı ama döndüğümden herkes haberdar oldu. Çok mutluydum, bu haberler sayesinde ultra maratona ilgi duyacak sporcuların sayısının artacağını, Atletizm Federasyonu'nun ultra maratonla daha ilgili çalışmalar yapabileceğini düşünecek kadar iyimserdim. Maalesef bir süre sonra haberler de unutuldu, ultra maraton da.

Gazeteler, dergiler, hayaller, umutlar derken "gerçek hayatıma" döndüm. Haftalarca yarışın etkisinden kurtulamadım. "Daha iyi derece yapabilirdim" diyordum. Bilgisizliğim, deneyimsizliğim, hazırlıksız oluşum, yarış boyunca yardımcımın olmayışı, iklim değişiklikleri beni kötü etkilemişti. Zorlu hava şartlarına karşı deneyimim yoktu. O güne kadar yaptıklarım bana iyi bir derece yaptırmıştı ama daha iyisini yapabilirdim.

Yarışma boyunca yarışmacıları inceleme fırsatım olmuştu. Birçok sporcu 100 kilometre boyunca sık sık dinlendi, beslendi, yürüdü, bıraktı, yeniden koşmaya başladı. Yarışı bitiremeyen de çok oldu. Benim ilk kez ultra maraton koştuğumu öğrenen organizasyon görevlileri çok şaşırdılar. "Hiç deneyimin olmadan iyi derece yaptın" dediler. Beni geçen iki sporcu defalarca ultra maraton koşan, çok iyi dereceler yapan, dünya çapında sporculardı.

Kendime göre bir felsefe geliştirdim: Yarışmadan yarışmacı olunmaz. Daha fazla yarışmaya katılarak ultra yarışları koşmayı öğrenecektim.

Osman Atakan Tekin'e bir ziyaret daha yaptım, olanı biteni aktardım. Gördüğüm, öğrendiğim her şeyi, yarışın niteliklerini, parkur özelliklerini, yarış boyunca yaşadıklarımı anlattım. Broşür ve dergileri gösterdim, yakın zamanda bir yarış daha koşmak istediğimi söyledim. Yarış listelerini inceledik, birkaç yarış seçtik ama o heyecanla unuttuğum iki şey vardı: Ailem ve maddi zorluklar.

Kader gökte, zırh göğüste, başarı bacaktadır[22]

Öğrenmek

2001'in Mayıs ayında kardeşim Aytekin'in eşi Kıymet ciddi bir rahatsızlık geçirdi. Bir ay komada kaldı. Daha da kötüsü hastalığına ilişkin kesin bir teşhis de konulamadı. Ziraat ilaçlarından zehirlenmiş olabileceğini söylediler. İki çocuğuna annemle dönüşümlü olarak baktık. Kıymet komadan çıktıktan sonra da uzun süre hasta yattı. Sigortalı olmadığından hastane masrafları ağırdı. Ben ve diğer kardeşlerim maddi manevi destek verdik. Yurtdışı yarışlarını koşmak bir yana düşünebilecek durumda bile değildim.

Zorluklar, sorumluluklar, sıkıntılar ve bunlara bağlı olarak stres, 2002 yılı yaz tatilinde beni vurdu. Sanki bunca yılın soyut acılarını bedenimden dışarıya fiziksel acılar olarak atıyordum: Sırtımda, karnımda zona çıktı. Çok ağrı çekiyordum. Tedavim bir ay kadar sürdü, yaz tatilim acı içinde geçti.

Kardeşlerimin çocukları büyüdükçe okul masrafları da artmıştı. Maddi olanakları kısıtlıydı. Özel derslere ağırlık verip çocukların eğitim masraflarına yardımcı olmaya çalıştım.

2003'e kadar ultra maraton koşamadım. Borçlarımı kapatabilmek ve aileme yardım edebilmek için iki yılı aşkın Türkiye'deki yarışlara katıldım. Ultra maraton için yaptığım antrenmanlar daha kısa mesafelerde de işime yaradı. Bursa, Trabzon, İzmir, Samsun, Eskişehir, Isparta ve Alanya'da yarı maratonlar koştum. Daha düşük mesafeli yarışlar olan, 27 Aralık Atatürk, Maltepe, Bakırköy Gazi, Çanakkale, Karaman

22. Japon atasözü.

2002 - Üsküdar'da katıldığım bir yarı maraton.

Mevlana koşularına; kros ligi ve pist yarışlarına; valiliklerin, belediye başkanlıklarının kupa yarışlarına, yürüyüş yarışlarına katıldım. İpin ucu kaçmıştı, sürekli koşuyordum. Türkiye'deki yarışlarda iyi koşarsam yurtdışı yarışlarım için sponsor bulabileceğimi de düşünüyordum.

2003 yılında işler yoluna girer gibi oldu. Soluğu, Osman Atakan Tekin'in yanında aldım. Aynı yıl haziran ayında, İsviçre'nin Biel-Bienne kentindeki 100 kilometrelik gece yarışını koşacaktım, buna birlikte karar verdik.

Biel-Bienne'de koşacağım Bieler Lauftage Ultra Maratonu için hazırlıklara başladım. Türkiye'de katılmam gereken yarışları da ihmal etmiyordum. Yarışlara hazırlanırken öğretmenliğe de devam ediyordum. Hafta arası fizik, kimya, biyoloji derslerine giriyor, hafta sonu voleybol, basketbol, futbol takımlarımızı çalıştırıyordum. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı gösterileri için hazırlıklar sürerken, halk oyunları ekiplerimize Karadeniz, Rize ve Arnavut halk oyunlarını öğretiyordum.

Eve gidecek zamanım bile kalmıyordu. İşimi ve öğrencilerimi çok seviyordum. Okulumuzun müdürü, öğretmen ve idareci kadrosu hem benim hem de öğrencilerin sportif başarılarımız için her olanağı sağlamaya çalışıyorlardı. Öğrencilerin ve müdürün çabasını boşa çıkarma-

mak, "Sen ne biçim sporcusun?" dedirtmemek için gecemi gündüzüme katıyordum. Yalnız ben değil, herkes çok çalışıyordu. Birkaç dakikamız boş kaldığında saz çalar, türküler söyler biraz rahatlardık.

Gün geldi. 9 Haziran 2003'te 100 kilometrelik gece yarışı için İsviçre'nin Biel-Bienne şehrine gittim. Organizasyon beni bir otele yerleştirdi. Uluslararası Ultra Maraton Birliği benden kayıt parası da almadı. Hollanda'da aldığım Avrupa üçüncülüğü ve Türkiye'den katılan ilk ve tek kadın ultra maratoncu olmam nedeniyle "davetli" statüsündeydim.

Biel'de yarış numaramı alırken Türkiye'de yaşayan Alman işadamı Mike Friedl ile karşılaştım. Onunla İstanbul'daki yarışmalarda tanışmıştık. 40 yaşından sonra koşmaya başlayan azimli biriydi. Üstelik o yaşına kadar sigara da içmişti. Koşmaya geç başlamasına karşın ultra maratonlara katılıyordu. 1987'de iş için Türkiye'ye gelmiş, birkaç yıl sonra Türk eşiyle tanışıp kalmış. Bu yarışmada Türkiye adına yarıştığını söyledi, kayıt yaptırırken bana yardımcı oldu. Ardından bütün gün Biel'de dolaştık. Yarışmaya katılanların yer aldığı listeleri inceledik. Katılımcı sayısı 6.000 civarındaydı. Bunların 2.000 kadarı kadındı. Yarışmacıların büyük bölümü 35-60 yaş aralığındaydı.

İkinci ultra maratonumda daha hazırlıklıydım. Bu koşu gece yapılacaktı ve büyük bölümü dağlarda geçecekti. Bir çanta hazırlamam, içine bazı teknik malzemeleri koymam gerekiyordu. Bu kez ne gerektiğini yarış öncesinde öğrenmiştim. Yarışa yakın bir alan içinde malzeme satan kişiler vardı. Bir çanta aldım, içine tepe lambası, çakmak, çakı, yağmurluk, matara, soğutucu sprey ve şapka koydum.

Sporcular daha önce koştukları yarış derecelerine göre sınıflandırılmış, beş ayrı gruba ayrılmıştı. Ben "elit atletler" grubundaydım. Bu nedenle bize farklı bir caddeden start verilecekti. Listeye baktığımda 100'den fazla elit atletin kayıtlı olduğunu gördüm. Yarış cumartesi 22:00'de başlayacak, pazar sabahı 10:00 sularında sona erecekti.

Bu ikinci ultra maratonumdu evet, ancak ilk kez gece yarışına katılıyordum. Yani henüz ultra maratonu tam anlamıyla öğrenmiş değildim. Türkiye ile bulunduğum yer arasındaki mesafe epeyce uzaktı. Henüz yer değişikliğine, hava değişimine bile uyum sağlayamadan gece koşusunu nasıl koşacaktım? Böyle endişelerim vardı şüphesiz. Ancak, aklıma düşüveren bu tür kaygılar ve düşünceler beni yaptığım işten, hele koşudan hiç soğutmaz, aksine kamçılar… Burada da böyle oldu. Heyecanım ve isteğim bu kaygılarla artıyordu. Bu, bilinmeyene duyulan meraktı bir nevi. Ve bir an önce sonuca varma arzusu… Ken-

dimi bu ultra maratonda görmek, bedenimi ve zihnimi sınamak için sabırsızlanıyordum.

13 Haziran gecesi yarış başladı. Biel'in merkezinde yüzlerce insan sokaklara dökülmüştü. Caddelerden adeta insan fışkırıyordu. Biel'deki ultra maraton İsviçre'nin Koşu Bayramının bir parçasıymış. 1959'dan bu yana koşuluyormuş. Cuma, cumartesi ve pazar İsviçreli köylüler şehirlere iner, gece-gündüz eğlenir, yılın yorgunluğunu atarmış…

Ultra maraton koşulacak tüm yolların çevresi bariyerlerle çevrilmişti. Bariyerlerin dışında yol boyunca süslü masalar kurulmuş, yiyecekler, içecekler hazırlanmış, halk masalara oturmuştu. İnsanlar hem eğleniyor hem de yarışı seyrediyordu. Yarışmacılar caddelerden ırmak gibi akarken, insanlar hep birlikte ayağa fırlayarak kadeh kaldırıyor, "good luck (iyi şanslar)" diye bağırıyorlardı. Aynı anda alkış tutarak yarışmacılara tempo veriyor, hızlanmaları için teşvik ediyorlardı. Böyle coşkulu bir yarışta, önde giden ekibin içinde olmak beni çok heyecanlandırmıştı.

Bizim grup Biel caddelerinde yayıldı. Yağmur sularının akması gibi ortalığı silip süpürerek koşuyorduk. Halkın gösterdiği coşkuya kapılmıştım, en önlerde erkek sporcularla koşuyordum. Yarışın ilk 20 kilometresini Biel içindeki caddelerde koşarak tamamladık. 1 saat 19 dakikada bu mesafeyi geçmiştik. Şehir dışına çıktık, köy yollarına girdik. Tüm köylerde aynen şehir içinde olduğu gibi masalar kurulmuş, yemekler, içkiler hazırlanmış, insanlar eğleniyordu. Köy içine koşarak girdiğimizde halk "Oley!" nidalarıyla kadeh kaldırıyordu. Bütün çocuklar yol kenarlarına dizilmiş, koşuculara su ve içecek vermeye gayret ediyordu. Halkın ilgisi karşısında insanın koştukça koşası geliyordu. Bu motivasyon tüm yarışmacılara büyük haz veriyor, enerji yüklüyordu. En azından bendeki etkisi buydu. Ne de olsa böyle bir manzaraya alışkın değildim.

Koştukça zihnim de hızlanıyor, bedenen ve ruhen kendimi, varlığımı çok yakından hissediyordum. Diyebilirim ki, sanki kendimi o an, o yollarda buldum ve ilk kez tanıdım… Bunlar anlatılması pek zor duygular, bunu kabul ediyorum. Ancak yine de dilim döndüğünce duygularımı okuyucuya da aktarmak arzusundayım: Tüm insanların beni karşılamaya geldiğini düşündüm bir an. Bir daha böyle bir ilgiyle karşılaşamayacağımı, bu kadar büyük coşkuyu, böylesine bir sevgi gösterisini bir daha yaşayamayacağımı… Ve tempomu artırdım. Köy yollarında sel gibi akarken ay doğdu. Olağanüstü bir hale semadan bizi izliyordu adeta. Her şey güzeldi, her şeye rağmen yaşamak güzeldi. Ama

itiraf etmeliyim, koşarken daha da güzeldi hayat! Hayat buydu işte… Koşarken düşünüyordum: Koşu muydu benim yaşam şeklim? Hayat güzel olduğu için mi koşuyordum, yoksa koştukça mı güzelleşiyordu? Kimileri bir uğraşı yaşam tarzı olarak benimsemeyi hatalı bulur, hatta hakir görür. Koşmak bir yaşam biçimi olabilir mi? Ya da iş, çalışmak… O koşuda yanıtı verdim kendime: Elbette olabilir. Her şey için yaşanabilir, her şey bir yaşam biçimine dönüşebilir. Gerçek şuydu ki, benim için hayat, koştukça güzelleşen bir şeydi.

Ayın parlamasıyla hava serinlemeye başladı. Hayli yol kat etmiştik. Köy köy dolaşıyorduk. Uğradığımız her köy bizi aynı coşkuyla karşılıyordu. Gecenin geç saatleri olmasına karşın minicik çocuklar oradan geçmemizi bekliyor, ellerindeki su ve içecekleri bize uzatıyorlardı.

Yarışın 40 kilometresini 3 saatte, 60 kilometresini 4 saat 35 dakikada geçtim. 60. kilometreden sonra çok sık ve karanlık bir ormana girdik. Tepe lambalarımız vardı, ancak patika yol o kadar dar ve karanlıktı ki birbirimize çarpmaktan yol bulup geçemedik. Patikaya ancak bir kişi sığabiliyordu. Yarış için tepe lambasını Biel'den almıştım. Henüz öğrenme sürecimin bitmediğini söylemiştim ya… İşte bir acemilik daha: Pillerin azalabileceğini hiç düşünmemiştim! Ormana yeni girmiştik ki tepe lambamın ışığı azalmaya başladı, bir süre sonra da tamamen söndü. Ormanın içinde zifiri karanlıkta kaldım. Adım atmak mümkün değildi. Ağaç kökleri, dallar, çukurluklar, tümsekler… Bata çıka, el yordamıyla ilerliyordum. Bazen tökezleyip yerlerde yuvarlanıyordum. Neye bastığımı görmem mümkün değildi. Hemen toparlanıp koşmaya devam ediyordum. Daha birkaç adım atmadan ayağım bir ağaç köküne takılıp yeniden yerde buluyordum kendimi. Küçük oyuklara düşüyordum, tökezleyerek ilerlemeye çalışıyordum. Bazen yanımda gidenlerin ışıklarından yararlanmaya çalıştım. Ancak dar patikada yan yana gidilemediğinden bu durum çok uzun sürmüyordu.

3 saat 20 dakika kadar ormanda koştum. Sürekli yokuş çıktım. Köyler ve seyirciler bitti, bir başıma kaldım. Bir de beni bazen önden, bazen arkadan takip eden bisikletli bir eskort hakem vardı. Ormandan çıktığımda hava ağarmaya başlamıştı. O kadar çok düşmüştüm ki dizlerim soyulmuş, ayak bileklerime kadar kan akmıştı. Çok zaman kaybettiğimi düşünüyordum. Yarışın 82. kilometresini yedinci saatte geçtim. Zaman kaybına rağmen kadınlarda ilk sırada olduğumu duydum. Beni takip eden eskort telsizden anons ediyordu: "Türk kadın birinci gidiyor, İstanbul, 707" diyordu.

Toprak bir patika yolda ilerliyordum, yerler çok ıslaktı. Ben gelmeden biraz önce yağmur yağmış, toprak koşucuların adımlarıyla iyice yumuşamış, kayganlaşmıştı. Ayakkabılarımı neredeyse ikişer kilo çamur sardı. Yarış heyecanı ve arkadan gelen sporcuların beni yakalaması telaşıyla nereye bastığımı anlamadan kaydım. Sol ayak bileğimde büyük bir acı hissettim. Bileğimi çok kötü burkmuştum. Bel çantamdan soğutucu çıkardım, bileğime sıktım, biraz oynatmaya çalıştım. Kırık çıkık var mı diye kontrol ettim, yürümeye çalıştım. Beni takip eden bisikletli eskort hakem başımda bekledi, sürekli organizasyona bilgi verdi. "Ambulans gerekli mi?" diye sordu. Yarışa devam edeceğimi söyledim. Bir süre sekerek yürüdüm. Arkamdan gelen kadın sporcu bana yetişti, yanımdan yavaş tempoda koşarak gitti. 85. kilometrede birinciliği kaptırmıştım! Eskort beni bıraktı, öne geçen sporcuyu takip etmeye başladı. "Üzgünüm, sana bol şans" deyip gitti. Ben ondan çok daha üzgündüm.

Kalan 15 kilometrelik yolu can havliyle bitirmeye çalıştım. Son kilometrelerde bileğimin acısı dayanılmaz bir hal aldı. Sürünerek de olsa yarışı bitirecektim. Bu yarışta derece yapmalıydım. Kaç kişinin beni geçtiğini artık umursamıyordum.

Sabahın erken saatlerinde bitiş çizgisi göründü. Çok büyük bir kalabalık, çılgın gibi alkış tutuyordu. Gayretlendim. Kalabalık hem alkışlıyor hem de "Türkiye! Bakiye!" diye bağırıyordu. Bir an kendimi Türkiye'deki bir yarışta hissettim. Neler oluyordu? Bu insanlar adımı nereden biliyordu? Nasıl bu kadar güzel telaffuz edebiliyordu?

Bitiş çizgisini geçer geçmez bir grup insan beni kucakladı. Türkçe konuşuyorlardı. Tebrikler, teşekkürler, alkışlar, kucaklaşmalar… Bir bağrışmadır gidiyordu. Yarışta neler yaşadığımı benden iyi biliyorlardı. Nerede, nasıl koştuğumu, ışığımın söndüğünü, kaç kere düştüğümü, dizimin kanadığını, ayak bileğimin burkulduğunu, rakiplerimin beni kaçıncı kilometrelerde geçtiğini…

Organizasyon tüm yarışı anons etmiş, televizyonda canlı yayın yapılmış. Böylece öğrendim. İsviçre'deki Türkler de yarış boyunca beni heyecanla takip etmişler. Bu yarışta ilk kez bir Türk sporcusu yarışıyormuş. "Türk kadın sporcu yarışı önde götürüyor, açık ara birinci gidiyor" anonsu yapılınca Türkler heyecana kapılmış, arabalarına atlayıp parkur yakınlarına gelmişler. Parkura girmek yasak olduğundan finişte beklemişler. Ayak bileğimin burkulduğunu öğrendiklerinde bisikletlerine atlayarak bana sprey getirmek için yollara dökülmüşler.

Fakat hakemler hepsini yoldan çevirmiş. Onlara, dışarıdan her türlü yardım ve desteğin yasak olduğunu hatırlatmış.

100 kilometre gibi uzun, gece boyunca devam eden bir yarışmada onca insanın beni izlemesi, benim için sabaha kadar yollarda kalması karşısında kendimi mahcup hissetmiştim. "Keşke birinci olsaydım da beni bekleyen bunca insana emeklerinin karşılığını verebilseydim" diye düşündüm. 9 saat 3 dakikalık dereceyle genel klasmanda beşinci, 35 yaş üstü kadınlarda birinci olmuştum.

İnsanlar genelde bu tür uzun koşularda ne düşündüğümü, koşu esnasında zihnimden neler geçtiğini sorarlar. Yarış esnasındaki düşüncelerimi genel olarak üçe ayırabilirim: Öncelikle beynimin büyük kısmı parkura kilitlenmiştir. Bir sonraki virajı, bir sonraki inişi düşünürüm. Acaba şurayı dönünce önüme nasıl bir yol çıkacak? İkinci düşüncem, zorlu bir aşamayla karşılaşınca da aklıma daha farklı, motive edici düşünceler gelir. Ben zaten köyde bunları yaşıyorum. Köydeki hayatımdan daha zor değil. Sen sabahın köründen akşama kadar orak salladın. Devam Bakiye! Üçüncü düşünce de daha çok sorumlulukla ilgili sanırım… İnsanlar beni "yorulmayan, yılmayan, kaybetmeyen Bakiye" olarak tanırlar. Köydeki komşularım, akrabalarım, İstanbul'daki tanıdıklarım… Onlara karşı kendimi sorumlu hissederim. Çünkü yarış sonrası herkes sonucu sormaya başlar. Evimin yakınında kurulan pazardaki pazarcılar bile sorarlar: Kaçıncı oldun? Bu beklentileri karşılamak için koşarım, bunları düşünürüm biraz da. Ve daha iyisini yapabileceğimi…

Bu yarış ve sonrasında da aklımda bunlar vardı. Daha iyisini yapabileceğimi biliyordum. Annemi hatırladım birden. 18 yaşındaydım. Köyde bir öğlen vakti yer sofrasında yemek yiyorduk. Biz yemek yerken annem televizyondaki jimnastik şampiyonasını izliyordu. Televizyonda uçuşan sporcuları görünce bize dönüp, "Siz niye bunlardan yapmıyorsunuz?" dedi. "Anne onlar sporcu, bunu yapabilmek için gece-gündüz çalışıyorlar. Antrenörleri var, olanakları var" dedim. Annem bana dönüp, "Bir işi bir insan yapmışsa onu diğer insanlar da yapabilir. Hatta daha iyisini de yapabilir. Siz de yapabildiklerinizi yapın" deyiverdi. Ben halen anneme açıklama yapıyordum: "Bizim olanaklarımız yok ki anne." Annemin sesi değişti, sertleşti, "Olanak nedir ki? Bizim zamanımızda okul da yoktu. Siz okula gidiyorsunuz, daha ne olanağı arıyorsunuz?" Annem sporcuların bütün bunları okulda yaptığını sanıyordu belki. Ama neticede yerden göğe haklıydı.

Bu sporcular ultra maratonu koşabiliyorsa ben de koşabilirdim, hatta hepsinden daha iyi koşabilirdim. Bu yarıştan da iyi bir ders almıştım:

Koşmayı koşa koşa öğrenmiştim. Daha iyi koşmayı da daha çok koşarak öğrenecektim.

Organizasyon görevlileri teker teker beni tebrik ettiler. "Süpersin, çok iyisin!" dediler. Bir miktar para ödülüyle çok sayıda hediye aldım. İsviçre saat sektöründe dünya lideriydi, yarışın ana sponsorluğunu ünlü saat markaları yapıyordu. Üç farklı marka saat hediye edildi, kasalarla şarap hediye ettiler. İsviçre'nin ünlü peynir markaları tekerlek halindeki peynirleri elime tutuşturdu. Peynirleri ve şarap kasalarını beni karşılayan Türklere verdim. Saatleri, avcı bıçaklarını, gözlük ve sırt çantasını kendime ayırdım.

Yarış bitiminde tüm yarışmacılara güzel bir yemek ve kokteyl verildi, konuşmalar yapıldı. Ödül kürsüsüne çıktık, yarış ve parkur hakkında görüşlerimizi sordular. Sporcular birbirine adreslerini verdi, doyasıya eğlendik.

Ne ki, benim için Biel macerası daha bitmemişti. Sporcular dağıldıktan sonra yarış sonrası beni bağrına basan Türklerin misafiri oldum. Hep birlikte gezmediğimiz yer kalmadı. İki gün sonra Solothurn şehrinde Türk Bayramı kutlamaları varmış, futbol turnuvaları, halk oyunları gösterileri düzenleniyormuş. Resmi bir bayram değildi bu, Türkler kendi aralarında yılda bir kez bir araya geliyorlardı. Beni de davet ettiler, seve seve kabul ettim. Kırk yıl uğraşsam İsviçre'de yaşayan Türklerle bir araya gelme olanağı bulamazdım. İki gün, iki gece uyumadık. Ne kadar Türk ailesi varsa hepsiyle buluştuk, tanıştık. Türk kahvesi yapıp içtik, hiç bilmediğim halde hepsine kahve falı bile baktım.

Türk Bayramında düz ve büyük bir çimenlikte çadırlar kuruldu, yemek kazanları dizildi, masalar hazırlandı, Türk mutfağı alanları açıldı. Yer sofraları, hamur çeşitleri, börekler, çörekler, haşhaşlı ekmekler, döner kebaplar, Karadeniz pideleri, acılı lahmacunlar… Doğrusu, bu coşku bana yarışı bile unutturmuştu.

Türk Bayramında İsviçre'ye işçi olarak gelip, zamanla işveren olan Türklerle de tanıştım. Şirketlere danışmanlık hizmeti veren OrPA Gmbh onlardan biriydi. Beni 30 Ağustos 2003'te yapılacak Bielersee Maratonu'na davet ettiler. Sponsorum olacaklarını, yol masraflarımı karşılayacaklarını söylediler. Çok sevindim, hemen kabul ettim. Yine aynı ortamda bulunan Baaren Oteli'nin Kahramanmaraşlı işletmecisi, yarış için geldiğimde otelinde istediğim kadar kalabileceğimi söyledi. Turkuaz Restoranı'nın sahibi Adanalı bir aile tüm yemek ve diğer giderlerimi karşılayacaklarını müjdeledi. Artık yarışa katılacağım kesin-

leşmişti. Hep hayal ettiğim sponsorları nihayet bulmuştum. Hem de ülkeme binlerce kilometre uzakta, İsviçre'de…

Herkesle vedalaşıp, Türkiye'ye döndüm, köye gittim. Tarla zamanı… Hemen çalışmaya başladım. Tarlada tırpanla buğday biçip kollarımı kuvvetlendirdim. Akşam saatlerinde kendimi kırlara bayırlara atıp koştum. Ağustos ayının ilk haftasında sponsorum OrPA uçak biletimi havaalanına göndermişti. Ailem bir süre mızmızlandı, köyde işler bitmemişti. Ancak ben herkesin önce kendi hayatını düşündüğünü öğrenmiştim artık. Bu doğal olandı. O halde ben de kendi hayatımı önde tutmalıydım artık. Başka bir hayat verilmeyecekti bana, değil mi? "İşi gücü bırakıp nereye gidiyorsun?" deseler de aldırmadım. Kimse tutamazdı beni. O kadar insana söz vermiştim, onların umuduydum. Bundan da önemlisi ben koşmak istiyordum. Bu bir var oluş nedeni, yaşamsal bir hazdı benim için. Mutlaka gidecektim. Bedenimi, dürtülerimi, duygularımı yine had safhada zorlayacaktım. Çünkü "ultra[23]" bu demekti. Keyfi aşırılığında, sınırsızlığındaydı. Ve ben ultra maratonu iyiden iyiye koşuyordum.

Uçakla önce Zürih'e gittim, oradan trenle Biel'e geçtim. İki saat sonra Baaren Otel'e yerleşmiştim. Bütün dostlar Turkuaz Restoranı'nda toplandık, yemek yedik hasret giderdik. 30 Ağustos'ta Bielersee Maratonu'nu koştum. Tüm ultra maratonlar gibi zorlu bir yarıştı. Biraz daha alışmıştım artık bu zorluklara. 3 saat 2 dakikalık dereceyle ikinci oldum.

İsviçre'deki yarışlar bu kadarla bitmedi. Bielersee Maratonu'nun ardından bir davet daha aldım. Uluslararası Ultra Maraton Birliği'nin İsviçre'deki temsilcileri Biel Ultra Maratonu'nu izlemişlerdi. Beni buldular ve 11 Eylül 2003'te Valais kantonunun merkezi Sion'da yapılacak 110 kilometrelik süper ultra maratona davet ettiler. Elbette hemen kabul ettim.

Bielersee Maratonu'ndan 12 gün sonra 110 kilometrelik bir ultra maraton koşacaktım. Beş gün Biel'de antrenman yaptım. Sponsorlarım yine yanımdaydı, tüm masraflarımı karşılayacaklarını organizasyona bildirdiler. Yine yollara düştüm. Trenle Biel'den Lozan'a, oradan da Sion'a gittim. Dik yamaçlı dar bir vadinin arasında küçük bir kasabaya

---

23. Ultra (İng.), aşkın, aşırı gibi anlamlar taşıyor. Genellikle, önüne getirildiği sözcüğe "üstü" ya da "ötesi" gibi anlamlar katıyor.

gelmiştim. Küçük, soğuk ve dağlık bir yerdi. Bern Alpleri tüm ihtişamıyla karşımdaydı. Beni karşılayacak organizasyon görevlisini bulamadım, geç kalmıştım. Görevliler dakikalar önce gelmiş, tüm sporcuları götürmüştü.

Kime, ne soracağımı, yarış yerine nasıl gideceğimi düşünürken çarşı boyunca yürümeye başladım. Acaba buralarda da bir Türk ailesi olamaz mıydı? Bu düşüncelerle yürürken birden karşıma büyük bir tabela çıktı: İstanbul Kebap!

İçeriye daldım. 50 yaşlarında, orta boylu, esmer, tıknaz kebapçı, Fransızca "Buyurun, ne istersiniz?" dedi. "Kes bana bir yarım döner" dedim. Adamdan bir çığlık yükseldi, tezgâhtan atladı, yanıma geldi. "Canım kardeşim, sen nereden çıktın, yolun buralara nasıl düştü, nerelisin, niye geldin?" diye heyecanla sorular sormaya başladı. İlk sorulması gerekeni de en sonda sordu: "Sen kimsin?"

Cevap vermek için ağzımı açtım, beni dinlemeden evini aradı, "Aysel çabuk gel, seninle bir işim var" dedi. Bir dakika geçmedi, Aysel Hanım geldi. "Aysel bak bir Türk kızı bize geldi" dedi sevinçle.

Mehmet Bey ve Aysel Hanım'la sohbete başladık ama kimse birbirini dinlemiyor, herkes bir şeyler soruyor, cevabı tam almadan başka bir şey soruluyordu. Aysel Hanım birden gözyaşlarını tutamadı, ağlamaya başladı. Nedense ben de ağlamaya başladım, birbirimize sarılmış hıçkıra hıçkıra ağlıyorduk! Aile Gaziantepliymiş. Yıllar önce İsviçre'ye gelmişler, bir daha da dönememişler. Çocukları büyüyüp evlenmiş, torun torba sahibi olmuşlar. Gaziantep'e dönme planları yapıyorlarmış.

Dönerimizi yedik, kahvelerimizi içtik, yine kahve falı baktım, eğlendik. Fal diye uydurduğum lakırdıları bile özlemişlerdi. Doyasıya sohbet ettik, sanki yarışmaya değil de kardeşlerimi ziyarete gitmiş gibi oldum. Sahi, ben yarışa gelmemiş miydim?

"Seni asla bırakmayız, yarış yerine biz bırakırız," diye ısrar ettiler. Gece onlarda kaldım. 9 Eylül sabahı araçlarıyla beni Bern Alpleri bölgesindeki Sanetschhorn dağına çıkardılar. Burası buzul göllerin bol olduğu, hayvancılık yapılan bir platoydu.

Bir süre sonra asıl maceranın yeni başladığını anladım. İngilizce, Fransızca bilmiyordum, Almancam ancak günlük ihtiyaçlarımı karşılayacak seviyedeydi. Teknik terimleri hiç anlamıyordum. Valais Süper Ultra Maratonu farklı sporların bir arada yapıldığı bir çeşit macera yarışıymış. Beni davet ettikleri zaman verdikleri broşürde ne yazdığını anlamamışım. Bana broşürü tercüme eden sponsorum da yarış şartla-

rını anlamamış, broşürün arka tarafında yer alan zorunlu teknik malzemeler listesini okumamış: Çadır, mat, uyku tulumu, gece için tepe lambası, pil, su matarası, harita kabı, sırt çantası, polar, alt üst kıyafet, ayna, işaret fişeği, GPS cihazı, cep telefonu, tıbbi malzemeler, doktor raporu, dağcılık lisans belgesi, orienteering (yol bulma) harita pusula kullanım belgesi, sağlık sigortası belgesi, uluslararası geçerli banka kartı ve daha neler neler… Bu listeye karşılık benim neyim vardı? Yalnızca eşofmanlarım, şortum ve atletim! Yarışa gelen herkes profesyonel dağcı ya da macera sporcusuydu. Ne yapacağımı bilemiyordum, çaresizdim. Daha da beteri, organizasyon görevlilerinin beni yarışın favorisi olarak ilan ettiklerini öğrendim. Keşke öğrenmeseydim, berbat bir andı. Ne olacaktı şimdi?

Telaşım ve çaresizliğim her yerimden taşıyordu. Beni o halde görünce onlar da telaşlandılar. Oradan buradan malzeme temin edip sırtıma bir sırt çantası yüklediler. Organizasyonun doktoru sağlık raporunu verdi, yarım yamalak belgelerle yarışa katılmamı sağladılar. Komitenin bana bu iyiliği yapmasının nedeni muhtemelen biraz da kendilerini kurtarmak içindi. Çünkü ben katılamazsam, beni favori gösterenler için de bir skandal olacaktı bu. Hata bendeydi, ancak bedelini onlar da üstlendi.

Yarış akşamı haritalar verildi, her şey Fransızcaydı. İsviçre'nin Fransızca konuşulan bölümüne gelmiştim. Coğrafya bilgilerimi hatırlamaya, çizgilere anlam vermeye çalışıyordum. Genç bir Fransız çift bana yardımcı olmak istedi, sevinerek kabul ettim. Vücut diliyle tüm yarış parkurunu detaylıca, anlaşılır bir şekilde anlattılar. Parkurun tüm tehlikeli yerlerini, uçurumları, sivri, zorlu kayalıkları, kuru dereleri, mekkâre yollarını, patikaları, mağara geçişlerini, göletleri, kar, buz geçişlerini ve tehlikeleri kâh çizerek kâh hareketlerle iyice izah ettiler. O çift sayesinde parkuru öğrendim.

11 Eylül'de, yarış sabahı start alanına geldik. Herkesi derecelerine göre gruplara ayırdılar. Benim dereceme en yakın bir İngiliz erkek sporcu vardı. İlk grup İsviçre saatiyle üçte yola koyuldu. 20 dakikada bir yeni bir gruba start veriliyordu. Ben İngiliz sporcuyla saat 20:00'de start aldım. İlk beş kilometreyi birlikte koştuk. Dağlara doğru tırmanmaya başladığımızda İngiliz sporcu yavaşladı. Hızıma ayak uyduramadığını görünce onu bıraktım, devam ettim.

Önceki yarışmacıların ayak izlerini takip ederek, haritaya ve pusulaya bakmadan, onları yakalayana kadar koştum. Dağın eteğinde tüm sporcuların önüne geçmiştim. Kontrol noktalarında bu yarışa özel

pasaportumu imzalattım. Malzeme kontrolü yapıldı. Bundan sonraki parkurda işimiz zorlaşacaktı. Bana yardımcı olan Fransızların çizdiği yol koordinatlarını doğru takip etmeliydim. Kendimden çok emin bir şekilde kontrol noktasından ayrıldım. İnce bir çizgi üzerinde, yalçın kayalıkların kenarı sıra, dağın tepesine doğru tırmanmaya başladım. Dağın tepesi bulutlara karışmıştı, yüksekliği görünmüyordu. Bulutlara varmadan, kat kat kalın bir kar tabakası görünüyordu. Tamam, dedim içimden, Fransızların anlattığı buz geçişi bu olmalı.

Var gücümle dik yokuşu koşmaya başladım. Arkamdaki hakem ve sporculara şov yapmak istiyordum, ne de olsa favorileriydim! Ben de onlara gücümü göstermeliydim.

Bu yarışta o tarihlerde dünyanın en ünlü kadın ultra maratoncusu ve macera sporcularından olan Alman Anke Drescher de vardı. Yarışma öncesinde bana hiç yüz vermediği gibi tanışmak da istememişti. Anke'nin yanında ona tavşanlık yapan iki erkek sporcu vardı. Biri önünde gidiyor diğeri arkasından takip ediyordu.

Yokuşu düzgün nefes ve doğru tempoyla çıkıyordum. Bulutlara karışmama az kalmıştı. Arkamdaki tüm sporcu ve hakemlerden "Oley! Bravo!" sesleri geliyordu. Adımlarıma uygun şekilde alkış tutarak tempomu destekliyorlardı. Bulutlara karışmadan önce birkaç kez kuvvetlice ıslık çaldım, onlar da ıslıkla cevap verdiler. Halen çıkıyordum. Yokuşlar bitmek tükenmek bilmiyor, çıktıkça yükseliyor, karlı, buzlu tepeleri koşarak geçiyordum. İşaretli noktaları bulup, harita üzerinde nerede olduğuma bakıyordum. Baktıkça bitişe daha çok yol olduğunu görüyor daha da zorluyordum kaslarımı.

Haritayı kontrol etmek için bir kez daha yavaşladım, dondurucu ayazı o an fark ettim. Hava eksilerdeydi. Pusulayla yönümü tayin edip fırladım. Bir gölü geçtim, biraz daha asıldım, dağın zirvesine ulaştım. Doğu masallarındaki bir kahramandım sanki. Dağlar, tepeler aşıyor, ıssız yerlerden geçiyordum. Masal bile olsa hiçbir kahraman boşuna aşmaz o kadar yolu. Sonunda ya padişahın kızı vardır ya da keselerce altın… Ben padişahın kızını alamazdım. Keselerce altın olsa iyi olurdu. Ama gayem bu değildi. İyi de ben neden koşuyordum? İşte düşüncelerim bunlardı baldır kaslarım cayır cayır yanarken. Zirvedeki bir kayanın üzerine yazılı rakam ve isimleri pasaportuma yazdım. Artık iniş başlıyordu. Bıraktım kendimi kayalardan aşağı, süzülerek iniyordum. Fransız çiftin anlattığı yol noktalarını kontrol ederek oralardan geçiyordum. İyi gidiyordum.

İyi gidiyorum!... Şimdiye kadar koştuğum ultra maratonlarda bu iki sözcüğü ne zaman dilime ya da aklıma getirdiysem birden işler sarpa sarmaya başlamıştı. Galiba yine öyle oluyordu. Birkaç adım sonra plato gibi bir düzlüğe geldim. Etrafı uçurumlarla çevrili ama büyük ve otluk bir yer… Onlarca, hatta yüzlerce inek, boğa geziyor. Otlakta ahır ve büyük bir samanlık var, insan yok. Bu düzlükte üstü pembe boyanmış bir taş bulmam gerekiyordu. O taşın üzerindeki not ne tarafa gideceğimi söyleyecekti. Koca düzlükte taşı bir türlü bulamadım. Araziyi dolaştım, taşları teker teker kontrol ettim, taşı bulmadan çıkış yolunu bulmaya çalıştım, ama nafile… Geri döndüm, geldiğim noktaları kontrol ettim, doğru yerde olduğumdan emindim. Çaresiz arkadan gelen sporcuları bekledim, hırsımdan hüngür hüngür ağlıyordum. Aman allahım! Olacak iş değildi. Arayı bu kadar açmışken, oturmuş bekliyordum!

Önceki yıllarda bu parkurda yarışmış sporcular vardı. Tam 40 dakika sonra geldiler. O noktayı benim gibi döne dolaşa aramadılar. Bir kayanın kenarına tutunarak arkasına geçtiler. Hayvanların pisliklerini etrafa dağıttılar, işte pembe nokta ortaya çıktı. Köyde büyümüş ve yıllarca bu hayvanlarla içli dışlı olmuş biri olarak ineklerin bu azizliğine epeyce hayıflandım. Çare miydi? Ben yüksek ve biraz daha büyük bir taş olabileceğini düşünmüştüm. Yerde otlarla aynı seviyede olabileceği, üstüne de hayvanların pisleyeceği aklıma bile gelmemişti. Kayanın arkasından ben de tutundum geçtim, zar zor indim uçurumdan.

Arayı açmalıydım, ama nasıl? Önce en öne geçmem gerekiyordu elbette. Birden fırladım tekrar öne geçtim. Ama yeniden o kadar büyük bir ara açmam mümkün müydü? Bilemiyordum. Acıktım, susadım, kar sularından içtim. Ağırlık yapmasın diye matarama su almamıştım. Parkur boyunca derelerden kar suları akıyordu zaten. Bol bol içtim. Kar suyu içmenin yanlış olduğunu da böylece anlamış oldum! Kar suyu saf olduğundan kandaki mineral yoğunluğunu düşürüp krampların oluşmasını hızlandırıyordu. Dilim damağım kurudu, ne kadar su içsem de susuzluğumu gideremedim. Yine de tam gaz yarışmaya devam ediyordum. Bir ormanın içindeki patika yoldan geçtim. Daha epeyce yol vardı tahminimce. Acaba bu yarışı bitirebilecek miydim? Bunları düşünüyordum ki… Ormanın çıkışında gözlerime inanamadım. Finiş noktasına gelmiştim. Ben de şaşkındım hakemler de… Ve o sorunun yanıtı şimşek gibi çakıverdi kafamda… Ben başarmak için koşuyordum! Yalnızca başarmak…

2003 - İsviçre'nin Sion kentinde yapılan 110 km'lik Süper Dağ Ultra Maratonu'nu parkur rekoru kırarak bitirdim.

110 kilometrelik Orienteering Süper Dağ Ultra Maratonu'nu 11 saatte bitirmiştim. Bu derece parkur rekoru demekti. Erkek sporculardan bir, kadın sporculardan üç saat önce finişe varmıştım. Bu yarışmadaki derecem İsviçre televizyonlarında ve gazetelerinde günlerce yayınlandı.

Yarıştan sonra para ödülünün yanı sıra bana kağnı tekerleği büyüklüğündeki, Sion'un en ünlü peynirinden hediye ettiler. Birkaç kasa şarap, çikolata, derken bir at arabası yükü kadar ödülüm oldu. Hepsini getirmem olanaksızdı. Peynir, şarap ve çikolataları sporcu arkadaşlarımla paylaştım.

Bu yarışla birlikte önemli bir şeyi daha öğrendim: Hiçbir ultra maraton birbirine benzemiyordu. Her yarışın kendine has bölgesel zorlukları vardı. Bunları deneme-yanılmayla öğreniyor olmam okuyucuya anlamsız geliyor olabilir. Olağan şartlarda da zaten anlamsız bir durum olur bu. Yani bir ülkeyi bir spor dalında temsil ediyorsunuz, ama o dalın ne menem bir şey olduğunu düşe kalka öğreniyorsunuz… Ama şartların pek de olağan olmadığını okuyucuya anlatabildiğimi sanıyorum. Çünkü ben, ülkesini temsil eden bir sporcudan çok düştüğü havuzda çırpınan bir insanı andırıyordum! Ultra maraton yarışlarının çeşitliliğini de yarışmalara katıldıkça öğrendim.

Yarışların zorluk dereceleri kitaplardan okuyarak öğrenilmiyor. Bir yarışta ne tür problemler çıkacağını yarışa katılmadan tahmin etmek de gerçekçi olmuyor. Bizzat yarışın içinde yaşamak gerekiyor. Aksi halde engellere karşı ne şekilde tepki gösterileceğini bilemiyorsunuz, her yarışta mutlaka bir arıza çıkıyor. Ancak yine de temel bilgiler için deneyip görme yöntemini seçmek de pek akılcı değil. Suyun kaldırma kuvvetini kendimizi denize atarak öğrenmiyoruz ya! Ne çare ki, bana bu alandaki temel eğitimi verecek insan bile yoktu çevremde. Demiri dövmek için örs imal ediyor sonra çekici keşfediyordum! Başka çarem yoktu. Tek umudum, benden sonra geleceklerin bu zorlukları çekmemeleriydi. Zorlu bir yolda önden giderek yolu açtığımı, arkamdan gelenlere kolaylık sağladığımı düşünüyordum.

Biel'den hemen dönmedim, 20 gün daha kaldım. Orada "Spor Teknolojileri ve Sporcuyu Geliştirme Enstitüsü" vardı. Enstitü, eğitim amaçlı olarak benimle görüşmek istedi. Bana, kan ve idrar analizleri, aerobik-anaerobik solunum testleri uygulandı. Bunların dışında birçok ölçüm yapıldı: Oksijeni kullanma kapasitem, uykuda enerji tüketimim, oksijen alma verme kapasitem… Arkasından, nasıl beslendiğim, antrenman programım, aile ve genetik özelliklerim incelendi. Bu testlerin

sonucunda bana faydalı olacak bir program önereceklerini sanıyordum. Araştırmalar böyle sürüp giderken benim daha iyi koşabilmem için yapılan bir şey olmadığını anladım. Yani bana bir şey vermek için değil, benden bir şeyler almak için çabalıyorlardı. Nasıl ve neden bu kadar iyi koşabildiğimi anlamaya çalışıyorlardı. Bir nevi kobaydım yani. Belki de bilmediğim besinler verilecekti bana. Kimyam değişecekti. Ne İsviçre'ye ayıracak bu kadar bol zamanım vardı, ne de kendimi riske atma lüksüm… Bu nedenle İsviçre'deki yarışların ve yarıda bıraktığım 20 günlük enstitü maceramın ardından İstanbul'a döndüm.

İstanbul'a varışımdan bir gün sonraydı, sürpriz bir telefon geldi: Zamanın Türkiye Atletizm Federasyonu Asbaşkanı Salih Münir Yaraş arıyordu. Münir Hoca beni katıldığım yarışlardan dolayı çok iyi tanıyordu. Ağabeyim gibiydi, onu çok severdim. Yol yordam bilmeyen genç sporculara destek olur, kollardı. Münir Hoca telefonda, "Çabuk hazırlan. İtalya, Verona'da yapılacak 100 kilometrelik Pist Dünya Şampiyonası'na davetlisin. Yarış 22–23 Eylül'de" dedi.

İsviçre'den yeni gelmiştim, formdaydım, yarışlar beni yormamıştı. İki hafta geçmeden bir yarış daha koşmak gözümü korkutmadı, aksine heyecanlandırdı. Bu fırsatı bir daha yakalayamayacağımı düşündüm. Hocaya hazır olduğumu söyledim. Üstelik bu yarış beni dünya sıralamasına girme hedefime yaklaştıracak çok özel bir yarıştı. Yalnızca belli bir baraj derecesini aşabilen sporcular katılabiliyordu. Uluslararası Ultra Maraton Birliği, barajı geçen sporcuları tespit ederek davetiye gönderiyor, uçak masrafını da karşılıyordu.

Ultra maratonda dünya sıralamasına girebilmek için bir ya da iki kez 100 kilometre koşmak yeterli olmuyor. Ultra yarışların farklı türlerine katılarak gerçek bir ultracı olduğunu ispatlamak gerekiyor. Bir gün, iki gün, üç gün durmaksızın koşulan yarışlar olduğu gibi, 5 günde 500 kilometre, 7 günde 7 maraton ya da birkaç haftada birkaç bin kilometre koşulan yarışlar da var. Kapalı salonda koşulan yarışlar da var, tüm zorlukları ve engelleri içerenler de… Kum, asfalt, toprak, su, çamur, kar, kayalık, ağaçlık, otluk, dağlar, tünel, iple atlama, merdiven çıkma, iple çıkma…

Çantamı hazırladım ve yeniden yollara düştüm. Almanya Münih üzerinden aktarmayla Verona'ya geçtim. Organizasyon görevlileri beni havaalanında karşıladılar. Otelde karşıma tanıdık sporcular çıktı. Hollanda ve İsviçre'de birlikte koştuğum iki kadın sporcuyla karşılaştım. Tanımadıklarımla da hemen tanıştım. Zaten sayımız fazla değildi. Yalnızca 14 kadın sporcuyduk.

Aynı gün bir haber daha aldım: 2003'ün Kasım'ında Tayvan Taipei'de 100 kilometrelik Dünya Şampiyonası Yol Yarışı'na davet edilen sporcular arasında benim de adım yer alıyormuş. Listede adımı gören sporcular verdi bu haberi. Hemen organizasyon komitesine yarışa katılacağımı bildirdim.

Dünya kupası yarışının adı "The Stars Under The Stars"dı. Yıldızların altında yıldızlar geçidi… Davetli sporcular içinde 100 mil ve 24 saat koşularda 2002 yılı dünya rekortmeni Macaristanlı sporcu Edit Bérces, 100 kilometre dünya şampiyonu Monica Casiraghi, dünyanın en iyi ultra maratoncularından Japon Norimi Sakurai, Rus Ekaterina Malafeeva gibi elit sporcular bulunuyordu.

Dünya şampiyonu sporcuları görünce telaşlandım, Salih Münir Yaraş'ı aradım: "Münir ağabey, sen beni nereye gönderdiğini biliyor musun? Buradaki koşucuların hepsi dünya şampiyonu. Ben bu sporcularla yarışabilir miyim?"

Münir Hoca'nın beni teskin etmesini beklerken telefonda bağırmaya başladı: "Onlar insan değil mi? Onlar nasıl koşuyorsa sen de öyle koş! Türkiye şampiyonusun, Avrupa üçüncülüğün var. İki hafta bile olmadı, Avrupa'da rekor kırdın. Onlar senden korksun. Derece yapmadan da sakın dönme!" Aradığıma pişman etmişti beni, ama haksız değildi.

21 Eylül günü tüm sporcularla Verona'yı dolaştık, fotoğraflar çektirdik. Akşamüzeri Verona Antik Tiyatrosu'nda büyük bir tören ve resmi geçit yapıldı. Organizasyon komitesi her ülkenin bayrağını hazırlamıştı. Yine tek başıma Türk bayrağını taşıyordum. Her ülkenin sporcusu kürsüye çıktı ve milli marşını okudu.

Sporcular hakkında genel bilgiler verildi. Ardından yarışın teknik özellikleri, uyulması gereken kurallar, dikkat edilmesi gereken önemli noktalar anlatıldı, uyarılar yapıldı. Çevresi 400 metre olan bir pistte koşacak, toplam 250 tur atacaktık. Herkes birbiriyle tanıştı, ardından kokteyl verildi. Verona'yı tanıtan gösteriler yapıldı, eski ve yeni dönem özgün İtalyan müziğinden örnekler verildi. Tören o kadar uzadı ki oturduğumuz yerde uyuyacak hale geldik. Gün boyu zaten gezmiştik, otele ancak gece bir buçukta dönebildik.

22 Eylül sabahı, yedide otelden ayrıldık. Yarışın yapılacağı spor merkezine götürüldük. Bizim yarıştan önce birçok branşta atletizm yarışları yapıldı. Bizimki saat 15:00'te başlayacaktı. İyice acıkmış, yorulmuştum.

Ultra maraton yarışlarında sporcuların yanlarında onlara destek olan bir ekip bulunduğunu söylemiştim daha önce. Biraz daha açayım:

Elit sporcuların ekibi yaklaşık 10 kişiden oluşur. Bazen daha da fazla… Doktor, hemşire, masör, aşçı, yardımcı derken koca bir ekiple dolaşırlar. Ekiptekiler sporcuyu yarışa hazırlar, teknik toplantıya katılır, duyuruları takip eder, yarış sırasında her türlü sağlık, gıda, giyim, taktik, strateji desteğini verir. Bu kişilerin maliyetini milli sporcunun kendi ülkesindeki federasyonu karşılar.

Peki ya ben? Yanımda hiç kimse yoktu! Her işimi kendim yapmak zorundaydım. Bu durum yarışa başlamadan önce enerjimin bir bölümünü harcamam anlamına geliyordu.

Pist etrafında bir noktada gıda, beslenme, su, içecek ve spor malzemelerimizin bulunduğu masalar yer alıyordu. Her ülke sporcusu için ayrı bir masa vardı. Benim masamın üzerinde kocaman "Türkiye - Bakiye Duran" yazıyordu. Pistin yarışa start verilen noktasında ise ayakkabılarımızdaki çipleri okuyan elektronik okuyucu, hakem masası, bilgisayarlar ve organizasyon komitesi bulunuyordu.

Masama gıda namına bir şey koyamadım, çünkü ne koymam gerektiğini bilmiyordum. Organizasyon tüm sporcular için her türlü besin maddesini zaten sağlıyordu. Masalarda muz, çikolata, elma, portakal ve limon dilimleri, kek, su, mineral su, kola, meyve suları vardı. Bunlar benim antrenmanlarımda tükettiğim yiyeceklerdi. Masama yalnızca yedek ayakkabı, yedek tişört, şort, şapka koydum, artık yarışın başlamasını istiyordum.

Uluslararası Ultra Maraton Birliği, yarışlarda iyi derece yapması muhtemel sporculara bir gözetmen veriyor, gözetmen ilgilendiği sporcu hakkında bilgi sahibi oluyor. Gözetmen yarış süresince sporcuyu destekliyor, taktikler veriyor, zaman ve mesafeyi söylüyor. Yarış sonrasında sporcu hakkında rapor düzenliyor. Gözetmenin raporuna göre sporcunun daha sonraki yarışlara davet edilip edilmeyeceğine karar veriliyor. Birlik bana da bir gözetmen tayin etmişti: Rekor Komitesi Başkanı Gerard Stenger. Fransızdı. Tanıştığımızda, "Bir Salih Münir Yaraş daha buldum" dedim içimden. Stenger ona benziyordu: Tatlısert, sevecen ve yardımsever.

Nihayet yarış başladı. Monica Casiraghi, Edit Bérces, Norimi Sakurai ve ben dörtlü bir grup olarak koşmaya başladık. Pistin ilk kulvarına ip gibi dizildik. Norimi, Monica, Bakiye, Edit sıralı olarak aynı tempoda birbirimizden kopmadan dört saate yakın koştuk.

50 kilometreyi 3 saat 54 dakikada geçtik. 51. kilometrede Norimi hızlandı ve arayı açmaya başladı, Monica onu bırakmak istemedi.

Gözetmenim "Relax! (sakin)" dedi, elleriyle sakin gitmemi işaret etti. Uzun süre böyle devam ettik. Monica, Norimi'nin temposuna ayak uyduramadı, fenalaştı ve bir süre sonra yarışı bıraktı.

80. kilometreye gelmiştik. İkinci sıradaydım, Edit beni yakaladı ve önüme geçti. Beş kilometre sonra hızımızı daha da artırdık. Önümde giden bir erkek sporcunun bayılıp ambulansa bindirilmesinin ardından Hollandalı kadın sporcu Buiten Ria da fenalaşarak yarışı terk etti. Var gücümle koşuyordum, ama fenalık geçiren bu kadar kişiyi gördükçe içime bir korku düştü: Acaba ben de mi bir yerde yığılacaktım?

Gözetmenime baktım. Halen, "Relax, relax!" diyordu. Bir anda her şeyin birbirine karıştığını hissettim. Kaç kilometre olmuştu, kaç tur atmıştım, kaç saat geçmişti, kaç tur kalmıştı? Kimilerine tur bindiriyor, kimilerinden tur yiyordum sanki. Gözetmenime kaç tur kaldığını sormaya çalışıyordum ama birbirimizi anlayamıyorduk. Bizi izleyen küçük bir kız çocuğu ne dediğimi anlamıştı. Stenger'i elinden tuttu, bilgisayarların başına götürdü. Bir tur daha atıp geldiğimde kız çocuğu beyaz bir kâğıda kocaman bir "30" yazmıştı. Bunun kalan tur sayısı olduğunu anladım.

Yarışın sonlarına gelmiştik. Bedenim aşırı zorlanan bir makine gibiydi. Daha da zorluyordum. Tüm gücümle koşmaya devam ediyordum. Ancak tek coşan ben değildim, tüm koşucular hızlarını artırıyor, kaslarına yükleniyorlardı. Pistin çevresindeki gazeteciler, fotoğrafçılar, seyirciler ayaklanmış, heyecan içinde tempoyla alkışlıyor, bağırıyordu. Biraz daha hızlandım, biraz daha, biraz daha… Ve finişi geçtim!

Bizi hemen doping kontrol odasına aldılar. İdrar örneği verdik.[24] Norimi, 7 saat 25 dakikayla birinci, ben 8 saat 43 dakikayla beşinci oldum. Genel klasmanda ilk beş sporcu ödül sıralamasında yer alıyordu.

Yarış sonrasında gözetmenim durumumun çok iyi olduğunu söyledi. "Bundan sonra 16 Kasım'da, Tayvan Taipei'de yarışacaksın, zamanın çok az. Üst üste üç ultra yarış koşmuş olacaksın. Bu nedenle sana 'sakin ol' diyordum" dedi. Gözetmenimin söylediklerini bana Edit Bérces çevirdi. Fransızca, Almanca, Rusça ve İngilizce biliyordu. Dil

---

24. Doping testinde sonuçlar en geç bir ay içinde belli olur. Dopingli çıkan sporcular Uluslararası Ultra Maraton Birliği'ne bildirilir, dereceleri varsa iptal edilir, para ödülü geri alınır. Kullanılan maddenin özelliğine göre, koşudan ömür boyu men etmeye varan ağır cezalar verilir.

öğrenmeye çok meraklı biriydi. Fransızcayı Almancaya çevirerek bana aktardı. Birkaç Türkçe sözcük de biliyordu. Bana atalarının Türk olduğunu söylerdi. Bérces'le çok iyi arkadaş olduk. Antrenman konusunda bana yardımcı olacağını, Macaristan'daki yarışlara davet edeceğini söyledi. O da güçlü olduğumu düşünüyordu. "24 ve 48 saatlik yarışlarda çok iyi dereceler alabilirsin" dedi.

Edit Bérces, o tarihlerde dünyanın en iyi kadın ultra maratoncusuydu. Macaristan'ın Zalaegerszeg Üniversitesi Finans ve Muhasebe Fakültesinde Rusça ve ticari İngilizce profesörüydü. Avrupa ve dünya 100 kilometre ultra maraton şampiyonlukları vardı. 2002'de Fransa'da, 24 saat Avrupa şampiyonu olmasının ardından Hollanda'da Macaristan milli takımı adına 100 kilometre koşmuştu. Bu iki yarıştan çok kısa bir süre sonra da İtalya'da 24 saat koşusunda 250 kilometreyi geçen ilk kadın olmuştu.

Bu yarışla birlikte Türkiye Atletizm Federasyonu'nu Uluslararası Ultra Maraton Birliği üyesi yaptık. Münir Hoca'ya üye olmamız gerektiğini söyleyince gerekli yazışmaları yapmıştı. Birliğin yetkilileri bana üyelik sürecinin sona erdiğini ve artık Türkiye'nin de bu kuruluşa üye olduğunu söylediler. Yarışlara da katıldığım için Türkiye'yi Birlik kongrelerinde ben temsil edecektim.

Yalnız ve cesur

Cesaret ve sonuca odaklanmak

25 Eylül'de İstanbul'a döndüm. Aklımda kasımda Tayvan'da yapılacak yarış var. Yarışa odaklanmam gerekiyor. Yine Osman Atakan Tekin'in kapısını çaldım. Taipei'ye gitmem için yapılacak yazışmalar konusunda destek istedim, yine hayır demedi. Bütün yazışma işlerini kendi bilgisayarından yaptı, bana yalnızca yarışa hazırlanmak kaldı.

Önümde bir aylık hazırlanma süreci vardı. Bu arada Sarıgazi Anadolu Bilgisayar Teknik Meslek Lisesinde beden eğitimi ve biyoloji derslerine de girmem gerekiyordu. 19 Ekim'deki Avrasya Maratonu'na da katılmak istiyordum. İki yarışa birlikte hazırlanmak için kendime bir aylık antrenman programı yaptım. Uzun koşulardan ziyade kısa mesafeli hız antrenmanlarına ağırlık verdim. Çekmeköy'de oturduğum ev ormana çok yakındı. Orman içinde yangınla mücadele için yollar açılmıştı. Kilometrelerce uzanan toprak yollar yarışlara hazırlanmam için biçilmiş kaftan gibiydi.

Avrasya Maratonu'nu 3 saat 9 dakikada bitirdim. Ancak, ayağıma takılan elektronik çip arızalandığı için zamanlamam resmi olarak belgelenemedi. Bu nedenle resmi sıralama listesine giremedim. Talihsizlik… Halbuki genel sıralamada 14. Türk kadınlarda dördüncü olmuştum.

Şimdi tek hedefim dünya şampiyonasından iyi bir derece çıkarmaktı. Sayılı gün çabuk geçti. Biletimi çok önceden ayarlamıştım. Tayvan Büyükelçiliğini aradım, yeşil pasaportum olduğunu, vize almam gerekip gerekmediğini sordum. Vize gerekmediğini söylediler. 14 Kasım 2003'te Singapur uçağına bindim, Dubai'de aktarma yapıp Taipei'ye indim. Havaalanı çıkış noktasında hoş geldin sürpriziyle karşılaştım! Pasaport kontrolü yapılırken "Vizen yok, giriş yapamazsın" dediler.

Hoppala! Türkiye'deki büyükelçiliğin vizeye gerek olmadığını söylediğini anlatamadım, tüm belgeleri önlerine koydum, yarışa davetli olduğumu söyledim. Çok nazik davrandılar, hemen organizasyonu aradılar, beklemem için beni müdürlüğe aldılar, yemek getirdiler, vize yapılacağını söylediler.

İki saat sonra vize işlemlerim yapıldı. Ancak beni karşılamaya gelen organizasyon görevlisi, başıma gelenleri bilmediğinden beklemeyip gitmiş. İki saat sonra gelecek Rus sporcuları beklemem gerektiğini söylediler. Rus sporcuları taşıyan uçak geldi, içinden 100'e yakın sporcu, antrenör, yardımcı ve görevli indi. Bir bölümünü önceki yarışlardan tanıyordum, selamlaştık, kucaklaştık. Hep birlikte organizasyonun otobüsüyle Taipei'ye doğru yola çıktık. Dört saat yol gittik. İstanbul'dan Taipei'ye 17 saatte gelmiştim. Havaalanındaki dört saatlik vize bekleyişi ve dört saatlik otobüs yolculuğuyla birlikte 25 saatim yollarda geçmişti.

Dağlık bir bölgede, nehir kıyısında geniş bir alana inşa edilmiş çok büyük otellerin olduğu spor merkezine indik, otel odalarına yerleştirildik. Edit Bérces'le karşılaştım yine. İkimiz de çok sevindik, birlikte çevreyi dolaştık, fotoğraf çektik.

Aynı gün içinde 50 kilometre yol koşusuyla birlikte aynı uzunlukta yol yürüyüşü, halk koşuları ve öğrenci koşuları da programda yer alıyordu. Adını bile duymadığım ülkelerden gelen sporcularla tanıştım, arkadaşlıklar kurdum.

Herkes İngilizce, Almanca ya da Fransızca bilmediğinden yarışmalarda en sık ve en iyi konuşulan dil "beden dili" oluyor. Dünyanın neresinden olursanız olun, beden dilini bebekken öğreniyorsunuz. Beden diliyle anlatamayacağım tek konu teknik terimlerdi, onları da bu yarışlarda öğrendim!

Akşam otelde sporcular için çok ilginç gösteriler düzenlendi, tanışma töreni yapıldı. Ardından teknik toplantıda yarış konusunda bilgi verildi.

Tayvan'a gelmeden önce Osman Atakan Tekin hocamla konuşurken bana bazı uyarılarda bulunmuştu. Yurtdışı yarışlarda beslenme ve uygun yiyecek bulmanın çok sıkıntı verdiğini, alışmadığımız gıdaların mide, barsak sorunları yaratabileceğini söylemişti. Yanımda dayanıklı gıda götürmemi tembihlemişti. "Hiç olmazsa beyaz peynir, kaşar, konserve al" demişti ama ben unutup gitmiştim.

Taipei'deki Ultra Maraton Dünya Şampiyonası için 82 ülkeden kadınlı erkekli yaklaşık 1400 sporcu gelmişti. Akşamüzeri, dünya çapında 400 sporcunun, teknik heyetlerin ve organizasyon temsilcileri-

nin katılacağı bir yemek düzenlendi. İşte hayatım boyunca unutamayacağım bir gece… Salona giriyorum. Şaşalı bir atmosfer… Koşuya katılacak her ülke için bir masa ayrılmış. Her ülkenin masasına o ülkenin bayrağı konulmuş, her birinde onu aşkın sandalye… Masaların çoğu dolmuş. Koşucular, teknik ekipler, koşucuların temsil ettikleri ülkelerin üst düzey yetkilileri… Bazı ülkeler tek masaya sığmayacak kadar kalabalık. Türk bayrağının bulunduğu masayı bulmam zor olmuyor. Orta yerde küçük bir masa, bomboş! Yapayalnızım, kendimi karantinaya alınmış gibi hissediyorum. Nasıl hissetmeyeyim? Bir başınayım ya, küçük bir masa işte… Olması gerektiği gibi. Tek boş masa da o. Moralim bozuluyor, inciniyorum. Yüzümdeki hüznü zoraki bir tebessümle gizlemeye çalışıyorum ama… Becerebiliyor muyum ki? Emin adımlarla ilerliyorum masama, masamıza! Türkiye masasına. Hani yüzlerce kilometre dağ, bayır koşuyorum ya; şu birkaç metrelik yolda öyle yoruluyorum işte. Elime gelen ilk sandalyeyi çekip bırakıyorum bedenimi. Aklımdan geçen tek cümle, tek soru, tek dilek: Allahım, bu gece biter mi? Bir süre diğer masaları izliyorum: Koşucular heyecanlı, sevinçli… Ekipler tam tekmil etraflarında… Sohbetler, gülüşmeler… Bakiye Duran, yine yalnız. Ultra Maraton Dünya Şampiyonası'nda temsil ettiği ülkenin ne bu yarıştan ne de Bakiye Duran'dan haberi var!

Masalarda çeşit çeşit yemekler, tatlılar… Ama ne yemekler… Tayvan mutfağı. Çiğ sebzeler, böcek bacakları… Makarnanın içinde çiğ halde mantar, taze fasulye, pırasa, semizotu, kabak, dondurulmuş deniz ürünleri parçaları, ağaçların köklerinden çıkan, beyaz kurtçuklara benzeyen bir şeyler… Her yemeğin üzerine mutlaka kokulu soslar… Salata gibi görünen çiğ karışımın içinden domates, salatalık seçiyorum. Bulduklarımı soslarından ayırıp yemeye çalışıyorum. Onu da yemeyi beceremiyor, aç kalıyorum. İşte, hayatımdaki en mutlu gecenin kısa dökümü!

Bununla bitmiyor ama. Uzun bir günden sonra otel odalarına çıkıyoruz. Ben odamda Rus atlet Elvira Kalpakova'yla kalacağım. Işıkları söndürüyoruz. Tam uyumaya başlıyorum ki Kalpakova'nın horlaması odayı inletiyor. Uyandırıyorum "I'm sorry" diyerek. Nafile, horlama sürüp gidiyor. Gecenin üçünde odamdaki sarsıntıya bir de oteldeki sarsıntı ekleniyor! Odada her şey bir sağa bir sola gidip geliyor. Deprem! 12. kattayız. Ne yapacağımızı şaşırıyoruz. Çok geçmeden görevliler geliyor, bizi sakinleştirmeye çalışıyor: "No problem!" Nasıl "no problem"? Deprem oluyor, öleceğiz işte! Binada raylı sistem olduğunu, korkulacak bir şey olmadığını, rahat rahat uyuyabileceğimizi anlatıyorlar sonra. Neyse ki deprem meselesi böylelikle çözülüyor. Ya odadaki

horlama sarsıntısı? O aynı şiddetle sürüyor. Dayanamıyorum, resepsiyona iniyorum, derdimi anlatıyorum. Odamı değiştiriyorlar. Uykuya dalma saatim sabaha karşı dört! Ve sabah koşu var… Allahım! Neyse ki bitmeyecek sandığım o gece de bitiyor.

15 Kasım 2003... Sabah 7:30'da, yani yatışımdan 3,5 saat sonra uyandık. Yeni bir gün, yeni bir başlangıç… Neyse ki o beter geceyi atlatmıştım. Böyle düşünüyordum. Ama daha başıma gelecek varmış. Bunu bilmiyordum işte.

Yarış alanına gittik. Saat 13:00'te resmi geçit başladı. Her ülkenin sporcuları milli formalarını giymişti. Organizasyonun belirlediği sıraya göre yerimizi aldık. Bazı ülkelerin sporcu sayısı kırka ulaşıyordu. En az sporcusu olan ülke bile dört kadın, dört erkek sporcu, idareci, antrenör, doktor, masör derken en az 15 kişilik ekiplerle yer alıyordu.

Organizasyon, yarışa katılan ülkeler için çok güzel bir ön hazırlık yapmıştı. Yarışa katılan tüm ülkelerin isimleri tabelalara yazılmış, ülke bayrakları asılmış, resmi geçit için de bayraklar hazırlanmıştı. Resmi tören başlamadan önce her ülkenin idarecileri bayrak ve ülke tabelalarını aldılar, milli formalı sporcularıyla yerlerine sıralandılar.

2003 - Tayvan'da, resmi geçit öncesi bayraklarımızı ve ülkelerimizin isimlerinin yazılı olduğu tabelaları görevli gençlerden teslim aldık.

Ben yine tek başımaydım, kâbusta ikinci perde! Her işe kendim koştum, bir elime Türk bayrağını, diğer elime Türkiye yazan tabelayı aldım, yürüyüş sırama geçtim. Bir görevlinin yanıma gelip ikaz etmesi birkaç saniyeyi bulmadı: "Mili forma olmadan resmi geçide giremezsiniz!"

Hadi Bakiye! Bu geçitte olmalısın! İyi ama nasıl? Elbette yapabildiğin en iyi şeyi yine yaparak: Koş! Ve bayrağımı, tabelamı görevliye teslim ederek fırladım, otele gittim. Tesadüfen yanımda Türkiye Atletizm Federasyonu'nun bir yarışta hediye ettiği, kırmızı renkli, üzerinde federasyonun amblemi ve Türk bayrağı olan bir eşofman takımı vardı. İşte milli formam! Hemen giydim, koşarak resmi geçide yetiştim. Bir elimde Türk bayrağı, diğer elimde Türkiye panosu tek başıma yürüyordum. Buruktum, ama boşuna mıydı? Haksız mıydım? Koskoca Türkiye'den bir tek ben vardım. Üstelik Uluslararası Ultra Maraton Birliğinin davetiyle... 70 milyonluk ülkemiz bu tür bir organizasyona bir kişi bile göndermiyor ya da önemsenmiyordu.

Yurtdışındaki uluslararası bir ultra maraton öncesinde düzenlenen geçit töreninde Bakiye Duran'ın aklından geçenler durumu çok iyi resmediyor: "Bir taraftan yürüyor, bir taraftan da düşünüyordum. Bayrağıma baktım, Türkiye tabelama baktım, yalnızlığıma üzüldüm, kendime acıdım. Resmi geçitte 'Türkiye, Bakiye Duran' anonsu yapıldığında sinirlerim boşaldı, artık gözyaşlarımı tutamıyordum. İsyan ediyordum. Dünyanın öbür ucunda, kaşık kadar bir ülke dünya şampiyonasını yapmak için aday oluyor ve bu işi üstleniyor; en ince ayrıntılarına kadar her şeyi hesaplıyor ve teferruatlı bir dünya şampiyonası düzenleyebiliyordu. Taipei'de tüm caddeleri ülkelerin bayraklarıyla donatıyor, şehri festival alanına çeviriyordu. Biz bunları neden yapamıyorduk? Deyin ki yapmamız olanaksızdı; peki bu organizasyona katılan tek kişiye destek de mi veremiyorduk? Buna engel neydi? İşin aslı bunların hiçbirinin önünde somut bir engel yoktu. Bugün de Türkiye'nin bunları yapması için engeli yok. Bu, spora verilen anlam ve önceliklerle ilgili. Bir de ülke tanıtımında bu tür başarıların, sporun önemini kavramakla…"

Bir ülkeyi dünyaya tanıtmanın getirileri nelerdir? Ülke tanıtımı nasıl olur, hangi unsurlar kullanılır, bu unsurlar nasıl oluşturulur? Bunları anlamakla ilgili… Oysa ülkemiz dün olduğu gibi bugün de eldeki hazır değerleri bile tam anlamıyla kullanamıyor. Bir yazılım şirketi düşünün… Personeli arasında dünyanın en iyi bilgisayar yazılımcılarından biri var. Çalışan tek başına dünya çapında yarışmalara katılıyor, ödüller, iltifatlar alıyor… Gelgelelim şirketin bundan haberi yok. Ya

da haberi var ancak bir girişimi yok bu konuda. Bu şirket hakkında ne düşünürsünüz? Benim aklıma ilk olarak şirket yetkililerinin ne yapacaklarını bilemedikleri gelir. Bu kişisel başarının şirketle ilgisini kurmayı da başaramıyor olabilirler. Peki bu yöneticiler gerçekten yönetici midir?

Törene dönelim… Dünya Şampiyonası geçit töreninde ikinci sırada yürüyordum, önümde ABD'liler vardı. Gözetmenim Gerard Stenger resmi geçitte bana çok yardımcı oldu. Yarış direktörü ve Birliğin Teknik Komite Başkanı Tayvanlı Frank Kuo yalnız olduğum ve İngilizce bilmediğim için beni hiç yalnız bırakmadı ve yapacaklarım konusunda yönlendirdi.

Milli marşların okunma zamanı gelmişti. Amerikalı sporcular sahneye çıktı, düzgün sıralar halinde idareci ve antrenörleriyle marşlarını okudular. Grubun idari sorumlusu kısa bir konuşma yaptı, sporcularının adı tek tek okundu, alkışlandı yerlerine geçtiler.

Sıra bendeydi. Ancak adımı anons eden yoktu. Uluslararası Ultra Maraton Birliği Başkanı Malcolm Campbell bir konuşma yapmaya başladı. Ara sıra benim adımı söylüyor, arkasından bir şeyler konuşuyor, o konuştukça insanlar gülüşüyordu. Başkanın benim yarışlarımla ilgili konuştuğunu anladım ama gülüşmelere neden olan bölümü hiç anlamamıştım. Ben de gülümsüyordum çaresiz.

Nihayet konuşmasını bitirdi, coşkulu bir sesle beni sahneye davet etti. Şimdi ne yapacaktım? Kendimi çaresiz bir kedi yavrusu gibi hissediyordum. Bu hislerle, korkarak çıktım sahneye. Birden müthiş bir alkış koptu, bravo sesleri yükseldi, başkan beni kucakladı. İstiklal Marşımızı yanımda başkan varken gururla söyledim. Sesim titriyor, bedenim sarsılıyordu heyecandan. Bayılmadan tamamladım: Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklal! Dünyanın bir ucunda tek başıma ülkemi temsil ediyordum ve ülkemin bundan haberi bile yoktu. Sahneden indim, törendeki yerimi aldım. Ben sahnedeyken bayrağımı ve panomu gözetmenim Gerard Stenger taşıdı.

Geçit töreninden sonra Edit Bérces'e benimle ilgili konuşmaları sordum. Başkan Malcolm Campbell, Türkiye'de benden başka ultra yarışmacının olmadığını, federasyonun benim giderlerimi karşılamadığını, benim kendi kendime çalışıp bu yarışlara katıldığımı, katıldığım ilk günden beri büyük başarı gösterdiğimi anlatmış: "Tek başına yarışlara geliyor, üstelik dil bilmiyor. Bu sefer kaybolur derken, o diğer yarışlara da geliyor! Ultra maratonun Bakiye gibi cesur sporculara ihtiyacı var. Böyle sporcular arttıkça ultra yarışlar dünya geneline yayılacak."

2003 – Uluslararası Ultra Maraton Birliği (IAU) Başkanı Malcolm Campbell ve Genel Sekreter Hillary Walker ile…

Campbell bana bir de isim takmış: "O limitleri aşan bir sporcu. Çok cesur ama maalesef çok da yalnız. Bu yüzden ona 'ultra maratonun yalnız ve cesur kızı' adını verdim. Yolu açık olsun, siz de ona destek verin."

Ve herkesin bunu onaylamasını istemiş. Kopan alkışın nedeni buymuş.

16 Kasım 2003 Pazar, büyük gün… Saat 6:00'da kalktık, kahvaltı verildi. Spor kıyafetlerimizi giydik, çiplerimizi ayakkabılarımıza bağladık, yarış numaralarını formalarımıza iğneledik. Start yerine geldik, bekliyoruz. Herkes telaşlı, heyecanlı, sabırsız, caddeler yarışmacılarla dolu… Kenarlarda seyirciler coşkulu…

Ve start verildi. 25 kilometre olan inişli çıkışlı parkurda dört tur atmamız gerekiyordu. Start çizgisinden 500 metre sonra yokuş çıkmaya başladık. Devamlı yokuş çıkarak 15 kilometreyi geçtik ve sert bir iniş başladı. Ayakkabılarım parmaklarımı hafifçe sıkıyordu, aldırmadım. Öndeki grupla birlikte gidiyordum. Bazen üçüncü, bazen beşinci siradaydım. İlk tur bitti, kontrol noktasından geçtik, tekrar yokuş başladı. Halen ilk beşteydim, önde yine Monica Casiraghi gidiyordu. Tepeye

vardık biraz daha hızlandım, inişe geçtik. İnişte daha rahat edeceğimi düşünürken ayakkabı parmaklarımı iyice acıtmaya başladı.

İkinci turu da geçtik. Üçüncü turda yokuşu çıkarken aniden yağmur bastırdı. Sanki gökyüzünden sel geliyordu, su caddelerde ırmak olmuş akıyordu. Yaklaşık iki saat yağmur altında koştuk. Tepeden inerken ıslak ayakkabılarım vıcık vıcık oldu. Ayağım ayakkabının içinde kaymaya başladı. Parmaklarımda dayanılmaz bir acı hissettim, turu bile çıkaramayacağımı düşünüyordum. Sporcuların yardımcıları yine parkur boyunca çeşitli noktalara yerleşmişler, sporcularının ayakkabı ve formalarını değiştirmelerine yardımcı oluyorlardı.

Üçüncü turu canım yanarak bitirdim, organizasyondan tedavi molası istedim. Parkurdan çıktım koşarak otele gittim. Oda anahtarımı aldım, 12. kata çıktım. Dağcılık için uygun taş gibi bir ayakkabım vardı, sokakta giymek için almıştım. Onları giydim, yine koşarak hakem komitesinin yanına geldim, yarışa başlamak için izin aldım. Gidiş geliş toplam beş kilometre kadardı. Oteldeki zaman kaybımla birlikte yarım saatim gitmişti.

Kaldığım yerden tekrar devam ediyordum ama derece yapma işi bitmişti. Ama, hayatın tüm alanlarında olduğu gibi sporda da stratejik olarak hedef küçültmek önemlidir. Hatta sportmenlik için zorunludur. Doğrusu ve etik olanı, birincilik için başlamak, dereceye girmek için devam etmek ve yarışı tamamlamak için koşmaktır. Derece yapma umudum kalmasa da yarışı tamamlamalıydım. Dördüncü tura başladım, beni geçen pek çok sporcuyu yollarda yakaladım ama elit atlet grubu uçtu gitti. Dördüncü turun tepe noktasına geldik. Tam inişe geçecektim ki, karnıma bir sancı girdi. Tuvalet istasyonuna kadar karnımdaki korkunç ağrıyla koştum, kabine kendimi zor attım. Alttan, üstten, her yerimden sular fışkırıyordu. Bedenim buz gibi terliyordu. Yarışlarda hep makine gibi görüyorum vücudumu. Makine arıza yapmıştı yani. Hem üşüyordum hem terliyordum. "Tamam bitti, geçti" diyerek kabinden çıkıyordum, on adım gitmeden yeniden kabine koşuyordum. Tüm sporcular beni geçti. "Ambulans gelsin," diyecektim artık. Yarım saate yakın zamanı da tuvalette harcadım.

Biraz rahatlar gibi olunca çıktım, hiçbir şey olmamış gibi koşmaya başladım. Beni tanıyanlar arkadan geldiğimi görünce çok şaşırdılar. Kalan son gücümle son turu da bitirdim ve yere çöktüm. Ambulans geldi, serum takıldı, iğne yapıldı. Barsak enfeksiyonu kapmıştım.

100 kilometreyi 10 saatte koşmuştum. Genel klasmanda 19., yaş grubumda birinci olmuştum. Yarışın en büyük favorisi dünya şampi-

yonu Edit Bérces de benimle aynı kaderi paylaşmış, barsak enfeksiyonundan tükenmişti. Onun derecesi 10 saat 59 dakikaydı. Bu yarışı da birçok problem yaşayarak bitirmiştim. Fiziksel ve ruhsal olarak kendimi en iyi hazırladığım yarışta en kötü performansımı göstermiştim.

Taipei'deki yarışın bitiminde son derece üzgündüm. O kadar çalışmam boşa gitmişti. Benden beklentileri olan, beni yarışa davet etmeye layık gören organizasyon komitesinin beklentilerini de boşa çıkardığımı düşündüm. Edit Bérces'in yardımıyla Gerard Stenger ve Frank Kuo'ya da bu düşüncemi aktardım. "Yanlış düşünüyorsun, her şeye rağmen yarışı bırakmadın, bitirdin. Ultra yarışçı olmak budur işte. Vazgeçmemek, direnmek, acıya katlanmak, çözüm aramak, bulmak, her engele rağmen finişi görmek, yani sonuç odaklı olmak" dediler. Kısmen de olsa rahatlamıştım.

Ultra maraton yarışları uzun zamanda koşulduğundan hava şartları birkaç kez değişebiliyor, hiç ayağınızı rahatsız etmeyen ayakkabılar vurabiliyor, kan basıncı, tansiyon, nabız, vücut sıcaklığı sürekli değişiyor. Zaman ve mesafe uzadıkça rahatsızlıklar artıyor. Defalarca oluşabilecek tüm problemler hesaplansa bile insanın hiç aklına gelmeyen, gelse bile çözümü olmayan sorunlar ortaya çıkabiliyor. Ultra yarışçı olmanın en önemli özelliği ise şartlar ne olursa olsun yarışmaya devam edebilmek. Her şeye rağmen, gece ya da gündüz, karda, yağmurda, çamurda, yaralı bereli, ishal olmuş, mideniz bozulmuş halde koşabiliyorsanız ultra yarışçı olabiliyorsunuz. Bu yarışlardaki ilk başarıyı da zaten yarışı bitirerek kazanmış oluyorsunuz. Evet, ultra maratonu bitirebilmek bile başlı başına bir başarı.

Bu spor dalının bana öğrettiği en önemli derstir bu. Yalnızca koşularda değil, hayatımda da sonuç odaklı olmaya, başladığım işi tamamlamaya gayret ettim. İş hayatında da ilk hedefim başlamak, ikinci hedefim layıkıyla bitirmektir. En önde olmak, zirvede olmak, en iyi zamanlamayı yapmak… Bu hedefleri somut koşullara göre belirlerim. Hayatın her zaman planladığımız gibi ilerleyen bir şey olmadığını biliriz hepimiz. Çünkü bizim dışımızda gelişen olaylar, olgularla örülüdür hayat. Zorluklar, kötü sürprizler… Hayatın gerçeği ve gereğidir. Ayakta durabilmektir aslında hayat. Bu da, müdahil olamadığınız değişimlere ayak uydurabilmeyi, zamanın ve mekânın koşullarına hızlı adapte olabilmeyi zorunlu kılar. Dedem Abdulhakim'den uzun uzadıya söz ederken, Kazan'dan Anadolu'ya göçten sonra hızlı bir fiziksel çöküntüye girdiğini, erken yaşlandığını anlatmış, bunu hayat karşısında bir başarısızlık

olarak yorumlamıştım. Çünkü yeniye uyum sağlayamamanın bedelini hızlı yaşlanıp hayatını kaybederek ödemişti. Değişim barındırmayan bir hayat düşünebiliyor musunuz? Böyle bir hayat yoksa, yapılacak tek şey değişimi yönetebilmektir. Her şeye hazırlıklı olmak, yaşantıyı deneyime dönüştürebilmek çok önemli bir yetidir. İşte ultra maratonu tüm bu yönleriyle "hayatın parkurdaki izdüşümü" olarak niteliyorum.

Kasım sonlarıydı. Salih Münir Yaraş beni bir kez daha aradı. "Çabuk hazırlan, aralıkta Beyrut'ta 42 kilometrelik maraton var. 100 kilometre Türkiye şampiyonu olduğun için davetlisin" dedi. Bu daveti almamın nedeni kendisiydi aslında. Türkiye'den şampiyon bir uzun mesafe sporcusu istemişler, o da benim adımı vermişti.

Hazırlanacak zaman yoktu ama zaten Taipei'de koşmuştum. Dinlenmek için iki hafta kadar çim ve toprak yollarda hafif koşular yapmam gerekiyordu. Beyrut'a gideceğimiz günün sabahı hastalandım. Daha önce de yaşadığım için idrar yollarımın enfeksiyon kaptığını tahmin ettim. Uçağa birkaç saat vardı, alelacele eczane bulduk, antibiyotikler, B ve C vitaminleri aldık.

Rusya ve Ukrayna'dan gelen sporcu kafilesi İstanbul'da aktarma yaptı, ben de aynı uçakla Lübnan'ın başkenti Beyrut'a uçtum. Havaalanında çok ihtişamlı bir törenle karşılandık. Beyrut'un en büyük oteli Phonecia Intercontinental'e yerleştik. Teknik toplantı için salona indik. Salon Afrikalılarla doluydu. Yarışmacı listelerine baktık, yalnızca Etiyopya'dan 80 kadın sporcu vardı. Afrika ülkelerinin sporcuları Beyrut'a taşınmıştı. Asya ülkelerinden de yüzlerce atlet vardı. İran'dan kadınlı erkekli master atletlerle tanıştım. Pek çok ultra maratoncu gördüm. Ortalık şampiyondan geçilmiyordu. Görünüşe bakılırsa hiç şansım yoktu. Muhtemelen nal toplayacaktım!

Beyrut'ta ayak basmadığımız yer kalmadı. İç savaşın kalıntılarını gördük. Bizi çok iyi ağırladılar, yemekler inanılmaz çeşitlilikteydi. Salatalar, et yemekleri, balık, tavuk… Ne yazık ki benim hiç iştahım yoktu. Zar zor yutabiliyordum, çay içmekle yetindim.

Yarış günü, ağzım kuruyor, dilim damağıma yapışıyordu. Hava çok sıcak ve kuruydu. İyice halsizleştim ama yapacak bir şey yoktu. Start verilmeden önce elit atletleri ayrı bir yere aldılar. Sürekli anons yapılıyordu, elit atletler isim isim okunuyordu. Beni "Bakiye Duran, 100 kilometre dünya üçüncüsü" diye anons ettiler. Neye uğradığımı şaşırdım! Bir yanlışlık olmalıydı. Verona'daki yarışta üçüncü değil, beşinci olmuştum.

Yarış hızlı başladı. Koşuyordum ama ayaklarım sanki hep aynı yere basıyordu. Hızlanmaya çalışırken hep aynı yerde durduğumu hissediyordum. Sanki kötü bir rüya, karabasan görüyordum. Nefes alamıyordum, ağzım kurudukça kurudu, ortalık kurudu, lodosu üzerimde hissettim. Yarışın bir bölümünde deniz kenarından geçtik. Sanki denizden ateş çıkıyor gibiydi. Asfalta yapışmıştım, ayaklarım yerden kalkmıyordu. İstasyon noktalarından su alıyordum, sürekli ağzımı çalkalıyorum ama işe yaramadı. Dilim kurudu, üst damağıma yapıştı. Dilimi elimle üst damağımdan ayırdım. Yol kenarında bir köy bakkalı gördüm. İçinde portakal, limon bulunan bir sandık ilişti gözüme. Koştum bir tane limon aldım, parmağımla delip suyunu içmeye çalıştım. Bir taraftan koşuyor, bir taraftan limonu sıkmaya çalışıyordum. Limonun suyunu bitirdim, kanımın sulandığından olsa gerek bir süre sonra ağzımın kuruluğu geçti. Yarışı zar zor bitirdim, tuvalete koştum. İdrar yollarım yanıyordu. İyi değildim.

Kimseye bir şey söylemeden ödül törenini bekledim. Genel klasmanda onuncu, master sporcularda birinci olmuştum. Başta yapmam gerekeni sonda yaptım: Ödül töreni biter bitmez doktora gittim, idrar yolları kanaması geçirdiğimi söyledi.

Ertesi gün İstanbul'a döndüm. Evime İtalya Verona'dan İngilizce bir mektup gelmişti. İngilizce bilen bir arkadaşıma okuttum. Beyrut'taki dünya üçüncülüğü anonsunun nedeni ortaya çıktı. Mektuptaki bilgiye göre Verona'daki yarışta, yarışı benden önde bitiren iki sporcuda doping tespit edilmiş, onlar diskalifiye edilince ben üçüncülüğe yükselmiştim. Üçüncülük ödülü farkının gönderilmesi için belgeleri imzalayıp göndermem isteniyordu. Söyleneni yaptım, kısa süre sonra hak ettiğim bedeli gönderdiler. Hemen hemen aynı tarihlerde Beyrut'taki derecelerim nedeniyle de para ödülü gönderildiğini öğrendim. Para Salih Münir Yaraş'ın banka hesabına yatmıştı.

Ultra maraton hızında geçen 2003 yılı bitiyordu. Bir yılda üç ultra maraton, üç maraton koşmuştum. Yeni bir yıl başlıyor, yeni planlar, yeni hedefler beni bekliyordu.

Ayak üstünde 48 saat

Disiplin, dayanıklılık,
fark yaratmak ve konsantrasyon

Uluslararası Ultra Maraton Birliği, 2004'ün yarış listelerini adresime gönderdiğinde yılın ilk günleriydi. Yarış listelerini almaktan çok, yarışlara davet edilebilmem önemliydi. Davetli olduğumda masraflarım da karşılanıyordu. Aksi halde, yol, konaklama masraflarını ödeyebilmem çok zordu. Kendi olanaklarım yılda ancak bir, en çok iki yarışa yetebilirdi. Heyecanla beni yeni yarışlara davet etmelerini bekliyordum.

Maraton benim her gün antrenmanlarımda koştuğum bir mesafe haline geldiği için hedefi de büyütmüştüm. 100 kilometrenin üzerini de koşabildiğimi görmüştüm. İyi de, benim sınırım neresiydi? En çok ne kadar koşabilirdim? 24 saat mi? 48 saat mi? Yoksa daha ötesi miydi limitim?

Arkadaşım Recai Lekesizalın ve kızı Ferma'nın yardımıyla Birliğe başvuru mektupları hazırladık. Ferma, mektupları farklı yarışlara uyarlayıp Birliğe elektronik postayla gönderdi. Neredeyse 20 ülkede düzenlenecek ultra yarışlar için toptan başvuru yapmış oldum! Koşmak istiyordum. 24 saat, 48 saat, hatta 72 saat… Başvurduğum yarışlar arasında yalnızca ultra maratonlar değil, bisiklet, dağcılık, kano, kayak, kürek gibi farklı disiplinlerin bir arada yapıldığı macera yarışları da vardı. Ancak bazen dil bilmezlikten bazen de yetersiz açıklamalardan ötürü onları da ultra maraton sanmış, başvuru yapmıştım. Bu tür başvurularıma gelen yanıtlarda, bu yarışlara ancak takım halinde başvuru yapılabileceği belirtiliyordu.

Birçok organizasyon komitesinden kısa sürede yanıt geldi. Kayıt, otel, yemek ve şehir içi ulaşım giderlerini karşılıyor, uçak biletini karşılamıyorlardı. Yine Recai ağabey ve Ferma'nın yardımıyla Birlik Baş-

kanı Malcolm Campbell ve Genel Sekreter Hillary Walker'a mektup yazdım. Katılmak istediğim yarışlardan ve maddi olanaksızlıklarımdan söz ettim. Çok geçmeden yanıt geldi. 20-21 Mart 2004'te Çek Cumhuriyeti'nin Brno kentinde yapılacak 48 saatlik Kapalı Salon Nonstop Dünya Şampiyonası'nda beni de görmek istediklerini söylediler. Tüm masraflarım da karşılanıyordu. Böylece yeni hedeflerimden birine ilk adımı atmış oldum. İki günlük süre boyunca durmadan koşacaktım.

Ben yarıştan yarışa koşarken kardeşlerimin çocukları büyüdü, ablalarımın çocukları evlendi. Naci ağabeyimin çocukları üniversiteye başladı. Rasim ağabeyimin oğlu liseyi bitirdi, kızı liseye başladı. Yeğenlerimden hiçbiri spor yapmıyordu. İstek, güç, azim, hedef gibi terimler hepsine çok uzaktı.

Annem Havza'da Naci ağabeyimin çocuklarına bakıyordu. Naci ağabeyim ve eşi köyde hayvancılık yapıyordu. Ailemde her şey yolunda görünüyordu. Yaz aylarında yine köye gidiyordum. Naci ağabeyime buğdayların biçilmesinde, harman dövülmesinde yardım ediyordum. Kendime sebze bahçesi yapmıştım, meyve bahçeleri yapmaya çalışıyordum. Akşam saatlerini antrenmanlarıma ayırmıştım. Herkes evde televizyon seyrederken ben bahçemizin kenarlarında koşuyordum. Evin yan tarafına 25 santimetrelik bir basamak yaptım. Gece boyunca basamakta sıçramalar yaparak bacaklarımı güçlendirmeye çalışıyordum.

Bir sürü koşuya gidip geliyordum ama hiç birinden ailemin haberi olmuyordu. Kazara bir yarışa katılacağımı öğrenirlerse engellemeye çalışıyorlar, moralimi bozuyor, motivasyonumu düşürüyorlardı. Aslında annem bu tür girişimlerin ve başarıların her zaman arkasındaydı. Ancak çevresindeki tutucu insanların, yani "mahalle baskısının" etkisinde kalıyordu. Bu insanlara göre bir kadının koşması ve bunu şort, atlet giyerek yapması çok anlaşılır bir şey değildi. Hele bu işi kırkından sonra yapmak, olacak iş değildi.

Annem çevreden gördüğü baskıyı bana yansıtmaya çalıştığında zor durumda kalıyordum. Onu çok seviyordum. Kırmak, üzmek aklıma gelebilecek son şeylerdi ama artık dönüşü olmayan bir yerdeydim. Her şeye kulaklarımı tıkayarak çalışmaya devam ettim. Aileme yarışlarımdan hiç söz etmemeye başladım. Ne nerede koştuğumu biliyorlardı ne de aldığım dereceleri. Bu gizlilikle kendime bir koruma kalkanı yarattım.

Mart ayı yaklaşıyordu. Hazırlanabilmem için iki aydan az bir süre vardı. İki gün boyunca nasıl koşabileceğimi düşünüyordum. İki gün, iki gece durmaksızın nasıl koşulurdu?

Önce kendimi 48 saat koşabilme düşüncesine alıştırmam gerekiyordu. Konsantre oldum, başka bir şey düşünmüyordum, rüyalarımda bile koşuyordum.

Kendimce bir yöntem geliştirdim. İki günü birleştirdim, uzun bir cadde gibi düşünerek parçalara böldüm. Günün farklı saatlerinde belli aralıkları koşmaya başladım. Gündüz saatlerinde zaten koşabiliyordum. Gece koşabilme, ayakta durabilme, uykusuz kalabilme, koşarken beslenebilme sorunlarını çözmem gerekiyordu.

Sabah 6:00'da sırt çantamı alıp Çekmeköy ormanlarında koşmaya başlıyordum. Çantama su, elma, armut, muz, erik, kaşar peyniri, enerji barları, ekmek koyuyordum. Hiç mola vermeden 10 saat kadar koşuyordum. 20 dakika mola verip, 22:00'ye kadar koşmaya, yürümeye devam ediyordum. 20 dakikalık bir mola daha ve bir ya da iki saatlik koşu ve yürüyüş… Gece yarısı eve dönüp 20 dakika daha dinleniyordum. O saatten sonra dışarısı tehlikeli olduğundan birkaç saat evde oyalanıyordum. Uykum kaçsın diye çay, kahve içiyordum. Direncimi artıracak multi-vitamin komplekslerinden kullandım. B_{12} vitamini aldım, kırmızı et tüketimini artırdım.

Odalar arasında hızlı yürüyüşler, esneme hareketleri yapıyordum. Amacım daha hızlı koşmak değil, iki gün uyumadan ayakta kalabilmekti. İki günümü bu programla tamamlıyordum. 20 dakikalık molalar önemliydi, çünkü yarıştaki molalar en fazla bu kadardı. 48 saat boyunca yalnızca üç mola hakkı vardı. Bunun tek istisnası sakatlıklar ya da ani hastalıklardı. Üçer gün arayla 48 saat ayakta kalmayı başardığım üç antrenman yaptım. Koşarak beslenmeyi de öğrendim.

Antrenmanlar işe yaramıştı ama uykusuzluk sinirlerimi de bozmuştu. Her şeye kızar hale gelmiştim. Kendimi sürekli yorgun hissediyordum ama sürekli de motive ediyordum. Yarışa birkaç gün kala nihayet bedenim günün ve gecenin her saatinde koşuyor olmayı kabullendi. Kendimi hazır hissediyordum artık. Yavaş da olsa iki gün durmadan koşacaktım.

Ultra maraton yarışlarında, belli bir mesafeyi ne kadar zamanda koşacağınızı kestirmek ya da planlamak mümkün olmuyor. Yarış, antrenmanlara benzemiyor, sorunlar çıkabiliyor. Bu sorunları en aza indirmek için çok yarış koşmak, her türlü ultra yarışa katılmak gerekiyor. Pistte, yolda, dağda, salonda ya da bunların tümünü içeren karışık parkurlarda koşmadan iyi ultra yarışçı olunamıyor.

Ultra yarışları koşmak uzun zaman alan bir süreç. Ayrıca çok da masraflı. Kaybettiğiniz enerjiyi takviye etmek ve sağlıklı kalabilmek

için diyet programı uyguluyorsunuz. İyi ve dengeli beslenmek yetmiyor, besin takviyesi gerekiyor. Bunun için satın alacağınız vitaminler, multi-vitaminler, mineraller, proteinler, eklem ürünleri yarış maliyetlerinizi artırdıkça artırıyor. Spor kıyafetleriniz aşırı kullanımdan eskiyor, aşınıyor, sürekli yenilerini almak zorunda kalıyorsunuz. Belli bir kilometreyi kat eden spor ayakkabılarınızı deforme oldukları için artık giymemeniz gerekiyor.

İstanbul gibi bir kentte gece geç saatlerde sokağa çıkıp koştuğunuzda hem güvenliğiniz tehlikeye giriyor hem de garip bakışlarla karşılaşıyorsunuz. En sağlıklısı büyük bir ormanın yangın yollarında bir arkadaşınızla koşmanız. Ancak o fedakâr arkadaşı bulmak o kadar da kolay değil. Şimdi yola çıksam Hakkâri'ye kadar koşarım, ama yollarda beni kim koruyabilir?

Koşmak hiçbir zaman zor gelmedi bana. Zor olan koşabilecek ortamı bulmaktı. Ailemin, çevremdeki insanların büyük bölümü de koşu merakımı anlayamıyordu. En yakınlarım, ailem bile… Hangi yarışlara gideceğimi, nasıl antrenman yaptığımı çok az insanla paylaşıyordum. Önceki bölümlerde bu anlayışsızlığın "kendimce" nedenlerini uzunca tartışmıştım okuyucuyla. İnsanlar başarı karşısında zaman zaman çok acımasız olabiliyordu. Koruma kalkanımı onlara karşı da açmıştım. Bana yarışlara katılıp katılmadığımı sorarlardı. "Yok," derdim, "pek katılmıyorum." Yeni soru: "Neden?" Artık yaşlandığımı, herkesin beni geçtiğini, takıma da alınmadığımı söylüyordum. "Yoruluyorum," diyordum, "her yerim kırılıyor, sapır sapır dökülüyorum." Bu diyalogların eğlenceli kısmı bundan sonra geliyordu:

"Tabii… Artık yaşlandın. 50 yaşına doğru gidiyorsun. Hacca gidip ibadet yapma zamanın geldi. Koşarak cennete gidemezsin."

"Ama koşarak hacca gidebilirim."

Hem başarısız olduğumu söylememden zevk alıyorlardı hem de beni kendi yaşam tarzlarına uydurmanın yollarını arıyorlardı. Demek ki daha çok çalışmalıydım!

Oysa onların ve çoğu kimsenin bilmediği bir ayrıcalığı var ultra maratonun. Yaş, bu sporda engel değil. Hatta olgun bedenin sporu diyebilirim. Bedenini tabiatın zorlu koşullarına adapte edebilmek için antrenmanlar yapan orta yaşlıların hatta orta yaş üstü kadın ve erkeklerin amatör ya da profesyonel olarak yapabilecekleri bir spor dalı. Kendini spor için fazlaca yaşlı gören ve yaşına ilişkin sporun birkaç egzersiz hareketinden ibaret olduğunu düşünen, kabullenen okuyucuya bunu duyurmak ve elini çabuk tutmasını salık vermek isterim. Kendinizde

spor disiplinini görüyorsanız, düzenli çalışmaya hazırsanız hayatınızda yeni bir sayfa açacağından hiç şüphe duymadığım bu spora başlamak için tam zamanı!

Arkadaşlarımın deyimiyle elliye merdiven dayamış bir kadın sporcu olarak 19 Mart 2004'te, Çek Cumhuriyeti'nin ikinci büyük kenti Brno'ya gittim. Yarış organizasyonunun başkanı Thomas Russec beni tren istasyonundan aldı, kalacağım otele gittik. 16 ülkeden 63 kadın, 20'yi aşkın ülkeden 100'den fazla erkek yarışmacı vardı. Dünya kupası yarışması olduğundan yalnızca önceki yarışlarda iyi dereceler alan sporcular katılabiliyordu. Yarışmanın favorileri arasında Edit Bérces, Rus sporcular Irina Reutovich ve Irina Koval, Alman Martina Hausman gibi dünya şampiyonları yer alıyordu.

İlk gün Brno'da dolaştık, yarış hazırlıklarımızı yaptık, eksik malzemelerimizi tamamladık. İki gün boyunca yiyeceğimiz gıda maddelerini hazırladık, içeceklerimizi, kılık kıyafet hazırlıklarını tamamladık. Ben deneyimli sporcu arkadaşlarımdan bilgi toplamaya çalıştım. Her yarışta olduğu gibi yarıştan bir gün önce resmi geçit yapıldı. Her ülkenin sporcuları kendi ülkelerinin milli marşını okudu. Her zamanki gibi tek başımaydım. Malcolm Campbell'in dediği gibi cesur muydum bilmiyorum ama yalnız olduğum kesindi.

Organizasyon görevlileri yalnız geldiğimi bildiklerinden yine her türlü yardımı yapmaya çalıştılar. Her yarış öncesi ben kendime acıyarak bakıyordum ama ultra maratoncular beni her zaman çok güçlü görüyorlardı. Artık onlarla biraz daha fazla konuşabiliyordum, az da olsa İngilizceyi geliştirmiştim.

20 Mart sabahı, altıda start verildi. Büyük bir kapalı salon içinde, çevresi 250 metre olan daire biçimindeki alanda tur atmaya başladık. Salonun çevresinde her ülkenin sporcularına ait stantlar yerleştirilmişti. Turları atarken masalardan gerekli gıda ve içeceklerimizi alıyorduk. Her dört saatte bir sporcular yön değiştiriyordu. Mola vereceğimiz zaman organizasyon komitesinden izin istiyorduk. Tüm sporcular ilk saatlerde orta tempoda koştukları için onların temposuna uyarak devam ettim. İlk 100 kilometreyi 10 saatte geçtik. Beslenme saatlerinde her sporcu kendi masasındaki yiyecekleri alıyor, yürür halde yemeğini yiyordu.

Uzun süreli yarışlarda katı gıdaların çiğnenmesi ve yutulması zor oluyor. Bu nedenle en çok sıvı gıdalar, çorbalar, muz, çikolatalı besinlerin alınması gerekiyor. Saatler ilerledikçe insanın gırtlağı daralıyor, yorgunluktan yutkunmak bile zorlaşıyor.

Kapalı salondaydık ama gecenin soğuğunu hissediyorduk. Soğuk arttıkça yutkunmak daha da zorlaştı. Bu nedenle ılık çorbalar içmeye çalıştım. Organizasyon 48 saatlik yarışların doğasını bildiğinden tüm sporcular için genel bir masa hazırlayarak üzerine çorbalar koymuştu. Bu çok işimize yaradı.

Gündüz normal tempoda giderken, gece tempo yavaşladı, dinlenmeler sıklaştı. 24 saat geçti gitti. Kendimi çok iyi hissediyordum. Bir günü uyumadan geçirince yarış korkumu da üzerimden atmıştım. Duvarda sporcuların derecelerini gösteren bir ekran vardı. Sporcular her dört saatte bir derecelerini ekranda görebiliyordu. 24 saatin sonunda duvara baktım, "176 km 250 m" yazıyordu, üçüncü sıradaydım. Aslında hedefim 200 kilometreydi ama zemin buna izin vermedi. Mermer zeminde tüm sporcular zorlanıyordu, herkesin ayakları kayıyordu. Sporcuların teri yere damladıkça kayganlık artıyor, sakatlanma ihtimali büyüyordu. İlk 24 saatte ayağı kayıp düşen, sakatlanan pek çok sporcu gördüm.

Yeni bir gün başlamıştı. Kahvaltı yerine muhallebiye benzer bir şeyler yedim. Fazla sıvı gıda da alamıyordum. Su ve meyveli içecekler midemi rahatsız ediyordu. Biraz katı gıda yiyebilmek ve tuvalet için mola aldım. Gece bir kez mola almıştım, bu ikinciydi. Uykumu açabilmem ve yorgunluğumu azaltmam için farklı hareketler de yapmalıydım. 20 dakikada kendimi yeniden toparlayıp yarışa döndüm. Saat sabah 9:00'du. Koşucular hızlanmaya başladı.

Hızımı artırmaya çalışırken pek çok sporcunun başına gelen şey benim de başıma geldi. Hemen arkamdan gelen bir erkek sporcu aniden önüme geçti, çok hızlı ve kontrolsüzce önüme atlamıştı. Dengesini tamamen kaybetti, tepetaklak yuvarlanmaya başladı. Yavaşlayamadım, üzerine basmamak için sağından geçmeye çalıştım. Ancak sporcunun ayağı benim koştuğum tarafa doğru kaydı ve bacağıma dolandı. Terli vücudu yeri ıslatmıştı. Kendimi toparlayamadım, ben de kaydım. Öyle bir kaydım ki 5-10 metre kadar sürüklendim. Arkamdan gelen sporcuların bana takılıp sakatlanmaması için kendimi kenara çektim. Sol bileğim hemen balon gibi şişti. Önce önüme düşen erkek sporcuya müdahale edildi. Sedyeyle taşıdılar. Sanırım tansiyonu düşmüştü, baygın halde kaldırdılar. Kenarda bekledim, bana da bir sedye getirdiler, doktorun odasına taşıdılar. Hemen film çekildi, kırık veya çatlak olmadığı görüldü. Burkulmuş ve kaslar biraz ezilmiş. Soğutucu sıktılar, otuz dakika mola verdiler.

Yarışa devam edip edemeyeceğime doktor karar verecekti. Ağrı kesici bir iğne yapıldı, bileğime buz tedavisi uygulandı, bir süre sonra ağrısı azaldı. Doktor, "Biraz yürü bakalım, görelim" dedi. Seke seke yürümeye gayret ettim. Organizasyon komitesi ilk gün yaptığım derecenin iyi olduğunu, yavaş yavaş yürüyerek devam edebilirsem ilk günkü derecemin boşa gitmeyeceğini söyledi. Yarışa devam edebileceğime karar verildi. Doktor tarafından sık sık kontrol edilerek yarışa devam ettim. Canımın acısından koca bir günün nasıl geçtiğini anlamadım. Benden 25 kilometre geride koşan Macar sporcu Krisztina Nagy bana yetişti ve geçti. İkinci günün sonlarına doğru sol ayak bileğimin ağrısı dayanılmaz bir hal aldı. Ancak çok az zaman kalmıştı, dayanmalıydım. Yoksa bir daha bu tür yarışlara katılmaya cesaret edemeyebilirdim. Sıktım kendimi, bitiş çizgisini düşündüm. "Yarışı bitiremedim, terk ettim" dememek için dayanmalıydım.

Ultra maraton yarışlarında dikkatimi çeken en ilginç ayrıntılardan biri kadın sporcuların erkeklere oranla çok daha dayanıklı olmasıydı. Yarışı terk eden erkek sporcu sayısı, kadın sporcularla kıyaslanamayacak ölçüde yüksekti. Ben bu durumu üniversitede biyokimya dersinde öğrendiğim bir bilgiye dayandırdım. Erkeklerde bulunan testosteron hormonu kasları kuvvetli yapıyordu ancak uzun soluklu koşularda çabuk yorulmalarına da neden oluyordu. Kadınlardaki östrojen hormonu ise kasları daha yumuşak yapıyordu ama uzun soluklu koşularda dayanıklılığı artırıyordu.

Sürüklene sürüklene son saatlerimi doldurdum. Süre doldu, zil çaldı. Herkes olduğu yere oturdu. Hakemler ayak bileklerimizdeki çipleri çıkardılar, herkesin üstüne kendi ülkesinin bayrağını serdiler. Bayraklarımızı dalgalandırarak kapalı salonun çevresinde şeref turları attık. Hem canımın acısından hem de bitirmiş olmanın sevincinden ağlıyordum. Hepimiz defalarca kucaklaştık. Sporcular, hakemler, sağlık görevlileri, organizasyon komitesi, hep birlikte, sanki yarış yeni başlıyormuş gibi sevinç çığlıkları atarak defalarca tur attık. Salonda şampanyalar patlatıldı, çiçekler havalara savruldu, gücü olanlar kalan enerjilerini yerlerde tepinerek göstermeye çalıştı.

Herkes içinden geldiği gibi seviniyordu, sürekli birbirini kucaklıyordu. Onlar ne yaparsa ben de aynısını yaptım. Böyle güzel bir günü bir daha yaşamayı diledim içimden. Günün sonunda sakatlığımı da unutmuştum.

Ve sonuçlar açıklandı:

1. Irina Reutovich: 350 km

2. Irina Koval: 308 km
3. Martina Hausman: 306 km
4. Krisztina Nagy: 290 km
5. Bakiye Duran: 241 km

Sol bileğimin sakatlanmasından sonra 65 kilometre daha gidebilmiştim.

Toplandık, otobüslere bindik, halen enerjimiz en üst düzeydeydi. Çığlıklar atarak, şarkılar söyleyerek otele döndük. 18:00'de ödül töreni ve eğlence vardı. Biraz dinleniriz sanmıştım, yanılmışım. Hemen duşlar alındı, kıyafetler değiştirildi, toplandık, haydi çarşıya! Yorgunluklar unutuldu. Birlikte çarşıya çıkıp tekrar eğlendik. Yarış bitmişti ama uykumuz açılmıştı. Sanki benim ayak bileğim incinmemişti. Sporcular "Bir gün daha uyumazsak ölmeyiz" dediler. Herkes "ah, uh…" nidalarıyla, o yorgunluğa rağmen eğlenmeye çalışıyordu.

Ödül töreni için büyük bir otelin salonunda toplandık. Yemekler yenildi, Çek Cumhuriyeti'nin yerel danslarından oluşan gösteriler yapıldı, eğlence gece boyunca devam etti. Yatağa girdiğimde saat 2:00'yi gösteriyordu. Bu kadar süre dayanabildiğime inanamadım. Bir insanın isterse her şeyi yapabileceğine dair inancım daha da arttı.

Bu yarışın ardından iki günlük nonstop (sürekli) yarışlarda koşabileceğimi görmüştüm. Ama daha öğreneceğim çok şey vardı. Ultra maraton koşanlardan oluşan çevrem genişledikçe hem bilgi açısından zenginleşiyor hem de yarışmalara bakış açımı genişletiyordum.

İnsan isterse acıya, açlığa, uykusuzluğa katlanabiliyor. Ne kadar çok çalışırsanız acı eşiğinizi o kadar yükseltebiliyorsunuz.

Bu yarışta bir şey daha dikkatimi çekmişti. Diğer ülkelerin yarışmacılarının çoğu yaşça benden büyüktü ama sanki bu işe yeni başlıyorlarmış gibi heyecanlı ve geleceğe dönük düşünüyorlardı. Çevremdeki insanların birçoğu yaşlanma psikolojisiyle boğuşurken ultra koşan kadınlar bundan sonra hangi yarışa katılacaklarını hesaplıyorlardı. Daha zorlu, daha uzun mesafeli, extreme (uç) çöl ve buz yarışlarına katılmayı hedefliyorlardı. Ben de onlar gibi yeni hedefler belirleyip bu hedeflere ulaşmak için yeni alternatifler yaratmalıydım.

Koşmak istediğim yarışlar arasında 72 saatlik nonstop salon yarışı, 7 Günde 7 Maraton, Gobi Çölü Maratonu, Namibya Çöl Maratonu, Taklamakan Çölü Maratonu, North Pole (Kuzey Kutbu) Maratonu, Himalaya'da karlı dağları aşma yarışmaları vardı.

Bunlardan birini koşmak istiyordum, ancak Birlik, yüksek maliyet nedeniyle bu yarışlara davetiye çıkaramıyordu. Belli sayıda sporcunun kabul edildiği bu yarışların ortalama maliyeti neredeyse 20.000 lirayı buluyordu.

Tek çarem sponsor bulmaktı ama Türkiye'de ultra maraton yarışları tanınmıyordu. Ultra koşan sporcuların sayısı bir elin parmaklarını geçmiyordu. Sponsorluk yasası değişmişti. Şirketler sponsorluk maliyetlerinin tamamını vergiden düşebiliyordu ama bilinmeyen bir spor dalına yatırım yapmak istemiyorlardı. Yurtdışında sponsorluk işleri bambaşkaydı. Kadın-erkek yüzlerce, binlerce sporcu, sponsorların desteğiyle ultra yarışlara katılıyordu. Bir ultra maraton takımı kursam işim daha kolay olabilirdi ama sporcuları nasıl bulacaktım? Bir avuç erkek sporcuya karşılık benim dışımda kadın sporcu da yoktu.

Uluslararası Ultra Maraton Birliği yılda 200'den fazla yarış düzenliyor. Resmi yarışlar dışında ülkeler kendi çaplarında da ultra yarışlar organize ediyor. Yalnızca Japonya'da yılda 100'ün üzerinde 100'er kilometrenin üzerinde yarış düzenleniyor. Türkiye'deyse 42 kilometrelik maratonu koşacak sporcu sayısı bile sınırlı.

İstanbul'da koşmaya uygun pek çok parkur bulabilirsiniz. Günün istediğiniz saatinde gidin koşan insan sayısı üçü-beşi geçmez. Hafta sonları sayı biraz artar ama İstanbul gibi bir şehirde bu kadar az insanın spor yapmaya ilgi duyması garabettir. Koşan kadın sayısı erkeklerle kıyaslanamayacak kadar düşüktür.

Oysa insanların zekâ gücünden başka bedensel güçleri de var. Öğretmenlik yaptığım yıllarda bedensel yeteneklerin zihinsel yeteneklerle orantılı geliştiğini gördüm. Hem bedensel hem de zihinsel yeteneklerini geliştiren öğrencilerin ruh sağlıklarının daha sağlam olduğunu gördüm. Dünyanın birçok yerinde spor salonlarında rastlanan "Sağlam kafa, sağlam vücut[25]" sözünün doğruluğunu tecrübe ettim.

Günümüzde şirket yöneticilerinin, liderlerin, siyasetçilerin, zihinsel güçlerinin yanı sıra bedensel güçlerini ve fiziki görünüşlerini de ön plana çıkarmaları anlamsız olmasa gerek… Bakımlı bir görünüşün, sağlam bir duruşun, sağlıklı bir vücudun önemini reddeden şunu düşünsün: Omuzları çökük, göbeği kendinden iki adım önde giden, dişleri sararmış, bedenine iki beden bol bir elbise giymiş bir kişinin önünüze geçip

25. Eski bir Latin deyimi: "Mens sana in corpore sano."

sizi ileriye taşıyabileceğine ikna olur musunuz? Güçlü görünüş, kendine güven, zor olanı başarma duygusu, dayanıklılık, açlığa, susuzluğa, acıya katlanma, iradeyi kullanabilme gibi niteliklerin lidere çok şey kattığı yadsınamaz kanımca. Özellikle iş hayatımda ciddiye aldığım, dikkatle dinlediğim ve önemsediğim insanların ortak özelliklerinin bu niteliklerden birçoğunu taşımak olduğunu fark ettim zamanla. Elbette çoğu insan bunu dış görünüşe önem verme "zaafı" olarak niteleyebilir. Ancak bunun bir zaaf ya da kötü huy olarak etiketlenmesinin tamamen sosyal bir çarpıtma olduğunu, daha da açık olayım, inanmak istediğimiz bir yalan olduğunu düşünüyorum. Gerek iş hayatımızda gerekse teklifsiz olmayan ilişkilerimizde, hatta daha da ileri gidelim, sevgili ve eş adaylarımızda hangimiz dış görünüşe önem vermeyiz? Evet, bundan söz ediyorum.

Fiziksel olarak iyi görünmenin yaşı yok. Bedensel güçler her yaşta geliştirilebilir. Türkiye'de de 50 yaşından sonra doktor tavsiyesiyle koşmaya başlayıp elit atletlere taş çıkaran sayısız master sporcu var. Ben 30 yaşımdan sonra birçok spor kulübünde, gençlerle kros ligi yarışlarında koştum. Bedensel gücün gelişimi insanların azim ve kararlılıkla çalışmasına, antrenman yapmasına, kendini geliştirmesine bağlı. Türkiye'de çok sayıda yetenekli insan, sporcu olabilecek çocuk ve genç bulunuyor. Köylerde nice yetenekler fark edilmeden yok olup gidiyor. Ben de çevremden gelen baskılara karşı koymayıp onların kafalarında çizdiği gibi bir kadın olmaya çalışsaydım koşabildiğimin farkında bile olamayacaktım.

Çek Cumhuriyeti'nden döndükten sonra yaz aylarına kadar İstanbul'da düzenlenen yarışlarda koştum. Kısa mesafe yarışlarına hazırlanarak daha hızlı koşmaya çalıştım. Ayak bileğimin düzelmesi için uzun yarışlara ara verdim.

Sponsor arayışlarım hep boşa çıktı. Belediyelere, takımlara ve bireysel olarak sporculara destek veren farklı sektörlerden şirketlere gittim. Atletizm Federasyonuna başvurup ultra maraton takımı kurmayı teklif ettim, kabul edilmedi. Yine kendimle baş başa kalmıştım. Çok çalışmalı, yarışlara gidebilmek için para kazanmalıydım.

Bir kez daha ek iş aramaya başladım. Bu arayışlarım sırasında Salih Münir Yaraş beni bir kez daha aradı. "Hazırlan, seni Kosova'nın Priştine şehrine götürüyorum. 11 Mayıs'ta yarı maraton koşacaksın" dedi. İnsan bir şeyi çok istemeye görsün…

Yarış, Kosova'nın Sırp işgalinden kurtuluşunu kutlama törenleri kapsamında düzenleniyordu. Münir hocamız da beni ve genç atlet

Türkan Erişmiş'i götürmeye karar vermiş. 10 Mayıs'ta uçağa bindik, bizi havaalanında organizasyon görevlileri karşıladı. Bir gün dinlendik, 11 Mayıs'ta, saat 9:00'da yarış başladı.

Katılım çok yüksek, hava çok sıcaktı. Sanki mayısta değil de temmuz ortasındaydık. Genel klasmanda Türkan Erişmiş ikinci oldu. Ben genel klasmanda dördüncü, master kategorisinde birinci oldum. Neredeyse beş aylık maaşım kadar para ödülü aldım. Para sorunumun bir kısmını çözmüştüm.

Priştine'deyken evime Uluslararası Ultra Maraton Birliğinden davetiye gelmişti. İtalya'da, 27 Mayıs'ta, Dünya Şampiyonası seçmeleri ve Avrupa Şampiyonası için 100 kilometre Dağ Aşma Ultra Maratonu koşulacaktı. Floransa'da başlayıp Faenza'da bitecek yarış İtalya Alpleri'nde olacaktı. Bu mektup benim için çok büyük bir şanstı. Son yarışlarda iyi sonuçlar alamamıştım, davet edilmeme riskim vardı. Ultra maratoncular için Birliğin düzenlediği yarışlara katılmak büyük önem taşıyor. Yalnızca, Birlik yarışlarında elde edilen sonuçlar resmi sonuç olarak kabul ediliyor. Ülkelerin kendi çaplarında düzenlediği mahalli yarışlarda ne kadar koşarsanız koşun, dereceniz Birlik tarafından tanınmıyor.

2004 - Kosova'nın Priştine kentinde koştuğum yarı maratonda dördüncü oldum.

Alp Dağları'nda koşmayı hayal etmek bile çok güzel bir duyguydu. Karlı dağlar, yalçın kayalıklar, dar geçitler, derin, soğuk akarsular, kar suları, kara göller, buzul gölleri, çam ormanlarının içine çizilmiş incecik patikalar… Nasıl koşulmazdı oralarda?

Rüyalarımda Alp Dağları'nın tepelerinde dolaşıyordum. İsviçre'de Sion'da koştuğum Bern Alpleri aklıma geliyordu. Bu kez hangi zirveye çıkacaktım?

Evimin yakınındaki Çekmeköy ormanları bana dar gelmeye başladı. Zaman kısaydı, günümü uzatıp gece geç saatlere kadar çalışıyordum.

Birlik nihayet biletimi gönderdi, 26 Mayıs'ta İtalya'ya uçtum. Roma'dan aktarma yaparak Rimini'ye geldim, oradan trenle Faenza'ya geçtim. Uçak ve trendeki gecikmeler yüzünden buluşma noktasına zamanında gidemedim. Gittiğimde de kimse yoktu. Bir polis karakolu buldum, adresi gösterdim. Polis memuru bir kâğıdın üzerine gideceğim yolu çizdi, yola koyuldum, adresi kolayca buldum. Yine garip bir binanın önündeydim. Kapıyı buldum ama kolu ve zili olmayan bir kapıydı bu. Kapıyı dakikalarca vurdum, açan olmadı. Dar, uzun, tarihi binalarla dolu bir caddedeydim. Binalar yüksek, kale duvarları gibi örülmüş, ürkütücü bir görüntüye sahipti. Sokaklarda bir kedi bile yoktu. Yolun bir aşağısına bir yukarısına yürüdüm, bir birahane bulup içeri girdim. İlk gördüğüm kişiye elimdeki yarış broşürünü göstererek adresi bulamadığımı anlatmaya çalıştım. Beni anladı, broşürdeki numarayı alıp, yarış organizasyonunu aradı. Kısa süre sonra organizasyon görevlisi gelip beni aldı. Doğru adrese gitmişim ama kapı zaten dışarıdan çalınarak açılmıyormuş. Güvenlik nedeniyle kapı yedide kapatılıyor, içeriye girebilmek için telefon etmek gerekiyormuş.

O akşam gelecek yarışmacılar tamamlandıktan sonra hepimizi araçlarla şehir dışında bir dağ oteline götürdüler. Yemekler bizimki gibiydi, İtalyanların damak tadı bizimkine benziyordu. Kahvaltıda pek çok çeşit vardı, "kahvaltıları için bile ben bu yarışı koşarım" diyordum.

Yarış günü sabah saat beşte kalktık, kahvaltıdan sonra otobüslerle Floransa'ya hareket ettik. 12:30'da, sıcak bir havada, Floransa'nın merkezinden yarış başlatıldı.

Bilmem yinelememe gerek var mı? Her zamanki gibi sporcuların yardımcıları yanlarındaydı, her zamanki gibi ben yalnızdım. Yardımcılardan bazıları parkur boyunca bisikletlerle sporcuları takip ettiler. Start noktasından başlayarak 25 kilometre yokuş tırmandık. Birçok yarışmacı yokuşu koşamadı, elit koşucular arayı açmaya başladılar. Yokuşu çok

iyi koştum, Rus ve İtalyan atletleri geçtim. Kilometreler ilerliyor, biz halen dağlarda yükseklere doğru çıkıyorduk. Hava soğumaya başladı, tırmandıkça rüzgâr artıyor, dağların kuzey yamaçlarında zaman zaman kar yığınlarından geçiyorduk. İyice yükseldik, hafif iniş başladı. Yükseklerde fırtına vardır. Tepeyi inmeden önce gökyüzü karardı, gök gürültüsünün ardından şimşek çakmaya başladı. Ses o kadar korkutucuydu ki gökyüzünün yarıldığını düşünmeye başlamıştım. Şimşeklerin ışıkları neredeyse önümüzü aydınlatıyordu, gök gürlemeleri ve şimşekler eşliğinde patır, kütür koşuyorduk. Akşam olmaya başlamıştı.

Bir an önce dağlardan inmeye çalışıyordum. Kendimi tepeden aşağı saldım, virajları yan yatarak geçiyordum. Derken sağanak yağmur başladı, yağmur suları ayakkabımın üstüne kadar çıkıyordu. Yağmur yeri iyice ağırlaştırdı, su yoğunluğu arttıkça koşamaz hele geldim, hızım düştü.

Suların içinde cebelleşirken tekrar bir yokuş başladı. O kadar dikti ki yokuştan çok merdiven dayayarak çıkılacak bir duvara benziyordu, kanyon çıkışı gibi bir şeydi. Daracık patika bir yoldaydık, etraf kayalıktı, ara sıra önümüze ağaçlar, çalılıklar çıkıyordu. Patika yolun bazı bölümlerine merdiven basamağı gibi büyük taşlar dizilmişti. Yol uzayıp gidiyordu ama nerede biteceği belli değildi.

Merdiven gibi dimdik yükselen kanyondan tırmanarak tepelere, dağlara doğru yükseldim. Hava karardı, tepe lambam vardı ama yağmurda ışıkları yetersiz kaldı. Kanyon bitti, dağların tepelerindeydim artık. Sulu kar yağmaya başladı. Kollarım, bacaklarım donacak gibi oluyor, burnuma dokunsam cam gibi kırılıp dökülecek sanıyordum. Önümde arkamda hiçbir sporcu kalmadı, herkes dağlara dağıldı, gitti. Artık tek başımaydım. Bu arada sulu kar yağışı, kar fırtınasına dönüşmüştü.

Donmamak için hızlı koşmaya çalışıyordum. Dağların tepelerinde kontrol noktalarının olmadığını söylemişlerdi. Kaç tepe çıktım, kaç dere indim hatırlamıyorum. Soğuk daha da arttı, parmaklarım sızım sızım sızlıyor, ısınmak için sık adımlar atmaya çalışıyordum. Karlı, fırtınalı dağları geçtim, yol yine inişe geçti. Şimdiye kadar hiçbir yerde kilometre yazmıyordu. Neredeydim, kaç kilometre gitmiştim? Artık derece yapmayı düşünmüyordum, tek amacım donmadan finişe varmak ve sıcak bir şeylere sarılmaktı.

Tepelerden aşağı indikçe fırtına kesildi, hava yumuşadı, sporcuları yeniden gördüm. İki dağın arasında dar bir vadide koşuyorduk artık. Yollar da güzelleşince içim rahatladı. "Bir daha dağların tepelerine

çıkarmazlar" diye düşünüyordum. 80. kilometreye yaklaşmış olmalıydık. Asfalt bir köy yoluna çıktık, uzaklarda tek tük ışıklar görünmeye başladı. Isındım, kollarım gevşedi, daha geniş nefes almaya başladım.

Düz yola girdik. Saatlerdir dere tepe inip çıkıyordum, toprak zemine alışan ayaklarım sert asfaltta gidemiyordu bir türlü. Sürünebilsem yılan gibi kayarak gitmeyi bile düşünüyordum. Dizlerim bükülmüyor, ayak bileklerim oynamıyor, eklemlerim hareket etmiyordu. Kollarımı açmak istiyordum, dirseklerim paslanmış gibi hiç oynamıyordu. Mumya gibiydim, ayaklarım yerden bir santimetre yükseklikte, zemine paralel adımlarla koşmaya çalışıyordum. Nihayet yol kenarında kilometreler yazmaya başladı. 90. kilometreye gelmiştim, hızlanmaya çalıştım. Yol kenarlarında seyirciler görünmeye başladı. İyice ısınmış, üşüdüğümü bile unutmuştum, artık yalnızca finişi düşünüyordum.

Finişe girerken yorgun bitkin değil, kanlı canlı görünmek istiyordum. Kendimde o gücü hissettim, heyecan kan dolaşımımı artırdı, dizlerim, bileklerim yumuşadı ve çözüldü, kollarımı sallamaya, açmaya başladım. Var gücümle finiş çizgisini geçtim.

Genel sıralamada 14. olduğumu öğrendim. Parkuru 10 saatin altında koşmuştum. Bu derece Dünya Şampiyonası'na katılma barajını geçmem anlamına geliyordu. Tepelerdeki karı, tipiyi, fırtınayı unuttum gitti! Ne yorgunluk, ne açlık, ne de susuzluk… Hiçbir şey hissetmiyordum. Dünya sıralaması barajını geçmek, Alp Dağları'nı aşmak bana her şeyi unutturmuştu.

Yarışın başlarında Slovenyalı bir kadın sporcu ile arkadaş olmuştuk. Sporcunun eşi ve sekiz yaşındaki kızı bisikletleriyle onu takip ediyorlardı. Yarış bitiminde aileyi buldum. Bu yaştaki çocuğun onca yolu bisikletle nasıl gelebildiğini merak etmiştim. Küçük kız babasıyla birlikte bu zorlu görevi başarmıştı. Elbette karlı dağ yollarından gitmemişti ama alternatif yollardan giderek 100 kilometreyi tamamlamıştı. Organizasyon da başarısını takdir etti ve küçük kıza şeref ödülü verdi. Kendi ailemdeki çocuklar geldi aklıma, ekmek almaya bile zorla giden çocuklar… Çevremdeki diğer insanları düşündüm. Yalnızca normal hayatta olması gereken günlük faaliyetleri gerçekleştiriyorlardı, bu kadarı onlara yetiyordu. Peki bana neden yetmiyordu? Bu küçük kıza neden yetmemişti? Neden Alp Dağları'nın tepesinde koşmak istiyordum?

Babam küçükken bana, "Bir işi sen yapmışsan senin yaptığın belli olsun. O işi öyle güzel yap ki, herkes bu işi Bakiye yapmış desin, daha iyisini yapan olmasın!" derdi. Babam haklıydı. Fark edilmek için farklı

2004 - Fotoğraftaki Slovenyalı küçük kız 100 km koşan annesini bisikletiyle takip etti ve organizasyon komitesi tarafından ödüllendirildi.

olmak gerekiyordu. Farklı olmak içinse fark yaratmak, hayata fark atmak! Öyle bir fark ki kimsenin kapatamayacağı…

Milyonlarca, hatta milyarlarca insanın yaptığı hayatı takip etmek… Oysa hayatın bir gün önünde olmak asıl iş. Hayatı böyle arkasına alabilen kaç insan var? İşte o zaman başarılı olduğunuz fark ediliyor.

Ve ben "Çalış Bakiye" diyorum kendi kendime. Ta ki kendinden söz ettirene kadar…

Büyük bir kayıp ve hayatın anlamı

Yıkım, kayıp, teslimiyet ve idrak

Dünya Şampiyonası seçmelerini geçmiştim, yeni yarışlar beni bekliyordu. 100 kilometre Dünya Şampiyonası 2004'ün Eylül ayında Hollanda'nın Winschoten kentinde yapılacaktı. Gideceğim kesinleşmişti. Hazırlıklarımı yaz tatilinde köyde yapacaktım. Ancak İsviçre'den gelen bir telefon durumu değiştirdi.

Haziran ayının ilk günü İsviçre Biel'deki dostlarımdan Turkuaz Restoranı'nın sahibi Mehmet Bey aradı. Biel'deki 100 kilometrelik Bieler Lauftage Gece Yarışı'na katılmamı istiyordu. Tüm giderlerimi karşılayacağını söyledi, karşılığında Turkuaz forması giyecektim. Ne kadar yarış, o kadar deneyim! Ve her yarış tanınırlığımı da artırıyordu. Mehmet Bey'in teklifini kabul ettim.

7 Haziran 2004'te Zürih uçağına bindim. Biel'e trenle gittim, Turkuaz'a da yürüyerek gittim. Kapı önündeki masalarda Türk dostlarım oturmuş sohbet ediyorlardı. Hiç dikkatlerini çekmeden, yavaşça aralarına oturdum, beni görünce çok mutlu oldular. Türkiye'den bir misafir ağırlayınca bir nebze de olsa memleket özlemlerini gideriyorlardı.

Sohbetin ardından yarışa kaydımı yaptırmaya gittim. Kayıt masasında Mike Friedl ile karşılaştım. O da aynı yarışta Türkiye adına koşacaktı. Onunla İsviçre Biel'deki Bieler Lauftage Ultra Maratonu'nda karşılaşmış, sohbet etmiştik. Yarış öncesinde kendimi biraz garip hissediyordum. Bu yarış hesapta yoktu, psikolojik olarak kendimi hazırlayamamıştım, iyi koşacağımdan emin değildim.

8 Haziran'da, saat 22:00'de gece yarışı başladı. Manzara bir yıl öncekine benziyordu, aynı yarışmacılar, aynı coşkulu seyirciler… İlk 20'yi rahat gittim. Neşem yerindeydi, yarışmacılarla şakalaşıyordum. 40. kilometreyi geçerken de sorun yoktu, dağlara doğru çıkıyorduk.

Ormana girdik, şiddetli bir yağmur başladı, sele döndü. Bata çıka ilerliyordum, dizlerime kadar suya batmıştım. Bu şekilde mesafenin yarısını geçtim. Hayret, önemli bir terslik olmadı, diye düşünürken… 60. kilometrede ayağım bir çukura girdi, bileğimi burktum ama çok önemsemedim, devam ettim. Ancak 80. kilometreye geldiğimde ağrım iyice artmıştı. Yavaşladım, son 20 kilometreyi yavaş tempoda giderek yarışı 10 saatte bitirdim. Kaçıncı olduğumu bile öğrenmek istemiyordum. Mike Friedl 11 saatte finişe vardı.

Biel'deki Türk dostlarım yaz tatilimi orada geçirmem konusunda ısrarlıydılar. Ancak yaz geliyordu, köye dönmek zorundaydım. Birkaç gün kalabileceğimi söyledim, iyi ki kalmışım. Turkuaz Restoranı'nın alt katında, bir önceki kiracıdan kalan kocaman ekmek fırınları vardı. Ancak restoranda ekmek yapılmıyor, dışarıdan getiriliyordu. Çünkü kimse fırınları kullanarak ekmek yapmayı bilmiyordu. Ekmekler kısa sürede bayatlıyor, sertleşiyor, müşterilerin şikâyetine neden oluyordu. Annem bana çeşit çeşit ekmek yapmayı öğretmişti, her türlü pideyi, ekmeği, böreği, çöreği yapabiliyordum. Restoranın sahibi Mehmet Bey'e, "İşçilerinizden birine ekmek yapmayı öğreteyim. Zaten fırınlarınız da var, müşterilerinize taze taze ikram edersiniz" dedim. Mehmet Bey, işçilerinden Baran'ı bana çırak olarak verdi. Baran hamur işlerine meraklı bir kızdı, çok iyi anlaştık. Ona Ramazan pidesinden Karadeniz pidesine, su böreğinden döner ekmeğine kadar pek çok çeşit öğrettim. Baran yetenekliydi. Yufka, gözleme, bazlama, patatesli sigara böreği, tatar böreği yapmayı hemen öğrendi. İkramlara başladık, sonuç inanılmazdı. Özellikle İsviçreli müşterilerden kutlamalar alıyorduk. Ramazan ve Karadeniz pidelerine talep yüksekti, bir gün önceden sipariş verenler bile çıktı! Biel halkı artık pasta yerine pide ve börek yiyordu. Yarışta iyi derece alamamıştım ama fırındaki performansımla pide yapımında bir numara oldum. Sponsoruma masrafının karşılığını yarışta olmasa da burada vermiştim, çok mutluydu.

Biel'den döner dönmez köye gittim, annem Havza'da Naci ağabeyimin yanında kalıyordu, temmuz başında birlikte köye geldiler. Annem hiçbir zaman boş duramaz, kafasına koyduğu işi de kesinlikle yapardı. Tembel, beceriksiz insanlardan hiç hoşlanmazdı. Evdeki halı, kilim, minder, yatak, yorgan, yastık gibi eşyaları yıkayarak temizleyeceğini söyledi. Anneme, bu kadar işi yalnız yapamayacağını, işlerimin yakında biteceğini ve tüm işleri yapacağımı söylediysem de dinlemedi. Her gün, sıcak havada sabahtan akşama kadar çalışıyordu. Bir hafta

boyunca ben tarlada çalıştım, bahçe işlerini hallettim, annem evdeki işleri yapıp bitirdi. Bahçede yaptıklarımı ona göstermek ve takdir edilmek istiyordum.

Bir sabah annemi bahçeye davet ettim, ancak öğlen olmasına rağmen gelmedi. Öğlen yemeği için eve döndüğümde onu divana uzanmış halde buldum. Çok şaşırdım. Annem gündüz saatlerinde kesinlikle uyumazdı. 74 yaşında da uyumayacak değil ya, diye geçirdim içimden, çok yorulduğunu düşündüm. Uyandıktan sonra neden gelmediğini sorduğumda "Biraz yorgundum, uzandım" dedi. O günün akşamı annem yemeğe de dokunmadı. Midesi ağrıyordu, üşüttüğünü düşünüyordu. Evde mide ilaçları vardı, onlardan aldı, bir süre sonra rahatladı. Hep birlikte otururken evde tanımadığı bir kokunun varlığından söz etti, kapıları, pencereleri tamamen açtırdı. Ertesi sabah her zamankinden daha geç kalktı. Artık hastalandığı konusunda şüphem kalmamıştı. Doktora götürmek istedik, kabul etmedi. "Biraz midem bulanıyor, geçer" dedi.

İki gün daha geçti ama annemin mide ağrısı geçmiyordu. Rasim ağabeyim annemi zorla Havza'ya hastaneye götürdü. Ayrıntılı testler yaptırdı. Doktor test sonuçlarına baktı, "Hiçbir şeyi yok" dedi. Sindirim sisteminde enfeksiyon olabileceğini söyledi, antibiyotikler verdi. Annem Havza'da kaldı, ben köye döndüm.

Annem ilaçları kullanmaya başlamış, ancak hastalığı azalacağına artmış. Rasim ağabeyim ve Emine ablam annemi yine zorla Amasya Devlet Hastanesi'ne götürmüş. Yine testler yapılmış, test sonuçlarına bakan doktor annemi dışarıya çıkartıp ağabeyimle özel konuşmuş. Annemin karaciğerinin tamamen tükendiğini, çalışamaz halde olduğunu söylemiş.

Annemi temmuzun son haftası, Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesine götürdük. Hastaneye yatırdık ancak yapılacak bir şey yoktu. Hastanede kaldığımız bir ay boyunca annem hiçbir yerinden şikâyetçi olmadı. Bazen, "Biz niye burada kalıyoruz? Ben iyiyim, hasta falan değilim, kendi kafanıza göre iş yapıyorsunuz" diyordu.

Yarışlarımı ailemle paylaşmazdım ama İstanbul'dan gelen telefonlar yüzünden annem Hollanda'daki Dünya Şampiyonası'nı öğrenmişti. İstanbul'da yazışmalarımı yürüten arkadaşlarım sürekli arıyorlardı. O güne kadar yarışlarıma çok da sıcak bakmayan annem beni çok şaşırtan bir tepki verdi: "Ben iyiyim kızım, sen git yarışını koş gel!" O kadar ısrar etti ki yalnızca onun isteğini yerine getirmek için şampiyonaya katılmaya karar verdim.

11 Eylül'de Hollanda'nın Winschoten kentindeki 100 kilometre Dünya Şampiyonası Yol Yarışı'nda koştum. Şehir içinde 10 kilometrelik bir parkurda 10 tur attık. Yol yarışını 9 saat 54 dakikada bitirdim. Ancak ne bitirdiğimi anladım ne de koştuğumu... Yarış boyunca yalnızca annemi düşünmüştüm, caddeleri nasıl geçtiğimin farkında bile değildim. Bir an önce yarışı bitirip ilk uçakla eve dönmek istiyordum.

Winschoten'deki yarışın akşamında Uluslararası Ultra Maraton Birliğinin kongresi de yapıldı, yeni yönetim kurulu ve yeni başkanı seçildi. Türkiye adına oy kullandım. Mevcut başkan Malcolm Campbell kendi isteğiyle görevinden ayrıldı, yeni başkan Belçikalı Dirk Strumane oldu.

12 Eylül'de Türkiye'ye döndüm, sekiz gün sonra annemi kaybettik. Tarif edilmeyen acı, en sevdiğiniz insanları kaybettiğinizde duyduğunuz acıdır herhalde… Sündüs ablamın ölümünden sonra hissettiklerimi bir kez daha yaşadım annemin ölümüyle. Sekiz kardeş kalakaldık. Sanki çevremizden her şey uçup gitmişti, bir boşluğun içinde bir başınaydık. Birbirimize sarılmış halde ve çaresiz… Hayat bir çeşit devir teslim işi. Abdulhakim dedem ve Hediye babaannem büyüklerinden devraldıkları hayatı babama ve anneme devretmişler. Onlar bana ve kardeşlerime devretti, biz de çocuklarımıza, yeğenlerimize devredeceğiz. Gerçekleri elbette biliyoruz ama, bilmek acı denen hissin ilacı olmuyor. İki ilaç var. Evet, biri zaman… Kabullenebilmek uzun zaman alıyor.

Üzüntünün, acının en mükemmel ilacıysa çalışmak. Annemin ardından onun yarım kalan hayallerini gerçekleştirme kararı aldım. Bağlar, bahçeler, meyve fidanlıkları yapacaktım. Annemin, babamın en sevdiği meyveleri, sebzeleri ekecektim. Köyümde hayatı devam ettirmem gerekiyordu. Çok, ama çok çalışmalıydım.

Köyde yarım kalan tüm işleri bitirdim. Hayatın hiçbir ilmeği kopmamış gibi kış hazırlıklarını yaptım. Odunlar hazırladım, gazelleri, kozalakları topladım, turşuları, pekmezleri hazırladım, evimizi temizledim. Artık annem gibi olmak istiyordum: Sevgi, şefkat, sabır dolu… Elbette bu mümkün değildi. Ne yazık ki kimse başkası gibi olamıyor, kimse bir diğer insanın yerini alamıyor, doğa buna izin vermiyor.

Annemin gidişinin ardından kış hızlı geldi. Rasim ağabeyimin oğlu Özgür, üniversite hazırlık kursuna gitmek için benimle İstanbul'a geldi. Kendimle baş başa kalmamak, düşünmemek için yarışlarıma da ağırlık verdim.

10 Ekim 2004'te Avrasya Maratonu'nu koştum. Nasıl koştuğumu hiç hatırlamıyorum, sanki ayaklarım yere basmıyordu, sanki yarış

koşmuyordum, anneme koşuyordum. İçimde öyle tuhaf bir duygu… Sırf anneme olan özlemimi köreltmek için var gücümle koştum. Yarışı 3 saat 4 dakikada bitirdim. Avrasya Maratonlarında o güne kadarki en iyi derecemi koşmuştum. Türk kadınlarda ikinci, genel klasmanda sekizinci oldum ama ne derecelerin ne de yarışların önemi yoktu artık.

Yarış bitiminde ben de ruhen bitmiştim. Kontrolümü kaybettim, bağıra çağıra ağlıyordum. Dakikalarca kendimi durduramadım, kimseyle konuşamadım. İlk kez, aldığım bir ödül beni mutlu edemedi. Keşke annem olsaydı da ona kazandığımı söyleyebilseydim.

Avrasya Maratonu'ndan birkaç gün sonra 10.000 metrelik Gazi Koşusu'na katıldım. Özel bir hazırlık yapmamıştım, yalnızca koşmam gerektiğini düşünüyordum. Start verildi, fırladım. Yine ayaklarımı hissetmiyordum, bastığım yerler bir anlam ifade etmiyordu, özlediklerime doğru uçmak istiyordum yalnızca. Yarış bitti, dördüncü oldum.

Her yarışın başında ve sonunda sporcularla sohbet ederim, yeni insanlarla tanışmayı severim. Ultra maratonla tanışmam böyle bir sohbet vesilesiyle olmuştu. Gazi Koşusu'na katılan sporculardan Ali Rıza Bilal sayesinde de yeni bir spor dalını öğrendim: Macera yarışları (adventure races).

Aslında ultra maraton koşularında macera yarışlarından söz ediyorlardı ama o güne kadar hiç üzerinde durmamıştım. Atletizm camiası çok büyük değildi, Ali Rıza ultra yarışlara katıldığımı biliyordu. Macera yarışlarına katılmak için takım kurduğunu, beni de ekibine katmak istediğini söyledi. Ben de ona kendi projemi anlattım, ultra maraton takımı kurmak istediğimden söz ettim. "Bu yarışların içinde ultra maraton da var, sen gel bize katıl" dedi.

Macera yarışlarına takım halinde katılmak gerekiyordu. Takımlar yalnızca erkek ya da yalnızca kadınlardan kurulamıyordu. Karşı cinsten en az bir kişi olmak zorundaydı. Ruh halim o anda yeni kararlar almaya, yeni başlangıçlar yapmaya hazır değildi. Telefon alışverişi yaptık, düşüneceğimi söyledim.

Annemin hastalandığı günlerde benim de sırtımda, göğsümde ve midemde ağrılar oluşmuştu. Önceleri hafifti, önemsemedim, hastanede sandalye üzerinde uyuduğum için ağrı çektiğimi düşünüyordum. Avrasya ve Gazi koşularından sonra ağrılar dayanılmaz bir hale geldi. Artık geceleri uyuyamıyordum. Neredeyse her gün hastanelere taşınır oldum. Testler yapıldı, ne olduğu bulunamadı, kas ağrısı, üşütme gibi nedenlere bağlandı, ilaçlar verildi ama ağrılar azalmadı.

Ağrılarımla uğraşırken Birlikten bir yarış daveti aldım. Daha önce 48 saatlik Nonstop Kapalı Salon Dünya Şampiyonası'na katıldığım Çek Cumhuriyeti Brno kentinde bu kez 24 saatlik Dünya Şampiyonası Yol Yarışı yapılacaktı. Yarışın tarihi çok yakındı: 23-24 Ekim 2004.

Ruhum, bedenim, zihnim ikiye bölünmüş gibiydi. Bir tarafım "Kendini toparla, eski günlerine dön artık" diyordu. Diğer tarafım ise acıya yenik düşmüştü. Hayatı sorguluyordum sürekli. Cevabını veremediğim soruları durmaksızın soruyordum. Kim için? Ne için? Neden?

En önemli soruyu, zihnimin biri acı çeken diğeri devam diyen iki tarafına da sordum: Tamam mı, devam mı?

Brno'ya gitmeye karar verdim.

Hazırlanmak için beş-altı günüm vardı. Fiziksel değil, zihinsel olarak hazırlamalıydım kendimi. Beş gün boyunca uzun koşular yaptım. Kış aylarıydı. Soğuk, yağmur, zaman zaman kar altında koşuyordum. Koşarken hayatımı değerlendiriyor, yeni planlar yapıyordum. Cesaretim yavaş yavaş yerine geliyordu. 24 saatlik yarışa odaklanabildiğimi hissettim.

21 Ekim'de uçağa bindim. Bir yıl önce de yarıştığım Brno, benim için yabancı bir yer değildi, Herkesi tanıyordum, nereye gideceğimi biliyordum. Doğrudan yarış organizasyonuna gittim, yarış numaramı aldım, otelime yerleştim. Oda arkadaşım tanıdık bir isimdi: Edit Bérces.

Öğlen saatlerinde bayrak töreninin ardından Edit'le gün boyu şehirde dolaştık. Annemin durumunu öğrendi, bana çok destek oldu, aynı üzüntüleri kendisi de yaşamıştı. Edit'in bana önerdiği ilaç kesinlikle yarışlardan kopmamamdı: "Yarışlardan uzaklaşma, üzüntünle baş başa kalırsın, çıkmaza girersin. Seni her yarışa davet ettirmeye çalışacağım. Çok kuvvetli bir sporcusun, bu gücün boşa gider."

Çalışmıştım, motive olmuştum, Edit de bana çok iyi gelmişti. Ancak hastalığım orada da kendini gösterdi. Hiç halim yoktu, sürekli midem ağrıyor, sırtıma sanki bıçaklar saplanıyordu. Geçer dedim, umursamadım ve yarış günü geldi.

Yarış sabahı 5:00'te kalktık. Start noktasında yüzlerce sporcu vardı. Kahvaltıdan sonra, altıda yarış başladı. Akşam saatlerine kadar Yunanlı bir erkek sporcuyla koştum, hatta arkadaş olduk. Akşam olurken o yavaşladı, geride kaldı. Gece ülke masalarının başında mola verdik. Türkiye masasının yanında Tayland ve Çin masaları vardı. Taylandlı ve Çinli sporcuların yardımcıları, doktorları, hemşireleri, aşçıları, masörleri, idarecileri masada hazır bekliyordu. Bir yarışmacı için her zamanki gibi neredeyse on kişilik yardımcı ekip vardı. Ve her zamanki gibi Türki-

2004 - Çek Cumhuriyeti'nde yapılan 24 saatlik yol koşusu öncesinde bayrak törenindeyim.

ye masası bomboştu. Ben ara sıra masaya uğrayıp, bacaklarıma birkaç saniye masaj yapıyordum. Komşu masalar yalnızlığımı fark edince bana çok yardımcı oldular. Taylandlı ve Çinli görevliler birkaç dakikalık kısa molalarda beni el üstünde tuttular. Kendi masaj yataklarına yatırdılar, Taylandlı hemşire bana bakım yaptı, sürtünme nedeniyle zedelenen yerlerime vazelin sürdü. Yiyeceklerini de benimle paylaştılar, ıslak kıyafetlerimi değiştirip, kendi yarışmacılarının kuru kıyafetlerinden giydirdiler.

Akşam saat 18:00'e kadar ilk beş içinde koşmuştum. Bu saatten sonra halsizleşmeye başlamıştım. Saat 24:00'e geldiğinde artık ilk 15'in içindeydim. İki saat sonra midemde şiddetli bir kasılma başladı, sırtıma keskin bir bıçak saplanır gibi oldu, nefes alamaz hale geldim. Kontrol noktasına attım kendimi. Sağlık ekibi beni hemen muayeneye aldı. Kan ve idrar testi yaptılar, sonuçlar birkaç dakika içinde alındı. Türkiye'de haftalarca doktorlara taşınıp nedenini öğrenemediğim ağrılarımın sırrı ortaya çıktı: Mide duvarım çatlamış, kanamıştı! Mide kanaması geçiriyordum ve bunu kimse anlamıyordu!

Yarışın bitimine yalnızca dört saat vardı, devam etmek istiyordum. 20 dakika uyuttular beni. Midemi temizleyecek birtakım lavmanlar

içirdiler, ağrı kesici iğne yapıldı. Doktorlar da devam etmemden yanaydı. "Yarışı yavaş yavaş bitirirsin. Mide kanaması geçmiş. Zorlamadan gidersen sorun olmaz" dediler. 40 dakika sonra yarışa döndüm, ağır adımlarla ilerlemeye başladım. İlaçlar beni rahatlatmıştı. İki saat sonra yeniden koşar halde buldum kendimi. Sabah saat 6:00'da da finişe ulaştım. 24 saatte 167 kilometre yol koşmuştum, genel klasmanda 37. oldum.

Kaybettiğim özgüvenimi bu yarışla yeniden kazandım. Birlikle ilişkilerimi tazeledim. 100 kilometre, 24 saat, 48 saat nonstop yarış liginden düşmemiş oldum. Birliğin düzenlediği Avrupa ve Dünya Şampiyonası eleme yarışlarına bir süre katılmazsanız ligden düşüyorsunuz, bir daha da yarışlara davet edilmiyorsunuz. Aslında bu yarışta gelecekteki yarışlara davet edilecek kadar iyi bir derece yapmamıştım ama kötü derecemin nedeni rahatsızlığımdı. Gözetmenim de raporunda bunu belirtti. Yarışı bırakmamam, derece yapmamdan çok daha değerliydi onlar için. Bu yarıştan sonra yine defalarca başka yarışlara davet edildim, ama hayat bana içinde ultra yarışlarla birlikte bambaşka disiplinlerin de yer aldığı yeni bir dünya sundu.

"Yanlış takım"ı şans bile kurtaramaz

Takım çalışması, işbirliği ve paylaşım

Himalayalar, Afrika çölleri, Orta Asya bozkırları, kutuplar, buzullar… Günlerce süren koşu yarışlarından sonra, dağlara tırmanmak, dağlardan inmek, yüzmek, kayak yapmak, kano, bisiklet…2004 yılı bitmeden hayatımda önemli bir değişiklik oldu. Bunlarla daha yakından tanışma fırsatı buldum. Son yıllarda hayatımdaki önemli bir değişiklik de zamanla ilgiliydi. Emekli olduktan sonra da bazı okullarda öğretmenlik yapmayı sürdürüyordum. Ancak artık koşularımı derslere göre değil, derslerimi koşulara göre ayarlama lüksüne sahiptim.

Gazi Koşusu'nda tanıştığım Ali Rıza Bilal, macera yarışlarını aklıma sokmuştu. Ultra maraton bu yarışların içinde de vardı ama macera yarışları pek çok disiplininin bir arada olduğu, üstelik takım halinde yapılan ayrı bir dünyaydı. Eskiden başarıyı tek başıma elde ediyordum, artık başarı takıma ait olacaktı. Ekipteki herkes iyi performans göstermedikçe başarı şansımız olmayacaktı. Belki kendimi biraz daha güvende hissedecektim, yanımda hep birileri olacaktı ama ben ya da başkası tökezlediğinde hep birlikte kaybedecektik. Takım halinde yarışmayı öğrenmeye karar verdim.

Okuyucunun, takım halinde yarışılan bir spor dalıyla ilişkili olma zorunluluğu bulunmadığını hatırlayarak, takım halinde yarışmanın nasıl bir şey olduğunu, gereklerini, yararlarını, günümüzün "teamwork" (takım çalışması) kavramıyla anlatmaya çalışayım. Birey olarak, daha özgür çalışmak, çabalamak varken neden takım çalışmasını tercih ederiz? Öncelikle buradan başlamanın uygun olacağını sanıyorum. Çünkü benim gibi hayatının büyük bir bölümünü fazlasıyla özgür—buna, bir başınalığın getirdiği rahatlık da diyebilir miyiz?—geçirdiyseniz, takım çalışmasını önceleri yadırgayabilirsiniz. Takım çalışmasını tercih etmenin nedeni aslında basit: Daha iyisini, daha kolay yapmak; daha verimli

olmak; daha zoru, daha kolay başarmak… İnsanın yolda yürürken yalnız olmadığını bilmesi güzel bir duygudur. Takım çalışması da "yalnız değilim" psikolojisini oluşturduğu için bir avantajdır. Ancak bir takım kurmakla "doğru takımı kurmak" aynı şey olmadığı için, tüm bu avantajlar elbette her takım için geçerli değil. Takım çok seslidir; daha üretkendir, çünkü iletişim, işbirliği ve paylaşım vardır. Bu kavramlara aşina ve karakter olarak yatkın olan bireylerden oluşan takım başarılı takım olabilir. Ancak, geçimsiz, takıntılı, liderden rahatsızlık duyan bireylerden oluşuyorsa bir takım, baştan kaybetmiştir. Bunları takım yarışlarında epeyce denedim. Yanlış kurulan takımın nelere mal olabileceğini de ilk kez Polonya'da, üstelik ilk takımımda yaşadım.

Ali Rıza'nın takımının adı Team Touareg Türk'tü.[26] 2002'de Sahra Çölü'nde bir geziye katılmış ve bu gezide, Sahra'da yaşayan özgürlüğüne düşkün göçebe kavim Touaregler'den çok etkilenmişti. Touaregler'in 12 yıldızından birini de takımın sembolü olarak belirlemişti. Bu yıldız "grigri-aventure" yani macera yıldızıydı.

O, 1992'de İspanya'nın Barselona kentinde düzenlenen Olimpiyat Oyunları'nda Türkiye'yi temsil eden ilk ve tek kürek sporcusuydu. Çok farklı disiplinleri bilen iyi bir sporcuydu. Bir spor merkezinde yönetici olarak çalışıyordu.

Ekim sonuydu… Ali Rıza ile telefonlaştık. Ekibe katılmak istediğimi söyledim. 20 Aralık 2004'te, Güney Afrika'da Red Bull tarafından düzenlenecek bir yarış olduğunu, bunun için toplantı yapacağımızı söyledi. Daha önce denemediğim sporları yapacağımı biliyordum ama bunların hangileri olduğunu sormadım bile. Nasıl olsa toplantıda öğrenecektim.

Toplantı günü Ali Rıza ve takımın diğer iki üyesi, Bahadır İşsever ve Barış Öztürk'le Ataşehir'de, Barış ve arkadaşlarına ait bir ofiste buluştuk. Yarış disiplinleri içinde çöl maratonu, bisiklet, kano, rafting, treking, kayak, sea kayak,[27] dağcılık, ip inişi ve ip tırmanışı etapları vardı. Ali Rıza'yı dinlerken içimden "İşte şimdi yandın Bakiye!" diyordum. Çünkü 45 yaşındaydım ve hayatımda bir kez bile bisiklete binmemiştim. Ekip arkadaşlarıma, "Bisiklete binmeyi bilmiyorum. Bırakın beni

---

26. Bilgi için: www.touaregturk.net
27. Ortasında kürek çeken kişinin oturacağı bir boşluk bulunan kano benzeri araç.

evime gideyim" dedim. Gerçekten, iki teker üzerinde nasıl durulur, bilmiyordum.

Ali Rıza ve Bahadır için benim ne düşündüğüm önemli değildi. Onlar kararlıydı: Bilmiyorsam öğrenecektim. Bunun için hemen çalışmaya başlamalıydım. Bahadır bir gün sonra evime eski bir bisiklet bıraktı, "Bir hafta sonra öğrenmiş ol!" deyip gitti. Ertesi gün bisikleti alıp Çekmeköy ormanlarına yakın çimenlik bir araziye götürdüm. Sabahtan akşama kadar çalıştım. Saymadım ama onlarca kez bisikletten düştüm o gün. Düşe kalka, akşama doğru bisikletin üzerinde durmayı başardım, 200 metre kadar düşmeden gidebildim. Hava kararınca eve döndüm, sabaha kadar bisikletle gezdim. Tabii ki rüyamda! Sabah kalktığımda vücudumda ağrımayan tek yer yoktu. Bir hafta boyunca sabahtan akşama kadar bisiklet çalıştım. Virajlarda dönemiyordum, gerçek yarış parkuru engebeli olduğu için bulabildiğim en engebeli yerlerde çalışıyordum. Bir haftanın sonunda kollarım ve bacaklarım irili ufaklı mor beneklerle, yara bereyle doldu.

Ekiple buluşma vakti gelmişti. Antrenman için İstanbul'un en yüksek noktası Aydos Tepesi'nde buluştuk. Herkes bisikletleriyle gelmişti, hareket ettik. Hiç biri bana "Bisiklet kullanmayı öğrendin mi?" diye sormadı bile. Arazide ilerlerken Ali Rıza sürekli "Pedal çevir, pedal çevir!" diye bağırıyordu. Bense bisikletin üzerinde zor duruyordum, sürekli düşüyor, yeniden binip onlara yetişmeye çalışıyordum.

Bisiklete aşina olmayan insan sayısı çok azdır. Ne bir bölgeye ne de bir sosyolojik sınıfa mal olmuştur bisiklet. Her yerde, her yaşta çeşitli amaçlar için kullanılır. Anadolu'nun özellikle ovalık alanlarına kurulmuş şehirlerinde hem ulaşım hem de taşıma aracıdır. 70-80 yaşındaki ihtiyarları bile pedal çevirirken görebilirsiniz. Ancak ne yazık ki ben bisikletin b'sini bilmeyen azınlıktandım. Ve daha da korkuncu bir haftalık bisiklet eğitiminden sonra parkurdaydım. Bunun nasıl bir şey olduğunu okuyucu az çok tahmin edecektir. Hele ki iniş… Bir dağ bisikletiyle iniş yapmak başlı başına bir spor dalı zaten. Ben nasıl ömrümü koşuya vermişsem, kendini bu işe adamış sporcular var. Bu sporu yapabilmeniz için bisikletin vücudunuzun bir parçası haline gelmiş olması gerekiyor. Eğer çifttekeri bedeninize epey yabancı hissediyorsanız, bu altımdaki şey de ne, diye bakıyorsanız, bir bisiklet üzerinde olduğunuz hiç aklınızdan çıkmıyor, başka hiçbir şeyi gözünüz görmüyorsa bırakın inişe geçmeyi, parkura çıkmayı, bakkala bile gitmek akıl işi değildir. Hal böyleyken, ben parkurda pedal çeviriyordum. Antrenmanda

bazen bahaneler sıralamaya başladım. Yaşlıyım dedim, olmadı; hastayım dedim, güldüler; düşünce sakatlandım dedim, duymazdan geldiler. Ama bir yandan da bu eziyetin bitmesi için dua ediyordum.

Çaresiz peşlerinden gittim. Nihayet bitiş noktasına geldiğimizde Bahadır yoktu. Ali Rıza, Bahadır'ı aramaya gitti. Eğilerek geçmesi gereken bir yerde ağacın dalına kafasını vurup düşmüş, bir süre kendine gelememişti Bahadır. Ali Rıza ve Barış, Bahadır'ın haline çok güldü. Ben hiç gülemedim, dudaklarım kıpırdamıyordu. Nasıl bir riske girdiğimi daha iyi fark etmiştim. Gülecek kadar enerjim de kalmamıştı.

Koşmak benim için çok kolaydı, oysa bisikletle hem kendimi hem de bisikleti taşıyordum. Düz, asfalt yolda da değil; dere, tepe, taşlık, kumluk arazilerde in, çık… Basbayağı eziyetti. Rasim ağabeyim bana sürekli "Şeytan azapta gerek" derdi. Zor işleri sevdiğim için "Kendine eziyet etmenin nesinden hoşlanıyorsun?" diye sorardı. Meğer ben kendime hiç eziyet etmiyormuşum, bunu bisikletle anladım.

Bisiklete binmeyi öğrenmiştim ama Güney Afrika'ya gidemedik, yarışın iptal edildiğini öğrendik. Gidebileceğimiz tek yarış bu değildi elbette. Kasım ayında Ali Rıza güzel haberi verdi, "Bakiye, şubatta Polonya'ya gidiyoruz, hazır ol."

İki yıl önce İsviçre'de Sion'da koştuğum zaman bana birçok yarış broşürü, dergiler, kitapçıklar vermişlerdi. Bunlardan biri Polonya'da Karpat Dağları'nda düzenlenen Bergson Winter Challenge'tı. Kış koşullarında, beş gün, 400 kilometre, durmaksızın, gece-gündüz yapılan bir yarıştı. Karlı dağlar ve ormanda yapılan yarış beni çok heyecanlandırmıştı. Başvuru da yapmıştım ancak gelen yanıtta ancak takım olarak katılabileceğim yazıyordu.

İşte şimdi önüme Polonya'ya gitme fırsatı çıkmıştı. Hem de Bergson Winter Challenge'a! Bergson Kış Yarışı, adı üzerinde macera yarışları dünya serisinin kış etabıydı. Bitirebilenler bundan sonraki dünya serilerine katılma şansını yakalıyordu. Hiç ara vermeden bisiklet ve kayak çalıştım. O yıl İstanbul'a çok kar yağdı. Her gün ormana gittim, karda bisiklet çalıştım, kendi kendime kayak yapmayı öğrendim. Artık bisikletle trafiğe bile çıkabiliyor, dağlarda 90 kilometreye yakın yol gidebiliyordum.

2005 Şubat'ı yaklaşırken Bahadır ve Barış işleriyle ilgili gelişmeler nedeniyle yarışa katılamayacaklarını söylediler. Ali Rıza ve ben kalmıştık ancak iki kişiyle yarışılmıyordu. Ali Rıza yarış organizasyonuna durumu bildirdi ve iki takım arkadaşı aradığımızı söyledi. Kısa sürede

yanıt geldi. Polonya'dan katılacak bir ekibin iki yarışmacısı sakatlandığından, kalan iki kişi bizim takıma katılacaktı.

26 Şubat'ta Polonya'ya gittik. Güney Polonya'daki Kotlina Klodzka bölgesine geçmek için trene bindik. Dondurucu bir soğuk… Daha trendeyken üşümeye başladık. Çantamda giysi adına ne varsa üzerime giydim. Ali Rıza uyku tulumunu çıkarıp, gövdesine bacaklarına sardı. Kotlina Klodzka'ya geldik ve takım arkadaşlarımızla buluştuk. Zaman kaybetmeden hep birlikte teknik toplantıya katıldık.

Yarışta beş disiplin vardı: Treking, dağ bisikleti, kayakla kros ve yol bulma (orienteering). Bunları yaparken, halat köprülerden geçmemiz, dağlara iple tırmanıp inmemiz, koşmamız ve daha birçok mücadeleye girmemiz gerekiyordu. Gece-gündüz ayırt etmeden 400 kilometrelik yolu beş günde bitirmek zorundaydık. Katılan ekip sayısı 30'a yakındı.

Hava eksi 40'lardaydı, her yer buzlarla kaplıydı. Diğer takımlar bisikletlerine çivili lastik takmışlardı. Ali Rıza ile tüm çarşıyı dolaşıp zar zor iki çift çivili lastik bulup taktık. Buz üzerinde çivili lastiklerle bisiklet sürmek son derece zordu ama öbür türlü de kayıp düşmek kaçınılmazdı.

27 Şubat'ta, sabah saat 9:00'da start verildi. Orienteering ile başladık, karlı bir ormanda beş kilometre boyunca yolumuzu bulmaya çalıştık, bulduk ve kontrol noktasına üçüncü sırada geldik. Hemen ayaklarımıza hediklerimizi[28] giydik. Eksi 40'ta, diz boyu kar içinde treking başladı. Sırtımızda 30 kiloya yakın sırt çantalarımız, elimizde batonlar, ayağımızda hedikler dağda yürüyorduk. En yüksek noktaya kadar çıktık. Gün boyu Çek Cumhuriyeti-Polonya sınırında koşturduk. Sınırda karakol gibi bir yerde kontrol noktasına geldik. Çantamda İstanbul'dan getirdiğim sigara börekleriyle yaprak sarmaları vardı. Sıcak suyla ısıtıp hemen yedik, yeniden yola koyulduk.

Ali Rıza ve ben çok iyi gidiyorduk. Polonyalılardan biri geride kaldı, onu beklerken zaman kaybettik. Diğeri onu bulmaya gitti, yine zaman kaybettik. Zaman barajını aşmadan kontrol noktasına geldik ama hedikli koşuyu bitirmemiz 10 saat sürmüştü! Bisiklet etabında yine sorunlar yaşadık. İyi bir ekip değildik, birbirimize uyum sağlayamıyorduk. Polonyalılardan biri sürekli geride kalıyor, yavaş gitmemizi istiyordu. Sonuçta Ali Rıza'yla onlardan ayrılıp diz boyu kar, tipi ve

---

28. "Leken" de denen, raket biçimindeki kar ayakkabısı.

2005 - Katıldığım ilk macera yarışını takımımızdaki uyumsuzluk nedeniyle tamamlayamadık (Polonya).

ardından kar fırtınası eşliğinde zar zor kontrol noktasına vardık. Bizden 10-15 dakika sonra ekibimizin diğer üyeleri geldi. Kontrol noktası han gibi bir yerdi, yemek molası verdik. Yiyecekleri hazırlarken Polonyalı takım arkadaşlarımızdan birinin su matarasını devirmişim, farkında bile değildim. Gördüğü anda çılgına döndü, sinirleri boşaldı, eline ne geçerse bağırarak fırlatmaya başladı. Almanca "Yarışmak istemiyorum!" diye bağırıyordu. Bu olayın ardından bina içinde ayrı bir yere gidip bizden ayrı uyudular.

Sabaha kadar onları bekledik ve sabah beklediğimiz açıklamayı yaptılar: "Biz vazgeçtik, yarışmak istemiyoruz!" Ali Rıza bu karara çok kızdı ama zorla takım olmamız mümkün değildi. Aynı yolu bisikletlerle geri döndük.

Bu olay, yukarıda sözünü ettiğim "yanlış takım"a iyi bir örnek. Doğru takımla başarı garantilenemiyor, ancak yanlış takımla başarısızlık kesindir! Tabii tesadüflere bağlı başarılar bu kesinliğe engel değil. Takım, bireylerden oluşsa da, kendi başına bir bütün olmalıdır. Yani dört kişiden oluşan bir takım, hem o kişilerin aklı, becerisi hem de bunların bileşkesinden oluşan beşinci kişi gibidir ve o beşinci kişiye takım denir.

Ben böyle değerlendiriyorum. Biz, "tanımadığımız" kişilerle, "zorunlu" bir takım kurmuştuk. İşte en büyük iki hata… Takım olarak bir geçmişimiz yoktu. Kimse kimsenin zaaflarını, sorunlarını, iyi olduğu konuları, tarzını bilmiyordu. Yarış tanışma yeri değil, yarışma yeriydi. Tanışmadan yarışma olmuyordu. Yani kaybetmeyi baştan garantilemiştik.

Dönüş yolculuğumuzda Ali Rıza'yla durum değerlendirmesi yaptık. Güçlü olduğumuzu, en kötü hava şartlarında bile yarışabileceğimizi görmüştük. İyi bir ekibimiz olsaydı sonuç böyle olmayacaktı. Uzun soluklu yarışların ilk saatleri önemlidir. Bırakma fikrine kapılmadıkça başarıya yaklaşırsınız. Ali Rıza ve ben sonuca odaklanmıştık, ama bir takımın ancak en zayıf elemanı kadar güçlü olabildiğini de biliyorduk. Ultra yarışlarda tek başıma koşuyordum. Bir ekibim olsaydı çok daha iyi dereceler alabilirdim. Bu ekip stratejimi belirleyebilir, taktik verebilir, giyim, beslenme, dinlenme, sağlık konusunda destek verebilirdi.

Uzun mesafeli koşularda da sporcuların takım olması gerekiyor. Yarış öncesinde rakipleriniz hakkında bilgi edinir, önceki derecelerine bakarsınız. Böylece yarışta hangi grupla koşacağınızı da az çok tahmin etmiş olursunuz. Start verildiğinde belirlediğiniz gruba dahil olup uzun süre birlikte koşarsınız. Grubun bir lideri olur, kazların uçuşu gibi ilerlersiniz. Lider arkadan gelenlerin rüzgârını keser, bir süre sonra arkaya geçer, başkası liderliği devralır. Grubun uyumu temponuzu da ayarlamanızı sağlar. Sonlara doğru artık gruptan ayrılıp kendi performansınızı ortaya koyarsınız.

Polonya'daki yarış bana iyi bir ders olmuştu. İstanbul'a döndüğümde daha çok çalışmaya ve takımımla birlikte macera yarışlarında Türkiye'de bir numara olmaya karar verdim. Türkiye'deki yarışmalarda başarılı olursak, dünya çapında da başarı gelecekti.

Polonya'da gördüğüm yarışmacı kadınlar, erkekler kadar kuvvetliydi, yaşları benim yaşım civarındaydı. Bundan sonra tam bir doğa insanı olup her disiplinde kendimi geliştirmeyi hedefledim. Bu sporu dünyanın birçok yerinde kadın sporcular yapabiliyorsa ben de yapabilirdim.

İstanbul'a döner dönmez Ali Rıza yeni yarış planlarını yapmaya başladı. Bu arada ekibimize iki takım arkadaşı arıyorduk. Benim acilen öğrenmem gereken bir disiplin vardı: Paten. Birçok yarışta paten etapları da vardı. Kış yarışlarındaki kayakla krosun yerini yaz aylarında paten alıyordu.

Birkaç aylık aramadan sonra yeni takım arkadaşlarımızı bulduk: Faruk Kar ve Utku Er Yaşar. İkisi de Ali Rıza'yla ortak tanıdığımız iyi sporculardı. Onlara ekibimize katılmaları için teklif götürdük, kabul ettiler.

TTT'nin kaptanı, kurucumuz Ali Rıza'ydı ve takımımızın sponsor sorununu çözen isimdi. Faruk Kar triatloncuydu.[29] Özellikle koşuda çok iyiydi. Hedefe kilitlenen ve ulaşana kadar neredeyse yemeyen, içmeyen, uyumayan, dinlenmeyen bir yapısı vardı. Halen beden eğitimi öğretmenliği yapıyor. Utku Er Yaşar da triatloncuydu. O da her disiplini biliyordu ve bir spor merkezinde yöneticiydi. Yeni fikirler üretebilen, hızlı düşünen, hızlı karar verebilen bir yapısı vardı.

TTT olarak ilk hedefimiz 14-16 Temmuz 2006'da Fransa'da yapılacak X-Raid World Cup (X-Raid Dünya Kupası)'tı. Yarış, Savoie bölgesinde Les Arcs denilen dağlık alanda gerçekleşecekti. İki gün aralıksız sürecek bu macerayı kazasız belasız bitirebilirsek dünya şampiyonası için finalist olacaktık. Hem hazırlık yapmamız hem de sponsor bulmamız gerekiyordu. İstanbul ve çevresinde düzenlenen bir günlük macera yarışlarına katılmaya başladık. Bu yarışlarda her zaman birinci oluyorduk. Ben kısa mesafeli atletizm yarışlarına, yarı ve tam maratonlara katılmaya devam ettim. Onlar için ayrı antrenman yapıyordum. Alanya, Antalya, Çanakkale, Bursa, Balıkesir, Samsun yarı maratonlarını ve yol yarışlarını koştum. Belediyelerin ve valiliklerin düzenlediği yarışmalara katıldım, hepsinde ilk beşe girdim. 2006 Mart sonlarında Temmuz'daki yarış için antrenmanlara başladık.

Fransa'daki yarışma için çok farklı disiplinlerde antrenmanlar yapmak zorundaydık. Bu disiplinleri uygulayabileceğimiz alanlara gitmeye başladık. Hafta sonu tüm malzemelerimizi alıp evden çıkıyorduk. Çekmeköy'den başlayıp Çavuşbaşı, Kavacık, Acarkent, Alibahadır, Değirmendere, Paşamandıra, Bozhane, Kılıçlı, Karakiraz, Kurna, Sahilköy ve Şile'ye gidip dönüyorduk.

Antrenman süresince saatlerce bisiklet sürüyorduk, bisikleti bırakıp koşmaya başlıyorduk, gece dağlarda birkaç saat kamp yaptıktan sonra antrenmana devam ediyorduk. Antrenmanlar birbirimizi daha yakından tanımamızı da sağlıyordu. Her birimizin güçlü ve zayıf olduğumuz yanlar vardı. Kim hangi alanda kuvvetliyse zayıf olana destek veriyordu. Zamanla aramızda kardeşlikten öte bir bağ oluştu. İşte şimdi gerçek bir takımdık! Takım olmak, birbirinizi sevseniz de sevmeseniz de dağları birlikte aşmanızı gerektiriyor. Birbirinizden uzaklaşma

---

29. Yüzme, bisiklet ve koşu sporlarının arka arkaya yapıldığı, zamana karşı yarışılan, dayanıklılık gerektiren spor.

2005 - Team Touareg Türk olarak yarışlara hazırlanırken bireysel koşulara da devam ettim.

şansınız yok. Takımdaki herkes diğerlerinin sağlığından, psikolojisinden, motivasyonundan, beslenmesinden, giyiminden, malzemelerinden hatta duygularından bile sorumlu oluyor. İşte biz böyle bir takım olmayı başarmıştık.

Yola çıkmadan önce Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesinde performans testlerine girdik, kan, idrar testleri yaptırdık. Her şey yolundaydı, artık yola çıkmaya hazırdık. Tek sorunumuz bir sponsor bulamamaktı. Ali Rıza ve Utku Er aylardır sponsor bulmaya çalışıyordu. Yarışa bir hafta kala aranan sponsor bulundu. Spor giyim markası Columbia Sportswear bize sponsor oldu ve takımımıza adını verdi. Artık Team Touareg Türk Columbia'ydık.

X-Raid World Cup'ta 40 takım arasından 21. olduk. Kanada'da 9-16 Eylül 2006'da yapılacak The Raid World Championships yani Dünya Şampiyonası'na gitme hakkını kazanan ilk Türk ekip olduk. Şampiyonaya 40 takım katıldı. Kanada'da da 22. olduk.

12-21 Şubat 2008'de Şili'de yapılan Patagonian Expedition Race (Patagonya Keşif Yarışı) katıldık ve en büyük başarımızı elde ederek 11 takım arasında üçüncü olduk. Aynı yıl 10-18 Aralık 2008'de Birleşik

Team Touareg Türk ekibi olarak Abu Dhabi Macera Yarışı'nda 25. olduk.

Arap Emirlikleri'nde yapılan Abu Dhabi Adventure Challenge (Abu Dhabi Macera Yarışı)'a katıldık ve 36 takım arasında 25. olduk.

Macera yarışları sayesinde dünyayı gezdim, yeni yerleri, kültürleri keşfettim, insan ayağı basmamış yerleri gördüm, Eskimolarla, Kızılderililerle tanıştım. Bilmediğim pek çok disiplini hem öğrendim, hem de çok iyi yapmaya başladım. Kürek çektim, kayak yaptım, bisiklet kullandım, iple dağlara inip çıktım, alabildiğine çöl, alabildiğine kumsal, alabildiğine karlı alanlarda kilometrelerce koştum, yol bulmayı, bataklıkla mücadele etmeyi öğrendim. Doğayla mücadele ederken, onunla bütünleşmem gerektiğini anladım.

Macera sporlarına başladıktan sonra bedenimde de gelişmeler oldu. Kendimi eskiye oranla daha güçlü hissediyordum. Omuzlarım iyice genişledi, kemiklerim güçlendi, 1,58 boyunda ama yapılı bir kadın olup çıktım. "S" beden giyerken "M" bile dar gelmeye başladı. Eski kıyafetlerim artık küçük, kısa ya da dardı. Marmara Üniversitesinde yaptırdığım test sonucunda kemik ölçümlerim 25 yaş değerlerini gösterdi, oksijen kullanım kapasitem en yüksek değerlerde çıktı. Ayakkabı numaram bile büyüdü! Daha uzun yıllar yarışabileceğimi söylediler.

TTT olarak Türkiye'de macera yarışları düzenledik. Bireysel olarak katılmanın mümkün olduğu tek günlük yarışlardı. Bu yarışlara katıldım, birincilikler aldım. En zor öğrendiğim dağ bisikleti disiplininde birinciliği kimseye bırakmadım. Artık aileme ve yakınlarıma yarışlarımı anlatıyordum. Her köye gidişimde, tavaf eder gibi tüm köy yollarını koşarak dolaşıyordum. Annemin, babamın, dedelerimin yaşadıkları, çalıştıkları, dolaştıkları tarlaları, bahçeleri, kırları, ormanları, dereleri, tepeleri tekrar tekrar koşuyordum. Koşarak dolaşamadığım kırları, köy yollarını bisikletle bitirmeye çalışıyordum.

Türkiye'nin farklı illerindeki ve İstanbul'daki yarışlarda koşmayı sürdürdüm. Avrasya Maratonu'na katılmaya devam ettim. Belediye başkanlıklarının düzenlediği kısa mesafeli yol yarışlarına, kroslara katıldım.

2007'nin Nisan ayında TTT'deki arkadaşlarımla Antalya'daki Uluslararası ÖGER Maratonu'nu koştuk. Bu maraton bize macera sporlarını profesyonel anlamda Türkiye'ye taşıma fırsatı verdi. Antalya'da atletizm camiasından tanıdığımız İsmail Tozlu'yla macera sporlarını konuşuyorduk. İsmail ağabey, Gümüşhane'nin Kürtün ilçesine bağlı Yaylalı Köyü'ndendi, maraton koşardı. Sohbet sırasında Kürtün'ün macera sporları için benzersiz bir coğrafi yapıya sahip olduğu konuşuldu. Bir vesileyle gezip görmüştüm, gerçekten mükemmeldi.

İsmail ağabeye bize destek olmasını ve hep birlikte Kürtün'de bir macera yarışı düzenlemeyi teklif ettik. Sevinerek kabul etti. Ben ve Utku Er, İsmail ile Kürtün'e gittik. Kürtün Kaymakamı Osman Bilgin'le görüştük, projemize çok sıcak baktı. Avrupa standartlarında bir yarış olmasını hedefledik. Tüm kuralları ve disiplinleri adapte ettik. Toplam iki gün sürecek 150 kilometrelik bisiklet, koşu, rafting, yüzme, baraj suyunda kano, mağara geçişi, ip etapları gibi disiplinlerden oluşan bir yarış parkuru hazırladık. Canik Dağları ve 2005'te tamamlanan Kürtün Baraj Gölü bir macera yarışına ev sahipliği yapacaktı. 13-14 Temmuz 2007'de 20'den fazla takımın katılımıyla organizasyonu gerçekleştirdik. Gümüşhane Valisi Enver Salihoğlu bizden 2008'de 350 kilometre mesafeli üç günlük bir macera yarışı düzenlememiz için söz aldı. Bu kez yalnızca yurtiçinden değil, yurtdışından da sporcular davet edecektik.

2008'deki yarış için yurtdışından birçok macera takımına davetiye gönderdik. Yerli ve yabancı toplam 15 takım kayıt yaptırdı. Türkiye'de macera sporu yapan az sayıda kişi olduğundan takımlar iki kişiden oluştu. İki erkekten oluşan takımlarla bir kadın bir erkekten oluşan karışık takımlar yarışacaktı. 23-26 Temmuz 2008'de, üç günlük uluslararası nitelikteki yarışı düzenledik. Yarışmacılar, Örümcek Ormanları, Yaylalı Köyü, Kazıkbeli Yaylası, Beşgöller, Kürt Mezarı Yaylası, Erikli Yaylası bölgelerinde, dağ bisikleti, macera koşusu, kano, yol bulma, ip etapları, kanyon geçişi, yüzme, katırlı yürüyüş disiplinlerinden oluşan etapları tamamladılar. Türkiye'de uluslararası düzeyde ilk macera yarışı Gümüşhane'nin Kürtün ilçesinde gerçekleşmiş oldu.

Ultra yarışlar ve macera yarışları bana dünyada yepyeni kapılar açtı ama köyümden hiçbir zaman kopmadım. Ve oradaki değişimi de görme şansına eriştim. Macera yarışlarına başladıktan sonra da tatillerimi köyümde geçirdim. Yarışım varsa köyümde kamp yaptım. Beni koşarken görüp deli olduğumu düşünen, hatta dillendiren de oldu, ama hiçbir zaman önemsemedim. Belki örnek alanlar da olur, diye düşündüm. Köy yollarında koştum, bisiklet antrenmanlarımı köy yollarında yaptım. Havza'nın tüm köylerinden koşarak ya da bisikletle geçtim. İstanbul'da tanıdığım herkese antrenmanlarımı köyümde yaptığımı söylüyordum. Köy kızlarının da çok iyi koşabildiğini, köylü olmanın, köyde yaşamanın spor yapmak için engel olmadığını ispatlamak istedim. Sanırım bunu başardım. Artık bana karşı çıkan, "şort-atlet koşan kız" diyen insanlar yoktu karşımda. İnsanları beni kabullenmiş, daha da ötesi örnek almaya da başlamışlardı.

Rasim ağabeyimin desteğiyle, Havza'da çıkan yerel bir gazetede köy yollarında yaptığım antrenmanlar haber olarak yer aldı. Antrenmanlarım sırasında yollarda hayvanlarını otlatan, çobanlık yapan birçok lise mezunu gençle tanıştım. Onlara cesaret verdim, spor yaparak özgürleşebileceklerini, daha güzel daha mutlu bir hayat yaşayabileceklerini anlattım. Tarlalarda çalışan kadınlarla yemek yedim, çay içtim, koşarak nasıl para kazanıldığını anlattım. Beni televizyonda görenler oluyordu, Havza'da pazar yerinde rastlaştığımız zaman tanıyorlardı ve hoş bir sohbet başlıyordu. Bazıları neşe içinde, "Hocam ben de koşmaya başladım. Kış günlerinde işim bitince tarlalara doğru bi koşu gidip geliyorum. Koşmanın ayıp olmadığını bize gösterdin" dediler. Tanıştığım birkaç lise mezunu, spor akademilerine, polis akademilerine girmeyi başardı. Şimdilerde akşam saatlerinde birçok ev kadını Havza'nın köy yollarında yürüyüşe çıkıyor. Grup halde koşmaya başlayanlar bile oldu. İşte asıl başarım da buydu.

Havza kış aylarında çok soğuk olur, diz boyu kar yağar. İstanbul'dan bir eskiciden ikinci el kayak malzemeleri alıp köye götürmüştüm. Kış aylarında Rasim ağabeyimin yardımıyla köy yollarına kayak çalışmaya gittim. İnanılmaz bir ilgi gördüm, "Biz de deneyelim" diyenlerden başımı kaldıramadım. Malzemeler epeyce pahalı olduğundan hepsine birer çift alıp hediye edemediğime pek hayıflandım.

Bir kış günü köy yollarında koşuyordum. Arkamdan bir traktör yaklaştı ve sürücüsü seslendi: "Gideceğin yere kadar bin istersen." Sürücünün yanındaki adam çıkıştı ona: "Davut ağa, o bizim aşağı köyden koşucu kızımız. Senin traktörüne asla binmez. Hakkâri'ye kadar koşar, yine de binmez" dedi. Çok hoşuma gitmişti. "Bu iş eninde sonunda olacak, maya tutacak" dedim kendi kendime. Galiba tutuyordu da!

Durursak düşeriz, koşmak gerek

Ödül

Okuyucunun, "Sen spordan başka bir şey bilmez misin? Hayatın anlamı bu mu?" dediğini duyar gibiyim. Spor, yaşamımdaki en önemli unsurdu elbette. Ancak koşmaktan başka bir şey bilmediğimi, başka hiçbir şeyin beni heyecanlandırmadığını düşünenler çok yanılırlar. Hayatım, arzularım, planlarım yalnızca spordan ibaret değildi. Benim de başkaca hayallerim, umutlarım vardı. Uzunca bir zamandır ağabeylerimle köyde bodur meyve fidancılığını geliştirmek ve bunu ticarete dönüştürmek istiyorduk. Bu en çok istediğim şeylerden biriydi. Bodur fidanlar hem normal meyve ağaçlarına göre daha verimliydi hem de toplaması kolaydı. Babam çocukluk yıllarımızda Amasya Valiliğinden Amasya elması fidanları almıştı. Fidanları köye getirerek elma, armut yetiştiriciliği yapılmasına önderlik etmişti. Aradan geçen kırk küsur yılda meyve ağaçları yaşlandı, verim düştü, birçoğu kurudu. Köylüler mecburen bu ağaçları kesti. Ağabeylerimle eski meyve bahçelerimizi bodur meyve bahçelerine çevirmeye başladık. Önce bodur ceviz bahçelerini yaptık, sulama büyük sorun oldu. Elma ve armut bahçesi yapma hayalleri kuruyordum ama öncelikle su işini çözmem gerekiyordu. Fidanlar için çukur kazıp bıraktım.

Meyve bahçesi hayalleri kuruyordum artık. Ama su sorunu nasıl çözülecekti? Ve bir şeyi çok istediğim zaman olan şey yine gerçekleşti: Bir mucize daha!

2008 sonbaharında İstanbul'a geldim, 30. Avrasya Maratonu'na katılacaktım. Atletizm camiasından sporcu ve atletizm antrenörü arkadaşım Aytaç Özbakır aradı. Personel Yöneticileri Derneğinin (PERYÖN) dergisi Popüler Yönetim (PY) için benimle röportaj yapmak istediklerini söyledi. Aytaç, dergiyi hazırlayan şirketin yayınlar koordinatörü olan, gazeteci Mine Kılıç'ı tanıyordu. O da maraton koşmak

istiyormuş, bir şekilde Aytaç'ı bulmuş, ondan antrenman programları almaya başlamış. Mine Kılıç, internette maratonlarla ilgili araştırma yaparken tesadüfen adıma rastlamış. Bana nasıl ulaşacağını düşünürken aklına Aytaç gelmiş. Tanışmamızın kısa hikâyesi böyle.

PY'de yayınlanacak haber "bir yandan maratona hazırlanıp bir yandan da profesyonel kariyerine devam eden" kişilerle ilgiliydi. Mine, röportaj için ekibinden bir muhabiri bana yönlendirdi. Röportaj, PY'nin Ekim-Kasım 2008 sayısında yayınlandı.

Aradan üç hafta geçti, Mine beni aradı. "Bakiye Hanım, Siemens bir etkinliği için sizin konuşmacı olmanızı istiyor. Sıcak bakar mısınız?" dedi. Önce ne diyeceğimi bilemedim. Hayatım boyunca öğrencilere konuşma yapmıştım, ama iş dünyasıyla başkaca ilişkim olmadı. Ben konuşmacı değildim. Siemens'e faydalı olabileceğimi düşünmüyordum. Mine'ye de yanıtımı böylece bildirdim. Ancak Mine ısrarcıydı. Benden yalnızca yaşadıklarımı anlatmamı istiyordu. Ona göre hikâyem o kadar ilginçti ki, yalnızca Siemens değil bütün dünya öğrenmeliydi. Bence bu kocaman bir övgüydü… Hem de insanı birkaç ultra maraton koşturacak kadar! "İki gün durmaksızın koşmayı başaran biri, bir grup insanın önünde konuşmayı da pekâla başarabilir" diyerek bitirdi sözünü.

İnsanın hayatında zaman zaman yeni kapılar açılıyor. Öyle insanlarla tanışıyorsunuz, başınıza bir anda öyle şeyler geliyor ki hayatınızın yönü değişiveriyor. Macera sporlarına başlamamın nedeni Ali Rıza Bilal olmuştu. Konuşmacı olmam için de beni Mine ikna etti. Kafamdaki soru işaretlerini yok edip bana cesaret veren kişi ise hayatımdaki ikinci Ali Rıza (Ersoy)'ydı. O bir Siemens yöneticisiydi.

Mine'nin teklifini kabul etmiştim, konuşma yapabileceğime benden daha fazla inanıyordu. Anlattığına göre, PY'ye verdiğim röportajın ardından ilginç gelişmeler olmuş. Mine, benimle yapılan röportajla birlikte bir de mektup göndermiş Ali Rıza Ersoy'a: "Çok ilginç bir insan. Hem yaşam öyküsü hem de kariyeriyle sıra dışı. 100 kilometre, 24 saat, 48 saat durmaksızın koşabiliyor. Türkiye'nin ilk ultra maratoncusu. Üstelik kadın. Ultra maraton koşan başka bir kadın yok. Erkek sayısı bile bir elin parmaklarını geçmiyor. Türkiye'de böyle insanlar var ve onların varlığından kimsenin haberi yok. Şirket toplantılarınızdan birinde konuşup bütün bunları nasıl başardığını anlatabilir."

Siemens, bir süre sonra Mine'yi arayıp şirket yöneticileri için düzenlenecek strateji toplantısına konuşmacı aradıklarını ve beni dinlemek istediklerini söylemişler.

Bu isteğin arkasında yatan nedenlerden birinin Ali Rıza Bey'in koşma merakı olduğunu biliyorum. Düzenli koşan ve şirketteki arkadaşlarını da koşmaları için teşvik eden bir yönetici Ali Rıza Bey. Yalnızca bunu öğrenmem bile beni motive etmeye yetti.

Toplantı 2009 yılı Mart ayında yapılacaktı. 2008'in son ayında Ali Rıza Bey, eşi ve oğluyla bir araya geldik. Benim hikâyemi ilginç bulduğu için ailesiyle de tanıştırmak istemiş. Gece boyunca Ali Rıza Bey beni özenle dinledi, toplantı hakkında bilgilendirdi, katılımcıların özelliklerini anlattı. Siemens'in genel müdürü de dinleyiciler arasında olacaktı. Gecenin sonlarına doğru Ali Rıza Bey öyle bir cümle kurdu ki kalakaldım: "Hocam belli ki çok çalışmışsınız, başarılı olmuşsunuz. Fakat bu başarı hikâyesi sizinle birlikte yok olup gidecek. Sizden sonraki nesil için ne yaptınız, ya da bir şey yapmayı düşündünüz mü?"

Aslında öğretmenlik kariyerim boyunca ve kardeşlerimin çocukları için pek çok şey yapmıştım ama bu kez farklı bir durumla karşı karşıyaydım. Söz konusu olan benim yaşam öykümdü. Bu öykünün iş dünyasına aktarılmasıydı. Mine bana "Hayatta her şeyin içinde yönetim bilimi var. İş dünyasında olup biten ne varsa senin hayatında da onlar olmuş. Motivasyon, performans, hedef belirleme, strateji, kriz yönetimi, kişisel gelişim ve daha pek çok kavramı yaşamışsın, hayata geçirmişsin, uygulamaya koymuşsun. Şimdi bunları anlatma zamanın geldi" demişti.

Farkında olmadan bir "sistem" kurmuştum hayatımda. Bir yönetim ve yaşam sistemi… Ve bu sistemi insanlara aktaracak, paylaşacaktım. İyi de, ben ne yapıyordum da bu bir sistem oluyordu? Bunu kendim anlamalıydım. Okudum, araştırdım, düşündüm, inceledim… Kitap boyunca okuyucuyla paylaştığım birçok noktanın bu sistemin ana unsurları olduğunu gördüm:

Hedef: Hep hedefler koyarak ilerliyordum. Hedefe odaklanmayı, hatta kilitlenmeyi başarıyordum.

Strateji: Önce hedefimi belirliyor, daha sonra bunlara ulaşmak için stratejiler geliştiriyordum.

Motivasyon: Motivasyonu dışarıda değil, kendimde arıyordum ve buluyordum. İçimdeki enerji beni motive ediyordu.

Gelişim: Yaptığım iş bedensel güce dayanıyordu. Ben de fiziksel performansımı artırmak için durmaksızın ve istekle çalışıyordum, kendimi geliştiriyordum.

Hedef yükseltmek: Bir şeyi başarınca onu geride bırakıyor, daha iyisine ulaşmayı hedefliyordum.

Paylaşım: Bildiklerimi çevreme de aktarmaya çalışıyor, rol model oluyordum.

Hep daha iyisi: Yaşadığım ve çalıştığım her yerde kaliteyi, koşulları, unsurları daha da iyileştirmek için çabalıyordum.

Etik: Adalete ve ahlaka önem veriyordum. Haksızlığa, arsızlığa, hırsızlığa, yolsuzluğa göz yummuyordum.

Değişim: Özümü, prensiplerimi koruyor, ama yarar sağlayan değişime direnmiyordum.

Seçen olmak: Hedeflerimi, stratejilerimi, nasıl yaşayacağımı, kimlerle görüşeceğimi ben seçiyordum. Amaçsız ve tembel insanlardan hoşlanmıyor ve onlarla görüşmeme özgürlüğümü sonuna kadar kullanıyordum.

Takım çalışması: Bireysel yarışlarda bile başarının sırrı tüm koşucuların birbirine verdiği destekte yatıyordu, macera yarışlarında ise "birlikte başarmak" esastı, aksi halde sonuca gitmek imkânsız hale geliyordu. Takım çalışmasına inanıyordum.

Panik yok: Krizler karşısında paniğe kapılmıyor, çözüm yolu bulmaya çalışıyordum.

Pes etmek yok: Beni yolumdan çevirmek isteyenlerle mücadele ediyordum. Hiçbir zaman vazgeçmiyordum.

Ardından bunları yaşam öykümle birleştirmek üzere konuşmamı yazmaya başladım, kısa sürede sayfaları doldurdum. Bir hafta sonra Mine ve Siemens'ten ilgililerle tekrar bir araya geldik. Yazdıklarımın üzerinden geçtik.

Toplantıdan sonraki ilk işim bir elektronik mağazasına gitmek oldu. Bilgisayar standındaydım. Bana epeyce yabancı bir ortamdı burası. Hayat gerçekten kalıba ve tarife sığmayacak denli garip. Daha birkaç gün önce koşudan koşuya, yarıştan yarışa koşmaktan başka hevesi ve meselesi olmayan Bakiye Duran şimdi bir bilgisayar almanın derdindeydi… Kâğıda yazdığım konuşmamı aktarmak için hayatımın ilk bilgisayarını girdiğim ilk mağazadan satın aldım. Aldım almasına da, iş bununla bitmiyordu ki… Daha bu aleti nasıl açıp kapatacağımı

bile bilmiyordum, kaldı ki yazı yazmak… Bu sorunu gençlerle çözebilirdim değil mi? Öyle yaptım. Apartmanımızda oturan gençlerden yardım istedim. Gerçekten her biri adeta birer bilgisayar uzmanıydı. Gençlerin neredeyse tümünün bilgisayara bu kadar hâkim olması, başkalarına ihtiyaç duymaması ne güzeldi. İnterneti ve yazı programını kullanmayı onlardan öğrendim, bir de e-posta hesabı edindim. Eğer bilgisayardan, internetten bihaber kalsaydım, ultra maratoncu pek çok sporcunun kişisel web sitesi olduğunu göremeyecektim örneğin. Ben de kendi web sitemi yapmalıydım. Biraz yardımla, biraz kendi çabamla basit bir sitenin nasıl yapılacağını öğrendim. İki ay sonra web sitemi internet kullanıcılarına sunmuştum: www.ultramaratoncu.com (ya da www.bakiyeduran.com). Amatör web sitemi bir süre sonra profesyonel ellere teslim ettim.

Mine benden fotoğraflarımı ve film arşivimi de istemişti. Kısa sürede ne varsa toparlayıp gönderdim. Bu arşivden beni anlatan üç dakikalık kısa bir film yapıldı. Bu kadar kısa zamanda neler oluyordu böyle?

Mart sonuna kadar Mine'yle birkaç kez daha bir araya geldik, konuşmamı son haline getirdik. Artık her şey hazırdı.

Konuşacağım günün sabahı, ultra maraton yarışlarının başlangıcı kadar heyecan vericiydi benim için. Siemens'ten bir araç beni evimden aldı, Kartal'daki şirket kampusuna götürdü. Bir toplantı salonunda yetmiş kadar yönetici beni dinleyecekti. Siemens Genel Müdürü Hüseyin Gelis'le birlikte üst düzey yöneticilerinin tamamına yakını salondaydı. Ali Rıza Bey kısa bir konuşma yapıp beni sahneye çağırdı.

Yerimden kalkmamla sahnede konuşmaya başlamam arasında geçen saniyeler bana bir ömür gibi geldi. Sesimin çıkmayacağını, ayakta duramayacağımı zannettim. Sahneye ilerlerken aklım kapıdaydı. Buradan itiraf edeyim: "Rezil olmadan, koşarak kaçsam mı?" diye geçirdim aklımdan. Sözlüye kaldırdığım çocuklar geldi gözümün önüne. Yaprak gibi titrerlerdi de ben onların heyecanını anlayamazdım. Ne affedilmez anlayışsızlıkmış!

Konuşmaya, daha doğrusu elimdeki metinleri okumaya başladım. Okudum, konuştum, okudum, konuştum… Bitirdiğimde ne kadar zaman geçtiğini hesaplayamaz haldeydim. Tam bir saat olmuş!

Sonra alkışlar… Ardından etrafım sarıldı. Benimle konuşmak isteyenler, fotoğraf çektirenler, sarılıp öpenler… Birinci geldiğim yarışlarda bile beni bu kadar tebrik eden olmamıştı. Birkaç kişi gözyaşlarını tutamadığını söyledi.

Zorlu bir yarışı daha bitirdiğimi hissettim. Önümde kimse yoktu ama arkamda birisini bırakmıştım: Korkak Bakiye! Acaba yetmiş iki saat nonstop koşsam bu kadar mutlu olabilir miydim? Bilmiyorum, ama bir gün mutlaka deneyeceğim!

Şirketlerin bu tür konuşmalar karşılığında konuşmacılara ödeme yaptıklarını bilmiyordum. Zaten böyle bir beklentim de yoktu. Olamazdı. Çünkü konuşma tecrübem yoktu, bu işin profesyoneli değildim. İşin ucunda rezil olma, bana güvenenleri mahcup etme riski de vardı. Aksine, böyle bir fırsat verdikleri için benim para ödemem gerektiğini söylemiştim Mine'ye şakayla karışık.

Ancak bana ödeme yapıldı. Paranın bir kuruşunu bile harcamadan birkaç gün sonra köyüme gittim. Hani bir hayalim vardı… Evet, meyve fidanlığı… Bodur meyve fidanlarım için açtığım çukurları doldurmanın zamanı gelmişti. 100 tane Deveci armudu, 50 tane Granny Smith elma fidanı aldım, fidanlarımı severek, okşayarak, onlarla konuşarak, büyük bir özenle diktim. İşim bittiğinde buna vesile olan herkese teşekkür ediyordum içimden.

İlk adımı atmıştım ama fidanlarımı büyütebilmem için düzenli şekilde sulanmaları gerekiyordu. Fidanların bulunduğu arazi yamaç üzerindeydi. Suyu hem motorla çıkarmam hem de en efektif şekilde kullanmam lazımdı. Havza'da, arazilere döşenen, ince ve üzerinde delikler bulunan borularla yapılan bir sulama tekniği görmüştüm: Damlama sulama. Köyüme bu metodu getirmeye karar verdim. Ben kullandıktan sonra diğer ailelerin de kullanacağından emindim. Ancak para gerekiyordu.

İstanbul'a döndüm. "Hangi yarışa katılsam da sulama işini çözecek parayı bulsam?" diye düşünürken, Mine'den bir telefon daha geldi. Siemens Ankara ve İstanbul'da yapılacak iki toplantı için konuşmacı olmamı istiyordu. İnanamadım. Mucizelere olan inancım pekişti. Elbette hemen kabul ettim.

İki ay arayla Ankara ve İstanbul'daki etkinliklerde konuşma yaptım. Bunlardan biri Ankara'da kamu sektöründe çalışan bilgi teknolojileri yöneticileri, diğeri İstanbul'daki iş ortakları içindi. Bu konuşmalar da büyük ilgi çekti, konuşmam boyunca pek çok kez alkışlandım. Sanki onların güzel enerjisiyle benim enerjim birleşmiş, ortaya benzersiz ve başka hiçbir ortamda yakalayamayacağımız bir coşku çıkmıştı. Bana pek çok soru soruldu, elimden geldiği kadar yanıtladım, yine fotoğraflar çektirdik. Onlarca kişiye iletişim bilgilerimi verdim. Etkinliklerden sonra tebrik e-postaları aldım.

2009 – Kariyerimde yeni bir sayfa açıldı, "konuşmacı" oldum. Fotoğraf, Siemens için Ankara'da kamu sektöründe çalışan bilgi teknolojileri yöneticilerine yaptığım konuşmada çekildi.

İş dünyasını çok sevmiştim. Dinleyicilerimin hepsi iyi eğitimli, iyi giyimli, bakımlı, güler yüzlü, sporu seven, dikkatle dinleyen, kendini geliştirmek isteyen pırıl pırıl insanlardı. Türkiye'nin geleceği için daha da umutlandım.

Son iki konuşmadan kazandığım parayla Karaköy'e gittim. Günlerce araştırıp almaya karar verdiğim, 28 kademeli, 185 metre yüksekliğe su basabilen bir dalgıç su pompası aldım, köye götürdüm. Rasim ağabeyim birkaç işçi buldu, köye iş makinesi götürdü, su kanalı ve dalgıç pompa için kuyu açtırdı, sulama tesisatlarını kurdu. Ardından su depoları yerleştirildi, damlama sulama boruları döşendi.

Fidanlarımın hepsi birkaç ayda canlandı, çiçek açtı. Şimdi yeni bir yarış başladı benim için. Bodur meyve fidancılığını geliştirmek, köyümdeki iş olanaklarını artırmak, köyden kente göçenleri geri getirmek istiyorum.

Bir süre sonra fidanlarım meyve verecek. Armutlar, elmalar daldan sarkacak, diplerine kafam kadar armutlar düşecek. O günler gelmeden

önce meyveleri nasıl değerlendireceğimin planını yaptım. Büyük bir soğuk hava deposu yaptıracağım.

Köyde benim ardımdan Rasim ve Naci ağabeylerim, sonra da köylülerimizden birkaçı daha bodur meyve fidancılığına başladı. Onlar da fidanlarını sulamak için damlama sulama tekniğini kullanıyor. Soğuk hava depoma herkesin meyve kasaları sığacak. Kurutulmuş meyve türevleri, katkısız reçel, marmelat yapma projelerim de var. Kurutulmuş meyve türevlerinden sporcu gıdaları üretmek istiyorum.

Macera yarışlarına başladıktan sonra bir daha ultra yarışlara katılmasam da hayallerimi süsleyen birkaç yarış var. Norveç'te düzenlenen dünyanın en soğuk koşusu North Pole Marathon (Kuzey Kutbu Maratonu), Fas'ta düzenlenen 243 kilometrelik Marathon Des Sable, Çek Cumhuriyeti'nde düzenlenen 72 saatlik nonstop yol yarışı, dünyanın herhangi bir ülkesinde yapılacak olan 1000 kilometrelik karışık parkur yarışı ve dünyanın en zor parkurlarından Himalayalar'da koşmak istiyorum. Dünyada olabilecek en zor yarış neyse, neredeyse orada olmak istiyorum. Ve bunu yapacağımı biliyorum.

Siz bu satırları okurken belki de bu hedeflerimden birkaçını daha gerçekleştirmiş olacağım. Halen koşuyor olacağım.

Sahi, koşmak için ne çok neden var!

EK

ULTRA MARATON NEDİR?

Ultra kelimesinin İngilizcede "aşkın, aşırı, ötesinde" gibi anlamları vardır. Ultra yarışlar ise sınırsız yarışlar olarak tanımlanır. Ultra maratonlar, mesafeleri 50 km'nin üzerinde, çeşitli ortamlarda yapılan ve mesafeleri değişen yarışlardır.

Uluslararası Ultra Maraton Birliği'nin (IAU) ve farklı organizasyonların düzenlediği ultra maratonlar vardır. Ancak uluslararası arenada yalnızca IAU'nun düzenlediği yarışların dereceleri dikkate alınır. Türkiye IAU'ya 2002'de katılmıştır. IAU'nun düzenlediği yarışlar şu şekilde sıralanabilir:

1. 50 km, 100 km, 1000 km (Avrupa ve Dünya Kupası)
2. 50 mil, 100 mil, 1000 mil (Avrupa ve Dünya Şampiyonası)
3. 6 saat, 12 saat, 24 saat, 48 saat, 72 saat (Avrupa ve Dünya Şampiyonaları)
4. Pist yarışları (track), yol yarışları (road), kapalı salon yarışları (indoor race)
5. Karışık parkurlar, çöl yarışları, kar (kış) yarışları

Her ülke kendi şartlarına ve standartlarına göre ultra maraton yarışları düzenleyebilir. Dünya genelinde yılda 500'den fazla ultra maraton yarışı yapılır.

Ultra maraton koşabilmek ve bunu sürekli hale getirebilmek için vücudun ve kemik yapısının tam anlamıyla oturmuş olması gerekir. Sporcu yalnızca bedenen değil, ruhen de hazırlık yapmalıdır. Uzun süreli çalışma, iyi beslenme, dayanıklılık, sabır kadar kişinin kendisiyle ve çevresiyle barışık olması da önem taşır.

Türkiye'den ultra maraton yarışlarına katılan ilk kadın sporcu Bakiye Duran'dır (Hollanda, 2000). Türkiye'nin IAU'nun düzenlediği yarışlarda aldığı tüm dereceler de Bakiye Duran'a aittir.

KİMLER ULTRA MARATON KOŞABİLİR?

Hemen hemen herkes ultra maraton koşabilir. İşte "nasıl" sorusunun yanıtı:

- Kendinize önce şu soruyu sorun: Neden ultra maraton koşmak istiyorum? Bu koşu bana ne kazandıracak, ne kaybettirecek? Amacım nedir?
- Günlük hayatınızda yaptığınız işlerden bıkkınlık duyuyorsanız, kendinizi sürekli yorgun hissediyorsanız (bedenen değil, zihnen), bir işi bırakma, ara verme, yarıda bırakma, ortamı terk etme, aşırı sinirlenme gibi huylarınız varsa ultra maraton henüz size uygun değildir. Bunları yenebilirseniz ultra maratoncu adayı olabilirsiniz.
- Zihinsel olarak hazırlanmak için ultra maraton koşan atletlerin yaşam öykülerini, yarışmalara nasıl hazırlandıklarını, neden ultra koştuklarını öğrenin.
- Geçmişinizin ve bugünün analizini yapın. Hiç spor yaptınız mı? Halen yapıyor musunuz? Yaşam biçiminiz ve bedensel gelişiminiz 10–12 saat koşmaya uygun mu?
- Antrenmanlara başlamadan önce ve antrenmandan sonra, düzenli olarak, tam teşekküllü bir sağlık merkezinde, tam kan, tam idrar tahlili, nabız, tansiyon, kalp ritmi gibi temel sağlık kontrollerinizi mutlaka yaptırın.
- Daha önce yarı maraton, maraton ya da maraton mesafelerini koştunuz mu? Yanıtınız hayırsa ilk hedefiniz öncelikle bu mesafeleri aşabilmek olmalı.
- Daha önce uzun mesafeler koştuysanız doğru antrenman programını uygulamak için kendinize bir antrenör bulun. Antrenörle çalışma olanağınız yoksa interneti kullanın, iyi bir araştırma yapın. Sporcular, akademisyenler, antrenörlerle temasa geçin, bilgi alışverişinde bulunun. Başkalarının antrenman programını taklit etmeden size özel, kendinize uygun bir program hazırlayıp uygulayın.

- Her insanın çocukluğundan alıştığı bir beslenme şekli vardır. Herkesin antrenman sırasında gücüne ve hızına göre harcadığı enerji, mineral, protein, nişasta, karbonhidrat, su ve oksijen miktarı farklıdır. Bu nedenle kendinizi tanıyın. Gerekirse sporcularla çalışan bir beslenme uzmanından danışmanlık alın. Başkasının beslenme programını asla taklit etmeyin.
- Diz, ayak bilekleri, bel, kalça eklemleri, omuz, sırt eklemleri, omurlar, göğüs kafesi gibi oynar durumda olan uzuvlarımızda zamanla aşınma ve zedelenmeler oluşur. Antrenmanlarınız sırasında vücudunuzun sorunsuz bir şekilde sizi kaç kilometre taşıdığını öğrenin.
- Antrenmanlarınız yarışmalar kadar önemlidir. Örneğin, 100 km'lik bir yarışa katılacaksınız, bu durumda en az dört ay önceden çalışmalara başlamalısınız.
- Parkurlar hakkında bilgi sahibi misiniz? Hangi parkurlarda daha iyi koşuyorsunuz? Toprak, asfalt, kum, tartan… Farklı zeminlerde kendinizi deneyin.
- Bir yarış hedefleyerek, yarışın teknik özelliklerini, gerekli malzemeleri, katılım şartlarını, kayıt için istenen belgeleri, kayıt ücretini, otel, yemek, ulaşım ücretlerini, kısacası yarışın baştan sona tüm özelliklerini ve maliyetini öğrenin.
- Ultra maraton yarışlarının maliyeti yalnızca kayıt, yol, yemek ve otel masrafları değildir. İşinizden, zamanınızdan, ailenizden, sağlığınızdan, eğlencenizden, yakın eş, dost ve bazı kazançlarınızdan fedakârlık yapmak zorundasınız. Size çok fazla insanın destek vereceğini, sizi anlayabileceğini sanmayın.
- Sonuca odaklanın. Gece-gündüz yalnızca parkurlarda değil, rüyalarınızda ve hayallerinizde de koşar hale gelmeye çalışın.
- Yarış öncesinde stratejinizi belirleyin. Yarışı nasıl koşacaksınız? Yarış parkurunun tüm özelliklerini inceleyerek zaman dilimlerine bölün. Hangi bölümleri, hangi tempoyla koşacağınızı, dinlenme, su ve gıda istasyonlarını hangi zamanlarda kullanacağınızı tespit edin.
- Kılık kıyafetinizi yarış ortamına uygun ve organizasyonun belirttiği teknik özelliklere göre hazırlayın. Yarışma süresince kullanılacak şort, atlet, çorap, tayt, ayakkabılar, iç çamaşırları gibi araçlar mutlaka antrenmanda kullanılmış, uygunluğu denenmiş olmalıdır. Her malzemenin yedeğini de hazırlayın.

- Her türlü sakatlık ve sağlık problemlerine, parkur sorunlarına hazırlıklı olun. Sorunlarla karşılaştığınızda korku ve endişeye kapılmayın.
- Yarış süresince, antrenmanlarınızdaki gibi beslenmeniz gerektiğini unutmayın. Vücut, ani değişikliklere uyum sağlayamaz, bünyeye giren yeni maddeleri tanıyamaz ve tepki gösterir.
- Ultra maraton yarışçısı sonuç odaklı olmalıdır. Gerçek bir ultra yarışmacı sonuca odaklanır ve mutlaka ulaşır. Hiçbir başarı tesadüfen elde edilmez. Şans ve tesadüf, tembel insanların sığındığı bahanelerdir.

Unutmayın, başarıyı gerçekten isteyen başarıya ulaşır!

ANTRENMANDA BAŞARININ İPUÇLARI

- Parkur seçimini yapın ve parkur yerlerini belirleyin.
- Önce kısa mesafelerde sürat kazanın, sonra uzun mesafe koşularla dayanıklılığı artırın.
- Yarış mesafesinden daha uzun mesafeleri koşmaya çalışın.
- Yarış parkuruna uygun parkurlarda koşun.
- Uzun antrenmanları toprak yollarda yapın.
- Antrenmanların yüzde 80'ini toprak veya çimenlik yollarda yapın.
- Koşulardan sonra eklemlerin şişliğini ve enflamasyonunu önlemek için buz tedavisi uygulayın.
- Vücudun her bölgesini çalıştırmak için farklı spor dallarını da deneyin.
- Antrenmanlara yavaş başlayın, çalışma süresi içinde farklı koşu stillerini uygulayın.
- Antrenman süresinde dinlenmeyi öğrenin.
- Antrenmanlarda vücuda su içmeyi öğretin.
- Uzun çalışmalarda, koşarken, yürürken beslenmeyi öğrenin.
- Kros koşularını, tepe çalışmalarını yapmak
- Antrenman sırasında (ve sonrasında) masaj yapın, yaptırın.
- Esneklik kazanmak için gerdirme hareketlerini ihmal etmeyin.
- Zihinsel antrenman yapın. Yarışı kafanızın içinde canlandırın, yarış parkurunu zihinsel olarak koşun.
- Antrenman süresince disiplinli davranın.

100 KM'LİK KOŞUYA HAZIRLANMA VE YARIŞMA TAKTİKLERİ

Yarış öncesi hazırlık ve beslenme

Ultra yarışmacılar için 100 km çok kısa bir mesafe sayılır. Yarışma süresindeki beslenme önemlidir ancak daha önemlisi, yarış öncesindeki (en az) 16 haftalık hazırlık aşamasındaki beslenme programıdır.

Yarış başlamadan önce sporcunun tüm depolarını doldurması gerekir. Tam kan ve idrar tahlilleri yapılmış olmalıdır.

Antrenmanlarınız süresince bedeninizi bir makine gibi görün, ona nasıl çalışacağını öğretin, koşullayın. Vücudunuza, yağları, karbonhidratları yakmayı, enerji üretmeyi öğretin. Su içmeyi bilmek çok önemlidir, zamansız su içimi tempoyu düşürür. Susuz kalan hücrelerde enzimler katılaşır ve sporcu duvara çarpmış gibi vurgun yer. Su seviyesi ihtiyacın altına düştüğünde enzimler bozulmaya uğrar. Sonrasında çok su içseniz bile geri dönüşü olmaz, hızınız kendiliğinden düşer, kramplar başlar, yarış işkence haline gelir.

Her sporcu için antrenman süresince su ve beslenme çok önemlidir. Aslında her antrenman koşusu bir yarış olmalıdır. Antrenmanda çıkan problemler yarışta daha yoğun olarak yaşanır. Antrenman koşuları vücudu eğitme, yarışmayı öğretme, su içmeyi, içilen suyu hücrelerde kullanmayı, besin almayı ve alınan besinlerin, vitaminlerin, minerallerin proteinlerin yağların hücrelerde kullanılmasını öğretme çalışmasıdır. Sizin davranışlarınız, ritminiz ve tekrarlarınız bedeni eğitir.

Koşu taktikleri

- Teknik toplantılarda tanıştığınız sporculardan hızınıza uygun maratoncuları öğrenin ve grup yaparak birlikte koşmayı planlayın.
- Yarışa sağ koldan, yavaş tempoyla başlayın.
- İlk 10 km'de öndeki grubun hemen arkasına takılarak rüzgârdan korunun. Tüm yarışmacılar piramit usulü (ya da kaz uçuşu) koşmaya çalışırlar.
- İlk 50 km'de grupla birlikte gidin. 50. km'den sonra kopmalar başlar. Gücünüz varsa ilk üç sporcuya takılın.
- 80. km'ye doğru ilk üç veya beş kişi temposunu yavaş yavaş

artırır. Son 20 km'de sporcuların durumları artık bellidir. Kopan kopmuştur, artık herkes var gücünü kullanarak koşar. Son gücünüzü kullanarak en hızlı şekilde yarışı bitirin.

- 100 km'lik koşuda yalnızca su, mineral içecekler, yarım muz, birkaç dilim elma, yarım kare çikolata ve limon suyu alın. En çok maden suyu için. Şekeri meyvelerden alın.